

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

91. ÅRGANG . 15. RÆKKE . 5. BINDS FØRSTE HALVBIND

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

1971

INDHOLD

<i>Amanuensis, cand. jur. E. Reitzel-Nielsen:</i>	
Irmingers optegnelser om Frederik VII	1
<i>Regnskab for Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie 1970</i>	32
<i>Civilingeniør Palle Gravesen:</i>	
Illumstudier. III. Hans Olufsen og hans efterkommere.....	33
<i>Små meddelelser</i>	103
Rettelser og tilføjelser til A. Falk-Jensen og H. Hjorth-Nielsen »Candidati og examinati juris 1736–1936« I–IV.	
<i>Anmeldelser:</i>	
T. H. Hollingsworth: Historical Demography (<i>K. Albertsen</i>)	109
Anna Louise Alstrøm: lær slægtsforskning (<i>Hans H. Worsøe</i>)	110
Soraner Biografier 1901–1960 (<i>Hans Konow</i>)	111
Hans Bendix: Urolig sommer (<i>Finn H. Blædel</i>)	112
Kai Holm: Fra Lemvig til Thalia (<i>Finn H. Blædel</i>)	113
Poul Møller: Mennesker og meninger (<i>Finn H. Blædel</i>)	114
Otto Didrik Schack: Grænsesind (<i>Olav Christensen</i>)	116
Inger Bøgh: H. C. Andersen og Nicolaj Bøgh (<i>Aage Jørgensen</i>)	118
Valdemar Andersen: Den jyske hedekolonisation (<i>Hans H. Worsøe</i>)	119
Hans Konow: Stamtavle over etatsråd A. N. Hansens efterkommere. 2. udg. (<i>Hans H. Worsøe</i>)	120
Johannes Lind: Foreløbig rapport om min efterforskning vedrørende nogle af anerne til Carl August Lind (<i>Hans H. Worsøe</i>)	120

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

udgives af SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE og redigeres af samfundets skriftudvalg ved sekretæren, arkivar Hans H. Worsøe, til hvem manuskripter bedes indsendt.

Abonnement kan kun tegnes ved indmeldelse. Foreninger og biblioteker kan optages som medlemmer. Indmeldelse sker ved henvendelse til sekretæren.

Medlemmer, der ønsker oplysning eller vejledning i genealogiske og personalhistoriske spørgsmål, kan henvende sig til OPLYSNINGSTJENESTEN, der efter evne og muligheder under hensyntagen til spørgsmålenes art enten besvarer disse direkte eller indrykker dem i tidsskriftet, når pladsforholdene tillader det. Spørgsmål indsendes til redaktøren.

Redaktionens adresse: Arkivar Hans H. Worsøe, Stenshøj 12, Bruunshåb, 8800 Viborg.

IRMINGERS OPTEGNELSER OM FREDERIK VII

AF ERIK REITZEL-NIELSEN

I.

Landsarkivar, dr.phil. *Harald Jørgensen* holdt den 19. november 1969 i »Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie« et interessant og levende foredrag om Frederik VII.

Skildringen byggede i væsentlig grad på de to kildekrifter, der i nyere tid og takket være dr. Jørgensens arbejde er stillet til rådighed for den historiske forskning: kabinetssekretær J. P. Traps erindringer og Statsrådets Forhandlinger. Begge disse værker føjer nye træk til det kendte billede af den folkekære konge. Det sidstnævnte arbejde har særligt den betydning, at det deraf kan ses, hvilke statsanliggender der interesserede Frederik VII, mens værdien af Traps erindringer vel mere ligger deri, at der gives en sådan mangfoldighed af nærbilleder af kongen, at han næsten forekommer at være en personlig bekendt.

Til belysning af Frederik VII findes endnu et betydningsfuldt kilde-skrift, der ikke ses benyttet af forskningen, selvom det nu er gjort tilgængeligt. Viceadmiral, kammerherre *Carl Irminger*¹⁾, der gennem en lille menneskealder – fra 1832 til 1863 – stod Frederik VII meget nær, nedskrev i årene 1865–68 på grundlag af samtidige dagbogsnotater sine erindringer om kongen og hans nærmeste omgivelser. Det omfattende manuskript – det er på ikke mindre end 604 sider – blev af hans søn, kommandør *Otto Irminger*²⁾, i 1919 skænket til Det kgl. Bibliotek, men med den klausul, at det skulle være utilgængeligt i 100 år efter Frederik VII's død (15. november 1863).³⁾

På grundlag af dette manuskript skal nedenfor meddeles nogle hidtil mindre kendte træk, der formentlig kan tjene til yderligere karakteristik af Frederik VII.⁴⁾

Naturligvis indeholder optegnelserne også adskilligt om grevinde Danner og kammerherre Berling. En omtale af dette stof ligger uden for rammerne for nærværende artikel, men det skal dog nævnes, at Irminger var modstander af dem begge, og at de to nævnte på deres side søgte at modarbejde ham, hvor de evnede det. Om grevinde Danner hedder det således et sted: »Det er min og Manges Mening, at den eneste Bevæggrund, hvorfor Grevinde Danner beilede til Kongen for

at blive hans Maitresse og senere hans Gemalinde, kun var for at tilfredsstille sin Forfængelighed, Herskesyge og Higen efter Penge og Guld«. ⁵⁾ For Carl Berling havde Irminger »en saadan Modbydelighed . . . paa Grund af hans Forhold til Grevinden, hans Intriguer og hele hans Opførsel, at jeg . . . aldrig havde kunnet bekvemme mig til at byde ham Haanden, og i de mange Aar, vi begge vare hos Kong Frederik 7, tør jeg med Bestemthed paastaae, at vi ikke have talt tyve Ord sammen«. ⁶⁾

Om formålet med at nedskrive sine optegnelser fortæller Irminger:

I mine eensomme Timer denne Vinter⁷⁾ begyndte jeg at samle en Deel af mine mange Noticer om Kong Frederik 7 i den Tanke, at de skulde ligge efter min Død og ikke aabnes førend et vist Aar – 30 à 40 Aar – efter min Bortgang. Grunden, hvorfor jeg nedskrev disse Noticer, var den, at jeg tænkte, det dog mueligen kunde have Interesse at høre Noget, der var *sandt*; thi jeg har Intet anført uden *den rene Sandhed*. Jeg veed ikke, om der ere Andre, der have samlet noget i denne Retning, men det veed jeg, dersom der Ingen er, der have staaet Kongen nær, og veed, hvad der er foregaaet i den engere Kreds, og ikke have samlet noget for Historien, da vil der i Fremtiden blive skrevet meget om Kong Frederik 7des Tid, som er aldeles feilagtigt . . . Det er i det Hele taget høist mærkeligt, hvorledes man selv her i Kiøbenhavn, hvor Frederik 7 og Grevinden dog saa ofte har opholdt sig, er uvidende om, hvad der i Virkeligheden passerede. Nogle nedrive Kongen og hans Forhold paa alle optænkelige Maader, Andre rose ham som den frihedselskende, diærve, danske Konge. Nogle tale om, at Grevinden opoffrede sig for Kongen, Andre levne hende ikke Ære for det mindste og omtale hende som den værste Skiøge. Grunden til denne Uvidenhed, troer jeg, for en stor Deel ligger deri, at saa godt som alt Tienserskabet hos Kong Frederik 7 bestod af ualmindelig honette Folk, der deels nødig vilde sige noget ondt om Kongen, der, skjøndt svag og viljeløs, dog havde sine gode Sider, deels ogsaa af Frygt for Grevinden, der i en utrolig Grad ved Spioneri vidste Alt, hvad der taltes om, og hvad denne eller hiin havde yttret. Der blev ikke talet reent ud, og naar der fra Omgivelsens Side, baade Høie og Lave, kunde falde en forblommet Yttring til Udenforstaaende, da blev den udtydet og ombragt som den meest passede i den Paagjældendes Tankegang – derfor al den Snak og Uvidenhed om de virkelige Forhold⁸⁾.

Optegnelserne omhandler alene Irmingers personlige kendskab til Frederik VII – som prins, kronprins, og konge – og hoffet. De vedrører derfor kun tiden fra februar 1832, da han udnævntes til lærer for prins Frederik i sømandsskab, og indtil kongens død på Glücksborg slot den 15. november 1863. Uomtalt er ikke blot Irmingers personlige forhold før og efter de nævnte år, men ogsaa andre og ikke ubetydelige hændelser inden for det anførte åremål, f. eks. hans bekæmpelse af oprøret i Guinea (1847), hans virkningsfulde indgriben under opstanden i Vestindien (1849), hans kortvarige tid som marineminister ad interim i 1850 og hans hydrografiske undersøgelser, der skaffede

ham så megen anerkendelse. Politiske begivenheder omtales og vurderes kun undtagelsesvis i optegnelserne, nemlig kun for såvidt de kan bidrage til at belyse grevinde Danners og Berlings indflydelse. Irminger skriver, at han holder sig »uden for Politikken, da dette jo vil see Sandhedens Lys, naar denne Exaltationstid, denne politiske Febersygd, engang faaer raset ud«. ⁹⁾

Irminger meddeler sit stof kronologisk. En sådan annalistisk fremstilling, der jo er almindelig ved memoirer, har den ulempe, at den kun sjældent giver mulighed for en samlende karakteristik af de omtalte personer og begivenheder. De nødvendige bidrag til en sådan syntese må opledes rundt omkring i det store og brogede stof og stykkes sammen af læseren. I det nedenfor givne referat af Irmingers optegnelser er stoffet ikke blot væsentligt sammentrængt, men også omgrupperet. At visse enkeltheder ved denne koncentration og omgruppering kommer til at fremtræde noget skarpere og mere akcentuerede end i Irmingers manuskript har næppe kunnet undgås. I øvrigt er det tilstræbt i det omfang, pladsen i en tidskriftsartikel tillader det, at bruge Irmingers egne ord. ¹⁰⁾

Om optegnelsernes forfatter skal oplyses, at han, der var født 1802 og således var henved 6 år ældre end Frederik VII, i februar 1832, da han var premierløjtnant i søetaten, af Frederik VI blev udnævnt til at være lærer for den da 23-årige prins Frederik. »Jeg har udnævnt Dem til Lærer i Sømandsskab for Prinds Frederik«, sagde Frederik VI under audiensen til Irminger, »vil De nu lære ham, hvordan man skal lægge en Last i en Orlogsmand, og hvordan man skal takle et Skib. De skal ud med Fregatten »Havfruen«, og saa maae Prindsen giøre Vagterne med Dem ombord. Vil De nu gaae til Prindsen og melde Dem for ham som hans Lærer i Sømandsskab og aftal saa det fornødne, naar han ønsker, at Timerne skal begynde«. ¹¹⁾ Umiddelbart derefter var Irminger i audiens hos prins Frederik, med hvem han ikke tidligere havde talt, og det aftaltes, at undervisningen skulle være daglig og begynde allerede næste formiddag i prinsens palæ på Amalienborg. Efter at det nævnte togt med »Havfruen« var afsluttet, blev Irminger ved kgl. reskript 11. juli 1832 udnævnt til tjenstgørende adjutant hos prins Frederik sammen med daværende løjtnant, kammerjunker E. von Holstein. ¹²⁾ De to tjenstgørende adjudanter skiftedes til at forrette tjeneste ugevis, og Irminger lærte snart, »at Tienesten var saa trættende, at man, naar Tienste-Ugen var tilende, godt kunde trænge til en Uges Hvile igien. Det var Adjudantens Pligt saa meget som mueligt at være med Prindsen, og først nu, da jeg var bunden til Tienesten fra Morgen

til Aften, saa jeg end ydermeere, hvorledes Prindsen tilbragte sin Tid«. ¹³⁾

I de følgende år var Irminger stadig om prinsen – fra 1839 kronprinsen og fra 1848 kongen – alene bortset fra en periode i 1837, da han var udkommanderet med korvetten »Galathea«, og årene 1847–49, da han som chef for briggen »Ørnen« var udkommanderet til Guinea og Vestindien. Da prins Frederik i marts 1834 forvistes til Jægerspris slot, ledsagede Irminger ham hertil, ligesom han også var med på rejsen til Island s. å. og senere tog ophold i Fredericia, hvortil prinsen var forvist 1834–39. Irmingers hverv var hverken let eller behageligt. Frederik VI havde nemlig i reskript 9. august 1834 resolveret, at Irminger og hans medadjudant ugentlig til kongen skulle rapportere, hvorledes prinsens opførsel var, hvilken omgang han søgte, og hvad der i øvrigt passerede. Denne ordre fandt Irminger »meget ubehagelig«. Prinsen var hans foresatte, og kongens befaling kunne næppe ret længe forblive en hemmelighed. Irminger mente, at prinsen ikke kunne have tillid til ham, når han fik at vide, at der bag hans ryg skulle sendes rapporter til kongen. Derfor besluttede han at vise prinsen den kgl. befaling, og da prinsen havde set den, sagde han: »Ja, Irminger, naar man faar en Ordre fra Kongen, maae man jo udføre den, og jeg veed, at De vil aldrig skrive noget om mig, som ikke er sandt«. ¹⁴⁾ Irminger sendte herefter hveranden uge kortfattede rapporter til Frederik VI. ¹⁵⁾

Efter Frederik den VI's død 1839 fik kronprins Frederik ophold i Odense – han udnævntes 9. december 1839 til guvernør over Fyn – og også hertil fulgte Irminger ham. 1840 var han med prinsen i Mecklenborg-Strelitz, da forlovelsen med prinsesse Mariane kom i stand, 1844 ledsagede han ham til Skotland og Færøerne og 1846 til Madeira og Cadiz. Efter Frederik VII's tronbestigelse 1848 udnævntes Irminger, der nu var avanceret til kaptajn, til adjudant hos kongen, 1849 blev han kammerherre og fra 1. januar 1850 generaladjudant for søetaten og jagtkaptajn hos kongen. En kort tid – fra 10. august til 25. november 1850 – var han tillige marineminister ad interim i ministeriet Moltke, da marineminister Zahrtmann på grund af sygdom måtte fratræde. Han »blev anmodet om at overtage Portefeullen, og hvor nødvendig jeg end vilde, maatte jeg dog gaae ind derpaa, men satte den Betingelse: kun indtil de fandt nogen Bedre«. ¹⁶⁾ 1855 udnævntes han til kommandørkaptajn og 1858 til orlogskaptajn.

Efter Frederik VII's død 1863 fortsatte Irminger som generaladjudant for søetaten, indtil denne stilling nedlagdes ved lov om søvær-

nets ordning af 24. april 1868, og som jagtkaptajn hos kongen. Han udnævntes 1865 til kontreadmiral, 1866 ledsagede han på dampskibet »Slesvig« prinsesse Dagmar til Skt. Petersborg til hendes formæling med storfyrsttronfølgeren Alexander. 1872 fik han ved opnået aldersgrænse sin afsked fra søetaten, og 1880 tillagdes der ham viceadmirals karakter. Han døde 1888, åndsfrisk til det sidste, 86 år gammel.

»Memoiren sind keine Geschichte«, har Ranke sagt, og det er så vist rigtigt. Ved en kildekritisk vurdering af Irmingers optegnelser bør det imidlertid erindres, at de ikke er skrevet med offentliggørelse for øje, og at forfatteren ikke som f. eks. så mange politiske personligheder har noget at forklare, forsvare eller angribe. Han er ikke personligt engageret i det stof, han meddeler, men tilsigter blot at give en objektiv redegørelse til nytte for en senere historisk forskning. Hertil kommer, at Irminger som bekendt i samtiden nød ry for sin sanddrthed og fine karakter. Trap kalder ham et par gange »den hæderlige Irminger« og siger, at han »er Ærligheden og Troværdigheden selv«,¹⁷⁾ og generalmajor C. F. Holten siger: »En mere pligtopyldende Mand end Irminger har jeg aldrig kendt. Baade i tjenstlig og moralsk Henseende var han Samvittighedsfuldheden selv. Af Frygt for at komme til at sige noget, der ikke var i den nøjeste Overensstemmelse med Sandheden, overvejede han sine Ord med en saadan Omhyggelighed, at en ganske almindelig Sætning i hans Mund syntes at indeholde en større Sandhed, end naar den fremkom fra andre«. ¹⁸⁾

Denne omhu synes også at præge optegnelserne. Ved afslutningen af dem udtaler Irminger, at han »i alt det, jeg har nedskrevet, er mig bevidst ikke at have skrevet nogetsomhelst, som ikke var stemmende med den reneste Sandhed«. ¹⁹⁾

II.

At Frederik VII som ung var slank og ret køn, og at han først senere blev meget korpulent, er kendt fra de mange bevarede portrætter. Irmingers optegnelser følger hertil nogle træk, som ikke kan ses af portræterne.

Da Irminger i 1832 lærte prins Frederik at kende, vejede denne kun 131 pund; han var »en smækker ung Mand«, men »ikke kraftfuld og navnlig havde han daarlige Armkræfter«. ²⁰⁾ Kun 4–5 Aar senere vejede prinsen 184 pund »og blev jo senere endnu sværere, dog blev han noget mindre svær i de sidste Aar han levede«. ²¹⁾ »Ganske mærkeligt er det«, skriver Irminger ²²⁾, »at H. k. H. nogle Aar efter Ankomsten til Fredericia (1834) i mindre end 2 Aar blev fra en ma-

ger, smækker ung Mand til en feed, lasket Figur«. Prinsens udseende i 1840, da han var på bejlerfærd i Strelitz, beskriver Irminger saades: »Endskiøndt Kronprindsen saagodt som det stod i hans Magt [søgte] at gjøre sig aimable, var han dog tyk og opdunstet. Han veiede nu over 14 Lispund [∴ 224 pund]; dertil kom, at han som oftest ikke soignerede sin Paaklædning med Hensyn til sit Linned«.23) »Naar han sad ved Bordet og ikke talede, var hans Ansigt ret kiønt og navnlig Profilet smukt og mindede om Christian 4, men naar han talede, bemærkedes det snart, at han i Munden kun havde meget faa og kun slette og sorte Tænder, smalle Skuldre, tyk Mave, forskrækkelig brede Hofter omtrent som et corpulent Fruentimmer, meget smukke Hænder og Fødder, kort sagt et Legeme, der mere lignede et corpulent Fruentimmer end Figuren af en kraftfuld bygget Mand«.24) Et andet sted hedder det: »Kronprindsen soignerede ikke sit Ydre, var ofte ikke vadsket som han burde, og da han jo i mange Aar havde nydt temmelig megen Viin etc., var hans Aande ikke altid den behageligste«.25) Intet under, at Irminger under friebesøget 1840 »var noget spændt paa Prindsens Vegne, thi der skulde dog egentlig endeel Overvindelse til for en ung, bly Dame at finde Behag i Kronprindsens Ydre«.26) I en anden sammenhæng fortæller Irminger, at prins Frederik under Fredericia-opholdet på udflugter ofte havde stor fornøjelse af »selv at stege Boeufsteg eller Carbonade – hvilket altid blev meget godt stegt«. Men han tilføjer: »Skulde Maden imidlertid smage godt, var det bedst ikke at see for meget paa Tilberedningen; thi Prindsen havde den Vane jevnlig at vende de i Panden liggende Stykker med Fingrene, der ofte ikke vare saa rene, som det havde været ønskeligt for en Kok«.27) Til disse træk skal endnu føjes, at prinsen som ung havde mistet det yderste led af venstre hånds tommelfinger.

Prinsens tykkelse skyldtes vel megen spisning og et betydeligt alkoholforbrug. Han har selv sagt, at hans korpulence var »Følgen af den uforstandige, overdrevne Drik«.28) I 1832, da Irminger undertiden spiste frokost med prinsen, varede denne altid meget længe, »thi det hørte til Dagens Orden, at Prindsen spiste en Kylling daglig til Frokost; med den største Omhu trancherede Prindsen den og pillede ethvert Been«.29) At Frederik VII ofte drak umådeholdent er kendt fra mange andre kilder, ligeledes at grevinde Danner søgte at hindre det. Dette har også Irminger bemærket, og det er den eneste ros, han giver hende. Han skriver: »Imidlertid maae det siges til Grevindens Roes, at hun i Almindelighed afholdt Kongen fra at nyde Spirituosa, og hun havde en saadan Magt over ham, at det ikke faldt ham ind at drikke

Brændeviin, naar hun var tilstede; derimod er det min og de fleste af Kongens Omgivelsers Mening, at Grevinden ikke saae saa nøie paa, at Kongen nød en Deel mere end sædvanligt som f. Ex. en Snaps, Punsch, Champagne eller deslige, naar hun ved Kongens Assistance vilde sætte et eller andet – en Intrigue eller deslige – igiennem; thi han følte sig da saa tilfreds og føielig, han følte sig saa lettet, saa venlig, at han gav efter for hendes Forlangender«. ³⁰⁾

III.

Ligesom flere af sine samtidige havde Irminger øje for det mærkeligt sammensatte i Frederik VII's karakter. »I Kongens Character«, siger han et sted ³¹⁾, »var den meest forunderlige Sammenblanding af Fornuft og Urimelighed eller Utilforladelighed. Jeg har hørt Ministre sige, at det var en sand Fornøielse at høre Kongen fremsætte sine Tanker og Meninger i Statsraadet – til andre Tider igien opholdt Kongen Tiden med den meest urimelige Passiar«. Og et andet sted hedder det: »Idag kunde Kongen være den elskværdigste, hierteligste Mand paa Jorden – imorgen kiendte man ham neppe igien paa Grund af Berserkergang og Luner. Ja, selv fra Time til anden kunde han være heel forskiellig, og hans Luner gik da ud over dem, han ingen Respect havde for«. ³²⁾

Irminger synes blandt kongens omgivelser at have indtaget en særstilling, for over for ham var Frederik VII stedse venlig, høflig og forekommende, og han nærrede gennem alle årene en ubetinget tillid til ham – til trods for, at såvel Berling som grevinde Danner var modstandere af Irminger. Irminger mente, at det medvirkede til bevarelse af et godt forhold mellem kongen og ham, at han – som en af de få – betakkede sig for, at prinsen (og senere kongen) titulerede ham med »du«. Irminger skriver herom:

Under Opholdet i Fredericia [1834–39] begyndte Prindsen at tiltale sine nøie Venner med *Du* – senere blev dette Ord ogsaa udstrakt til næsten hele Prindsens Omgangskreds og deriblandt ogsaa til Personer, der sandelig ikke havde Alles Agtelse – og skulde betegne et Beviis paa særlig Naade. Men dette *Du* havde noget familiært og gav Anledning til Friheder, jeu de main og deslige fra Prindsens Side, som ikke altid var behagelig for de Personer, der saaledes bleve benaadede med et *Du*. Dog vil jeg troe, der vare Enkelte, der følte sig smigrede ved en eller anden familiær, grov Spøg saasom et lille Skiildsord eller selv et Slag. Jeg har imidlertid altid været af den Mening, at den gode Tone bedre lod sig vedligeholde ved noget mindre Familiaritet i Omgangen, og det har oftere viist sig, at de, der benaadedes med et *Du*, blev budt langt mere end de, der holdt en vis Distance imellem Prindsen og sig. En Formiddag i Fredericia sagde Prindsen til mig: »Nu har jeg kjendt Dem saa længe, Irminger, at De vel tillader, jeg kalder Dem *Du*?« Jeg lod, som jeg ikke

ret forstod Prindsen og svarede: »Deres kongelige Høihed, De er min Foresatte og jeg Deres kongelige Høiheds Adjudant, det forekommer mig ikke passende, at vi ere Dus, og at jeg skulde kunne sige Du til Deres kongelige Høihed.« »Nei, gode Ven,« svarede Prindsen, »De siger ikke Du til mig, men jeg siger Du til Dem.« Da jeg paa ingen Maade ønskede denne Familiaritet netop i det Tienesteforhold, hvori jeg stod til Prindsen, svarede jeg: »Men saa vil Deres kongelige Høihed tiltale mig saaledes, som enhver Herre tiltaler sin Tiener, og det forekommer mig dog, at der burde være Forskiel imellem D. k. H.s Adjudant og D. k. H.s Tiener, og vil Deres kongelige Høihed bevise mig en Naade, da lad det blive ved det Gamle.« Herpaa svarede Prindsen: »Jeg troede, gode Ven, at gjøre Dem en Tieneste ved at kalde Dem *Du*, men foretrækker De, at jeg siger *De*, da skal jeg gierne gjøre det.« Hermed endte denne Samtale ... Da Prindsen blev Konge, kaldte han næsten alle *Du*; lige til sin Dødsdag vedblev han at titulere mig med *De*, og jeg har mange Beviser paa, at han baade som Prinds og som Konge ved at tiltale mig med *De* viste mig ligesaa megen Tillid, som mange af dem, han tiltalede med *Du*. Dette *De* holdt en vis Afstand, en Grændse, imellem H. k. H. og mig, og jeg anseer dette for en medvirkende Aarsag til, at H. k. H. og senere Kongen altid var forekommende og venlig imod mig, hvilket ikke Alle kan sige.«³³⁾

At Irminger på sin side nærrede en oprigtig hengivenhed for Frederik VII kan næppe betvivles. Selvom han havde et åbent blik for kongens mange og åbenlyse svagheder og mangler, var han ikke blind for hans gode sider. Han fremhæver således bl. a., at »det laae i Kongens Character at være rundhaandet og hielpsom mod Fattige«³⁴⁾ – hvorimod både grevinde Danner og Berling skildres som yderst påholdende³⁵⁾ – og at han »havde i sin Maade at tale paa, for den simple Mand især, noget fængslende. En vis Jovialitet og Godmodighed gjorde ham altid afholdt«.³⁶⁾ Og Frederik VII havde én egenskab, der imponerede Irminger: en meget veludviklet stedsans. Irminger fortæller, at i »det Frie vidste H. k. H. at orientere sig ypperligt, og jeg har kiendt Faa, hos hvem »Stedsandsen« var mere udviklet end hos H. k. H. Havde han eengang reden en Skovvei eller passeret en Markvei, og man senere kom til de samme Steder igien og ikke kunde finde sig tilrette, havde Prindsen i Almindelighed mærket eller erindret sig et eller andet Sted, som da efter hans Anvisning førte paa rette Vei igien«.³⁷⁾

I optegnelserne er det dog mest Frederik VII's svagheder, der dominerer. Irmingers nære ven, professor D. F. Eschricht³⁸⁾, der et par år før kongens død holdt nogle foredrag for kongen og herunder oftere fik lejlighed til at tale med denne, udtalte engang til Irminger: »Det staaer for mig, som om Kongens Udvikling er standset tidlig, omtrent ved 12 Aars Alderen. Derfor er han ofte som et Barn; i flygtige Momenter har han Hiertelighed og Følelse, men den henveires strax, naar Noget interesserer mere, som f. Ex. et Hovedtøi, en Uni-

form, en Fisk eller deslige«. ³⁹⁾ Denne vurdering, som Irminger karakteriserer som »træffende« ⁴⁰⁾, stemmer overens med Irmingers egne iagttagelser og illustreres vel også af det nedenfor anførte.

Om Frederik VII's indolens og overfladiskhed, hans ulyst til at lære noget og hans manglende evne til i længere tid at beskæftige sig med et alvorligt anliggende foreligger der flere vidnesbyrd.

Om undervisningen i sømandsskab i 1832 hedder det:

De første Timer gik meget regelmæssigt – det var noget Nyt – men efterhaanden kjølnedes Lysten, ofte var Prindsen ikke staaet op, naar jeg kom, og naar Timen omsider begyndte, hændte det ikke sielden, at en eller anden høierestaende Officer eller Embedsmand ønskede at gjøre sin Opvartning kort efter at Undervisningen var begyndt. Som oftest vare de Besøgende gode Venner, og istedetfor at lade dem afvise, bleve de modtagne. Undervisningen var da tilende, der spistes Frokost og derefter gik Prindsen hyppig til Billardværelset. ⁴¹⁾

Bedre gik det ikke, da prinsen med Irminger var på togt med »Havfruen« i maj og juni s. å.:

I Begyndelsen var Prindsen meget punktlig med at møde paa Vagterne; jeg fortalte ham om Seilenes Stilling, om Logningen, om at sætte Coursen etc. Prindsen hørte vel efter, men jeg mærkede snart, at den rigtige Lyst og Interesse manglede ... det, der mest sysselsatte Prindsen, var at røge Tobak og fortælle Historier om, hvad han havde oplevet ... Prindsen viste i det Hele taget ikke synderlig Interesse for at sætte sig noget dybere ind i Søvæsen, og derfor lærte han heller ikke meget deraf – Tiden gik hovedsagelig med at sove, spise, røge Tobak og tale om de mest intetsigende Gienstande. ⁴²⁾

Resultatet var da også, at prinsen »ikke havde Idee om uden Hielp at afsætte en Cours, og saa særdeles meget H. k. H. i de senere Aar endog var til Søes, interesserede Saadant ham saa lidt, at han saa godt som aldrig lærte denne meget lette Ting«. ⁴³⁾

På ganske samme måde gik det, da prinsen i 1833 skulle lære hovedpunkterne af statsretten hos professor, konferensråd Schlegel. ⁴⁴⁾ Herom hedder det:

I Løbet af Vinteren havde Prindsen flere Gange ugentlig om Formiddagen Timer i Statsret af Conferentsraad Schlegel; jeg deeltog i denne Underviisning, som rigtig nok ikke blev til noget Synderligt – enten sendtes der Afbud til Conferentsraaden eller ogsaa, naar han kom, varede Underviisningen i Almindelighed kun meget kort, da Prindsen gjerne, saa snart Underviisningen var begyndt, sagde: »Det er vel bedst at gaee til Frokost«, hvori Conferentsraaden da deeltog. ⁴⁵⁾

Om prinsens tur til Island (1834), som Irminger kendte fra tidligere besøg (1826), nævnes med beklagelse, at prinsen ikke havde »Interesse for Islands Udvikling og for de mange Forbedringer, der i saa mange

Retninger burde udføres«.46) Om rejsen til Skotland 1844 hedder det, at kronprinsen ikke tog sig synderlig tid til »at trænge noget dybere ind i alt det virkelig Seeværdige som Værksteder, Fabriker, Agerdyrknings Museer og deslige«.47) Og endelig siges det om toget til Madeira 1846, at kronprinsen vel morede sig, »men for den skønne Natur, den sydlanske Vegetation og alt det Nye, Øiet mødte her, var H. k. H., idetmindste tilsyneladende, temmelig ligegyldig«.48)

Ganske den samme bedømmelse genfindes i Irmingers rapporter til Frederik VI om prinsens ophold i Fredericia. »H. k. H. sysselsætter sig ikke med alvorlige, lærerige Ting og tilbringer i den senere Tid den største Deel af Dagen hos den Jomfrue [Jensine Weiner⁴⁹], hvormed H. k. H. staaer i Forbindelse«, hedder det således i en rapport af 7. januar 1835. Og de andre indberetninger gentager det samme næsten med de samme ord. Fra det senere ophold i Odense hedder det: »Til nyttige Syselsættelser anvendte Kronprindsen kun liden Tid«.50)

En følge af Frederik VII's ulyst til at ville lære noget var naturligvis, at hans kundskaber var ret begrænsede. Han kunde f. eks. ikke tale engelsk⁵¹), hvad der var mindre heldigt, da han var på besøg i Skotland, og »om Penge eller Penges Værdi havde Kongen egentlig ikke nogen giennemtænkt Mening«.52)

Også om Frederik VII's manglende viljestyrke indeholder optegnelserne flere vidnesbyrd. »Da Kongen ikke havde nogen fast Character«, hedder det et sted⁵³), »og hyppig gav den Mening Medhold, som sidst fremsættes for H. M., er det en Selvfølge, at Mange benyttede sig heraf«. Det var naturligvis særligt de to stærke karakterer: grevinde Danner og Berling, der benyttede sig heraf, men også over for andre kunne kongen vise sig svag og eftergivende. En enkelt episode fra 1852 skal nævnes, fordi den har en mere almen-historisk interesse. Den angik kommandør Frederik Paludan⁵⁴), der ved en krigsretsdom af 1850 – hvor Irminger var en af dommerne – idømtes 4 måneders fæstningsarrest af 2. grad (af kongen ændret til 3 måneders fæstningsarrest af 1. grad) for den ulykkelige hændelse 5. april 1849 i Eckernförde fjord, da fregatten »Gefion« måtte stryge flaget, og linjeskibet »Christian VIII« overgive sig og kort efter sprang i luften⁵⁵). Irminger skriver herom:

Marineminister Steen Bille⁵⁶) havde indstillet afskediget Commandeur Paludan til Overlods i Siellands-District. Paludan havde commanderet Linieskibet »Christian 8« og Fregatten »Gefion« i Eckernförde Affairen. Begge disse skønne Skibe tabtes – det Første sprang i Luften, det Andet erobredes af Preusserne. Skibene gik med en paalands Vind ind i Eckernförde Bugt, og endskiøndt Mandskaberne vare uøvede,

vilde man dog ødelægge et Par af Fienden opkastede Landbatterier heelt inde i det inderste af Fiorden. Om disse Batterier laae der eller ei, kunde være os aldeles ligegyldigt. Linieskibets Mandskab var endog saa uøvet, at det aldrig havde skudt skarpt, førend Kampen begyndte. For at kunne demolere et Landbatterie, maatte man fra Skibene jo have kunnet skyde saa sikkert, at Fiendens Canoner bleve rammede og derved demonterede, men dertil var der ingen Udsigt med saa uøvede Folk, medens Preusserne eller Slesvig-Holstenerne jo kunde være sikre paa at ramme de store Skibsskroge med ethvert Skud fra Batterierne. Udfaldet viste, hvor ubesindigt, hvor lidet fornuftigt man handlede ved at løbe ind til Eckernförde, og hvilken Ydmygelse, man herved havde tilføiet vort hæderlige gamle Flag. En af de medvirkende Aarsager, hvorfor Skibene løb derind, laae uidentvilt i den høist bornerte Anskuelse, at hvor et Linieskib gav det saakaldte »glatte Lag«, der blev Alt ødelagt – men det glatte Lag betyder kun Lidet, for det er Intet, naar Kuglerne ikke ramme. Imidlertid hyldedes denne bornerte Anskuelse af flere af de toneangivende ældre Officerer, og nogle Vink fra disse til Paludan have efter min Mening været medvirkende Aarsager til Eckernförde-Katastrophen. Meer eller mindre forsvarede derfor Paludan af disse Herrer, skjøndt den sunde Fornuft var imod denne Expedition. Da jeg refererede Forestillingen for Kongen, og Hans Majestæt tillige særligen interesserede sig for Commandeur S. Tuxen,⁵⁷⁾ som jeg meddeelte ham ogsaa ønskede dette Embede, befalede Kongen mig at levere Forestillingen tilbage til Ministeren og tillige sige ham fra Kongen, at han paa ingen Maade vilde have den afskedigede Com. Paludan belønnet med et godt Embede, men at Kongen vilde tillade, at Embedet blev givet til hvilkensomhelst anden ældre Officer, som Marineministeren maatte finde for godt at indstille dertil. Da jeg udtalte dette Kongens Hverv for Ministeren, svarede han: »Ja, saa maae jeg jo komme med en Indstilling for en Anden«, hvilket Svar jeg overbragte Hs. Majestæt. Da den nye Indstilling om Embedets Besættelse gik i Langdrag, spurgte Kongen mig, naar Indstillingen kom, thi H. M. ønskede Tuxen dertil. Jeg svarede, at den vel kom med det Første, og nogle Dage før eller senere var jo egentlig ligegyldigt, da den gamle Commandeur Wulff,⁵⁸⁾ som havde bedet om sin Afskeed, jo bestyrede Embedet, indtil Eftermanden blev udnævnt. Omtrent en Maaned efterat den første Indstilling med Com. Paludan var indkommen og tilbageleveret Ministeren, kom jeg en Dag til Kongen, som da sagde til mig: »Idag har Marineministeren været hos mig, og jeg har gjort noget, som De vist bliver vred over.« Jeg svarede: »Hvorfor troer Deres Majestæt, at jeg skulle blive vred?« »Jo, Irminger, jeg har givet Embedet til Paludan.« Jeg svarede Kongen, at »det kunde være mig personligt ligegyldigt, hvem Deres Majestæt giver Embedet, men jeg underrettede Deres Majestæt om, at man i Marinen jo vilde finde det urigtigt og paafaldende, naar Deres Majestæt fremfor andre ældre, veltiente Officerer vilde belønne Paludan med dette Embede efter den jammerlige Eckernförde-Affaire.« Kongen svarede: »Bille bad mig saa meget derom, og derfor gav jeg efter.« Hvorpaa jeg svarede: »Naar Nogen havde Grund til at blive vred, da forekommer det mig, at det maatte være Deres Majestæt, da Ministeren imod D. M.s bestemt udtalte Villie tillader sig at komme med samme Indstilling igien, efterat han lovede at ville indstille en Anden, og Deres Majestæt burde derfor, efter min Mening, have afviist denne Indstilling igien.« »Ja, Irminger, De har Ret, men skeet Gierning lader sig ikke ændre, thi jeg har alt underskrevet paa Forestillingen.« Ifølge allerhøieste Rescript kunde Ministeren referere Sagerne,

men Resolutionen skulde skrives af Generaladjudanten, men her havde Ministeren bedet Kongen om med det samme at give sin Paategning. Admiral Zahrtmann⁵⁹⁾ gjorde meget af Paludan. Z. indvirkede paa Bille, og denne gik da til Kongen med Indstillingen igien. Saaledes fik Bille Kongen til at underskrive imod det engang bestemt Udtalte, og Kongens Værdighed vandt sandeligen ikke ved saadanne Manœvrer.⁶⁰⁾

Frederik VII's usalige trang til at fortælle usandfærdige historier bevidnes ogsaa af Irmingers optegnelser. »Prindsen havde den Vane«, hedder det et sted⁶¹⁾, »at tale meget og navnlig at fortælle om sig selv; ofte fremkom der Historier, som hyppigen krydredes i den Grad, at de ikke taalte nogen skarpere Kritik. Vi, der kiendte Prindsen, lagde ikke saa særdeles Vægt paa hans Udtalelser, og saafremt de ikke burde modsiges, lod man dem gaae ind i det ene Øre og ud af det andet, hvorimod de, der ikke kiendte Prindsen nøiere, ofte var tilbøielige til at tillægge Fortællingerne mere Vægt end de fortiente . . . Det er min Overbeviisning, at Prindsen troede med saadan Tale at imponere, være rask, tapper og modig – hvilket han dog ingenlunde var, hvorom jeg kunde give mange Beviser«. Nogle eksempler paa Frederik VII's historier skal nævnes.

I 1833 ledsagede prinsen Frederik VI paa en rejse til Holsten, og under opholdet paa Slottet Louisenlund, der ejedes af landgreve Carl af Hessen-Kassel⁶²⁾, blev Frederik VI syg og var nogle dage sengeliggende. Irminger fortæller:

En Dag, medens Kongen var syg og sengeliggende, havde Prindsen en af de Glückborgske Prindsesser til Borddame til Taffels. Da Taffelet næsten var tilende, opknappede Prindsen i al Stilhed sin Kiøle og viste sin Borddame en blank Dolk, som var skiult under Kiølen, og sagde: »Den skal i den Gamle (menende Kongen) i Nat.« Alt dette foregik imidlertid saaledes, at Ingen uden Borddamen hørte det. Prindsessen, der troede, at Kongens Liv var i Fare, betroede Hemmeligheden til den gamle Landgreve, hendes Bedstefader, der i sin Stoel lod sig trille hen til den syge Konges Seng, anbetroede ham det Passerede og vilde formaae Kongen til, at der skulde holdes Vagt ved Kongens Soveværelse om Natten. Kongen, der kiendte Prindsen, svarede ikke andet end: »Snak, Vrøv! Siig ham, at han skal komme til mig imorgen Formiddag Kl. 9.« Naturligviis blev denne Hemmelighed snart almindelig bekiendt, og det kom vel ogsaa for Prindsens Øre, at Kongen i Anledning af det Fortalte vilde tale med Prindsen næste Morgen. Prindsen, der havde megen Respect – ja, man kan maaske bedre sige: Frygt – for Kongen, blev meget forknyt over at skulle til Kongen næste Morgen og lukkede desaaarsag ikke Øinene den hele Nat. Da Prindsen næste Morgen traadte for Kongens Seng, tiltaledede den gamle Konge ham med følgende Ord: »Nar, Vindbeutel, skal sendes til Island – skal høre nærmere fra mig!« Hermed kom Prindsen ud af Døren, og lidt efter lidt gik denne Historie i Glemmebogen.⁶³⁾

Under rejsen til Island (1834) ankom prinsen med følge til Bolstadklid. Man ville dér have benyttet kirken til natlogi, som det oftere før var sket under denne rejse, men undlod det, da der stod et lig i kirken. Irminger fortæller:

Et Beviis paa Prindsens stærke Indbildningskraft og Lyst til at fortælle noget Usædvanligt kan jeg anføre her. Meget ofte fortalte H.k.H., at han havde sovet i Kirken ved Siden af Liget, og at han om Natten var vaagnet paa den ubehagelige Maade, at Ligets ene Arm var falden ned paa hans Ansigt. Ikke een Gang, men oftere, er jeg bleven spurgt af Folk, til hvilke Prindsen havde fortalt dette, om det virkelig var sandt. Ja, længe efter at H.k.H. var bleven Konge, fortalte han denne Historie med saa mange Details, at det er min Mening, at han tilsidst troede den selv.⁶⁴⁾

I 1845 talte Irminger og prinsen om nisser og dette usynlige dværgfolks rejser. Irminger sagde, at han ikke troede på nisser, og at fortællingerne derom var overtro, men

Dette ville H.k.H. aldeles ikke indrømme, og til Beviis paa, at han havde været sammen med »Nisser« fortalte han, at han engang var bleven sat over en Flod i en Baad, jeg erindrer nu ikke hvilken Flod det var, som han nævnede, og da der kun vare faa Personer i Baaden, laae den høit paa Vandet, men pludselig, uden at nogen kunde see, at der kom flere i Baaden, blev den trykket ned, næsten lige til Relingen, og Grunden hertil, sagde H.k.H., var den, at en stor Mængde »Nisser«, der ogsaa vilde over Floden, havde indskibet sig i Baaden og trykkede den saa dybt i Vandet; men da de vare usynlige, kunde man naturligviis ikke see dem . . . H.k.H. vedblev . . . at bekræfte, hvad han havde sagt, og tilføiede, at han flere Gange havde seet det Samme.⁶⁵⁾

»Endskiøndt Kongen meget vel vidste«, hedder det i optegnelserne, »at han var født i Kiøbenhavn, paastod han dog bestandig, at han var født paa Havet paa en Reise imellem Kiel og Kiøbenhavn, og naar man gjorde ham opmærksom paa Feiltagelsen, blev han som oftest stødt – og Dagen efter kunde den samme Fortælling fremkomme igjen«.

I 1856 modtog Frederik VII en udsending fra det hannoveranske hof i audiens. Da denne kom ud fra kongen, udtalte han sin glæde over kongens venlighed og sagde: »Ich wusste nicht, dass Sr. Maiestät mit in der Schlacht bey Idsted gewesen wäre, und er trägt den Arm in einer Bind«.⁶⁷⁾ Kongen havde fortalt, at han måtte bære armen i bind efter et sår, han havde fået i slaget ved Isted. Irminger tilføjer: »Kongen var, medens Idsted-Slaget stod paa, til Fiskeri paa Esrom-Sø og har heller aldrig deeltaget i noget Slag«.⁶⁸⁾ Mens slaget ved Isted udkæmpedes den 25. juli 1850, det blodigste slag der hidtil havde stået på dansk grund, tænkte Frederik VII kun på sit forestående ægteskab med grevinde Danner, der fandt sted 7. august s. å. Irminger

skriver: »Hvor nedslaaende var det ikke for vor brave Armee jevnligen at maatte høre fra de slesvig-holsteenske Forposter, som stode lige for vores Armee i det sydlige Slesvig, følgende Raab, som mange har fortalt mig selv at have hørt: »Euer König hat eine Hure geheirathet!« Desværre var det sandt«. ⁶⁹⁾

Da Sanct Helena-medaljen af Napoleon III blev tildelt danske, der i 1813 havde deltaget i kampene i forening med den franske armé i Holsten, fik også kongens adjudant, oberst Bülow⁷⁰⁾, denne medalje, fordi han i 1813 som ung løjtnant havde gjort tjeneste ved dragonerne i lejren ved Ratzeburg. Da han nu bad kongen om tilladelse til at anlægge og bære denne dekoration, sagde kongen:

»Denne Medaille kunde jeg ogsaa forlange.« Da Bülow imidlertid gjorde Kongen opmærksom paa, at kun de, der havde tient i Armeen dengang under Prindsen af Eckmühl eller sammen med andre franske Tropeafdelinger i Krigen, maatte bære den, og at Kongen jo var for ung til at kunne have været med i 1813, svarede Hs. Maiestæt: »Sagen er kun lidt bekendt, men til Dem kan jeg sige det, at jeg som Barn var med i denne Krig.« I 1813 var Kongen 5 à 6 Aar gammel.⁷¹⁾

»Det var en formelig Manie af Kongen«, skriver Irminger⁷²⁾, »naar der tales om religieuse Materier, om Præster eller Lignende, ofte at søge Anledning til at yttre, at han egentlig var Katholik; han udviklede da meget omstændeligt, at han under sit Ophold i Rom⁷³⁾ var gaaet over til den katholske Religion. Navnligen i den Tid, hans Moder opholdt sig i Italien, i Vicenza, og kort efter hendes Død⁷⁴⁾ i Italien, bar Kongen som oftest katholske Emblemer paa sit Legeme under Skiorten og udtalte ikke sielden, at han var Katholik. Jeg mindes, at jeg da oftere gjorde ham opmærksom paa, at han i saa Fald aldrig kunde bestige den danske Throne, da Kongen af Danmark skulde bekiende sig til den lutheranske Kirke⁷⁵⁾, – hvorpaa han da pleiede at svare: »I det Ydre er jeg Lutheraner, men i det Indre Katholik.« Naturligviis var denne hele Fortælling ikke andet end Lysten til at tale om noget dunkelt, mystisk.«

Det er nævnt ovenfor, at Frederik VII efter Irmingers opfattelse ikke var modig. Når kongen var ude at sejle i uroligt vejr, var han Altid meget taus og tilsyneladende i høi Grad ængstelig. Det har derfor ofte undret mig, at H.k.H. flakkede saa meget om paa Søen, thi naar Fartøiet blot krængede ganske lidt, var der en stor Uro over ham, og han var da aldrig i godt Humeur, førend Topseilet var bierget. Især var H.k.H. ikke vel tilmode, naar der var Seilere i Nærheden, og naar der saaes en modgaaende Seiler, var Kronprindsen alt urolig, selv naar den var over $\frac{1}{4}$ Miil fra os, og kom saadanne Seilere noget nærmere, kunde man være vis paa, at H.k.H. gik ned i Kahytten og kom da ikke op paa Dækket igien, førend han antog den at være passeret. Søsyt var han ikke.⁷⁶⁾

Om kongens velkendte mani for uniformer, hjelme og andre hovedbeklædninger indeholder optegnelserne naturligvis også en del.

Da prinsen i 1832 skulle ud på sit første togt (med »Havfruen«) ønskede han gerne at kunne iføre sig en marineuniform. Herom fortæller Irminger:

Da Tiden nærmede sig til Afreisen . . . taledes Prindsen ofte om, hvilken Uniform han vel skulde bære under Opholdet ombord; nu var han, jeg troer, Oberst og bar altsaa Land-Etatens Uniform, og endog Uniformer for hver Excerceerskole, han havde gennemgaaet – altsaa var der et stort Udvalg til forskellige Paaklædninger, hvortil Prindsen havde en stor Forkiærlighed. Men han skulde til Søes, og Sø-Etatens Uniform havde han ikke Tilladelse til at bære endnu. Imidlertid ønskede han ogsaa denne Uniform, og for at faae den, spurgte han den gamle Konge, hvilken Uniform Hans Majestæt befalede ham at bære ombord, hvorpaa Kongen gav det practiske Svar: »Du skal klæde Dig brav varm«, og da Frederik VI ikke var af de meget talende, og Prindsen havde megen Respect for ham, var Sagen dermed afgjort, og Prindsen gik til Søes med Landetatens Uniform; dog var han, da Togtet gik til Nordsøen, og det som oftest var koldt ombord, i Almindelighed iført en blaa Pjækkert med Ankerknapper.⁷⁷⁾

Flere af prinsens påklædninger var imidlertid særdeles praktiske. Irminger fortæller, efter at have omtalt, at prinsen ikke generedes af regnvejr, men at det tværtimod »var ham tilsyneladende en Lyst at gaa i Regnveir«:

Aldrig har jeg kiendt Nogen, der besad en saadan Masse forskellige Klædninger, der paa en fortræffelig Maade beskyttede Prindsen fra at blive vaad – Hatte, færøeske Huer, Regnkapper, Pjækkertes, Støvler, Læderbedækninger heelt op ad Laarene etc., alt indrettet på en saa sindrig Maade, at han ikke kunde blive vaad.⁷⁸⁾

Et andet sted hedder det om prinsens påklædning:

Prindsen havde en formelig Manie for at klæde sig paa sin egen Maade – dertil hørte ogsaa gierne en Dolk. Paa Jagt, paa Ridetourer, var H. k. H. i Almindelighed klædt meget afstikkende fra Andre, undertiden endog, naar man kom ind til Prindsen – ja, selv senere som Konge – kunde han være iført en lille Hue (foruden den græske Hue, som H. M. næsten altid bar, benyttede han ogsaa af og til forskellige Slags skotske Huer, undertiden prydet med en eller anden Fieder eller deslige), høie Støvler, af og til forskellige Uniformer etc. etc., og spurgte da, om det klædte ham godt. Jeg ansaae dette om man vil barnlige for en Idee, hvormed han troede at tiltrække sig andres Opmærksomhed og lade som om han var noget Overordentligt.⁷⁹⁾

Da prinsen i 1840 var på friebesøg i Strelitz, klædte han sig ofte om »i alle muelige Dragter og fremstod da saaledes for Familiekredsen, fordi han troede, det klædte ham godt. Jeg har saaledes engang endog

seet ham i Ordensdragten, som jo egentlig ikke var andet end en lang uklædelig Art af Slobrok, og flere af disse Dragter passede kun daarligt til Kronprindsens laskede Legeme.«⁸⁰⁾

Vinteren 1858–59 tilbragte Frederik VII mest på Frederiksborg slot, »og da Kongen endnu bestandig holdt meget af at klæde sig i aparte Dragter, morede det baade ham og Grevinden undertiden at klæde sig ud og give Scener. Saaledes erindrer jeg, det engang i April blev mig fortalt, at Kongen en Aften havde udklædt sig som den »pant-satte Bondedreng«, Grevinden som »Blomsterpiggen i Genzano«, og at Generaladjutant for Land-Staten, General Hegermann-Lindencrone og Kabinettssecretair, Etatsraad Trap ogsaa vare blevne indbudne til at iføre sig Dragter, hvorpaa disse 2de Herrer havde udklædt sig som Lazaroner.«⁸¹⁾

Frederik VII var frimurer, og »navnlig interesserede Frimurer Klædedragten H. M., og jeg erindrer, at jeg engang i Forretninger kom til Kongen, og endskiøndt jeg ikke var Frimurer, dog blev modtaget af H. M., som da var iført en paafaldende Frimurerdragt eller Uniform, som han syntes at være meget tilfreds med.«⁸²⁾

En af Frederik VII's passioner var jo udgravninger og arkæologi. Denne interesse har Irminger næppe delt, for den omtales påfaldende køligt. Ved omtalen af nogle udgravninger på Bornholm i august 1833 siger han således:

Dette Arbeide interesserede Prindsen alt meget dengang, og Lysten hertil forøgedes næsten til det Utrolige senere, ja selv som Konge anvendtes der undertiden Dage og Uger ad Gangen fra Morgen til Aften, og saavel som Prinds og som Konge ledede han selv disse Arbeider, som om det var en af de vigtigste Sysselsættelser – mange, mange Gange har jeg refereret mine Forretningssager for ham ved saadanne Arbeider i Skove og ved Kiæmpehøie, selv medtagende Pen og Blæk for at erhverve hans Underskrift paa Sagerne.⁸³⁾

En anden af Frederik VII's hovedpassioner var fiskeri. Når han opholdt sig på Glücksborg slot, yndede han at fiske i den lille sø, der omgav slottet. De fisk, der fangedes, blev altid serveret om middagen, og kongen, der vidste, at Irminger holdt meget af kogt gedde, sagde ofte til ham, når man gik til taffels: »Jeg har fanget en god Giedde til Dem idag.«⁸⁴⁾ Under opholdet på Glücksborg foretog kongen sig næsten intet andet end fiske: »i Almindelighed fra den tidlige Morgen indtil Kl. 4 eller 5 for at møde ved Taffelet og undertiden efter Taffelet igien, indtil det var mørkt. Frokost, Portviin og desl. blev nydt i Baaden, hvorfra Kongen fiskede. Forbindelsen med Land blev vedligeholdt med en lille Pram, naar noget Bud eller deslige skulde til Kongen.

Naar Embedsmænd selv langveis fra, ja selv Deputationer ankom til Glücksborg for at tale med Kongen, bleve de som oftest ifølge Ordre fra Kongen til den du jour havende Adjudant underrettede om, at H. M. ikke gav Audience – og alle disse Reisende kunde see Kongen fiske fra Morgen til langt hen paa Dagen, neppe 100 Alen fra Land, uden at opnaa Leilighed til at forebringe deres Ærinde. I Bladet Dannevirke for 14de October persifleredes ogsaa denne Fiske-Manie og kaldtes deri »Kongens Yndlingspassion«.«⁸⁵⁾

I det hele yndede Frederik VII udendørs sysler – måske for at være fri for etikettens tvang og for de arbejder, der påhvilede ham. Om hans lyst til at sejle skriver Irminger, at den for en stor del skyldtes, at »H. k. H. da vidste sig fritaget for alle Forretninger, som hans Stilling førte med sig, og kunde da ombord gjøre og lade som ham selv lystede.«⁸⁶⁾ Et andet sted hedder det, at »Grunden, hvorfor Prindsen egentlig holdt saa meget af at være ombord, var, fordi det var en Forandring fra det daglige, man var der fritaget for Land-Etiquetten, man kunde der røge Tobak og kort sagt føre et ugenert Liv.«⁸⁷⁾ Trap udtrykker det på den måde, at Frederik VII »havde den Lyst til intet at bestille, som kan komme saa meget tilgode paa Søen, hvad enten der seiles eller der lægges for Anker.«⁸⁸⁾ Frederik VII vilde have frisk luft, og han vilde have afveksling. Derfor var han ogsaa fornøjet med sin rejse til Island i 1832: »saadanne Reiser, saadant ustadigt Liv, og en saadan Faren omkring, saa at sige et Nomade-Liv, som man fører paa en islandsk Reise, er det Liv, som især tiltalte Prindsen, og jeg troer ikke, at han paa disse Reiser over Fielde og Myrer nogensinde længtes efter Alt det, han havde efterladt i Kiøbenhavn«, hedder det et sted.⁸⁹⁾

Frederik VII foretrak ogsaa at køre i åben vogn: »Altid kiørte Kongen i aaben Vogn, ja, endog i den meest øsende Regn. Kongen foregav, at han fik ondt, naar han kiørte i lukket Vogn, men jeg troer ikke, at dette var Tilfældet; thi navnlig naar der vare fremmede Heste for Vognen, var Kongen ofte ikke vel tilpas og foretrak derfor altid den aabne Vogn.«⁹⁰⁾

At han elskede at ligge i telt er jo ogsaa kendt. »Siden H. k. H. havde været paa Island«, skriver Irminger⁹¹⁾, »havde han faaet en Manie for at sove og bo i Telt.« Man må imidlertid ikke forestille sig, at han levede primitivt, på soldatervis. Om teltet på Frederiksgave fortæller Irminger, at det var »saa vel arrangeret og saa luunt som mangan fattig Mands Huus, men ikke destomindre var det dog en forunderlig Idee saaledes at boe i et Telt, som var opslaaet i en Allee, ikke 30

Skridt fra den fortrinligt indrettede Hovedbygning Frederiksgave.«⁹²⁾
Teltet ved Skodsborg var endnu bedre indrettet:

Dette Telt var foeret med mange forskellige Lag af regntætte Stoffer, der vare 2 nette Værelser deri, det laae paa et nogle Fod ophøiet Terrain med Bræddegulv og Gulvtæppe og var i alle Henseender ligesaa hyggeligt og luunt, som om det havde været et Huus. I Forbindelse med dette Telt var et andet Telt, saa at sige under samme Tag, dog ikke saa høit og bredt som Kongens, bag ved Kongens Telt nærmere Dyrehaven, men meget langt – og i dette laae Kongens troe Kammertiener Løgtved nærmest Kongens Sovekammer – og i nogle andre Lukafer i dette lange Telt laae Garderobebetjenten og endnu nogle Flere, de fornødne Comoditeter vare ogsaa anbragte heri. Da han laae i Telt til hen paa Efteraaret, blev dette hyppig opvarmet ved at afbrænde Spiritus, Eau de Cologne eller deslige, hvorved der ogsaa i Teltet var en behagelig Temperatur. I det forreste Værelse i Teltet var Skriverbord, Sopha, Lænestole etc., og dette var Kongens Arbejdsværelse, hvor Referater og Audiencer afgjordes.⁹³⁾

IV

Frederik VII var som bekendt gift tre gange, men intet af ægteskaberne var lykkelige. Det lå dels i kongens karakter, dels deri at han – som det også et par steder antydes i Irmingers optegnelser – var mindre skikket til ægteskab.⁹⁴⁾

Prins Frederik var, da Irminger lærte ham at kende, gift med Frederik VI's yngste datter, prinsesse Vilhelmine. Om dette ægteskab skriver Irminger:

Det ægteskabelige Forhold imellem Prindsen og Prindsessen var kun maadeligt, da Prindsen havde en Mængde Venner, hvoraf adskillige egentlig ikke nød synderlig Agtelse blandt hæderlige Folk; disse Venner kom jevnlig til Frokost eller op ad Formiddagen, undertiden tilbragtes da mange Timer i Træk ved Billardet, hvor der som oftest flød med Champagne i Mængde, undertiden gjordes der lange og force-rede Ridetourer, og ofte vare disse Adspredelser Aarsag i, at Prindsessen, som hele Dagen ikke havde seet Prindsen, maatte vente med at gaae til Taffels. Ofte var Prindsen derfor temmelig echaufferet, hvilket naturligviis ikke var behageligt for Hustruen at være Vidne til, især da det ikke sielden ophidsede Sind gav Anledning til Ordudgydelser, der ikke kunde gives Medhold; efter Taffelet gik H. k. H. ofte til Billardet eller paa Comoedie, hvorefter han, naar der ikke var Selskab hos ham selv, eller Prindsen skulde deeltage i en eller anden Fête ved Hoffet eller nogen Soirée, altid sagde til mig, at der ikke var videre Tieneste for mig. Prindsen tilbragte derefter i Almindelighed sin Aften og undertiden det meste af Natten hos en Jomfrue Weiner,⁹⁵⁾ Figurantinde ved Theateret og et af de Rømelingske Bekiendtskaber.⁹⁶⁾ Af Andre (thi Prindsen viste mig den Delicatesse aldrig at nævne hendes Navn for mig) hørte jeg, at der hos hende jevnlig vare Sammenkomster af Acteurer og andre Venner – jeg har hørt, at Jomfrue Weiner ikke ønskede at forlede Prindsen til de hyppige Punschegilder hos hende, men In[d]bydelserne dertil skete som oftest af Prindsen selv, thi Punsch og Champagne yndede H. k. H. mere end

– den praktiske Kierlighed, hvori han kun besad ringe Evne. Som Følge af dette, stod Prindsen i Almindelighed meget silde op, oftest ikke før Kl. 10 eller 11 – og et saadant Liv kunde ikke give huuslig Lykke ... Hen paa Vinteren 1832 tilbragte Prindsen særdeles hyppig Aftenerne og ofte til meget seent hos Jomfrue Weiner, hvilket foranledigede, at han ofte kom meget silde i de Soiréer, hvor han var indbudet, og da Kongen vidste dette, ønskede han det forandret. Dog var Maaden, hvorpaa dette skulde ske, efter min Mening ikke den rette. Jeg mindes saaledes, at min Collega, Adjudant Holstein, d. 1ste Januar 1833, strax efterat Hoffet om Formiddagen havde bragt sin Lykønskning til Kongen i Anledning af det nye Aar, kom til mig for at sige mig fra Kongen, at den du jour havende Adjudant hos Prindsen, hver i sin Uge, skulde gaae til Prindsen hos Jomfrue Weiner om Aftenen Kl. 10 og formaae Prindsen til at gaae hjem. Jeg spurgte Holstein, om han vilde indlade sig paa en saadan Tieneste, og da han svarede Ja, thi Kongen har befalet det, svarede jeg, naar man af mig forlangte en saadan Tienesteforretning, foretrak jeg at gaae af som Adjudant; thi, sagde jeg, har Prindsen ikke Lyst til at gaae hjem, naar jeg kommer, vil det dog være til ingen Nytte, og jeg vil udentvivl blive udsat for saadanne Ubehageligheder af det Selskab, som mueligen sidder omkring den dampende Punschebolle, at min Ære ikke kunde tage imod dem, det vilde altsaa ende med en Scandale; endvidere har Prindsen til Dato viist den Delicatesse aldrig for mig at omtale denne Forbindelse med Jomfr. Weiner, og ved at møde i Selskab bestaaende af Acteurer og andre intime Venner vil mit Forhold til Prindsen forrykkes; thi den Agtelse, som jeg smigrer mig med, Prindsen har for mig, maae forringes, naar han seer, jeg lader mig bruge til en Tieneste angaaende Prindsens uhyggelige private Forhold, som jeg ønsker vedblivende at ignorere, da jeg ikke kan forandre noget derved.⁹⁷⁾

Irminger henvendte sig derefter til gehejmestatsminister Conrad Rantzau-Breitenburg⁹⁸⁾, der lovede at ville tale med kongen om denne sag. Dette skete, og Frederik VI sagde: »Jeg tænkte, Irminger vilde have gjort det, men siden jeg nu hører, at det er ham saa meget imod, kan jeg ærlig talt ikke fortænke ham deri.« Da ordren imidlertid var aftalt mellem Frederik VI og prins Christian, måtte det meddeles den sidstnævnte, hvilket Rantzau-Breitenburg også påtog sig at gøre. Irminger så, at Rantzau-Breitenburg talte med prins Christian, og det var tydeligt, »at Prindsen var noget varm; ofte slog han sig paa Hofterne, saaledes som jeg oftere har seet det, naar han talede lidt heftig om en Gienstand, der var ham imod.⁹⁹⁾ Conversationen varede temmelig længe.« Irminger fik senere at vide, at prins Christian flere gange i samtalens løb havde sagt, at Irminger skulle tvinges til at adlyde kongens ordre, men på Rantzau-Breitensburgs forestilling havde han opgivet det, og det endte da med, at Irminger blev fritaget – »og i længere Tid talede Prindsen [d: prins Christian] ikke til mig«, skriver Irminger, »imidlertid fortog dette sig lidt efter lidt, og jeg har senere havt flere Beviser for, at jeg besad denne Prindses fuldkomne Tillid og Velvillie.«

Resultatet blev, at Holstein ikke blot, når han selv havde uge hos prins Frederik, men også i den uge, Irminger havde tjeneste, skulle udføre det hverv at gå til jomfru Weiners bolig de aftener, prinsen tilbragte der, for at følge prinsen hjem. Irminger troede, at prins Frederik var blevet underrettet om, hvad man havde forlangt af ham, men det var ikke tilfældet:

30 Aar efter, nemlig i 1863 paa Glücksborg Slot, da han [prinsen] var Kong Frederik 7 og jeg hans Generaladjutant for Sø-Etaten, omtrent 1 Maaned forinden han døde, var jeg en Dag med Referat hos Kongen, og efterat dette var endt, sagde han paa sin hiertelige og godmodige Maade: Hør, Irminger, jeg har noget paa mit Hierte, som jeg alt i lang Tid har ønsket at spørge Dem om; De veed, jeg har en ubetinget Tillid til Dem, men siig mig, hvorfor De ikke vilde staae mig bi, da jeg var ung og blev opluret af Folk i Blancogaden,¹⁰⁰⁾ der vilde dræbe mig, naar jeg om Aftenen gik hjem fra Store Kongensgade (Jomfrue Weiners Bolig), hvor jeg havde en Forbindelse, hvorimod Holstein hver Aften ledsagede mig? Jeg fortalte nu Kongen det ovenfor Anførte og erfarede nu, først 30 Aar efter, at Kongen var i den Tro, at han i Blancogaden blev »opluret« af Folk, der vilde ham ilde; hvilket man, efter min fulde Overbevisning, kun havde indbildt Prindsen for at intimidere ham, for at finde et Paaskud til at komme til Jomfr. Weiners Bolig og formaae ham til at følge hjem med sig. Saadant Comediespil blev ofte benyttet, og jeg mener, det havde været ærligere og rigtigere at sige Grunden til Holsteins Komme reent ud. Prindsen var undertiden mistroisk, og jeg mener, at saadanne Paafund maatte bidrage til at gjøre ham end mere mistroisk, da Prindsen jo udentvivil af og til fik at vide, at saadanne Paaskud kun brugtes til Opnaelsen af et eller andet Øiemed.¹⁰¹⁾

Irminger søgte dog – men uden held – at indvirke på prinsen. Op-
tænelserne indeholder følgende klagesuk:

Hvor ofte har jeg ikke paa en aaben og indtrængende Maade talt med Prindsen ... som var godmodig nok til under fire Øine at høre paa Raad og Formaning – hvor ofte har jeg ikke bedet Prindsen om at lade være at drikke saa meget; thi naar man havde Tienesten og undertiden fra Morgen til Aften var sammen med ham, kunde man godt ved en Cigar eller en Pibe Tobak sige ham Alt – desuden vidste Prindsen meget vel, at jeg aldrig raadede ham til noget i egen Interesse, han vidste, hvad jeg sagde var ærlig meent, og derfor har han ofte givet mig sin Haand og takket mig – men ak! hvor ofte er jeg bleven skuffet, naar jeg troede, at Prindsen vilde begynde et andet Liv – desværre faa Dage efter var i Almindelighed Alt som tilforn.¹⁰²⁾

Da forholdet mellem prins Frederik og prinsesse Vilhelmine stadig forværredes, besluttede Frederik VI i samråd med prinsens fader, prins Christian, at skride ind. Herom fortæller Irminger:

En Aften, jeg sad ene hjemme med min kiære Hustru – Klokken var vel omtrent 10 – kom der et Bud til mig fra Grev Rantzau-Breitenburg, at han hurtigst muligt ønskede at tale med mig. Det var d. 10' Marts 1834. Jeg gik strax til ham, og Gre-

ven sagde til mig: »De veed, Irminger, hvordan Prindsen lever her i Kiøbenhavn – den ene Scandale efter den anden. Kongen og Prinds Christian ere blevne enige om, at han maae forlade Byen for at rives ud af det slette Selskab, han nu søger. Imorgen Formiddag skal han forlade Byen og tage Ophold paa Jægerspris. Major v. Ewald¹⁰³) (Adjutant hos Frederik 6, der tilligemed Grev Rantzau havde ledsaget ham paa sin Udenlandsreise) har Ordre at reise forinden Prindsen; han skal være Commandant paa Jægerspriis under Prindsens Ophold der og modtage Prindsen. Kongen har befalet, at De skal ledsage Prindsen derhen. Imorgen Formiddag Kl. 10 møder Kongen tilligemed Prinds Christian hos Prindsen paa hans Palais for at forkynde ham denne Bestemmelse. Jeg paalægger Dem Taushed, da Ingen maa vide noget herom.«

Denne Ordre var ikke glædelig for mig – jeg gik hjem og gjorde Alt klar til Reisen. Næste Morgen d. 11 Marts [1834] Kl. 9¹/₂ var jeg paa Palaiet – af Lakaien i Forgemakket erfarede jeg, at Prindsen endnu sov, men da jeg fandt det var rigtigst at vække Prindsen, da baade Kongen og Prinds Christian vilde møde Kl. 10, hvorom jeg jo Intet turde sige, da Grev Rantzau havde sagt mig, det skulde holdes hemmeligt, indtil det var bleven Prindsen forkyndt, at han skulde forlade Kiøbenhavn – gik jeg ind til H. k. H. og vækkede ham, gik derpaa til Vinduet for at se, naar Kongen kom. Med Klokkeslaget 10 gik Kongen ud af sit Palais Port, og da jeg sagde til Prindsen, at Kongen styrede over til hans Palais, sprang han hurtigt ud af Sengen og foer i Klæderne. Samtidig med Kongen kom Prindsens Fader, Prinds Christian, og da de Begge gik ind i Prindsens Værelse, gik jeg ud i det tilstødende Forgemak for Cavalernerne.

Prindsen var endnu ikke fuldt paaklædt, da Kongen og Prinds Christian traadte ind. Af og til hørte jeg temmelig højrøstede Ord – og noget efter kom Prindsen ud, i en høist irriteret Stemning, for at anmode mig om at bede hans Gemalinde at komme til sig, hvorpaa Kongen sagde til mig: »Prindsessen er ovre hos Dronningen.« Da jeg kom ned i Porten, saae jeg, at Vognen, hvori Prindsen og jeg skulde kiøre, alt var forspændt – jeg gik da over Amalienborg Plads til Dronningen, hvor Prindsesse Vilhelmine kom mig imøde. Da jeg sagde, at Prindsen ønskede at see hende, og da den gamle Konge havde sagt mig, da jeg gik: »Skynd Dem og lad Prindsessen komme strax«, proponerede jeg Prindsessen at gaae over til Palaiet, da det jo vilde tage nogen Tid, først at lade en Vogn blive giort færdig, hvorpaa jeg fulgte Prindsessen, gaaende over til Prindsen for at tage Afsked med ham.

Prindsessen græd – Prindsen havde næsten Berserkergang og var i en høist irriteret Stemning. Strax efter raabte han ud til Jægeren: »Lad mine Pistoler og læg dem i Vognen«, hvorpaa Prinds Christian kom hen til mig, som opholdt mig i Cavalerernes Forgemak, der stødte op til det Værelse, hvor Kongen, Prinds Christian, Prindsessen og Prindsen vare, men hvortil Døren i dette Virvar var bleve staaende aaben, og sagde: »De maae endelig forebygge, at min Søn tager de ladte Pistoler i Vognen.« Jeg svarede Prinds Christian, at jeg »aldeles ikke ansaae det for farligt, at Prindsen tog de ladte Pistoler i Vognen«, hvorpaa Prinds Christian sagde: »Ja, jeg siger Dem, De er mig ansvarlig for min Søns Liv.« Faderen kiendte ikke sin Søn, naar han troede, at han i denne Opbrusnings Tilstand vilde gjøre det af med sig selv; thi Courage havde Prindsen ikke, og dette Udbrud med Hensyn til Pistolerne var ikke andet end de sædvanlige tomme Ord, hvormed Prindsen troede at imponere.

Da Afskedsscenen var forbi, og Prindsen gik ud af sit Værelse for at gaae ned til Vognen, sagde han til mig: »Ja, Irminger, De følger jo med mig.« Kongen og Prinds Christian fulgte efter, og da Prindsen kom paa Trappen, som gik ned til Porten, raabte han til Jægeren: »De ladte Pistoler ere vel i Vogen?« Jægeren svarede: »Ja!«, og Prinds Christian sagde igien til mig: »De indestaaer mig for, at der ingen Ulykke skeer.« I det samme Prindsen steeg i Vognen, raabte han til Kongen og Prinds Christian: »Det er dog Synd, at Irminger ogsaa skal forvises; han har dog ikke gjort noget, hvorfor han skal forlade Byen« – hvorpaa jeg steeg ind til Prindsen, og afsted rullede vi.

Prindsen var meget taus, og der blev saagodtsom ikke vexlet et Ord, førend vi holdt ved Ballerup for at give Hestene Brød. Der var Smørrebrød og Viin med i Vognen, og her sagde Prindsen: »Lad os nu faae noget Frokost.« Det smagte Prindsen som sædvanlig – derpå tændte han sin Pibe. Tildragelserne fra om Morgenen lod til at være glemte, og Resten af Veien til Frederikssund troer jeg, at jeg nok var en Deel mere alvorlig stemt end Prindsen.¹⁰⁴⁾

1837 blev ægteskabet mellem prins Frederik og prinsesse Vilhelmine ophævet.

Den omtalte jomfru Weiner indlogerede sig som bekendt i Fredericia, da prins Frederik blev forvist dertil (1834–39). Irminger skriver herom:

Forholdet til Jomfrue Weiner var saa publict, at Prindsen gik til hende paa alle Tider paa Dagen, sad i hendes Vinduer og hilste eller modtog Hilsener fra Forbipasserende, og skjøndt jeg flere Gange gjorde Prindsen opmærksom paa, at man i en saa lille By vidste Alt, hvad Næsten foretog sig, og Prindsen altsaa maatte vaage dobbelt over at vedligeholde en ønskelig Decorum, nyttede saadanne velmeente Raad dog sielden mere end en Dags Tid.

Imedens Prindsen opholdt sig i Fredericia, søgte Jomfrue Rasmussen, den senere noksom bekiendte Grevinde Danner, at insinuere sig ved at indfinde sig i Fredericia, men den gamle General Castonier¹⁰⁵⁾ syntes ikke om saadanne Giester og gav Politiet Befaling til at drage Omsorg for, at Jomfrue Rasmussen kom til at reise snarest mueligt; thi, hørte jeg den gamle General sige: »To Duller vil jeg Gud døde mig ikke vide af at sige i Fredericia, vi har saa Gud nok i Een«, dermed menende Jomfrue Weiner.¹⁰⁶⁾

Prins Frederiks anden gemalinde var prinsesse Mariane Caroline Charlotte, datter af storhertugen af Mecklenborg-Strelitz. Hendes kaldenavn var oprindeligt Caroline (af prins Frederik forkortet til Lili), senere kaldtes hun her Mariane.

1840 rejste prins Frederik til Neu Strelitz på frierbesøg og ledsagedes på denne rejse af bl. a. Irminger. Det var ikke en glad bejler, der drog af sted:

Istedetfor at være munter og fornøiet, fandt jeg Prindsen i det Hele taget taus – det gialdt jo om at faae en Hustru og derved en Thronarving, og jeg troer, at Prindsen selv ikke tiltroede sig nogen særlig Capacitet i denne Retning.¹⁰⁷⁾

Forlovelsen kom istand (2. december 1840), og 10. juni 1841 fandt vielsen sted i Neu Strelitz. »D. 11te om Morgenen sagde man mig,« skriver Irminger¹⁰⁸, »at Kronprindsen hele Natten havde været plaget af stærk Tandpine, og derfor var gaaet op og ned ad Gulvet hele Natten. Mærkeligt nok – man har sagt mig, at en lignende Tandpine ogsaa bragte Kronprindsen til at spadserere om i Værelserne den første Nat, han var gift med sin første Gemalinde, Prindsesse Vilhelmine.« Den 20. juni s. å. gik de nygifte med følge ombord i det orlogsskib, der skulle føre parret til København. Det hedder i optegnelserne:

Noget efter blev jeg af nogle af de medfølgende tyske Passagerer spurgt, om det var et meget farligt Farvand, vi skulde passere om Natten; jeg svarede dem naturligvis Nei – da vi havde et reent og aabent Farvand for os langs med Dars-Kysten, desuden var det jo ogsaa et særdeles kiønt Veir; herpaa svarede de, at Kronprindsen havde sagt dem, at han paa Grund af Farvandets Beskaffenhed ikke kunde forlade Dækket i Nat. Jeg tænkte strax paa Tandpinen, som havde indfundet sig, naar H. k. H. skulde i Brudeseng – her var altsaa en anden Undskyldning for ikke at dele den kønne unge Prindsesses Selskab denne Nat – men jeg troede dog, det var en Misforstaaelse. Kronprindsen havde Intet desangaaende yttret for mig, og H. k. H.s Nærværelse paa Dækket vilde altid have været aldeles overflødig, selv om Seiladsen paa Grund af Farvandets Beskaffenhed havde fordret den allerstørste Paapassenhed; thi endskiønt Kronprindsen havde seilet saameget, havde han aldrig viist Lyst til at gjøre sig bekjendt med de allerførste Begyndelsesgrunde henhørende til Navigationen og kunde derfor heller ikke engang endnu afsætte nogen Cours. Til min store Forundring saae jeg imidlertid, da vi vare komne vel under Seil, at Kronprindsen i sin Sømandsdragt mødte mig paa Dækket, og da jeg spurgte H. k. H., om han ikke vilde gaae til Køis, svarede Kronprindsen, at han vilde blive paa Dækket; hvor han da ogsaa forblev til henad Morgenstunden. En forunderlig Smag! – for ikke at sige: en Fallit-Erklæring.¹⁰⁹)

Dette ægteskab blev kun af kort varighed, og de to ægtefæller passede vel også kun dårligt til hinanden. Prinsesse Mariane, som grev Frederik Reventlow havde udset til kronprinsens gemalinde, var sart og af et nervøst gemyt, der ikke kunne harmonere med kronprins Frederiks robuste væsen. Irminger skriver da også, at han straks fandt, at valget ikke var heldigt.¹¹⁰ Godt var det naturligvis heller ikke, at kronprinsens ganske kort efter brylluppet præsenterede Louise Rasmussen, senere grevinde Danner, for sin hustru som sin »skytssengel«. Da Irminger i november 1863 var i Neu Strelitz for at melde kongens død, talte han med prinsesse Mariane, og

Iblandt Andet fortalte hun mig, medens hun en Dag, ikke 8 Dage efter hendes Ankomst til Kiøbenhavn, en Formiddag havde siddet og skrevet ved sit Skrivebord (i hendes Værelse paa Christiansborg Slot i Etagen ovenover Mezzanin-Etagen i den Fløi, som vender ud til Thorwaldsen's Museum) forekom det hende nok, som

om Døren til Værelset, som var bag hende, blev lukket sagte op, men da hun antog, det var nogen af Tienerskabet, vedblev hun at skrive, men lidt efter hørte hun Kronprindsen sige: »Liebe Lili« (saaledes kaldte Kronprindsen og den øvrige Kongelige Familie hende som en Forkortelse af Caroline) – Kronprindsessen vendte sig da om og saae til sin Forbauselse, at hendes Ægtefælle stod tæt bag ved hendes Stol med et ubehageligt, noget forlegent ladende Fruentimmer ved Haanden og forestillede denne Person som »sin Veninde Louise, hans Skytsengel.« Prindsessen sagde, at hun ved dette Syn eller Møde blev saa forbløffet, at Prindsessen ikke svarede andet, end at hun ønskede, at hun (Veninden Louise) kun vilde give Kronprindsen gode Raad; hvorpaa Kronprindsen og den saakaldte Veninde gik ud ad den samme Dør, de vare komme ind til Prindsessen. Siden havde Prindsessen aldrig seet hende.

Jeg mener ikke at feile, naar jeg troer, at Kronprindsens Følelser dog sagde ham, at et saadant Møde maatte saare Prindsessen. Min Hengivenhed for den Afdøde (Frederik 7) kan ikke bringe mig til at troe andet – men desværre beviser dette, hvilken Magt dette Fruentimmer allerede dengang udøvede paa Kronprindsen, og jeg kan ikke troe Andet, end at hun selv har fremkaldt denne Introduktion for at ville insinuere sig hos Kronprindsessen – at hun vilde spille den Kydske, den Uskyldige, og muligen som Saadan søge Leilighed til oftere at komme til Kronprindsessen, give hende Raad og benytte Hendes Kongelige Høihed til egen Fordeel og Intriguer. Men den korte Affærdigelse, der blev »Veninden«, »Skytsengelen«, til Deel, befriede den unge Prindsesse for gientagne Besøg.¹¹¹⁾

Prinsesse Mariane klagede over, at hun »var angreben (nerveus), hun kunde ikke udholde at høre Kronprindsens idelige Fortællinger og Historier; derfor var hun oftere hos sin Familie, Landgreviden¹¹²⁾, som boede paa Amalienborg . . . og det er vel mueligt, at man i Landgrevens Familie bedømte Kronprindsen vel strengt, og dette bidrog ikke til at forøge Kronprindsessens Kiærlighed til Kronprindsen«¹¹³⁾. Irminger skriver: »jeg veed det, Kronprindsen var hende modbydelig – og dog, det tør jeg sige, elskede Kronprindsen – paa sin Maade – hende meget høit«¹¹⁴⁾.

1845 var kronprinsessen blevet noget mager og nervøs og skulle derfor rejse til Pymont for at søge at genvinde sit helbred. Efter endt badekur skulle hun møde kronprins Frederik på Frederiksgave og tilbringe sommeren dér. Og her ventede kronprinsen sin hustru:

Det var vel omtrent ved Midsommers Tid Kronprindsessen blev ventet. Jeg var netop paa Frederiksgave med Kronprindsen dengang. Dampskibet Ægir var afgaaet til Kiel for at tage Kronprindsessen med Følge ombord og skulde bringe hende til Assens, som kun ligger 1 lille Miil fra Frederiksgave. Kronprindsen havde anmodet mig om at lade holde Udkig, naar Dampskibet kom i Sigte, for at Vognene strax kunde afgaae til Assens for at hente Prindsessen til Frederiksgave. Der var kommen Efterretning, at Prindsessen efter endt Badekur var paa Reisen, og Tiden bestemt, naar hun agtede at indtræffe i Kiel for derfra at afgaae med Dampskibet Ægir. Dagen kom, men Dampskibet udeblev. Saa snart der øinedes Røgen af et Dampskib, bleve Hestene altid gjort klar til at blive forspændte – men

det var aldrig det rette Dampskib. Jeg tænkte, at der var brækket noget ved Masterne, Kronprindsen blev utaalmodig. Telegraph kiendte man ikke dengang, og et Par Dage hengik saaledes med Gisninger og Uro. Kronprindsen og jeg sad ofte flere Timer sammen paa en Høi, hvorfra der var en viid Udsigt, med Kikkerten for Øiet og speidede ud over Havet, men Ægir kom ikke – vi vare Begge lige kloge.¹¹⁵) Endelig kom der et Brev fra Kronprindsessens Cavaleer, Kammerherre Hedemann, med Underretning om, at Kronprindsessen, da hun var kommen til Perleberg eller Bergedorff, jeg erindrer ikke hvor, havde besluttet at ville reise til Forældrene i Strelitz istedetfor at tage til Danmark. Om der nu er blevet intrigueret¹¹⁶), eller om Kronprindsessen selv pludselig har forandret Reiserouten, kan jeg ikke sige med Bestemthed, men kun tilføie, at Kronprindsessen selv har sagt mig senere, at hun havde en svær indre Kamp at bestaae, men til sidst gav efter for sine Følelser og reiste til Forældrene istedetfor at følge Pligten og reise til sin Ægtefælle; men sagde hun: »es war mir unmöglich, ich konnte nicht.« Rigtignok har jeg hørt, at hun efter Badekuren endnu var lidende, men alligevel kan denne forandrede Reise efter min Mening ikke undskyldes, hun burde være reist til Frederiksgave.

Selvfølgeligen kunde Kronprindsen slutte sig til, at dette Ægteskab nu ogsaa var tilende – han følte sig krænket og var flere Dage aldeles nedslaaet ... Nogle Dage efter gik denne Nedslagenhed over til en exalteret Tilstand. H.k.H. tog sig Prindsessens Udebliven meget nær – ja, en Dag græd han endog – han fortalte de utroligste Ting ude ved Kæmpehøien, og ifølge min Overbeviisning var H.k.H., naar man skulde dømme efter hans Tale, i flere Dage i en næsten utilregnelig Tilstand.¹¹⁷)

Ægteskabet blev opløst 30. september 1846.

Efter Frederik VII's død blev Irminger af Christian IX sendt til flere hoffer for at notificere tronskiftet og kom herunder bl. a. til Neu Strelitz d. 26. november 1863, hvor han på slottet var til gallataffel hos storhertugen og storhertuginde. Han skriver:

Kong Frederik 7 Død havde gjort et dybt Indtryk paa den fraskilte Gemalinde, Prindsesse Caroline [Mariane], derfor kom hun ikke til Taffelet, men havde anmodet mig om at komme til Sig i hendes Palais efter Taffelet. Jeg fandt hende som tilforn, venlig og elskværdig. Han bad mig sidde ned, og vi vare ene. Naturligviis ønskede hun at vide, hvordan hendes forrige Ægtefælle havde havt det i den senere Tid, hvordan hans Endeligt havde været, jeg havde jo været paa Glücksborg, da han døde – og spurgte om mange Ting. Jeg var hos hende omtrent 1½ Time, og hun indbød til at tale aabent. Jeg yttrede, at det gjorde Nationen ondt, at hun havde forladt Frederik 7 og tillod mig at sige, at selv om hun ikke kunde finde Behag i at leve med Kronprindsen, saa havde hun Forpligtelser og burde ikke have fordret Skilsmisse; thi »Deres Kongelige Høihed«, sagde jeg, »dersom De var bleven hos os, havde vi dog undgaaet Scandalen med Grevinde Danner, og endskiønt jeg godt kan forstaa, Deres Kongelige Høihed ikke ret vel kunde sympathisere med den afdøde Konge, kan jeg dog forsikke Deres Kongelige Høihed, at Kronprindsen tog sig det overordentlig nær, da han erholdt Vished om, at Deres Kongelige Høihed istedetfor at gaae med Dampskibet til Assens ... forandrede Reiserouten og tog til

Strelitz – og tillad mig at yttre, at det efter min Mening havde været Deres Kongelige Høiheds Pligt, da D. k. H. engang havde givet Kronprindsen Deres Haand, at D. k. H. ikke burde have forladt Kronprindsen og os.« Prindsessen blev meget bevæget, sagde, at hun ogsaa havde en svær Kamp i saa Henseende, »men – jeg kunde ikke andet.«¹¹⁸⁾

Frederik VII's tredje ægteskab (1850) var med Louise Rasmussen, der i marts 1849 havde faaet titel af baronesse Danner. Irminger skriver:

Jeg kom i denne Tid [Irminger var da tillige marineminister ad interim] kun sielden ved Hoffet og vidste derfor ikke, hvad man dog ellers var vidende om i Hofkredse. Ikke lidet forundret blev jeg derfor, da jeg d. 6te August om Aftenen modtog en Skrivelse fra Overhofmarskal v. Levetzau, hvori han fra H. M. Kongen underrettede mig om, at jeg den næste Formiddag skulde møde paa Frederiksborg en Galla for at overvære H. M. Kongens Formæling! Kongen og Baronessen – der nu blev Lehnsgravinde Danner – bleve Formiddag den 7de August 1850 viede i Frederiksborg Slots Kirke af Biskop Münster.¹¹⁹⁾

Heller ikke dette ægteskab blev lykkeligt – for nogen af parterne. Udtil talte kongen ganske vist om sin »højtskede gemalinde« m. m., og han var vel ogsaa klar over, hvor meget han skyldte hende – men han syntes dog ikke så helt sjældent at have fortrudt dette skridt. Et sted skriver Irminger:

Nogle Aar senere [d: efter 1854], naar jeg i Forretninger kom til Kongen og fandt ham alvorlig og forstemt, og jeg da undertiden spurgte: »Hvordan har D. M. det, er D. M. ikke rask?« har han ofte svaret mig: »Aa, Irminger, saaledes som man reder ligger man.« Disse Ord havde altid Hentydning paa Grevinden, skøndt han aldrig nævnede hendes Navn; og saaledes fortrykt fandt jeg ham ofte, naar jeg havde hørt, at der havde været huuslige Dravater.¹²⁰⁾

Kongens ven, kammerherre Henrik Berregaard, der næsten altid var sammen med kongen på fisketure på Glücksborg sø, har ofte fortalt Irminger, »at Kongen paa disse Fisketoure sædvanlig var modfalden, taus og indesluttet, og kunde der i Conversationen undertiden komme Yttringer, hvoraf man kunde slutte, at Kongen ingenlunde følte sig lykkelig, saasom: »Som man reder, saa ligger man.« Disse samme Ord har Kongen ogsaa flere Gange sagt til mig, og jeg antager, at de stode i Forbindelse med hans Giftermaal med Grevinden.«¹²¹⁾

Blandt de notater, der ligger som bilag til Irmingers optegnelser findes følgende:

d. 21. Juni 1867 meddelte Sehested¹²²⁾ mig paa en Spadseretur i Kongens Have: En Dag – udentvivl i 1850 – havde Kongen indbudet S. at komme til sig om Aftenen oppe i Kongens Værelse paa Christiansborg Slot. S. indfandt sig, men ankommen i det Værelse ved Siden af, hvor Kongen var, hørte han en meget høirøstet Samtale imellem Kongen og Berling. Kongen udraabte flere Gange: »Jeg er dog en ulykkelig Mand, hvad skal jeg gjøre? Du og Grevinden trækker mig til den ene Side, mine

Ministre til den anden Side – Grevinden kommer med den ene Fordring efter den anden, og naar jeg har opfyldt den Ene, har hun strax glemt det og fremkommer med nye Fordringer. Jeg ulykkelige Mand.« Berling sagde, at han havde talt med Medlemmer af Thingene, og Deres M. kan stole paa mig. Sehested havde imidlertid sat sig ned i en Sopha i Værelset i den Tanke, at Conversationen snart var endt, men da den vedblev, i bestandig stigende Udbrud: »Jeg ulykkelige Mand«, og da S. ikke vilde have, at man troede, han lyttede, forlod han Værelset og gik til sit eget Værelse.¹²³⁾

Der bør dog måske ikke lægges for megen vægt på sådanne episoder. At det i de 13 år, dette ægteskab kom til at vare, nu og da måtte komme til gnidninger mellem Louise Danners stærke og Frederik VII's svage karakter kan næppe undre. At grevinde Danner har betydet meget for kongen – med Robert Neiiendams ord: virket »normaliserende paa hans ubeherskede Sind og reguleret hans Trang til Drik« – kan vist ikke omtvistes, og kongen gav da også ved flere lejligheder udtryk overfor hende for sin taknemlighed for, hvad hun betød for ham. Det, Irminger særligt dadlede hende for, var hendes utroskab mod kongen efter vielsen – med Berling, maleren Edouard Young og minister L. N. Scheele – og hendes grænseløse og anmassende ærgerrighed, der så ofte skabte betydelige vanskeligheder for kongen, bl. a. også i forholdet til udlandet.

Da grevinde Danner i 1863 var blevet enke, skrev hun sine memoirer, et lille hæfte i kvartformat på ca. 100 sider.¹²⁴⁾ Ifølge hendes testamente afleveredes de efter hendes død i 1874 til Det kgl. Bibliotek med den klausul, at de skulle være utilgængelige i 25 år efter hendes død. Da terminen for frigørelsen (6. marts 1899) nærmede sig, lod den daværende rigsarkivar C. F. Bricka manuskriptet afhente. Ifølge en kgl. resolution skulle grevinde Danners papirer afleveres til Rigsarkivet og dér indlemmes blandt kongehusets utilgængelige sager.¹²⁵⁾ Den kgl. resolution synes at måtte være ugyldig; der haves ingen hjemmel til at ændre private testamentariske dispositioner ved kongelige resolutioner. Og ialtfald forekommer det at være en uretfærdighed overfor grevinde Danner, at hendes erindringer – der vel er hendes defensorat – ikke, som hun har ønsket det, efter udløbet af den fastsatte frist skulle være almentilgængelige. *Audiatur et altera pars.*

NOTER

1) Dansk biogr. Leks. XI (1939) 229 ff. 2) Ib. 227 f. 3) Utilg. 93 (i det følgende cit. MS). Manuskriptets sidste side bærer slutdateringen 21. jan. 1868 og forfatterens underskrift. I en vedlagt mappe findes enkelte breve (herunder flere fra Frederik VII til Irminger), ældre notater og koncepter; desuden en af Frederik VII den 27. april 1834 udført farvelagt tegning af Jægerspris Slot »set fra Øst«, som han har foræret

Irminger. 4) Til at udgives i sin helhed synes MS i den foreliggende form ikke egnet og er af forf. næppe heller bestemt dertil. Det indeholder en del gentagelser og andre stilistiske mangler; fremstillingen er overordentlig bred, og større afsnit om forskellige rejser i ind- og udland indeholder detaljerede oplysninger om vind- og vejrforhold, der hører hjemme i en skibsjournal, men ikke i et erindringsværk. 5) MS. 265. 6) MS. 313 f. Da Berling engang i 1852 havde beklaget sig til Frederik VII over Irminger og til sidst sagt: »Ja, Deres Majestæt, De skal nu ikke stole paa ham (Irminger), jeg kiender ham!« påbød kongen ham tavshed og sagde: »Jeg kiender Irminger langt bedre end Du!« Irminger tilføjer: »Det var dog unægtelig et smukt Træk af Kongen saaledes at tage mig i Forsvar mod Herr Berlings Bagvadskelser, men med alle Kongens Feil og Svagheder mærkede han dog meget godt, hvem der vilde ham virkelig vel; desuden vidste han meget godt, at jeg aldrig havde raadet ham til noget i Egen Interesse, heller aldrig havde bedt ham om en Skilling til mig selv, og det antager jeg ogsaa, at Kongen meget vel vidste, at jeg var aaben og ærlig imod ham – thi for Smiger og Spytlikkeri og Intriguer har jeg altid haft Foragt« (MS. 317 f.). Irminger skriver: »Ofte har jeg lagt Mærke til, at Kongen egentlig ikke havde synderlig Agtelse for Berling« (MS. 315). 7) Irmingers hustru (Henriette Georgine f. Viborg) var afgået ved døden 30. maj 1865. 8) MS. 276. 9) MS. 460. Ved udtrykket 'Exaltationstid' sigtes vist her til følgende: I okt. 1864 skrev redaktør C. St. A. Bille i »Dagbladet« en artikel om »Fredsslutningen og Arvefølgen« der konkluderede i, at dersom alle 3 hertugdømmer blev afstået ved freden i Wien, vilde den legitime konge over det tiloversblevne monarki ikke være Christian IX, men prins Frederik af Hessen. Regeringen svarede med generalfiskalsag, og ved kriminalretten blev Bille dømt, men ved Højesteret frifundet. Der førtes herefter i dagspressen og i flyveskrifter en polemik mellem de to partier, »den voldsomste, dansk politisk Historie indtil da havde kendt« (N. Neergaard, Under Junigrundloven II. 2 (1916). 1557 ff., 1639 ff.). Nationalbankdirektør, etatsråd Carl Liebenberg (der tidl. havde været højesteretsadvokat og kabinetssekretær hos Frederik VII) udsendte således 2 skrifter: »Om at rydde Kongen af Veien« (1864) og »Om Troskab mod Kongen af Danmark« (1864), hvori han rettede angreb på de nationalliberale; det første skrift fremkaldte et (anonymt) modskrift: »Reaktionen og Kongemordet eller Etatsraad Liebenberg afklædt som Jurist«, mod hvilket generalmajor Baggesen i »Berlingske Tidende« nedlagde en forbitret protest. 10) Da stoffet er omgrupperet er der i noterne henvist til manuskriptets sidetal. 11) MS. 2. 12) Han blev senere kammerherre og kronprinsens hofchef og udnævntes 1841 til amtsforvalter i Nyborg. 13) MS. 24 f. 14) MS. 133. 15) I den mappe, der er vedlagt MS findes Irmingers koncepter til flere af disse indberetninger til Frederik VI. Rapporterne var »i Almindelighed ikke mange Linier, men hvad jeg især lagde Vægt paa, og hvilket jeg ideligen meddelte Kongen, det var, at Prindsen sielden foretog sig noget nyttigt eller lærerigt, thi naar man undtager de faa militaire Forretninger, der ikke medtog megen Tid, viste Prindsen kun liden Interesse for at udvide sine Kundskaber, hvorpaa jeg oftere har tilladt mig ogsaa at gøre Prindsen opmærksom« (MS. 133 f.). 16) MS. 258 f. Kommandørkaptajn (senere admiral) C. van Dockum afløste Irminger som marineminister. 17) J. P. Trap, Fra fire Kongers Tid III (1967). 12, 37, 99. 18) Generalmajor C. F. Holtens Erindringer (1899). 149. 19) MS. 603. 20) MS. 12, 20. 21) MS. 47. 22) MS. 138. 23) MS. 162. 24) MS. 165 f. 25) MS. 220 f. 26) MS. 165. 27) MS. 140. Jf. Generalmajor C. F. Holtens Erindringer (1899). 146: »Hans Kam-

mertjener havde ofte de største Besværligheder med at faa hans [Frederik VII's] Ansigt og Hænder vaskede. Jeg har selv en Morgen paa Christiansborg Slot set Kongen vandre rundt paa Gulvet for at undgaa Løgtved [kammertjeneren], der fulgte bag efter med et Vandfad i Haanden.« 28) Hegermann-Lindencrone, Min Faders Erindringer. 207 f., Robert Neiiendam, Bogen om Grevinde Danner (1956). 169. 29) MS. 6 f. 30) MS. 563. 31) MS. 421. 32) MS. 547. 33) MS. 143 ff. 34) MS. 471 f. 35) se f. eks. MS. 503 f. 36) MS. 215. 37) MS. 152 f. 38) Fysiologen og zoologen Daniel Frederik Eschricht (1798–1863), dr. med. 1825, fra 1829 professor i fysiologi; han havde i fyrrerne holdt et meget stort antal populære foredrag om zoologiske og fysiologiske emner, der vakte en del opsigt og vandt stor tilslutning. 39) MS. 515, jf. 152. 40) MS. 153. 41) MS. 5 f. 42) MS. 16. 43) MS. 39. 44) J. F. W. Schlegel (1765–1836), 1789 extraord. professor juris, 1790 dr. jur., fra 1800 til sin død ord. professor; han har bl. a. skrevet »Danmarks og Hertugdømmernes Statsret med stadigt Hensyn til deres ældre Forfatning« (1827), der er det første i sin art. 45) MS. 38. 46) MS. 130. 47) MS. 211 f. 48) MS. 240. 49) Om hende se bl. a. Robert Neiiendam, Bogen om Grevinde Danner (1956). 29 ff., J. P. Trap, Fra fire kongers tid II (1966). 83, 283, 443. Om hende fortæller Irminger: »Mod Slutningen af Prindsens Ophold i Fredericia, nemlig 1839, blev det Fruentimmer, som Prindsen levede med i Fredericia, Jomfrue Weiner, der i den sidste Tid, hun var sammen med Prindsen, havde erholdt Navnet »Frue Carlsen«, gift med en tydsk Herre [navnet var vist Hännichen eller Hänechen, se Robert Neiiendam anf. v. 213 og J. P. Trap anf. v. II. 443], som eiede en Gaard imellem Fredericia og Kolding – og fik i aarlig Pension af Prindsen 6 eller 800 rdl. Efter at Prindsen var bleven Konge, fik som bekendt Bogtrykker Berling og Jomfrue Rasmussen [d. grevinde Danner] megen Indflydelse, og som det gik de Fleste, der erholdt Understøttelse fra Kongen, blev hendes, Frue Carlsons, Pension ogsaa afknappet – jeg ved ikke bestemt med hvor meget. Manden solgte sin Gaard i Jylland, og hun (Frue Carlsen) flyttede med Manden til Kiøbenhavn, hvor de kom til at leve under meget trange Kaar. Kongens Kammer-tiener Lassen, en meget brav Mand, har sagt mig, at Frue Carlsen, naar hun var i Nød, skrev til Kongen, og da maatte han (Lassen) oftere bringe Penge til hende i al Hemmelighed. At hun hadede Louise Rasmussen er en Selvfølge« (MS. 194 ff.). Ifl. Traps anf. v. II. 443 oppebar jomfru Weiner 1862 400 rdl. årlig fra kongen. 50) MS. 250. 51) MS. 209. 52) MS. 473. 53) MS. 302. 54) Dansk biogr. Leks. XVII (1939). 592 f. 55) Otto Vaupell, Kampen for Sønderjylland 1848–50 II (1868). 60 ff. 56) Kontreadmiral Steen Bille (1797–1883), Irmingers gode ven og kadetkammerat, var 1852–54 marineminister (i ministerierne Bluhme og Ørsted) og 1860–63 (ministeriet Hall); 1864 tillagdes der ham viceadmirals karakter. 57) Kommandør Søren Ludvig Tuxen (1790–1856) var højtstående frimurer; det var formentlig derfor, Frederik VII interesserede sig for ham, jf. J. P. Trap, Fra fire Kongers tid II (1966). 165 f. 58) Overlods, kommandør Hans Emanuel Wulff (1776–1857). 59) Kontreadmiral (fra 1852: viceadmiral) C. C. Zahrtmann (1793–1853), 1848–50 marineminister. Han blev, navnlig af Ploug i »Fædrelandet«, stærkt angrebet, fordi Eckernfórde-affærens mænd var blevet for mildt behandlet. 60) MS. 296 ff. 61) MS. 51, jf. ogsa 142. 62) Landgreve Carl af Hessen-Kassel (1744–1836) var gift med prinsesse Louise af Danmark (Christian Vlls søster og søster til prinsesse Vilhelmine Caroline, der blev gift med landgreve Vilhelm af Hessen-Kassel) og svigerfader til Frederik VI. 63) MS. 49 ff. 64) MS. 112. 65) MS. 227 f. 66) MS. 421. 67) MS. 423 f. 68) MS.

424. 69) MS. 264. 70) Kammerherre Poul Martin Bülow (1796–1877). 71) MS. 424 f. 72) MS. 519 f. 73) Frederik VII opholdt sig i Rom 1827 for at besøge sin moder, prinsesse Charlotte Frederikke, der 1809 var skilt fra prins Christian (VIII) på grund af sit forhold til komponisten Edouard Du Puy. 74) Prinsessen døde i Rom 1840; under sit ophold i Rom var hun blevet katolik. 75) Ifølge kongeloven 14. nov. 1665 skulle kongen overholde den rene og uforfalskede lære efter den Augsburgske konfession. Senere bestemte grundloven 1849, at kongen skulle høre til den evangelisk-lutherske kirke. 76) MS. 156 f. 77) MS. 12 ff. 78) MS. 19. 79) MS. 151; om kongens hovedbeklædninger se Robert Neiiendam, *Bogen om Grevinde Danner* (1956). 168. 80) MS. 219 f. 81) MS. 468. 82) MS. 521. 83) MS. 54 ff. 84) MS. 450. 85) MS. 456 ff. 86) MS. 158. 87) MS. 39 f. 88) J. P. Trap, *Fra fire kongers tid I* (1966). 137. 89) MS. 90 f. 90) MS. 304. 91) MS. 250. 92) MS. 250 f. 93) MS. 391 f. 94) Jf. Julius Clausen, *Eros* (1946). 83: »Ved en Bygningsfejl var Kongen udelukket fra et normalt Kærlighedsliv.« Historikeren og politikeren, dr. phil. L. Moltesen har for højestereetspræsident, dr. jur. Troels G. Jørgensen refereret »en Jægerspris-tradition, som han selv troede på, nemlig at grevinde Danner havde haft en søn med Frederik VII, der havde været ansat som bogholder på Jægerspris. Kongens impotens, der bestod i, at sædudgangen på hans lem var forskudt til lege ovenover urin-gangen, således at udtømmelsen landede forkert, ophævedes ved at hun havde indtaget stilling som en hund. At defekten lå på det angivne felt, fortalte for resten i sin tid børnene af prokurator Menca Koppel [1833–1904] under en visit på grevindens tidligere af Koppel erhvervede ejendom i Ny Vestergade« (ifølge venlig meddelelse fra højestereetspræsident, dr. jur. Troels G. Jørgensen). Blandt Irmingers optegnelser findes et udateret notat om, at kronprinsen engang på Frederiksgave, omkr. 1845, har vist Sehested (formentlig ritmester, adjutant hos Frederik VII Frederik Gyldenstjerne-Sehested) et portræt af en lille dreng, som han sagde var hans søn. Da Sehested spurgte, om kronprinsen var sikker herpå, svarede denne bekræftende, hvorefter Sehested pålagde prinsen at sørge for drengen, hvad prinsen lovede og gav sin hånd på. Nogle år senere, efter at kronprinsen var blevet konge, kom jomfru Guldberg til Sehested. Hun havde hidtil fået penge af kongen til barnets underhold, men nu turde kongen ikke give flere. Kongens kammertjener Hans Løjtved havde givet hende det råd at opsøge Sehested. Sehested gik derefter til kongen, der sagde: »Naa, gamle Fritz, hvad er der nu, Du er exalteret!« hvortil Sehested svarede, at det var han, fordi kongen ikke havde holdt sit løfte om at sørge for drengen. Kongen svarede: »Jeg kan ikke – jeg tør ikke.« Nogle dage senere kom imidlertid jomfru Guldberg og takkede Sehested: »Kongens bedre Følelser havde faaet Overhaand og i al Hemmelighed havde Løgtved igjen faaet Penge til at betale for Drengen.« Sehested så drengen, »som han ogsaa syntes lignede Kongen meget. Jomfrue G. sagde, at hun havde holdt af Kongen ... I Chr. 8s Tid maatte den lille Dreng paa sin Fødselsdag gaae til Chr. 8 med Moderen. Chr. 8 kyskede Barnet, tog det paa Skiødet og gav det Bonbons – og sidste Gang 2 Glas til at sætte Blomster i. Dette Barn [var] født omkr. 1838–46, muligvis Fredericia«. Det nævnte barn var formentlig den senere justitsråd, sekretær for direktionen for Bikuben, cand. polit. Frederik Carl Christian Poulsen (1843–1923). Han bar således alle Frederik VII's fornævne og angives at være søn af snedkersvend P. V. Kjerkhoff og Else Marie Poulsen kaldet Guldberg (der senere blev gift med skovrider Peder Larsen), jf. Østre Borgerdydsskole 1787–1937(1937).330, A. Falk-Jensen og H. Hjorth-Nielsen,

Candidati juris III (1957).356. Ifl. det sidstnævnte værk blev han opdraget hos navigationsdirektør, kommandør Georg E. Tuxen (1814–85, en brodersøn af den ovf. note 57 nævnte kommandør Søren L. Tuxen), ifl. det førstnævnte værk blev han »opdraget af Kong Frederik VII«, hvilket vel betyder, at skolepengene blev betalt af kongen. 95). Om hende se ovf. note 49. 96) Den ugifte kammerherre, oberst Hans Henrik Rømeling (1770–1840) var ifl. Irminger »en gammel Libertiner, som boede i den nederste Etage i Giethuset nærmest Theateret; her var aabent Huus for Theaterets Figurantinder etc., etc., og i dette Selskab har Kongen alt seet den senere Grevinde Danner« (MS. 10). Et andet sted hedder det: »Hos Kammerherre, Oberst Rømeling, som var Adjudant hos Frederik 6, saae Prindsen jevnlig en Mængde Dandserinder . . . Det har ofte undret mig, at Frederik 6 ikke sendte Rømeling fra Byen, thi Selskaberne eller Møderne hos ham vare ikke ønskelige for Prindsen« (MS. 59). 97) MS. 25 ff. 98) Rigs greve, kammerherre Conrad Rantzau til Breitenburg (1773–1845), der nød stor yndest hos Frederik VI, havde 1826 ledsaget den senere Frederik VII på hans rejse til Schweiz, Italien og Sydfrankrig; fra 1831 var han medlem af gehejmestatsrådet som minister uden portefeuille. Hans erindringer (udg. 1900 af L. Bobé) indeholder bidrag til belysning også af Frederik VII. 99) Samme iagttagelser har Trap gjort, se dennes *Fra fire kongers tid II* (1966). 139, 165. 100) Indtil 1869 navnet på Fredericiagade fra Amaliegade til Bredgade, jf. Steffen Linvald, *Københavnske gadenavne i fortid og nutid* (1967). 71. 101) MS. 36 f. 102) MS. 66 f. 103) Den senere generalmajor Carl v. Ewald (1789–1866). 104) MS. 67 ff. 105) Generaløjntant Frederik Castonier (1761–1838) var 1819 kommandant i Fredericia. 106) MS. 135 ff. Jf. bl. a. Robert Neiiendam, *Bogen om Grevinde Danner* (1956). 45, J. P. Trap, *Fra fire kongers tid II* (1966). 83, 283. 107) MS. 161. 108) MS. 177. 109) MS. 181 ff. 110) MS. 162. 111) MS. 88 ff. 112) Landgrevinde Charlotte, født prinsesse af Danmark (1789–1864), var datter af arveprins Frederik og gift (1810) med landgreve Vilhelm af Hessen-Kassel (1787–1867); deres datter Louise (1817–98) blev 1842 gift med den senere Christian IX. Landgreve Vilhelm af Hessen-Kassel var broder til prinsesse Marianes moder, Marie Vilhelmine Frederikke, prinsesse af Hessel-Kassel. Landgreven beboede 1839–67 et af Amalienborgs palæer (Det Brockdorffske palæ). 113) MS. 220. 114) MS. 221. 115) Jf. J. P. Trap, *Fra fire kongers tid I* (1966). 186. 116) Der gik det rygte, at prinsessens tante, landgrevinde Charlotte, havde formået prinsessen til ikke at vende tilbage til Danmark, se J. P. Trap, *Fra fire kongers tid I* (1966). 203. 117) MS. 222 ff. 118) MS. 186 ff. 119) MS. 258 f. 120) MS. 375 f. 121) MS. 458. 122) Frederik Gyldenstjerne-Sehested (1804–76), jfr. ovf. note 94. 123) Gyldenstjerne-Sehested var indtil 1854 adjudant hos kongen og boede på slottet. Han karakteriseres af Trap som en »fuldkommen sanddru Mand, men noget exalteret«, se J. P. Trap, *Fra fire kongers tid III* (1966). 134. 124) Jul. Clausen, *Eros* (1946). 86 f. Clausen synes at måtte have læst erindringerne. Han skriver, at det ikke er et »historisk Værk, men en Redegørelse, og fremfor alt et Defensorat for hende selv med stærk Betoning af hvad hun havde betydet for Kongen og derigennem for Danmark«, og at hun »insinuerer, at det var paa hendes og Fællesvennen Carl Berlings Tilskyndelse, at Kong Frederik besejrede sin Uvilje mod at underskrive Gaven til Folket, 5. Juni-Grundloven«. 125) Chr. IX ønskede ikke dette frem; jf. om Traps erindr. A. D. Jørgensens *Breve v. Harald Jørgensen* (1939). 157, 163. Chr. IX misbilligede William Blochs udgivelse 1899 af generalmajor C. F. Holtens erindringer, jf. Robert Neiiendam, *Bogen om Grevinde Danner* (1956). 177.

REGNSKAB
FOR SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE
1970

Indtægter:	Udgifter:
Saldo overført fra 1969 4.496,02	Trykning af hæfter 29.226,43
Kontingenter 24.710,00	Honorarer 4.205,02
Salg af bøger og ældre årg.... 1.880,38	Papir og tryksager 609,96
Tilskud 7.750,00	Porto 2.838,39
Samfundets venner 440,00	Møder og diæter 810,82
Renter 1.161,11	Adressografplader 459,12
	Kontingenter m. m. 371,05
	Saldo overført til 1971 1.916,72
<u>40.437,51</u>	<u>40.437,51</u>

Samfundet ejer obligationer til pålydende 14.000,00 kr.

Frederiksberg, den 2. januar 1971.

FINN H. BLÆDEL (sign.)

Foranstående regnskab er revideret og fundet i overensstemmelse med de foreliggende bilag. Tilgodehavende på bank- og girokonto samt obligationsbeholdningen er kontrolleret.

København, den 12. januar 1971.

HANS F. RANDBØLL (sign.)

CHR. BJØRN-JENSEN (sign.)

ILLUMSTUDIER

Om beboerne af øen Illum og deres efterslægt

AF PALLE GRAVESEN

III Hans Olufsen og hans efterkommere

FØRSTE SLÆGTLED

1. *Hans Olufsen*, gårdfæster på Illum af matr. 2, overtog 1683 fæstet efter *Peder Ipsen Mall*, idet han samtidig giftede sig med dennes enke *Anna Rasmusdatter Ploug*. Overtagelsen og ægteskabet har fundet sted efter 11. marts, men før 11. dec.^{1. 2)}. Familieforholdene fremgår iøvrigt af skiftet efter *Anna Rasmusdatters* broder *Anders Rasmussen Ploug*, gmd. i Horne, død som ungkarl 22. 12. 1738, beg. Horne 30. 12., 82 år gl.³⁾. Hans Olufsens nedstamning kendes ikke. Antager man, at han var mindst 20 år gl. ved brylluppet, må han være født senest 1663. Fra sognene i Salling herred er bevaret præstemantdal pr. 1. 1. og pr. 1. 7. 1677, som medtager alle over 12 år, men i sognene Horne, Håstrup, Jordløse og Svanninge findes der ingen af dette navn, der kan komme i betragtning^{4. 5)}. Han er derfor næppe, som formodet, søn af *Oluf Nielsen*, gårdfæster i Svanninge 1670 og 1688^{6. 7)}. Muligvis er det hans søster *Kirsten Olufsdatter*, som 1677 tjente på Illum hos *Peder Ipsen Mall*^{4. 5)}. *Anna Rasmusdatter Ploug* var datter af gårdfæster i Horne under Hvedholm gods *Rasmus Ploug*, tingsvidne- og meddomsmand ved Salling herredsting^{8. 9)}. Hun viedes 1. i Horne kirke 21. 10. 1677 til *Peder Ipsen Mall*, med hvem hun havde 3 børn: *Johanne* f. 1678, *Jeppe* f. 1680 og *Niels* f. 1682. Se senere. Hans Olufsen døde 20. 2. 1719, skifte 4. 3.¹⁰⁾, og *Anna Rasmusdatter* døde 1728, skifte 15. 1.¹¹⁾. Deres efterkommere boede sidenhen på gården i mere end 260 år, først som fæstere og fra 1874 som ejere. Men 1944 gik gården slægten af hænde, idet Hans Olufsens 3-tip-oldebarn *Laurids Illum Hansen* solgte den til *Søren Sørensen*, som ikke tilhørte slægten. Se oversigten i Pers. Tidsk. 15 Rk. bd. 3, s. 146. Børn: se nr. 2–4.

ANDET SLÆGTLED

Hans Olufsens børn med *Anna Rasmusdatter Ploug* (se nr. 1), ministerialia Svanninge:

2. a. *Anna Hansdatter*, f. ca. 1688, idet hendes alder 1710 angives til 22 år¹²), død 1716, skifte 10. 10.¹³), viet ca. 1715 *Christen Iversen*, fæster af en ryttergård i Faldsled, matr. 9, (1688) med htk. 9-6-0-0 og skovskyld 0-1-1-2, som han havde overtaget 1686 efter *Jørgen Ipsen*, idet han ægtede dennes enke *Karen Ipsdatter*¹⁴). Gården solgtes af kronen på auktion 1719 til Fr. Hein til Steensgård¹⁵). Chr. Iversen fik 5. 6. 1719 nyt fæstebrev på gården af Fr. Hein¹⁶), og afstod den 2. 6. 1730 til *Jacob Christensen* p. gr. af alderdom og svaghed¹⁷). Christen Iversen var søn af gmd. i Faldsled *Iver Smed*, død ca. 1677, og broder til *Frederik Iversen*, gmd. på Illum, matr. 1, 1678-96. To andre brødre var *Hans Iversen*, gmd. i Faldsled, matr. 6, 1688 - ca. 1720 og *Morten Iversen*, gmd. i Faldsled, matr. 2, 1678 - e. 1705.
Søn: se nr. 5.
3. b. *Kirsten Hansdatter*, f. 1691, beg. 8. 4. 1777, viet ca. 1717 *Peder Hansen*, gmd. på Illum, db. Dreslette 4. 3. 1693, søn af hmd. på Agernæs *Hans Pedersen Snedicker* og h. *Ellen Nielsdatter*¹⁸), død nov. 1760, skifte 10. 11.²⁰). Peder Hansen fæstede gården 28. 10. 1717 og fik 8. 6. 1719, efter svigerfaderens død, nyt fæstebrev¹⁹).
Børn: se nr. 6-11.
4. c. *Kristen Hansen*, f. ca. 1696, boede hjemme 1710¹²), død før 1719, da han ikke er omtalt i skiftet efter faderen.

TREDIE SLÆGTLED

Christen Iversens søn med Anna Hansdatter, (se nr. 2):

5. a. *Iver Christensen*, f. i Faldsled sept. 1716¹³), levede jan. 1739 i Faldsled³), men hans senere skæbne er ikke kendt. Hans navn forekommer ikke i skifte- eller fæsteprotokollerne fra Brahesminde.

Peder Hansens børn med Kirsten Hansdatter, (se nr. 3), ministerialia Svanninge:

6. a. *Hans Pedersen Illum*, gmd. i Svanninge, f. på Illum 1718, beg. 3. 3. 1773, skifte 8. 2.²¹). En af datoerne må være forkert. Viet ca. 1749 *Anna Sophie Rasmusdatter*, f. ca. 1720, dt. af *Rasmus Hansen Greve*, beg. 24. 7. 1800. Hans Pedersen Illum fæstede 18. 4. 1749 en halvgård i Svanninge efter Rasmus Greve,

hvis datter han ægtede²²). Gården hed senere Sebjerggård. Han ejede 3 tdr. 1 skp. land af Fåborg bys hede. Anna Sophie Rasmusdatter giftede sig efter Hans Illums død, 23. 4. 1773 med *Hans Sørensen*, db. Horne 30. 3. 1739, søn af gmd. i Horne Vesterballe *Søren Hansen* og h. *Kirsten Larsdatter*. Han overtog fæstet af gården²³) og ægtede som enkemand 24. 10. 1800 *Mette Madsdatter*, f. ca. 1752, dt. af gmd. i Svanninge *Mads Jørgensen* og h. *Karen Hansdatter*. Forinden havde han 19. 11. 1798 afstået gården til Hans Illums søn Hans²⁴). Han blev begravet 21. 5. 1812 uden at efterlade sig livsarvinger. Om hans familieforhold se skifterne efter forældrene^{185. 186}).

Hans Illums børn: se nr. 12–15.

7. b. *Anna Pedersdatter*, f. 1720, beg. 4. 6. 1805, viet 1751 *Søren Pedersen*, enkemand, gårdmand i Svanninge, f. ca. 1706, beg. 22. 6. 1784. Han fæstede gården efter *Peder Pedersen*, som døde 8. 3. 1745^{25. 192}), og ægtede dennes enke *Anne Rasmusdatter*. Hun var datter af gmd. *Rasmus Nielsen* og h. *Anna Jørgensdatter* og døde 1751, skifte 26. 7., uden at efterlade sig livsarvinger²⁷). *Søren Pedersen* afstod 17. 3. 1781 fæstet af gården til sin svigersøn, der også hed *Søren Pedersen*, se nr. 16^{25. 26}).

Børn: se nr. 16–18.

8. c. *Ellen Pedersdatter*, f. på Illum 1722, beg. i Jordløse 7. 2. 1770, viet 1. ant. Svanninge 1747 *Hans Mogensen*, gårdfæster under Søbo i Trunderup, Jordløse sogn, f. sst. 22. 1. 1713, db. Jordløse 29. 1., søn af gmd. *Mogens Jørgensen* og h. *Margrethe Christensdatter*, beg. i Jordløse 12. 4. 1769. Han fæstede 5. 6. 1741 fødegården matr. 1 (1688) efter faderen²⁸).

Viet 2. Jordløse 7. 7. 1769, troløvet 31. 5., *Peder Andersen*, f. i Trunderup 7. 3. 1740, db. Jordløse 13.3., søn af gmd. *Anders Christensen* og h. *Marie Hansdatter*, beg. i Jordløse 28. 12. 1791, skifte 23. 12.¹⁸⁸). Dette ægteskab var barnløst.

Efter *Ellen Pedersdatters* død var *Peder Andersen* gift med 2 søstre, døtre af gmd. i V. Hæsinge *Hans Hansen* og h. *Sidsel Jensdatter*¹⁹⁴).

Viet 2. V. Hæs. 11. 4. 1770 *Karen Hansdatter*, f. 1744 (lakune i kbg.), beg. i Jordløse 21. 9. 1785, 41 år 6 mnd. gl.

Viet 3. V. Hæs. 16. 12. 1785, trol. 7. 11., *Gertrud Hansdatter*, db. 27. 1. 1765, beg. i Jordløse 8. 8. 1808, skifte 5. 8.⁵⁰).

Peder Andersen overtog 1. 5. 1769 fæstet af *Hans Mogensens* gård, som efter hans død fæstedes af hans stedsøn *Peder Han-*

sen, der samtidig ægtede hans enke Gertrud Hansdatter! Se nr. 22.

Hans Mogensens børn med Ellen Pedersdatter: se nr. 19–26.

9. d. *Anne Marie Pedersdatter*, f. på Illum 1724, død i Fåborg 2. 1. 1809, beg. 5. 1., viet ca. 1755 *Rasmus Rasmussen Dyreborg*, skipper, handelsmand, havnefoged og formynder i Fåborg, db. Horne 24. 10. 1728, søn af Rasmus Rasmussen i Dyreborg i dennes 1. ægteskab med *Maren Jørgensdatter*, død i Fåborg 19. 5. 1811, beg. 22. 5. Hans moder døde 1740, beg. i Horne 4. 6.²⁹), hvorefter faderen giftede sig 2. med *Elisabeth Iversdatter*, (1715–67), dt. af gmd. på Illum *Iver Hansen* og 1. h. *Anna Rasmusdatter*^{30. 31}). Se IH 4. Rasmus Dyreborg gjorde opbud 1788⁶⁴).
- Børn: se nr. 27–31.
10. e. *Niels Pedersen*, gmd. på Illum, f. 1729, død 16. 1. 1793, beg. 22. 1., skifte 15. 2. 1793³²). Han overtog fæstet af fødegården 29. 12. 1758³³). Viet ca. 1762, muligvis i Horne kirke d. 18. 11., *Anna Hansdatter*, f. i Millinge ca. 1735, dt. af gmd. *Hans Hansen* og 2. h. *Maren Hansdatter*, beg. 14. 11. 1796, skifte 10. 2. 1797³⁴). Ifl. Brahesminde jordebog af 1787 var gården nu ansat til htk. 11–0–0–0 mod 9–6–3–1 i 1688. Niels Pedersen måtte svare 16 Rdl. i landgilde samt 1 td. smør in natura for landgilde og hovning, »sålænge hovning for penge bevilges«, og årlig udføre 2 à 3 ægter med båd.
- Børn: se nr. 32–38.
11. f. *Peder Pedersen*, ungarl og indsidder på Illum, f. 1731, beg. 19. 4. 1799, skifte 18. 5. 1799³⁵). Betegnes i skiftet som indsidder hos brodersønnen *Hans Nielsen*. Ved folketællingen 1. 7. 1787 boede han hos søsteren i Fåborg. I det udførlige skifte opregnes alle hans søskende eller disses efterkommere.

FJERDE SLÆGTLED

Hans Pedersen Illums børn med Anna Sophie Rasmusdatter, (se nr. 6), ministerialia Svanninge:

12. a. *Peder Hansen Illum*, gmd. i Millinge, Svanninge sogn, f. ca. 1750, beg. 14. 5. 1800, skifte 12. 6.³⁶), viet 1. 18. 3. 1791 *Dorthea Larsdatter*, enke efter *Peder Sørensen Thrane*, hvis gård Ellebjerg han overtog³⁷). Hun var født ca. 1753 og blev beg. 24. 4. 1793, skifte 20. 4.¹⁶⁰). Peder Hansen Illum viet 2. 2. 7.

- 1793 *Maren Hansdatter*, db. 17. 11. 1771, dt. af gmd. *Hans Hansen Ladefoged* og h. *Ellen Christensdatter*, beg. 20. 2. 1811, skifte 6. 3.³⁸). *Maren Hansdatter* ægtede 4. 7. 1800 *Hans Hansen*, som overtog fæstet af Ellebjerg. Han var søn af gmd. i Svanninge »unge« *Hans Hansen Håstrup* og h. *Maren Hansdatter*, db. 16. 1. 1768 død i Millinge 21. 5. 1827, beg. 25. 5., skifte 22. 5.¹⁸⁷). Efter hustruens død ægtede han 5. 4. 1811 *Johanne Rasmusdatter*, db. 14. 10. 1781, dt. af *Hans Rasmussen Greve* og h. *Marie Jørgensdatter*, som på sin side som enke ægtede *Henning Hansen*, der overtog fæstet efter *Hans Hansen*. Der var ingen børn i *Peder Illums* to ægteskaber. I sit første ægteskab med *Peder Sørensen Thrane* havde *Dorthea Larsdatter* 2 børn: *Lars* db. 9. 4. 1780 og *Maren* db. 13. 2. 1782. *Hans Hansen* og *Maren Hansdatter* havde 3 børn: *Maren*, db. 9. 8. 1801, senere gift med tømrer *Peder Pedersen* i Sandholts-Lyndelse, *Hans* db. 13. 5. 1806 og *Ellen*, db. 25. 2. 1810, senere gift med *Rasmus Pedersen*, se nr. 254.
13. b. *Hans Hansen Illum*, gmd., Sebjerggård i Svanninge, f. 1755, konf. 18. 4. 1773, død 3. 6. 1826, beg. 7. 6., bevilling til at sidde i uskiftet bo for den længstlevende dat. 4. 5. 1826³⁹). Han fæstede gården 19. 11. 1798²⁴). Viet 29. 6. 1798 *Anna Olesdatter Greve*, db. 6. 12. 1772, dt. af gmd. *Ole Hansen Greve* og h. *Kirsten Nielsdatter*, død 11. 6. 1844, beg. 15. 6. Børn: se nr. 39–47.
14. c. *Karen Hansdatter*, f. 1759, konf. 10. 4. 1774, beg. 17. 9. 1792, skifte 30. 11.⁴⁰), viet 18. 6. 1783 *Søren Pedersen*, gmd., Rødhyldegården i Svanninge, enkemand, se senere nr. 16. Børn: se nr. 50–53.
15. d. *Niels Hansen Illum*, gmd., Kildegård i Svanninge, f. 1763, konf. 2. 4. 1780, død 10. 12. 1823, beg. 15. 12., skifte 16. 12.⁴²), viet 25. 11. 1795 *Ingeborg Nielsdatter*, enke efter den tidligere fæster af gården *Christen Christensen*, som hængte sig selv i tungsindighed, og begravdes 20. 5. 1795. *Ingeborg Nielsdatter* f. ca. 1751, død 7. 1. 1823, beg. 13. 1. *Niels Illum* fæstede Kildegård 19. 9. 1795⁴⁴). Ægteskabet var barnløst, men i sit ægteskab med *Chr. Christensen* havde *Ingeborg Nielsdatter* 10 børn⁴³).

Søren Pedersens børn med *Anna Pedersdatter*, (se nr. 7), ministerialia Svanninge:

16. a. *Anna Sørensdatter*, f. 1753, konf. 2. 4. 1769, beg. 17. 4. 1783, skifte 10. 5.⁴⁵), viet 21. 2. 1777 *Søren Pedersen*, gmd. i Svanninge, f. i Millinge 1743, beg. 22. 4. 1809, skifte 11. 7.⁴¹). Han fæstede 8. 4. 1772 Rødhyldsgården i Svanninge efter svigerfader *Søren Pedersen*⁴⁶). Efter *Anna Sørensdatters* død ægtede *Søren Pedersen* *Karen Hansdatter*, se nr. 14, og efter hendes død ægtede han 3. 5. 12. 1792 *Maren Jørgensdatter*, f. 1753, død 17. 10. 1825, beg. 21. 10., skifte 18. 10.⁴⁷). Det sidste ægteskab var barnløst.
Børn: se nr. 48–49.
17. b. *Peder Sørensen*, indsidder i Svanninge, ungarl, f. 1775, konf. 18. 4. 1773, beg. 21. 2. 1813.
18. c. *Johanne Sørensdatter*, f. 1760, konf. 23. 4. 1775, død 25. 12. 1829, beg. 30. 12., viet 5. 5. 1807 *Mikkel Marcussen*, enke-mand, fisker i Faldsled⁴⁸), senere indsidder i Svanninge, født i Åstrup sogn, Salling h. 1. 11. 1752, db. 17. 12., søn af *Marcus Hansen*, Ellegård, og h. *Maren Hansdatter*, død 1. 3. 1829, beg. 5. 3. Viet 1. Svanninge 23. 4. 1777 *Anna Hansdatter*, f. i Faldsled ca. 1751, dt. af gmd. *Hans Jacobsen* og h. *Maren Hansdatter*, beg. 18. 1. 1807 – 56 år gl. I dette ægteskab var der 4 børn: *Maren* f. Åstrup 22. 2. 1778, *Johanne* f. Åstrup 21. 3. 1779, *Marcus* f. Åstrup 18. 4. 1785 og *Frederik* f. Faldsled, db. Svann. 14. 3. 1790. Ægteskabet med *Johanne Sørensdatter* var barnløst.

Hans Mogensens børn med *Ellen Pedersdatter*, (se nr. 8), alle db. i Jordløse:

- 19A. a. *Maren Hansdatter*, f. 28. 1. 1748, db. 2. 2., indskrevet i kbg. som *Karen*. Ifl. skiftet efter morbroderen *Peder Pedersen Illum*, se nr. 11, tjente hun 1799 som ugift i Trunderup, men på gr. af navneligheder og manglen på skifter har det ikke været muligt med sikkerhed at identificere hende senere. I skiftet efter broderen *Anders Hansen*, nr. 26, er hun eller hendes evt. livsarvinger ikke nævnt. Muligvis blev hun begravet i Jordløse 21. 9. 1808, selv om den anførte alder, 63 år, ikke stemmer.
- 19B. b. *Kirsten Hansdatter*, f. 18. 6. 1750, db. 21. 6., beg. 19. 7. 1750, Efter *Kirstens* død måtte forældrene 2. 8. 1750 stå åbenbar skrifte i kirken for at have været medvirkende til barnets død.
20. c. *Jørgen Hansen*, hmd. i Håstrup, f. 20. 6. 1751, db. 27. 6., død i Håstrup 21. 1. 1839, beg. 28. 1., viet Håstrup 16. 12. 1796

Anna Pedersdatter, enke efter *Lars Larsen*, f. i Jordløse ca. 1758 (lakune i kbg.), dt. af tækkemand *Peder Nielsen* og h. *Gertrud Pedersdatter*, død i Håstrup 17. 4. 1830, beg. 22. 4. Hendes første mand, *Lars Larsen* blev beg. i Håstrup 18. 9. 1796.

Datter: se nr. 54.

21. d. *Margrethe Hansdatter*, db. 16. 4. 1754, beg. 7. 7. 1790, skifte 3. 7.⁴⁹⁾, viet 30. 10. 1789 *Peder Rasmussen*, gmd. i Trunderup, db. i V. Hæsinge 14.11.1751, søn af gmd. Rasmus Christensen, død 28. 6. 1836, beg. 2. 7. Det var *Peder Rasmussens* 2. ægte-skab. Hans første hustru, *Barbara Madsdatter*, blev beg. 13. 7. 1789 – 41 år gl., hans 3. hustru, *Else Rasmusdatter*, db. i V. Hæsinge 15. 2. 1767, dt. af *Rasmus Christensen Bonde* og h. *Kirsten Olesdatter*, døde 31. 8. 1831, beg. 5. 9. Ingen livsarvin-ger.
22. e. *Peder Hansen*, gårdfæster i Trunderup, Jordløse s., f. i Allerup, S. Broby s., db. 27. 2. 1757, død 27. 2. 1840, beg. 5. 3. Han fæ-stede efter stedfaderen *Peder Andersen* 24. 2. 1792 og ægtede dennes enke⁵¹⁾. Viet 1. Jordløse 9. 3. 1792, trol. 17. 2., *Gertrud Hansdatter*, enke efter *Peder Andersen*, se nr. 8, db. i V. Hæsinge 27. 1. 1765, dt. af gmd. *Hans Hansen* og h. *Sidsel Jensdatter*¹⁹⁴⁾, beg. i Jordløse 8. 8. 1808, skifte 5. 8.⁵⁰⁾. Viet 2. ant. S. Broby 1808 *Ane Margrethe Rasmusdatter*, f. i Tørringe, S. Broby s. 1776, dt. af gmd. *Rasmus Madsen* og h. *Gertrud Rasmusdatter*, død i Trunderup 4. 8. 1847, beg. 10. 8.
Børn: se nr. 55–62.
23. f. *Anne Kirstine Hansdatter*, f. ca. 1758, død i Gl. Stenderup 30. 1. 1819, beg. V. Hæsinge 5. 2. – 60 år gl., skifte 1. 2. 1819⁵²⁾, viet 1. Jordløse 10. 10. 1783 *Anders Christensen*, hmd. i Gl. Stenderup, V. Hæsinge s., f. i Allerup, S. Broby s. 1756⁵³⁾, søn af *Christen Hansen*, fæster af en halvgård der¹⁹⁹⁾, beg. V. Hæsinge 14. 5. 1801, skifte 15. 10. 1801¹⁹⁶⁾.
Viet 2. V. Hæsinge 16. 11. 1801 *Niels Christophersen*, selvejer-husmand i Gl. Stenderup, db. i V. Hæsinge 23. 8. 1767, søn af *Christopher Christophersen*, død i Gl. Stenderup 30. 6. 1826, beg. V. Hæsinge 6. 7., skifte 1. 7.⁵⁴⁾. *Niels Christophersen* og *Anne Kirstine Hansdatter* fik 11. 10. 1801 skøde på et hus i Stenderup for en købesum af 300 Rdl.²⁰⁰⁾.
Efter *Anne Kirstine Hansdatters* død ægtede *Niels Christophersen* 13. 5. 1819 *Dorthe Jochumsdatter*, f. ca. 1779, dt. af hmd. i Skovhusene i Ø. Hæsinge s. *Jochum Hansen* og h. *Kirsten*

*Rasmusdatter*¹⁹⁵), død i Gl. Stenderup 7. 5. 1854, beg. V. Hæs. 15. 5. Hendes dåb ses ikke indskrevet i kirkebøgerne fra Ø. eller V. Hæsinge. Dorthe Jochumsdatter viet 2. V. Hæs. 17. 11. 1826 *Rasmus Rasmussen*, hmd. og væver i Gl. Stenderup, db. Vantinge 11. 12. 1785, søn af hmd. *Rasmus Olsen* og h. *Anna Rasmusdatter*, død i Gl. Stenderup 22. 4. 1849, beg. V. Hæs. 28. 4. Som enke gik Dorthe Jochumsdatter på aftægt hos *Niels Hansen* og *Margrethe Hansdatter*, se nr. 165.

Anders Christensen havde 3 børn i ægteskabet med Anne Kirstine Hansdatter, se nr. 63–64A–64B. De øvrige ægteskaber var barnløse.

24. g. *Mogens Hansen*, tjenestekarl i Trunderup, db. 22. 11. 1761, beg. 26. 3. 1790, skifte 17. 5.⁵⁵). Var ungkarl.

25. h. *Hans Hansen*, gmd. i Tørringe, S. Broby sogn, db. 12. 2. 1764, død i Tørringe 5. 6. 1824, beg. S. Broby 10. 6. Han var 2 gange gift.

Viet 1. ant. S. Broby ca. 1802 *Anna Nielsdatter*, f. i S. Broby ca. 1780, dt. af smed *Niels Nielsen* og h. *Anna Jørgensdatter*, død i Tørringe 22. 5. 1817, beg. S. Broby 29. 5., skifte 19. 6.⁵⁶).

Viet 2. Gestelev 6. 7. 1817 *Johanne Pedersen*, f. i Gestelev ca. 1784, dt. af gmd. *Peder Pedersen* og h. *Petronelle Troelsdatter*, død i Tørringe 18. 1. 1854, beg. S. Broby 25. 1. Efter Hans Hansens død ægtede hun 2. S. Broby 28. 10. 1825 *Rasmus Offeren*, der overtog gården. Han var født i Ørbækgården i Mulderød, db. Dreslette 25. 3. 1788, søn af *Offer Andersen* og h. *Anna Jensdatter*, død i Tørringe 10. 5. 1862, beg. S. Broby 17. 5. Om hans nedstamning se⁵⁷).

Hans Hansens børn: se nr. 65–70.

26. i. *Anders Hansen*, gmd. i Jordløse, db. 7. 12. 1766, død 8. 12. 1833, beg. 13. 12., skifte 9. 12.⁵⁸), viet Jordløse 30. 4. 1813 *Anna Jørgensdatter*, enke efter *Rasmus Hansen Greve* (1762–1812), som hun havde ægtet sst. 1. 11. 1793. Hun var datter af gmd. i Jordløse *Jørgen Madsen* og h. *Karen Jeppesdatter*, db. 6. 11. 1763, død 20. 9. 1839, beg. 26. 9.

Ægteskabet var barnløst.

Rasmus Rasmussen Dyreborgs børn med Anna Marie Pedersdatter, (se nr. 9), ministerialia Fåborg:

27. a. *Marie Kirstine Dyreborg*, f. 20. 9. 1756, db. 26. 9., død 28. 2. 1850, beg. 2. 3., viet 11. 12. 1782 *Axel Johansen Lefoli*, kaldet

Livonius, felbereder (garver) i Fåborg, f. 3. 2. 1758, db. 5. 2., søn af *Johan Lefoli* og h. *Anne Marie Axelsdatter*, død 25. 2. 1850, beg. 2. 3., skifte 8. 3.⁵⁹), tilladelse til at sidde i uskiftet bo for den længstlevende 19. 7. 1811⁶⁰).

Børn: se nr. 71–77.

28. b. *Rasmus Rasmussen Dyreborg*, skipper i Fåborg, senere i Stige, Lumby sogn, f. 22. 11. 1759, db. 25. 11., død i Nantes, Frankrig 20. 11. 1809^{161. 162. 163}), viet Lumby 29. 11. 1793 *Kirstine Andersdatter Schmidt*, enke efter skipper *Niels Christensen Smed el. Schmidt*, som døde 19. 3. 1791, db. Lumby 4. 3. 1770, dt. af skipper *Anders Schmidt* og h. *Birthe Rasmusdatter Bostrup*, død i Stige 16. 8. 1851, beg. Lumby 20. 8.

Børn: se nr. 78–80.

29. c. *Peder Rasmussen Dyreborg*, skipper, f. 5. 10. 1761, db. 11. 10., boede 1787 hos forældrene i Fåborg⁶³), var skipper og ugift. Hans senere skæbne kendes ikke. Hans navn figurerer ikke i Fåborgs kirkebøger eller skifteprotokoller eller i de senere folketællinger.

30. d. *Jens Rasmussen Dyreborg*, skipper og værtshusholder i Stige, Lumby sogn, f. 25. 5. 1765, db. 30. 5., død i Ø. Lunde 25. 6. 1843, beg. Lunde 30. 6., skifte¹⁷⁸).

Viet 1. Lumby 5. 2. 1796 *Elisabeth Christensdatter*, db. Lumby 17. 9. 1769, dt. af *Christen Jørgensen* i Stige og h. *Margrethe Olesdatter*, død i Stige 29. 10. 1798, beg. Lumby 3. 11., skifte 29. 10. 1798²²⁴).

Viet 2. Lumby 4. 1. 1799 *Anne Margrethe Christensdatter Brylle*, db. Lumby 23. 2. 1780, søster til hans første hustru. Hun overlevede ham, men er ikke død i Lunde eller Lumby sogne. Jens Dyreborgs hustru måtte 8. 8. 1804 under mandens fravær gøre opbud^{164. 225}). Han synes dengang at have været borte fra hjemmet i flere år.

Børn: se nr. 81–84.

31. e. *Anne Cathrine Rasmusdatter Dyreborg*, f. 18. 11. 1767, db. 22. 11., død i Treå mølle 12. 12. 1831, beg. Hemmed, Nr. Dyr h. 18. 12., dødsanmeldelse se²²⁹), viet Fåborg 20. 2. 1793 *Niels Sørensen Holm*, møller, f. Rygårdstrand, db. Nørager 15. 8. 1762, konf. sst. 11. 4. 1779, søn af selvejerhusmand *Søren Andersen Hegedal* og h. *Anne Christensdatter*, død i Treå mølle 13. 7. 1817, beg. Hemmed 17. 7., skifte 27. 4. 1818²³¹). N. S. Holm tjente som ung mand på Svanemøllen i København. På

grund af en broklidelse fik han tjenesteudygtighedspas og blev ikke udskrevet til soldat²³²). 1801 var han fæster af Grenå vejr-mølle under godset Hessel, Ålsø s.²³⁰) og ved dødsfaldet fæster af Treå mølle under Mejlgård, Hemmed sogn, Nr. Dyrs herred. Hans forældre beboede ejendommen »Bjørnholm« ved Rygårdstrand. Faderen, *Søren Hegedal*, døde 27. 2. 1765, 56 år gl., beg. Nørager 3. 3., skifte 29. 3.²³³). Moderen, *Anna Christensdatter*, indgik nyt ægteskab, trol. Nørager 31. 5. 1765, med *Rasmus Sørensen Bredgård*, som blev begravet i Nørager 27. 2. 1791, skifte 23. 2.²³⁴). *Anna Christensdatter* død e. 1801, men ikke i Nørager sogn²³⁸).

Børn: se nr. 85A–85D.

Niels Pedersen Illums børn med *Anna Hansdatter*, (se nr. 10), ministerialia Svanninge:

32. a. *Maren Nielsdatter*, f. på Illum 1763, konf. 11. 4. 1779 – 16 år gl., død i Faldsled 10. 6. 1820, beg. 14. 6., viet 19. 9. 1798 *Rasmus Madsen*, fisker i Faldsled, db. 27. 1. 1770, søn af husfæster i Faldsled under Holstenshus *Mads Hansen* og h. *Ellen Rasmusdatter*^{65, 66}), beg. 30. 5. 1813.

Børn: se nr. 86A–86B–87.

33. b. *Kirsten Nielsdatter*, f. på Illum 1765, konf. 22. 4. 1781 – 16 år gl., død i Faldsled 14. 12. 1843, beg. 19. 12., viet 12. 6. 1789 *Søren Hansen*, gmd. i Faldsled, f. sst. 1745, søn af gmd. *Hans Jacobsen* og h. *Maren Hansdatter*, død sst. 24. 11. 1832, beg. 29. 11. *Søren Hansen* overtog gården, matr. 1 (1688) efter faderen 17. 10. 1778, efter at han på session 31. 3. 1778 var blevet kasseret som utjenstdygtig⁶⁷). Hans første hustru, *Birthe Pedersdatter Storm* blev beg. 19. 1. 1789⁶⁸).

Børn: se nr. 88–93.

34. c. *Hans Nielsen Illum*, gmd. på Illum, f. på Illum 2. 3. 1768, db. 13. 3., konf. 3. 4. 1785, død 13. 4. 1835, beg. 18. 4., skifte 15. 4.⁶⁹). Han fæstede fødegården 22. 6. 1797⁷⁰).

Viet 1. Køng 13. 3. 1797 *Kirsten Hansdatter*, db. i Køng 4. 12. 1768, dt. af hjulmand i Gummerup *Hans Christophersen* og h. *Anna Pedersdatter*, beg. 27. 5. 1809, skifte 27. 6.²¹⁴). *Hans Christophersen* var dattersøn af *Iver Hansen*, gmd. på Illum. Se IH 13.

Viet 2. Helnæs 7. 7. 1809 *Birthe Hansdatter*, f. sst., db. 1. 4. 1782, dt. af gmd. *Hans Andersen Thorsen* og h. *Mette Jensdat-*

ter, død 13. 7. 1859, beg. 19. 7. I gården på Illum fandtes tidligere et stenvandtrug, som han formodentlig selv har tilhugget. På siden er indhugget hans og hustruens initialer og årstallet 1817:

HNSI BHD
1817

Børn: se nr. 94–105.

35. d. *Peder Nielsen*, beg. 15. 7. 1769.
36. e. *Peder Nielsen Illum*, gmd. på Illum, db. 28. 7. 1771, død 18. 7. 1843, beg. 24. 7., skifteanmeldelse 17. 8.⁷²). Viet i Svanninge 18. 7. 1801, men vielsen er indført i Horne kbg., *Karen Larsdatter*, db. Svanninge 22. 10. 1780, datter af indsidder i Millinge *Lars Jensen »Soldat«* og h. *Karen Jørgensdatter*, som igen var datter af *Jørgen Jensen Greve*⁷¹). Ved vielsen tjente de begge i Horne mølle. *Peder Nielsen* fæstede gården, matr. 1 efter *Hans Jacobsen* 29. 9. 1807⁷³). Ifl. lægdsrullen var han skadet i den ene hånd og derfor uegnet til militærtjeneste. Efter hans død fik *Karen Larsdatter* tilladelse til at sidde i uskiftet bo⁷²) og drev selv gården til hun døde 24. 11. 1851 med sønnen *Lars* som bestyrer. Hun blev beg. 2. 12. 1851.

Børn: se nr. 106–113.

37. f. *Niels Nielsen Illum*, skipper i Fåborg, db. 19. 9. 1773, død i Fåborg 9. 3. 1846, beg. 18. 3., skifte 9. 3.⁷⁴). Viet Fåborg 21. 11. 1799 *Ane Cathrine Bruun*, f. sst. 29. 8. 1775, db. 3. 9., dt. af sømand *Peder Jørgensen Bruun* og h. *Anne Cathrine Vincentsdatter*, død sst. 21. 9. 1834, begr. 26. 9. *Niels Illum* fik søpatent i 1794⁷⁵).

Børn: se nr. 114–120.

38. g. *Anne Nielsdatter*, db. 2. 2. 1777, beg. 16. 2. 1777.

FEMTE SLÆGTLED

Hans Hansen Illums børn med Anne Olesdatter, (se nr. 13), ministerialia Svanninge:

39. a. *Hans Hansen Illum*, db. 23. 3. 1800, beg. 30. 3. 1800.
40. b. *Anna Sofie Hansdatter*, db. 14. 6. 1801, død i Katterød 2. 11. 1877, beg. Diernæs 9. 11., viet Svanninge 27. 1. 1826 *Anders Rasmussen*, gmd. i Katterød, Diernæs s., db. Diernæs 26. 7. 1795, søn af gmd. i Katterød *Rasmus Andersen* og h. *Ane*

- Hansdatter*, død sst. 28. 1. 1872, beg. Diernæs 5. 2.
Børn: se nr. 121–123.
41. c. Dødfødt barn beg. 29. 6. 1803.
42. d. *Hans Hansen Illum*, db. 1. 7. 1804, beg. 13. 6. 1806.
43. e. *Ole Hansen Illum*, db. 14. 9. 1806, beg. 2. 9. 1808.
44. f. *Hans Hansen Illum*, gmd., Sebjerggård, Svanninge s., db. 20. 3. 1808, død 20. 8. 1875, beg. 25. 8., viet 3. 12. 1830 *Maren Nielsdatter*, db. 15. 12. 1805, dt. af *Niels Nielsen* og h. *Maren Hansdatter* i Saugsted, død 25. 11. 1892, beg. 2. 12. *Hans Illum* overtog fæstet af Sebjerggård 19. 9. 1831 efter moderen⁷⁶).
Børn: se nr. 124–126.
45. g. *Kirsten Hansdatter Illum*, db. 19. 8. 1810, død i Østerby 30. 8. 1883, beg. 4. 9., viet 1. 19. 7. 1830, *Rasmus Madsen*, gmd. i Østerby, Svanninge sogn, db. 1. 2. 1795, søn af gmd. *Mads Rasmussen* og h. *Kirsten Pedersdatter* i Østerby, død 28. 2. 1843, beg. 6. 3. Han fæstede gården efter faderen 9. 10. 1830⁷⁷).
Børn: se nr. 127–128.
Kirsten Hansdatter Illum viet 2. 9. 2. 1844 *Peder Jensen*, db. 22. 9. 1812, søn af *Jens Pedersen* og ug. *Anna Jensdatter*, senere gårdfolk i Herringe, død i Østerby 24. 4. 1876, beg. 2. 5. Han overtog fæstet 28. 8. 1844⁷⁸).
Søn: se nr. 129.
46. h. *Ole Hansen Illum*, gårdejer i Velling, senere Teglværksgården på Kathrinedals Møllemark i Bryrup sogn, db. 4. 10. 1812, død i Velling 23. 12. 1890, beg. Bryrup 31. 12., viet Hylke 2. 12. 1851 *Ane Kirstine Knudsdatter Jørgensen*, f. i Ringe 22. 4. 1827, db. 20. 5., dt. af *Knud Jørgensen* og h. *Karen Pedersdatter*, død 1. 1. 1892, beg. Bryrup 9. 1. 1892. *Ole Hansen Illum* flyttede 9. 7. 1847 fra Svanninge sogn til Bryrup sogn, hvor han havde købt en gård i Velling. Ifl. lægdsrullen⁷⁹) var han 63 tommer høj og led af brok, hvorved han undgik militærtjenesten. Han blev med tiden en velhavende mand, vistnok ved at låne penge ud til høje renter, hvorved han kom i besiddelse af flere ejendomme, bl. a. »Vikarlund« og »Tilfredshed«. På den sidstes mark anlagde han et teglværk. Hans forhold til konen var ikke godt, og det siges, at han undertiden straffede hende ved indlåsning i spisekammeret⁸⁰).
Børn: se nr. 130–134.
47. i. *Peder Hansen Illum*, ejer af gården »Engesyn« i Højrup, Hillerslev sogn, Salling herred, f. 1. 3. 1817, db. 9. 3., død i Høj-

rup 17. 2. 1877, beg. Hillerslev 24. 2., viet Svanninge 20. 3. 1846 *Johanne Marie Larsdatter*, f. i Svanninge 16. 12. 1820, db. 26. 12., dt. af gmd. *Lars Nielsen* og h. *Maren Nielsdatter*, død i Højrup 10. 3. 1905, beg. Hillerslev 16. 3.

Børn: se nr. 135–143.

Søren Pedersens børn i 1. ægteskab med Anna Sørensdatte, (se nr. 16), ministerialia Svanninge:

48. a. *Kirsten Sørensdatte*, db. 8. 6. 1778, død 18. 7. 1815, beg. 21. 7., skifte 29. 9.⁸¹), viet 15. 7. 1814 *Christen Jørgensen*, hmd. i Svanninge, f. ca. 1751 (ej i Horne kbg.), død 19. 3. 1830, beg. 23. 3., skifte 20. 3.⁸²). Det var Chr. Jørgensens 2. ægteskab. Hans første h. *Marie Pedersdatte*, enke efter *Rasmus Madsen*⁸³), blev begravet 27. 4. 1813²²²). Hans 3. h. *Karen Rasmusdatte*, db. 17. 11. 1776, dt. af hmd. *Rasmus Madsen* og h. *Anna Larsdatte*, døde 10. 11. 1828, beg. 17. 11.

Datter: se nr. 144.

49. b. *Peder Sørensen*, gmd. i V. Skerninge, db. 3. 2. 1782, død i V. Sk. 15. 3. 1862, beg. 22. 3., viet sst. 10. 7. 1813 *Karen Hansdatte*, enke efter *Mads Johansen*, f. sst. 11. 11. 1777, dt. af gmd. *Hans Pedersen* og h. *Maren Hansdatte*, død sst. 8. 12. 1857, beg. 15. 12. *Mads Johansen* var f. i V. Sk. ca. 1769, søn af *Johan Madsen*, hvis gård han senere overtog. Død 9. 1. 1813. Børn: se nr. 145–146.

Søren Pedersens børn i 2. ægteskab med Karen Hansdatte, (se nr. 14), ministerialia Svanninge:

50. a. *Hans Sørensen*, db. 14. 8. 1785, beg. 21. 9. 1792.

51. b. *Karen Sørensdatte*, db. 11. 2. 1787, beg. 5. 10. 1794.

52. c. *Anne Sørensdatte*, db. 1. 1. 1789, død 22. 3. 1863, beg. 27. 3., viet 9. 11. 1810 *Rasmus Hansen Greve*, gmd. Millinge mark, db. 15. 9. 1776, søn af *Hans Rasmussen Håstrup kaldet Greve* og h. *Marie Jørgensdatte*. *Rasmus Greve* fæstede gården, *Sophiehøj*, 17. 2. 1812⁸⁴) efter faderen, der på sin side havde overtaget fæstet af gården efter svigerfaderen *Jørgen Jensen Greve* 12. 11. 1767⁸⁵).

Børn: se nr. 147–152.

53. d. *Rasmus Sørensen*, gmd., Rødhyldsgården, (1834: Hyllekærgård) Svanninge Nørremark, db. 27. 3. 1791, død i Østerby 28. 1. 1878, beg. 4. 2., viet 14. 11. 1817 *Anna Nielsdatte*, db.

13. 2. 1793, dt. af gmd. i Svanninge *Niels Hansen* og h. *Birthe Pedersdatter*, død 2. 9. 1865, beg. 7. 9.⁸⁶). Rasmus Sørensen overtog fæstet af fødegården efter sin stedmoder *Maren Jørgensdatter* 30. 12. 1823⁸⁷).

Børn: se nr. 153–159.

Jørgen Hansens datter med Anna Pedersdatter, (se nr. 20):

54. a. *Ellen Jørgensdatter*, f. i Håstrup 4. 6. 1801, db. 14. 6., død sst. 16. 3. 1857, beg. 21. 3., viet 15. 5. 1824 *Lars Olesen*, træsko-
mand i Håstrup, f. sst. 19. 5. 1797, db. 25. 5., søn af gmd. *Ole Larsen* og h. *Maren Larsdatter*, død sst. 14. 4. 1878, beg. 20. 4.
Børn: se nr. 160–162.

Peder Hansens børn i 1. ægteskab med Gertrud Hansdatter, (se nr. 22), ministerialia Jordløse:

55. a. *Peder Pedersen*, f. 21. 5. 1793, db. 26. 5., beg. 19. 4. 1810.
56. b. *Ellen Pedersdatter*, f. 16. 5. 1795, db. 25. 5., død i Gl. Stenderup 28. 1. 1839, beg. V. Hæsinge 5. 2., viet 8. 3. 1822 *Hans Hansen*, gmd. i Gl. Stenderup, V. Hæs. s., f. 31. 1. 1793, db. 3. 2., søn af gmd. i Trunderup *Hans Jespersen* og h. *Anne Nielsdatter*, død i Gl. Stenderup 27. 1. 1858, beg. V. Hæs. 4. 2. *Hans Hansen* viet 2. Hillerslev 31. 6. 1839 *Karen Jørgensdatter*, f. i Nybølle 18. 4. 1806, db. Hillerslev 27. 4., dt. af gmd. *Jørgen Madsen* og h. *Margrethe Jørgensdatter*, død i Gl. Stenderup 2. 3. 1893, beg. 9. 3.
Børn: se nr. 163–170.
57. c. *Hans Pedersen*, f. 17. 3. 1797, db. 19. 3., beg. 13. 4. 1797.
58. d. *Hans Pedersen*, gmd. i Jordløse, f. 29. 10. 1799, død 12. 4. 1834, beg. 19. 4., viet 9. 11. 1827 *Dorthe Sørensdatter*, enke efter *Lars Rasmussen*, f. ca. 1778, vistnok søster til gmd. *Hans Sørensen* i Dreslette, men ses ej db. i dette sogn, død 5. 6. 1849, beg. 11. 6. Hendes første mand, *Lars Rasmussen*, som hun ægtede 27. 7. 1810, var db. i Jordløse 21. 7. 1782, søn af gmd. *Rasmus Larsen* og h. *Birthe Larsdatter*, død 15. 2. 1827, beg. 22. 2., skifte 28. 12. 1827¹⁸⁹).
59. e. *Sidsel Pedersdatter*, f. 12. 11. 1804, db. 18. 11., død 4. 10. 1856, beg. 11. 10., viet 19. 1. 1838 *Jørgen Rasmussen*, hmd. i Trunderup, f. i Jordløse 18. 11. 1808, db. 20. 11., søn af hmd. *Rasmus Jensen* og h. *Dorthea Andersdatter*, død 4. 5. 1889, beg. 10. 5., viet 2. 14. 3. 1857 *Johanne Madsdatter*, f. i Højrup 17.

10. 1821, db. Køng 21. 10., dt. af *Mads Knudsen* og ug. *Mette Pedersdatter*, død 28. 8. 1880, beg. 31. 8.

Børn: se nr. 171–173.

Peder Hansens børn i 2. ægteskab med Margrethe Rasmusdatter, (se nr. 22), ministerialia Jordløse:

60. f. *Rasmus Pedersen*, bmd. i Trunderup, f. 8. 2. 1810, db. 11. 2., død 20. 9. 1860, beg. 27. 9., viet 18. 11. 1836 *Maren Pedersdatter*, f. 23. 8. 1813, db. 25. 8., dt. af hmd. i Jordløse *Peder Larsen* og h. *Maren Jensdatter*, død 20. 2. 1878, beg. 27. 2.

Børn: se nr. 174–184.

61. g. *Mads Pedersen*, gmd. i Trunderup, f. 7. 10. 1815, db. 15. 10., død 28. 8. 1886, beg. 30. 8., viet 1. Jordløse 20. 12. 1844 *Anna Andersdatter*, f. i Tørringe 16. 7. 1814, db. S. Broby 24. 7., dt. af gmd. *Anders Hansen* og h. *Mette Kathrine Rasmusdatter* død 14. 1. 1855, beg. 22. 1. Mads P. viet 2. Nr. Søby 23. 11. 1855 *Karen Hansdatter*, f. i N. Søby 5. 3. 1829, db. 11. 3., dt. af *Hans Hansen* og h. *Ane Rasmusdatter*, død i Trunderup 17. 12. 1913, beg. Jordløse 23. 12.

Børn: i 1. ægteskab: se nr. 185–189, i 2. ægteskab: se nr. 190–197.

62. h. *Niels Pedersen*, gmd., Nr. Broby mark, matr. 16a, f. 23. 11. 1818, db. 3. 1. 1819, død som aftægtsmand Nr. Broby 4. 12. 1895, viet sst. 23. 11. 1844 *Maren Nielsdatter*, f. sst. 22. 7. 1814, db. 24. 7., dt. af *Niels Rasmussen Greve* og h. *Margrethe Rasmusdatter*, død på Nr. Broby mk. 2. 3. 1875.

Børn: se nr. 198–200.

Anders Christensens børn med Anne Kirstine Hansdatter, (se nr. 23):

63. a. *Malene Andersdatter*, db. V. Hæsinge 7. 12. 1783, beg. sst. 4. 2. 1788.

64A.b. *Christen Andersen*, hmd. i Vejle sogn, Salling h., f. i Stenderup 17. 9. 1796, db. V. Hæsinge 25. 9., død i Vejle 8. 4. 1876, beg. 15. 4., viet 1. Vejle (Salling h.) 14. 6. 1821 *Maren Andersdatter*, f. sst. 1793, dt. af *Anders Larsen* og h. *Karen Nielsdatter*, død sst. 8. 11. 1836, beg. 13. 11., viet 2. sst. 31. 3. 1837 *Anne Jensdatter*, f. i Fangel 19. 10. 1805, dt. af gmd. *Jens Andersen* og h. *Maren Andersdatter*, død i Vejle 20. 3. 1878, beg. 26. 3.

Børn i 1. ægteskab: se nr. 201–207, i 2. ægteskab: se nr. 208.

64B. c. *Hans Andersen*, tvilling med foregående, f. i Stenderup 17. 9. 1796, db. V. Hæsinge 25. 9., beg. sst. 2. 9. 1804.

Hans Hansens børn i 1. ægteskab med Anna Nielsdatter, (se nr. 25), ministerialia S. Broby:

65. a. *Ellen Kathrine Hansdatter*, db. 24. 4. 1803, død i Sandholts-Lyndelse 10. 11. 1862, beg. 14. 11., viet 17. 11. 1837 *Poul Andersen*, hmd. i Sandholts-Lyndelse, db. sst. 13. 7. 1806, søn af hmd. *Anders Nielsen* og h. *Birthe Jespersdatter*, død sst. 9. 1. 1883, beg. 17. 1.

Børn: se nr. 209–210.

66. b. *Johanne Hansdatter*, db. 22. 11. 1804, død i Sallinge 22. 5. 1844, beg. Hillerslev 29. 5. 1844, viet Ø. Hæsinge 14. 11. 1834 *Poul Rasmussen*, hmd. i Sallinge, tjente ved vielsen på Arreskov, f. i Sallinge 28. 1. 1800, db. Hillerslev 4. 2., søn af hmd. *Rasmus Christensen Bødker* og h. *Else Nielsdatter*, død 15. 11. 1876, beg. Hillerslev 22. 11. 1876. Efter Johanne Hansdatters død viet 2. Hillerslev 23. 11. 1844 *Karen Hansdatter*, f. på Sallinge mark 28. 8. 1811, dt. af gmd. *Hans Christiansen* og h. *Karen Andersdatter*, død i Sallinge 14. 12. 1885, beg. Hillerslev 21. 12.

Børn: se nr. 211–212.

67. c. *Anne Margrethe Hansdatter*, db. 22. 10. 1806, død i Tørringe 1. 2. 1833, beg. S. Broby 8. 2. 1833.

68. d. *Kirstine Hansdatter*, db. 22. 9. 1810, død i Brobyværk 17. 3. 1880, beg. S. Broby 23. 3., viet sst. 21. 9. 1838 *Anders Jørgensen*, hmd. og gartner i Brobyværk, f. i Tørringe, db. S. Broby 5. 3. 1811, søn af hmd. *Jørgen Hansen* og h. *Margrethe Jensdatter*, død 21. 12. 1888, beg. S. Broby 29. 12. Ved sessionen 1832–33 blev følgende bemærkning om AJ tilføjet i lægdsrullen: »Ar under læg og en knirkende lyd i knæet ved bevægelse«¹²¹).

Børn: se nr. 213–215.

69. e. *Karen Hansdatter*, f. i Tørringe 13. 10. 1813, død i Allested 20. 1. 1883, beg. 27. 1., viet S. Broby 10. 6. 1853 *Niels Poulsen*, enkemand, gmd. i Allested, db. sst. 1. 1. 1802, søn af *Poul Knudsen* og h. *Karen Pedersdatter*, død sst. 31. 3. 1879, beg. 7. 4.

Niels Poulsen viet 1. Vejle (Salling h.) 24. 10. 1834 *Karen Eriksdatter*, db. sst. 26. 12. 1812, dt. af *Erik Stephensen* og h.

Susanne Jespersdatter, død i Allested 21. 9. 1852, beg. 28. 9.
Ingen livsarvinger.

Hans Hansens søn i 2. ægteskab med Johanne Pedersdatter, (se nr. 25):
70. f. *Hans Hansen*, f. i Tørringe 27. 4. 1823, db. S. Broby 11. 5.,
død sst. 26. 7. 1848, beg. 28. 7. som ugift.

Axel Livonius' børn med Maren Kirstine Dyreborg, (se nr. 27), ministerialia Fåborg:

71. a. *Anne Marie Livonius*, f. 8. 6. 1785, db. 12. 6., død sst. 9. 11.
1846, beg. 12. 11., viet 1. 30. 9. 1814 *Jochum Sørensen*, skomager i Fåborg, f. ca. 1789, død 21. 7. 1816, beg. 24. 7., viet
2. 21. 11. 1817 *Hans Majbom*, skomagern. i Fåborg, db. Vordingborg 9. 3. 1788, søn af skom. *Christen Majbom* og h. *Kirsten Christensdatter*, død 31. 7. 1846, beg. 3. 8.

Børn i 1. ægt.: se nr. 216A–216B, i 2. ægt.: se nr. 217–220.

72. b. *Rassine Johanne Livonius*, f. 6. 1. 1787, db. 12. 1., død 3. 4. 1800, beg. 8. 4.

73. c. *Axeline Kirstine Livonius*, f. 28. 9. 1788, db. 10. 10., død 16. 11. 1851, beg. 21. 11., viet 26. 11. 1812 *Christian Christensen*, sadelmagerm. i Fåborg, f. 21. 6. 1788, db. 29. 6., søn af sadelm. *Peder Christensen* og h. *Maria Rasmusdatter*, død 16. 8. 1858, beg. 19. 8.

Børn: se nr. 221–223.

74. d. *Rasmus Dyreborg Livonius*, skræddermester i Sønderborg, f. 10. 9. 1790, db. 12. 9., død e. 1. 2. 1860, men ikke i Sønderborg.

Viet Sønderborg 24. 2. 1811 *Ellen Helene Clausen*, db. Jerslev (Børglum h.) 10. 5. 1789, dt. af snedker i Svennum, senere søfarende *Peder Clausen* og h. *Cathrine Margrethe Jørgensdatter*, død i Sønderborg 10. 3. 1856, beg. 18. 3.

I kirkebøger og folketællinger fra Sønderborg er navnet ændret til Asmus Dyreborg Livoni.

Børn: se nr. 224–230.

75. e. *Johanne Kathrine Livonius*, f. 4. 2. 1794, db. 9. 2., død 22. 4. 1872, beg. 25. 4. som ugift.

76. f. *Sofie Magdalene Livonius*, f. 23. 11. 1796, db. 2. 12., død i Sønderborg 26. 8. 1885, beg. 30. 8., viet sst. 2. 12. 1819 *Johann Christoph Stöckler*, malerm. i Sønderborg, f. i Gråsten 27. 7. 1792, db. 29. 7., søn af maler *Johann Christoph Stöckler*, som

6. 5. 1796 udnævntes til skarpretter i Sønderborg, og h. *Magdalene Bambs*, død i Sønderborg 11. 12. 1872, beg. 16. 12.

Søn: se nr. 231.

77. g. *Anne Kirstine Livonius*, f. 3. 3. 1799, db. 13. 3., død i Lundeskolen, Åstrup sogn, 10. 11. 1873, beg. Sdr. Alslev 15. 11. 1873, viet Fåborg 4. 6. 1823 *Christian Nielsen*, smed og dyrlæge ved det Classenske fideikommis på Korselitse i S. Alslev s., f. på Spanget i Brahetrolleborg s. 28. 3. 1794, søn af kleinsmed *Niels Christensen* og h. *Dorthe Rasmusdatter*, død i Hjørtebjerghuset ved Korselitse 28. 8. 1871, beg. S. Alslev 4. 9.

Børn: se nr. 232–239.

Rasmus Rasmussen Dyreborgs børn med Kirsten Andersdatter Schmidt, (se nr. 28), ministerialia Lumby:

78. a. *Niels Schmidt Dyreborg*, skipper, senere spækhøker i Stige, Lumby s., f. 18. 10. 1794, db. 26. 10., død 3. 10. 1869, beg. 8. 10., viet 15. 2. 1822 *Peterline Kirstine Ludvigsen Schmidt*, f. 25. 4. 1803, dt. af *Hans Ludvigsen Schmidt* og h. *Kirstine Marie Jakobsen*, død 11. 3. 1881, beg. 17. 3.

Børn: se nr. 240–244.

79. b. *Rasmus Rasmussen Dyreborg*, søfarende, f. 23. 11. 1796, db. 4. 12. Ifl. lægdsrullen deserterede han 1816 i Bergen, og da der ikke senere fremkom oplysninger om hans opholdssted, blev han slettet af rullen i 1834^{165. 166}).

80. c. *Anders* (måske *Andreas*) *Schmidt Dyreborg*, f. 23. 9. 1803, db. 30. 10., død 25. 4. 1814, beg. 30. 4.¹⁶⁷). Præsten i Lumby giver ham flg. skudsmål i ministerialbogen: »Var en forstandig og sædelig dreng, en af de bedste i Stige skole.«

Jens Rasmussen Dyreborgs barn i 1. ægteskab med Elisabeth Christensdatter, (se nr. 30):

81. a. *Christiane Jensdatter Dyreborg*, f. i Stige 27. 11. 1796, db. Lumby 4. 12., død i Allesø (nu Allese) 12. 6. 1868, beg. 17. 6., viet Lunde 2. 4. 1824 *Rasmus Pedersen*, enkemand, selvejer-gmd. i Allesø, f. i Hjallesø, db. Dalum 14. 12. 1777, søn af gmd. *Peder Jørgensen* og h. *Ane Cathrine Larsdatter*, død i Allesø 14. 11. 1846, beg. 20. 11. Rasmus Pedersen var krøbling og fik ved sessionen 1798 udygtighedspas og blev slettet af lægdsrullen¹⁹⁷). 1801 boede han i Hjallesø hos moderen, der da var gift 2. med *Rasmus Hansen Smed*, men senere ernærede

han sig som skrædder i Odense. Her boede han, da han – 38 år gl. – i Ubberud 14. 7. 1815 ægtede enken *Anne Marie Jensdatter*, f. ca. 1772, død i Allesø 12. 11. 1823 – 51 år gl. – beg. 19. 11., skifte 1. 12. 1823¹⁹⁸). Hendes første mand var slagter og kreaturhandler i boelstedet Kongsberg i Lille Ubberud *Andreas Blomme (el. Bluhme)*, f. ca. 1753, død i Lille Ubberud 28. 2. 1815, beg. Ubberud 5. 3. Han var tillige ejer af Blomme-stedet i Ubberud.

Andreas Blomme og Anne Marie Jensdatter havde 4 børn:

Hans Jacob Andreasen, f. i Ravnebjerg, Sanderup s. 6. 4. 1799. *Kathrine Marie Andreasdatter*, hjdb. Ubberud 13. 4. 1807. *Jens Andreasen*, hjdb. Ubberud 24. 1. 1811. *Jeppe Andreasen*, hjdb. Ubberud 9. 1. 1813.

Ved det sidste barns fødsel var ægtefællerne imidlertid skilt, og Anne Marie Jensdatter boede adskilt fra manden hos *Jørgen Hansen* i Kongsbergstedet. De 3 yngste børn er nævnt i skiftet efter moderen, hvor det også anføres, at gården i Allesø af Rasmus Pedersen er købt af Odense hospital. I Rasmus Pedersens ægteskab med Anne Marie Jensdatter var der en søn *Peder Rasmussen*, f. ca. 1816.

Rasmus Pedersens børn med Christiane Dyreborg: se nr. 245–250.

Jens Rasmussen Dyreborgs børn i 2. ægteskab med Anne Margrethe Christensdatter Brylle, (se nr. 30):

82. b. *Rasmus Christian Jensen Dyreborg*, hmd. og væver i Allesø, f. i Stige, Lumby s. 20. 1. 1807, død i Allesø 17. 11. 1874, beg. 23. 11., viet sst. 2. 11. 1834 *Maren Larsdatter*, f. i Serup 5. 1. 1813, db. Søndersø 7. 2., dt. af gmd. *Lars Hansen* og h. *Maren Hansdatter*, død i Allesø 9. 5. 1895, beg. 16. 5. Rasmus Chr. Jensen, som han kaldte sig, var oprindelig søfarende, men opgav sønæringen 1833 p. g. a. »brystsye«. Han blev dog stående i extrarullen, indtil han 1852 afgang sit patent¹⁹⁹).

Børn: se nr. 251A–251C.

83. c. *Elisabeth Jensdatter Dyreborg*, f. i Stige 17. 11. 1808, db. Lumby 25. 12. 1808, egtl. døbt Lisbeth, død i Ø. Lunde 3. 2. 1893, beg. Lunde 9. 2., viet Lunde 10. 12. 1842 *Peder Nielsen*, væver og husfæster i Ø. Lunde, f. i Rønninge 29. 3. 1818, db. 11. 5., søn af *Niels Pedersen* og h. *Cathrine Marie Pedersdatter*, død i Ø. Lunde 12. 3. 1897, beg. 18. 3. uden at efterlade sig livsarvinger.

84. d. *Anders Jensen Dyreborg*, hmd. i Dyrelundhus på Højme mark, Sanderum s., matr. 3f, f. i Stige 16. 8. 1814, db. Lumby 11. 9., død i Dyrelundhus 1. 3. 1899, beg. Sanderum 9. 3. Anders Jensen var gift 2 gange.

Viet 1. Sanderum 1. 6. 1844 *Gertrud Kathrine Hansdatter*, enke efter *Anders Larsen*, f. i Sanderum 9. 10. 1804, db. 21. 10., dt. af hmd. *Hans Pedersen* og h. *Malene Christensdatter*, død på Højme mark 10. 6. 1855, beg. Sanderum 15. 6., viet 1. Sanderum 22. 11. 1833 *Anders Larsen*, hmd. i Dyrelundhus, f. i Svenstrup 6. 4. 1804, db. Stenløse 15. 4., søn af hmd. *Lars Andersen* og h. *Karen Rasmusdatter*, død 5. 1. 1844 »af mangel på fordøjelse«, beg. Sanderum 12. 1. 1844.

Viet 2. Sanderum 3. 11. 1855 *Mette Marie Jensdatter*, f. i Højme 20. 3. 1825, db. Sanderum 29. 4., dt. af hmd. *Jens Rasmussen* i Rasmus Hansens gård i Højme og h. *Mette Madsdatter*, død i Højme 29. 10. 1879, beg. Sanderum 4. 11.

Anders Jensen, som han kaldte sig, var oprindelig søfarende, men opgav sønæringen p. g. a. en broklidelse^{168. 169. 191}). Ved faderens død 1843 tjente han på Dallund mølle i Søndersø s., men ved vielsen opholdt han sig i Odense.

Børn: se nr. 252A–252B.

Niels Sørensen Holms børn med Anna Cathrine Rasmusdatter Dyreborg, (se nr. 31), ministerialia Grenå:

85A. a. *Søren Nielsen Holm*, f. 22. 11. 1793, db. 3. 1. 1794, død som barn.

85B. b. Søn f. 12. 2. 1795, død straks efter fødselen.

85C. c. *Anne Marie Nielsdatter Holm*, f. 15. 9. 1796, db. 23. 11., død i Treå mølle 19. 11. 1841, beg. Hemmed, Nr. Dyrs h. 26. 11., viet sst. 4. 4. 1824 *Jens Hansen Hyllested*, møller, f. i Tvedhusene i Glæsborg s., db. Nørager 21. 5. 1789, søn af væver og hmd. *Hans Jensen Hyllested* og h. *Edel Sørensdatter*, død e. 1. 2. 1850. *Jens Hyllested* overtog fæstet af Treå mølle efter svigermoderen og boede der endnu ved folket. 1850. Ved den efterfølgende tælling 1. 2. 1855 var fam. fraflyttet sognet og det nye opholdssted er ukendt. *Jens Hyllesteds moder*, *Edel Sørensdatter*, var søster til *Niels Sørensen Holm*, nr. 31, db. Nørager 26. 12. 1755. Som enkemand ægtede han 2. i Hemmed k. 14. 10. 1843 *Anne Marie Jensdatter*, f. i Bønnerup 12. 2. 1821, db.

Hemmed 1. 4. 1821, dt. af gmd. *Jens Andersen Bachmand* og h. *Anne Mortensdatter*.

Datter: se nr. 252C.

85D.d. *Rasmus Nielsen Holm*, f. 20. 7. 1799, død 7. 9. 1799.

Rasmus Madsens børn med Maren Nielsdatter, (se nr. 32):

86A.a. *Mads Rasmussen*, daglejer i Håstrup, db. Svanninge 27. 1. 1799, død i Håstrup 18. 3. 1857, beg. 25. 3., viet sst. 7. 12. 1832 *Birthe Hansdatter*, f. i Fuglesangshus i Håstrup s. 20. 11. 1797, dt. af hmd. *Hans Hansen* og h. *Anna Andersdatter*, død i Håstrup hospital 4. 6. 1869, beg. 10. 6. uden at efterlade sig livsarvinger.

86B.b. *Niels Rasmussen*, søfarende i Faldsled, senere i Horne Vesterballe, db. Svanninge 14. 9. 1800, død i Horne 23. 8. 1843, beg. 27. 8., viet Horne 5. 5. 1837 *Karen Hansdatter*, f. sst. 21. 2. 1808, db. 6. 3., dt. af *Hans Rasmussen Bonde* og h. *Kirsten Hansdatter*, død i Horne 6. 7. 1888, beg. 12. 7.

Børn: se nr. 253A–253B.

87.c. *Ellen Rasmusdatter*, db. Svanninge 3. 10. 1802, død i Faldsled 12. 7. 1854, beg. Svann. 16. 7., viet Svann. 19. 6. 1824 *Peder Isaachsen*, hmd. i Millinge, broder til *Niels*, se nr. 95, f. i Millinge 1787, men ikke indskrevet i Svanninge kbg., konf. Svann. 12. 4. 1803 – 16 år gl., søn af dagl. *Isaach Madsen* og h. *Johanne Jørgensdatter*, død i Millinge 21. 11. 1859, beg. Svann. 27. 11. Hans fødselsår fremgår af lægdsrullen¹⁵³).

Børn: se nr. 254–261.

Søren Hansens børn med Kirsten Nielsdatter, (se nr. 33), ministerialia Svanninge:

88.a. *Hans Jacob Sørensen*, gmd. i Faldsled, overtog fæstet af fødegården, db. 6. 6. 1790, død i Faldsled 25. 9. 1871, beg. 29. 9., viet 19. 12. 1817 *Margrethe Jensdatter*, db. 17. 6. 1798, dt. af *Jens Andersen* i Faldsled og ug. *Ane Jørgensdatter*, død 2. 3. 1876, beg. 8. 3.

Søn: se nr. 262.

89.b. *Birthe Sørensdatter*, db. 11. 3. 1792, død i Faldsled 4. 2. 1869, beg. 11. 2., viet 17. 11. 1821 *Mads Offersen*, træskomand i Faldsled, db. Håstrup 12. 8. 1787, søn af gmd. *Offer Knudsen*

- og h. *Anna Jørgensdatter*, død 10. 4. 1839, beg. 19. 4.
Børn: se nr. 263–269.
90. c. *Niels Sørensen*, sømand i Faldsled, senere daglejer i Fåborg, db. 14. 10. 1798, død i Fåborg 1. 12. 1889, beg. 6. 12.
Viet 1. Fåborg 18. 11. 1842 *Johanne Christophersen*, db. Dier-næs 16. 12. 1804, dt. af *Christopher Larsen* og h. *Karen Pouls-datter*, død i Fåborg 10. 7. 1847, beg. 14. 7.
Viet 2. Svanninge 6. 5. 1848 *Maren Rasmusdatter*, db. sst. 24. 12. 1798, dt. af gmd. i Millinge *Rasmus Hansen* og h. *Ma-ren Hansdatter*, død i Fåborg 13. 2. 1883, beg. 19.2.
Søn i 1. ægteskab: se nr. 270.
91. d. *Peder Sørensen*, sømand i Faldsled, senere dagl. i Fåborg, db. 8. 11. 1801, død i Fåborg 18. 10. 1886, beg. 22. 10. Var ugift.
92. e. *Ane Sørensdatter*, db. 15. 6. 1806, død i Faldsled 1. 4. 1897, beg. 8. 4., viet Svanninge 17. 10. 1834 *Hans Hansen*, gmd. i Faldsled, db. 26. 8. 1804, søn af gmd. i Faldsled *Hans Hansen* og h. *Maren Pedersdatter*, død 2. 3. 1880, beg. 9. 3. Han over-tog fæstet af fødegården matr. 8 efter faderen.
Søn: se nr. 271.
93. f. *Frederik Sørensen*, sømand i Faldsled, senere hmd. på Tåste-bjergs mark i Horne s., db. 4. 12. 1809, død i Fåborg 26. 1. 1900, beg. i Horne 31. 1., viet sst. 31. 1. 1845 *Maren Peders-datter*, f. sst. 1. 10. 1822, dt. af skipper og hmd. *Peder Hansen* og h. *Karen Larsdatter*, død i Horne 4. 2. 1898, beg. 10. 2.
Børn: se nr. 272–275.

Hans Nielsen Illums børn i 1. ægteskab med Kirsten Hansdatter, (se nr. 34), alle født på Illum, db. i Svanninge:

94. a. *Anna Hansdatter*, f. 13. 5. 1798, db. 17. 5., død på Grubbe mølle 23. 2. 1876, beg. Svanninge 1. 3., viet sst. 5. 11. 1819 *Peder Hansen*, skibsbygger i Faldsled, db. Flemløse 12. 1. 1794, søn af selvejerhusmand *Hans Pedersen* og h. *Gertrud Peders-datter*, død ved drukning i Gamborg fjord 4. 10. 1848, beg. Kauslunde 20. 10. 1848, skifte 30. 11.⁸⁸). *Peder Hansen* var dragon i 1814, men fra ca. 1820 boede han i Faldsled og 1831 fæstede han et nyopført hus på Hans Jørgensens grund på Mil-linge mark⁸⁹). Han begyndte ca. 1824 at bygge både i Faldsled, og efterhånden oparbejdede han en betydelig virksomhed. I 1847 blev hans bådebyggeri imidlertid ødelagt ved en brand, og da han ikke havde forsikret, led han et betydeligt tab. Efter

branden flyttede han til Skrillinge mark i Kauslunde sogn, hvor han købte en jordlod. Under treårskrigen drev han færgefart for soldater mellem Skrillinge og Fønsskov, hvorved de sparede den lange vej rundt om Gamborg, og på en sådan sejlads forliste hans fartøj, og han omkom ved drukning sammen med 5 soldater. Der var 11 børn i ægteskabet. Af de 7 sønner blev de 5 skibsbyggere, der alle tog navnet Illum efter deres moders fødeø.

Børn: se nr. 276–286.

95. b. (*Ane*) *Margrethe Hansdatter*, f. 20. 10. 1799, db. 27. 10., død 25. 12. 1882, beg. 30. 12., viet 23. 4. 1828 *Niels Isaachsen*, enkemand, hmd. i Millinge, broder til *Peder*, se nr. 87, db. 2. 4. 1794, søn af hmd. i Millinge *Isaach Madsen* og h. *Johanne Jørgensdatter*, død 15. 4. 1864, beg. 21. 4. Hans første hustru, *Abelone Poulsdatter* (1771–1828), som han havde ægtet 29. 6. 1822, var enke efter *Peter Jørgensen Due* (1755–1822), hmd. i Millinge. Han fæstede dennes hus 6. 5. 1823⁹⁰).

Børn: se nr. 287–290.

96. c. *Niels Hansen Illum*, hjulmand i Millinge, f. 2. 2. 1802, db. 9. 5., død i Millinge 12. 12. 1875, beg. 17. 12., viet 15. 11. 1839 *Christiane Mortensdatter*, f. i Balslev s. 12. 2. 1817, db. 16. 3., dt. af gmd. *Morten Pedersen Bruun* til Mosegård og h. *Anne Marie Knudsdatter*, død 20. 10. 1887, beg. 27. 10. *Niels Hansen Illum* fæstede 3. 9. 1840 et nyopført hus på *Jens Nielsens grund* i Millinge⁹¹).

Børn: se nr. 291–295.

97. d. *Anne Marie Hansdatter*, f. 8. 11. 1804, db. 11. 11., død i Vartovhuset i Jordløse 16. 12. 1879, beg. 22. 12., viet Jordløse 2. 12. 1836 *Rasmus Hansen Vartov*, (dengang stavet *Vartau*), fisker og hmd. i Vartovhuset på Jordløse mark, f. sst. 9. 8. 1802, db. 15. 8., søn af *Hans Rasmussen* og h. *Anna Pedersdatter Leerman*, død sst. 28. 1. 1877, beg. 2. 2. *Rasmus Hansens søster Caroline Hansdatter* var gift med gmd. i Faldsled *Niels Hansen*, se nr. 262. Han var fætter til *Peder Rasmussen Leerman*, se nr. 101.

Børn: se nr. 296–299.

98. e. *Hans Hansen Illum*, styrmand, f. 29. 8. 1806, db. 7. 9., død på Illum som ungkarl 4. 12. 1836, beg. 23. 12. Han fik søpatent nr. 249 i 1823⁹⁶), blev halvbefaren 1831⁹⁷), helbefaren 1833⁹⁸) og styrmand 14. 1. 1834 efter amtets resolution⁹⁸).

Hans Nielsen Illums børn i 2. ægteskab med Birthe Hansdatter, (se nr. 34), alle født på Illum, db. Svanninge:

99. f. *Hans Thor Hansen*, gmd. på Illum, f. 3. 9. 1810, db. 9. 9., død på Illum 25. 7. 1895, beg. 29. 7., viet Hårby 19. 11. 1842 *Kirsten Jensdatter*, db. Hårby 4. 2. 1810, dt. af bmd. i Akkerup *Jens Didriksen* og h. *Anna Larsdatter*, død 15. 3. 1894 efter et flerårigt sygeleje p. g. a. et brækket ben, beg. 21. 3. Hans Thor Hansen var oprindelig søfarende og fik søpatent nr. 330 i 1827⁹³), men blev som faderens medhjælper fritaget for udskrivning og frasagde sig 1850 endeligt sin sømandsnæringsvej⁹⁴). Han fæstede gården efter sin moder 3. 2. 1844⁹²) og frikøbte den fra Brahesminde ved skøde af 1874. Han var en lille tæbygget mand med et muntert sind, og om vinteren løb han på skøjter til Faldsled og gik derfra ad landevejen til Fåborg for at handle og ordne sine ærinder i staden. Denne tur tog han også, efter at han var blevet 80 år.
Børn: se nr. 300–305.
100. g. Dødfødt datter, f. 27. 1. 1812, beg. 1. 2.
101. h. *Kirstine Hansdatter*, f. 7. .2. 1813, db. 21. 3., død i Lergården i Jordløse s. 22. 11. 1902, beg. Jordløse 28. 11., viet sst. 3. 12. 1841 *Peder Rasmussen Leerman* (el. *Lehrman*), gmd. i Lergården, f. sst. 2. 1. 1807, db. 11. 1., søn af gmd. *Rasmus Pedersen Leerman* og h. *Kirsten Larsdatter*, død sst. 30. 4. 1888, beg. 5. 5. *Peder Rasmussen* fæstede Lergården efter moderen 6. 9. 1842⁹⁵).
Børn: se nr. 306–308.
102. i. *Peder Hansen Illum*, f. 19. 9. 1814, død 1. 5. 1820.
103. k. *Lars Hansen Illum*, tækkemand og pumpemager i Svanninge, f. 28. 8. 1816, db. 18. 9., død i Søbo Løkker 19. 10. 1901, beg. Jordløse 26. 10., viet Svanninge 29. 10. 1847 *Kirsten Larsdatter*, enke efter *Niels Larsen*, (død 18. 8. 1846, 29 år gl.), f. 10. 3. 1815, db. 19. 3., dt. af gmd. i Millinge *Lars Pedersen* og h. *Karen Pedersdatter*, død i Svanninge 19. 5. 1893, beg. 25. 5.
Børn: se nr. 309–312.
104. l. Dødfødt pige f. 3. 1. 1820.
105. m. Dødfødt pige f. 22. 11. 1822.

Peder Nielsen Illums børn med Karen Larsdatter, (se nr. 36), alle f. på Illum, db. i Svanninge:

106. a. *Niels Pedersen Illum*, søfarende i Faldsled, db. 13. 3. 1808, død

ved drukning ved Englands vestkyst 20.–21. dec. 1859, viet 17. 1. 1840 *Karen Jørgensdatter*, f. 1. 12. 1813, db. 12. 12., dt. af hmd. i Faldsled *Jørgen Pedersen* og h. *Maren Jørgensdatter*, død i Bommerlund 16. 8. 1904, beg. V. Hæsinge 20. 8.

Børn: se nr. 313–318.

107. b. *Lars Pedersen Illum*, gårdbestyrer hos moderen på Illum til 1846, senere vejmand i Faldsled, db. 12. 11. 1809, død 21. 2. 1889, beg. 28. 2., viet 1. 12. 12. 1845 *Maren Nielsdatter*, db. 8. 11. 1807, dt. af gmd., skibsejer i Faldsled *Niels Nielsen* og h. *Anne Margrethe Hansdatter*, død 15. 10. 1849, beg. 19. 10. Viet 2. 4. 11. 1853 *Karen Pedersdatter*, f. 22. 3. 1817, db. 30. 3., dt. af gmd. i Faldsled *Peder Hansen Storm* og h. *Johanne Rasmusdatter*, død 22. 5. 1885, beg. 28. 5. Om slægten Storm: se¹⁰¹⁾. *Lars Illum* fæstede 25. 10. 1855 et nyopført hus i Faldsled¹⁰²⁾.

Datter i 1. ægteskab: se nr. 319.

108. c. *Peder Pedersen Illum*, daglejer i Fåborg, db. 22. 9. 1811, død i Fåborg 28. 12. 1867, beg. 3. 1. 1868, viet 1. V. Hæsinge 9. 3. 1851 *Maren Rasmussen*, f. sst. 28. 5. 1820, db. 29. 5., dt. af bødker *Rasmus Pedersen* og h. *Maren Jørgensdatter*, død i Fåborg 6. 5. 1865, beg. 10. 5. Viet 2. Fåborg 10. 11. 1865 *Birthe Christine Pedersdatter*, f. i Håstrup 26. 11. 1825, db. 29. 1. 1826, dt. af *Peder Johansen Smed* og h. *Dorthe Pedersdatter*, død i Fåborg 5. 4. 1891, beg. 11. 4. Efter *Peder Illums* død ægtede hun 15. 7. 1870 i Fåborg *Lars Pedersen*, enkemand og tj. i Fåborg, f. i Sallinge 5. 8. 1820, db. Hillerslev 20. 8., søn af hmd. *Peder Nielsen* og h. *Mette Larsdatter*, død i Fåborg 16. 2. 1900, beg. 24. 2. *Peder Nielsen Illum* efterlod sig ingen livsarvinger. *Lars Pedersen* havde i sit første ægteskab med *Anne Kirstine Hansen* en søn *Peder Marius Hansen*, f. i Fåborg 7. 7. 1866, db. 26. 8.
109. d. *Anne Marie Pedersdatter*, db. 25. 7. 1813, død i Østerby 25. 12. 1878, beg. 31. 12., viet 19. 1. 1849 *Lars Pedersen*, hmd. og daglejer i Østerby, f. 13. 9. 1820, db. 17. 9., søn af inds. i Østerby *Peder Hansen* og h. *Maren Jensdatter*, død i Østerby 1. 2. 1901, beg. 7. 2.

Børn: se nr. 320–321.

110. e. *Karen Pedersdatter*, f. 26. 10. 1815, db. 15. 11., død i Faldsled 2. 8. 1904, beg. 6. 8., viet 13. 6. 1854 *Erik Johansen Oreschin*, fisker i Faldsled, f. i Flemløse 3. 1. 1833, db. 24. 2., søn af inds.

Johan Johansen og h. *Dorthe Eriksdatter Woldt*, død i Faldsled 17. 6. 1904, beg. Svanninge 23. 6.

Datter: se nr. 322.

111. f. *Maren Pedersdatter*, f. 29. 9. 1817, db. 26. 10., død i Faldsled 16. 11. 1897, beg. 20. 11., viet 22. 1. 1858, *Mads Jensen*, fisker i Faldsled, enkemand, f. 4. 11. 1818, db. 13. 12., søn af skipper *Jens Madsen* og h. *Maren Hansdatter*, død i Faldsled 24. 12. 1906, beg. 29. 12.

Ingen livsarvinger.

112. g. *Kirsten Pedersdatter*, f. 28. 4. 1819, db. 7. 5., død i Faldsled 5. 6. 1889, beg. 11. 6., viet 12. 11. 1853, *Peder Christian Steffensen*, fisker i Faldsled, f. i Jordløse 17. 10. 1809, db. 26. 11., søn af gmd. *Steffen Nielsen* og h. *Kirsten Pedersdatter*, død i Faldsled 3. 5. 1885, beg. 9. 5.

Børn: se nr. 323–324.

113. h. *Jørgen Pedersen Illum*, skibstømrer, senere gmd. på Illum, hvor han fæstede fødegården efter moderen 3. 11. 1852¹⁰³). F. 30. 7. 1821, db. 26. 8., død på Illum 10. 4. 1869, beg. 16. 4., viet Flemløse 26. 3. 1852 *Ane Jørgensdatter*, f. i Mosebo 27. 8. 1816, db. Flemløse 22. 9., dt. af gmd. *Jørgen Andersen* og h. *Anne Pedersdatter*, død i Faldsled 12. 12. 1896, beg. 19. 12. Efter *Jørgen Illums* død overtog hustruen fæstet af gården, hvis rentabilitet hun forbedrede ved dyrkning af raps. 1874 frikøbte hun den fra Brahesminde.

Børn: se nr. 325–326.

Niels Nielsen Illums børn med *Anne Cathrine Bruun*, (se nr. 37), ministerialia Fåborg:

114. a. *Niels Peter Nielsen Illum*, kaldet *Martin Niels Peter*, sømand, f. 7. 9. 1800, db. 12. 9., død i Fåborg 15. 8. 1835, beg. 18. 8., viet Fåborg 9. 11. 1826 *Kirsten Mortensdatter*, 23 år gl., fødested ukendt, død 1. 8. 1831, beg. 4. 8., skifte 1. 8.¹⁰⁴).

Børn: se nr. 327–329.

115. b. *Anna Cathrine Nielsdatter Illum*, f. 31. 8. 1802, konf. 6. 10. 1816, død i Oldesloe i Holsten 22. 6. 1881, beg. 25. 6., viet ca. 1829, men hverken i Oldesloe el. Fåborg, *Johan Friedrich Demuth*, enkemand, skrædderm. i Oldesloe, Mühlenstrasse 10, f. i Mecklenburg 25. 3. 1791, søn af hollænder *Johann Demuth* og h. *Sophia Burmeister*, død i Oldesloe 28. 3. 1877, beg. 2. 4. Hans første hustru, *Anna Maria Lucia Wilken*, med hvem han

havde 3 sønner: *Friedrich Julius Christian*, *Eduard Christoph Friedrich* og *Georg August Christian*, døde 1. 2. 1829.

Børn: se nr. 330–335.

116. c. *Peter Jørgensen Nielsen Illum*, skipper på jagten »Det Gode Haab« af Fåborg, f. 29. 4. 1804, db. 25. 5., død i Fåborg 18. 10. 1893, beg. 23. 10., viet Fåborg 14. 11. 1835 *Birgitte Dorthea Wahl*, f. sst. 31. 3. 1805, db. 17. 5., dt. af skipper *Anders Andersens Wahl* og h. *Dorthea Elisabeth Pingel*. Sidstnævnte var en datter af sognepræst på Lyø *Christian Jacobsen Pingel*, Wi-berg 761–9¹⁰⁵). Hun døde i Fåborg 27. 1. 1874, beg. 2. 2.
Børn: se nr. 336–340.
117. d. *Hans Christian Nielsen Illum*, skipper i Fåborg, f. 22. 10. 1810, db. 14. 11., død sst. 16. 4. 1865, beg. 20. 4., viet 25. 11. 1847 *Anna Elisabeth Christensen*, f. i Bjerne 29. 11. 1818, db. Horne 20. 12., dt. af *Ole Christensen* og ug. *Maren Kirstine Jørgensdatter*, død i København, Johannes s. 8. 12. 1876, beg. Ass. kgd. 14. 12. H. C. Illum opgav sønæringen 1854 p. g. a. sygdom.
Anna Elisabeth Christensen viet 2. København Trin. Ndr. distr. (St. Pauls K.) 3. 11. 1865 *Rasmus Hansen*, værtshusholder i København, f. i Brobyværk 27. 7. 1825, db. S. Broby 28. 8., søn af inds. *Hans Christiansen* og h. *Kirsten Hansdatter*, død e. 1. 2. 1880. *Rasmus Hansen* udtog 7. 9. 1865 borgerskab som værtshusholder i København og 20. 5. 1875 som gæstgiver og vognmand sst. 1. 2. 1870 havde han forretning i ejendommen Ved Stranden 4, men 1. 2. 1880 var han vognmand med bopæl Kapelvej 55. Der var en datter i ægteskabet *Oline Elisabeth*, f. 1869, død spæd.
Børn: se nr. 341.
118. e. *Karoline Nielsen Illum*, f. 27. 1. 1813, db. 7. 3., død i Fåborg 24. 3. 1899, beg. 28. 3., viet sst. 13. 4. 1857 *Frederik Christian Løndahl*, enkemand og bødkermester i Fåborg, f. sst. 9. 7. 1801, db. 9. 8., søn af murerm. *Jørgen Christian Løndahl* og h. *Johanne Elisabeth Schiøler*, død 3. 5. 1861, beg. 7. 5. Det var Fr. Chr. Løndahls 3. ægteskab. Viet 1. 5. 10. 1832 *Severine Mathiasen*, f. i Fåborg 8. 6. 1812, dt. af bødkerm. *Hans Mathiasen*, død 24. 6. 1842, beg. 28. 6. I dette ægteskab var der bl. a. en søn *Jørgen Herløv Løndahl*, senere bagerm. i Nr. Broby, f. i Fåborg 1. 10. 1835, se nr. 213. Fr. Chr. Løndahl viet 2. 28. 12. 1842 *Catharina Maria Falck*, f. på Avernakø 2. 3. 1806,

dt. af lærer og kirkesanger *Lars Falck* og h. *Magdalene Clausen*, død 21. 6. 1853, beg. 24. 6. I ægteskabet med *Karoline Illum* var der ingen børn.

119. f. *Frederik Vilhelm Nielsen Illum*, søfarende, f. 31. 3. 1815, db. 1. 4., konf. 26. 4. 1829. Andre personlige data ukendte. Man kan følge hans færden ved hjælp af sørullerne for de fynske købstæder *Fåborg* og *Nyborg*^{106. 107. 108}), men han synes ikke optaget i folketællingslisterne for de to byer. Ifølge disse kilder blev han efter amtets resolution styrmand 12. 9. 1840 og skipper 4. 12. 1847. Han udmønstredes sidste gang fra *Fåborg* 22. 2. 1854, men giver ikke møde ved de følgende sessioner. Endnu ved sessionen 1859 er han under tiltale for ulovlig flytning fra *Nyborg* til *Fåborg*. Ved sessionen 1862 blev han slettet af sørullen, »fik afsked« som det hedder.
120. g. *Johannes Ludvig Nielsen Illum*, tvilling med foregående, f. 31. 3. 1815, db. 1. 4., død 13. 4. 1815, beg. 18. 4.

SJETTE SLÆGTLED

Anne Sofie Hansdatters søn med ug. *Ole Madsen*, (se nr. 40):

121. a. *Hans Olesen*, gmd., *Lisesminde*, matr. 18a, *Diernæs sogn*, f. på *Sebjerggård* 1. 10. 1824, db. *Svaninge* 3. 10., død *Diernæs* 20. 3. 1897, beg. 27. 3., viet *Diernæs* 31. 5. 1867 *Johanne Hansdatter*, enke, f. i *Katterød* 20. 5. 1829, db. *Diernæs* 28. 5., dt. af gmd. *Hans Hansen* og h. *Karen Jørgensdatter*, død *Diernæs* 8. 1. 1910, beg. 14. 1., viet 1. *Diernæs* 1. 2. 1849 *Hans Pedersen Bild*, gmd. *Lisesminde*, f. sst. 11. 9. 1814, db. 25. 9., søn af *Peder Hansen Bild* og h. *Kirstine Jørgensdatter*, død i *Diernæs* 27. 10. 1863, beg. 31. 10.

Anne Sofie Hansdatters børn med *Anders Rasmussen*, (se nr. 40):

122. b. *Rasmus Andersen*, gmd. i *Katterød*, matr. 7a, *Diernæs s.*, f. i *Katterød* 7. 3. 1828, db. *Diernæs* 3. 4., død i *Katterød* 12. 12. 1898, beg. *Diernæs* 19. 12., viet *Svaninge* 14. 10. 1873 *Marie Pedersen*, f. sst. 19. 5. 1842, db. 29. 5., dt. af gmd. *Peder Nielsen* og h. *Johanne Marie Hansdatter*, død i *Katterød* 6. 4. 1899, beg. 12. 4.

Ingen livsarvinger, men ifl. testamente arvede *Rasmus Peder Jessen*, f. i *Diernæs* 25. 7. 1834, gårdens besætning og inventar samt 7000 kr., medens et legat på 2000 kr. oprettedes til de værdigt trængende i sognet.

123. c. *Anne Marie Andersen*, f. i Katterød 26. 8. 1836, db. Dirnæs 18. 9., død 14. 1. 1841, beg. 21. 1.

Hans Hansen Illums børn med Maren Nielsdatter, (se nr. 44), ministerialia Svanninge:

124. a. *Anne Marie Hansdatter Illum*, f. 1. 1. 1832, db. 12. 2., død 14. 10. 1896, beg. 18. 10., viet 11. 11. 1870 *Rasmus Jørgensen*, forpagter, senere ejer af Sebjerggård på Svanninge mark, f. i Østerby 19. 4. 1827, db. 29. 4., søn af snedker *Jørgen Jensen* og h. *Karen Rasmusdatter*, død 5. 5. 1912, beg. 11. 5., R. J. bestyrelse først gården for svigermøderen, men overtog den ved forpagtningskontrakt af 8. 4. 1893¹¹⁰), og overdrog den 1. 4. 1901 til sin søn *Hans Rasmussen Illum*¹¹⁴).
125. b. *Maren Hansdatter Illum*, f. 29. 11. 1835, db. 6. 12., død 13. 3. 1841, beg. 19. 3.
126. c. *Maren Hansen Illum*, f. 18. 7. 1843, db. 30. 7., død 7. 2. 1869, beg. 13. 2. Var døvstum.

Rasmus Madsens børn med Kirsten Hansdatter Illum, (se nr. 45), ministerialia Svanninge:

127. a. *Anne Kirstine Rasmusdatter*, f. 8. 4. 1831, db. 17. 4., død 1. 8. 1895, beg. 6. 8., viet 12. 11. 1859 *Hans Hansen*, husejer og hestehandler på Søgårds mark i Svanninge sogn, f. sst. 2. 5. 1827, db. 20. 5., søn af skrædder *Hans Hansen* og h. *Maren Jensdatter*, død 22. 1. 1913, beg. 28. 1.
128. b. *Hans Illum Rasmussen*, arvegårdfæster, senere gårdejer i Kalko, matr. 13b, f. 19. 10. 1832, db. 4. 11., død Diernæs 15. 10. 1907, beg. 19. 10., viet Svanninge 19. 10. 1861 *Johanne Marie Sørensen*, f. i Håstrup 1. 1. 1835, db. 8. 3., dt. af gmd. i Rye *Søren Hansen* og h. *Maren Christensdatter*, død i Diernæs 26. 7. 1915, beg. 30. 7.

Peder Jensens søn med Kirsten Hansdatter Illum, (se nr. 45):

129. c. *Rasmus Peder Jensen*, f. i Svanninge 6. 2. 1851, db. 6. 4. Ejede 1906 en gård i Østerby, Svanninge s. med matr. nr. 28a og var da ungkarl¹⁷⁰), død i Svanninge 8. 6. 1921, beg. 13. 6., ugift.

Ole Hansen Illums børn med Anne Kirstine Jørgensen, (se nr. 46), ministerialia Bryrup:

130. a. *Ane Caroline Illum*, f. i Velling 17. 3. 1853, db. 28. 3., død på hospitalet i De Gamles By i København 24. 12. 1936, beg. Bispbjerg 30. 12. 1936^{111. 112)}, viet 23. 1. 1875 *Hans Villardsen Hansen*, lærer ved Nostrup skole, senere ved Raklev skole, Raklev s., Ars h., f. i Skrøbelev på Langeland 8. 6. 1847, db. 11. 7., søn af hmd. *Hans Jensen Hansen* og h. *Ellen Kirstine Pedersdatter*, død i Raklev 29. 3. 1911, beg. 7. 4. Ægteskabet blev opløst og efter skilsmissen ægtede han sin husbestyrerinde *Hanne Christine Hansen*, f. i Svallerup 12. 5. 1870, db. 17. 7., dt. af gmd. på Svallerup mk. *Hans Christensen* og h. *Ane Margrethe Jørgensen*.

Ane Caroline Illum overtog fødegården i Velling efter forældrenes død, men udtog 31. 12. 1894 borgerskab som gæstgiver-ske i Vejle, hvor hun købte hotel Dagmar, senere Turistcafeen. 1904 flyttede hun til København, hvor hun først var husbestyrerinde og senere ejer af en tobaksforretning i Rantzausgade. Nogle år før sin død kom hun ind på Handelsstandens stiftelse i Prs. Charlottegade på Nørrebro i København. Juleaften 1936 blev hun indlagt på hospitalet i De Gamles By, hvor hun døde samme dag⁸⁰⁾.

131. b. *Hansine Illum*, f. 9. 6. 1855, hjdb. 9. 6., død 20. 2. 1857, beg. 1.3.

132. c. *Hans Illum*, f. 21. 4. 1857, db. 3. 5., død 26. 5. 1867, beg. 2. 6.

133. d. *Knud Peter Illum*, f. 14. 12. 1863, db. 27. 12., død 30. 10. 1865, beg. 5. 11.

134. e. *Conradine Petrine Illum*, f. 26. 2. 1867, db. 10. 3., død 25. 3. 1869, beg. 2. 4.

Peder Hansen Illums børn med Johanne Marie Larsdatter, (se nr. 47), ministerialia Hillerslev:

135. a. Dødfødt pige, f. 4. 12. 1846.

136. b. Dødfødt dreng, f. 10. 2. 1848.

137. c. Dødfødt pige, f. 24. 3. 1849.

138. d. *Anne Hansen Illum*, f. 10. 5. 1850, db. 20. 5., død i Århus 21. 10. 1923, beg. Bering Valgmenighedsk. 27. 10. 1923, viet Nazarethsk. i Ryslinge 27. 9. 1887 *Jens Hendrik Andersen*, enkem., murerm. i Århus, direktør og formand for A/S Sleth teglværk i Tranbjerg sogn, som 1905 købtes af A/S De forenede Teglværker ved Århus, f. på Palleshave mark 10. 6. 1850, db. Gestelev 16. 6., søn af gdjr. *Anders Jensen* og h. *Karen*

Nielsdatter, død i Århus 5. 1. 1933, beg. Bering Valgm. 10. 1. Ane Hansen Illum oprettede 1885 optagelsehjemmet for forældrelose børn »Hjemly« i Hillerslev, nu fri- og efterskole. Jens H. Andersens første hustru var *Johanne Hansine Hansen*, f. i Vantinge skole 17. 1. 1853, db. 6. 3., dt. af skolelærer og kirkesanger *Jeppe Hansen* og h. *Mette Kirstine Knudsdatter Clausen*, død 22. 7. 1886, beg. Bering 26. 7. I dette ægteskab var der 2 børn og i ægteskabet med Anne Hansen Illum en datter.

139. e. Dødfødt dreng, f. 7. 6. 1852.

140. f. *Maren Hansen Illum*, f. 22. 7. 1853, db. 7. 8., død i Nyborg 28. 5. 1931, beg. 2. 6., viet 24. 4. 1885 *Jens Jørgen Hansen*, forvalter ved Sanderumgård, f. i Højrup 5. 6. 1854, db. Hillerslev 23. 7., søn af gmd. *Hans Hansen* og h. *Ane Hansdatter*, død i Nyborg 3. 2. 1932, beg. 8. 2. J. J. H. var 1885–96 avlsforvalter på Holckenhavn, 1896–1908 forpagter af Søbysøgård og 1908–18 forpagter af Vejruggård i Marslev s. Ægteparret boede sidenhen i villa Christianshøj på Dyrehavevej i Nyborg.

Der var 6 børn i ægteskabet, hvoraf 5 nåede voksen alder.

141. g. Dødfødt pige, f. 8. 7. 1856.

142. h. *Hansine Laurine Hansen Illum*, f. 12. 1. 1858, db. 21. 2., død på Højrupgård 5. 10. 1934, beg. Hillerslev 11. 10.

Viet 6. 10. 1884 *Lars Nielsen*, gmd. i Højrup, Hillerslev s., f. i Stenløkken i Brylle sogn 6. 10. 1855, db. Brylle 18. 11., søn af bmd. *Niels Larsen* og h. *Johanne Hansdatter*, død på Højrupgård 24. 8. 1933, beg. Hillerslev 28. 8.

Lars Nielsens far var broder til Hansine Laurines mor. Lars Nielsen overtog svigerforældrenes gård »Engesyn« og købte 1904 »Højrupgård«, matr. 1a m. fl. for en købesum af 45.000 kr.¹¹³). Der var 6 børn i ægteskabet, hvoraf flere anvender slægtsnavnet Illum.

143. i. Dødfødt dreng, f. 26. 9. 1860.

Christen Jørgensens datter med Kirsten Sørensdatter, (se nr. 48):

144. a. *Anne Marie Christensdatter*, f. i Svanninge 16. 7. 1815, db. 23. 7., død sst. 26. 2. 1817, beg. 2. 3.

Peder Sørensens børn med Karen Hansdatter, (se nr. 49), ministerialia Vester Skerninge:

145. a. *Anna Pedersdatter*, f. 1. 3. 1816, db. 15. 4., død i Holmested 12. 1. 1866, beg. 19. 1., viet 1. 12. 6. 1841 *Niels Jensen Hytteballe*, bmd. i Holmested, V. Skerninge s., f. i Langå, Gudme h., db. 24. 4. 1803, søn af *Jens Christophersen* og ug. *Karen Ibsdatter*, død 23. 8. 1846, beg. 28. 8.
Viet 2. 18. 9. 1847 *Hans Pedersen*, som tog tilnavnet *Hytteballe* og overtog boelstedet, db. 28. 4. 1811, søn af gmd. *Peder Rasmussen Nummegård*, og h. *Karen Hansdatter*, død 6. 5. 1868, beg. 13. 5.
146. b. *Søren Pedersen*, gmd. i V. Skerninge, f. 13. 1. 1819, db. 14. 2., død 21. 5. 1894, beg. 26. 5., viet 1. 5. 7. 1850 *Mette Marie Rasmusdatter*, f. 20. 8. 1822, db. 25. 8., dt. af *Rasmus Andersen* og h. *Johanne Hansdatter*, død 5. 8. 1852, beg. 10. 8.
Viet 2. 11. 7. 1856 *Karen Rasmusdatter*, søster til 1. hustru, f. 21. 2. 1827, db. 25. 2., død 1. 5. 1898, beg. 7. 5.

Rasmus Hansen Greves børn med Anna Sørensdatter, (se nr. 52), ministerialia Svanninge:

147. a. *Hans Rasmussen Greve*, tømrer i Millinge, db. 19. 9. 1813, død i Fåborg 24. 1. 1904, beg. sst. 29. 1., viet 9. 2. 1840 *Anna Hansdatter*, f. i Jordløse 29. 6. 1809, db. 6. 8., dt. af hmd. *Hans Rasmussen Vartov* og h. *Anna Pedersdatter Leerman*, søster til *Rasmus Hansen Vartov*, se nr. 97, død i Fåborg 20. 11. 1883, beg. 26. 11.
Hans Rasmussen Greve fæstede 2. 9. 1847 et nyopført hus på Millinge mark¹¹⁵).
148. b. *Karen Rasmusdatter*, f. 16. 3. 1816, db. 24. 3., død i Fåborg 29. 5. 1881, beg. 3. 6., viet 10. 5. 1850 *Hans Christensen Bigård*, daglejer i Fåborg, db. Svanninge 9. 1. 1803, søn af hmd. *Christen Hansen Bigård* og h. *Maren Rasmusdatter*, død i Fåborg 7. 4. 1889, beg. 12. 4.
149. c. *Søren Rasmussen Greve*, hmd. i Hårby, senere i V. Hæsing, gmd. i Millinge, f. 3. 12. 1820, db. 7. 1. 1821, død ved drukning 23. 5. 1875, beg. 29. 5., viet 30. 10. 1852 *Maren Rasmusdatter*, f. 8. 10. 1824, se nr. 156.
Til ca. 1856 boede Søren Greve i Hårby, derefter i V. Hæsing, til han 1. 4. 1863 fæstede et hus i Millinge¹¹⁶). Ved folketællingen 1870 var han gårdfæster sst.¹¹⁷).
150. d. *Anne Kirstine Rasmusdatter*, f. 18. 4. 1823, db. 27. 4., død ?, viet 31. 10. 1856 *Lars Hansen*, hmd. og daglejer i Strandby,

- Hårby s., f. i Håstrup 28. 11. 1826, db. 1. 1. 1827, søn af hmd. *Hans Jensen* og h. *Anne Marie Jørgensdatter*, død ?. Familien boede i Strandby 1870¹⁷¹), men ses ikke i Hårby sogn ved folketællingen 1880.
151. e. *Maren Rasmusdatter*, f. 17. 2. 1826, db. 19. 3., død 6. 8. 1862, beg. 11. 8., viet 5. 11. 1858 *Jens Jacobsen*, skrædder i Svanninge, f. 3. 8. 1819, db. 15. 8., søn af hmd. *Jacob Jensen* og h. *Anna Hansdatter*, død 30. 7. 1873, beg. 4. 8. *Jens Jacobsen* viet 2. 16. 9. 1865 *Johanne Jørgensdatter*, f. på Strandby mark 16. 7. 1836, db. Hårby 21. 8., dt. af gmd. *Jørgen Frantsen* og h. *Sofie Jensdatter*, død 12. 7. 1910, beg. 16. 7. Efter *Jens Jacobsens* død ægtede hun 16. 5. 1874 *Hans Hansen*, f. i Peirup 4. 7. 1843, db. V. Åby 6. 8. 1843, søn af inds. *Hans Hansen* og h. *Maren Hansdatter*, død efter 1911²⁰¹).
152. f. *Rasmus Rasmussen Greve*, gmd. på Millinge mark, matr. 19, f. 2. 2., 1828, db. 16. 3., død sst. 19. 8. 1913, beg. 25. 8., viet 21. 4. 1854 *Karen Larsdatter*, f. 2. 11. 1829, db. 8. 11., dt. af sognefoged *Lars Sørensen* og h. *Karen Andersdatter*, død 25. 4. 1902, beg. 2. 5. *Rasmus Greve* fæstede 31. 12. 1853 fødegården efter moderen *Anna Sørensdatter*¹¹⁸).

Rasmus Sørensens børn med *Anna Nielsdatter*, (se nr. 53), ministerialia Svanninge:

153. a. *Karen Rasmusdatter*, f. 24. 2. 1819, db. 28. 2., død i Allested 2. 4. 1857, beg. 8. 4., viet 28. 11. 1851 *Peder Andersen Rose*, hmd. i Allested, f. i Håstrup 14. 2. 1820, hjdb. 14. 2., søn af *Anders Pedersen Rose* og h. *Anna Pedersdatter*, død i Allested 10. 4. 1900, beg. 17. 4. Efter hustruens død viet 2. Sdr. Broby 7. 11. 1857 *Anna Hansdatter*, f. i Ølsted 19. 4. 1823, hjdb. Sdr. Broby 19. 4., dt. af gmd. *Hans Hansen* og h. *Marie Pedersdatter*, død i Allested 10. 11. 1890, beg. 17. 11.
154. b. *Søren Rasmussen*, f. 6. 7. 1821, db. 19. 8., død 30. 8. 1864, beg. 5. 9. Var evnesvag.
155. c. *Birthe Kirstine Rasmusdatter*, f. 25. 1. 1823, db. 2. 3., boede 1906 i Vittinge, Nr. Broby s.²⁰²), men ses ikke død i dette sogn. Viet Allested 21. 7. 1850 *Hans Hansen*, f. på Vilhelmsgave 19. 9. 1816, db. Ø. Hæsing 27. 10., søn af gmd. *Hans Hansen* og h. *Karen Nielsdatter*, død i Vittinge 17. 7. 1889, beg. Nr. Broby 22. 7. *Hans Hansen* var ved vielsen hmd. på Allested

- mark, senere hmd. i Møllebjerghuset i Hjælmerup, Veringe s., og fra 1866 grdj. i Vittinge.
156. d. *Maren Rasmusdatter*, f. 8. 10. 1824, db. 14. 11., død 21. 5. 1883, beg. 28. 5., viet 30. 10. 1852 *Søren Rasmusdatter Greve*, se nr. 149.
157. e. *Niels Rasmussen*, f. 11. 8. 1826, db. 10. 9., død 16. 8. 1850¹⁸⁰).
158. f. *Hans Rasmussen*, bmd. i V. Hæsinge, f. 7. 6. 1828, db. 13. 7., død i Fåborg 19. 3. 1907, beg. V. H. 25. 3., viet V. H. 14. 6. 1851 *Dorthea Jensen*, f. sst. 30. 8. 1833, db. 13. 10., dt. af bmd. *Jens Henningsen* og h. *Sidsel Hansdatter*, død i V. H. 12. 2. 1875, beg. 19. 2.
159. g. *Rasmus Rasmussen*, gmd., Rødhyldsgården i Svanninge, som han overtog efter faderen¹¹⁹), f. 5. 1. 1830, db. 31. 1., død 26. 1. 1900, beg. 1. 2., viet 6. 11. 1856 *Karen Pedersdatter*, f. 23. 5. 1823, db. 8. 6., dt. af *Peder Nielsen* og h. *Johanne Marie Hansdatter*, død 2. 7. 1905, beg. 7. 7. Rasmus Rasmussens navn skrives flere steder med tilnavnet Greve, ligesom hans søn Rasmus 2. 2. 1906 fik bevilling til navnet *Rasmus Rasmussen Greve*¹²⁰).

Ellen Jørgensdatters søn med ug. Niels Pedersen, (se nr. 54):

160. a. *Jørgen Nielsen*, f. i Håstrup 24. 12. 1820, db. 14. 1. 1821. 1860 boede han hos moderen i Håstrup og betegnes som pensioneret invalid. Han ses ikke død eller viet i dette sogn.

Ellen Jørgensdatters børn med Lars Olesen, (se nr. 54), ministerialia Håstrup:

161. b. *Anna Larsdatter*, f. 20. 8. 1826, db. 1. 10., død 14. 2. 1896, beg. 21. 2., viet 7. 11. 1856 *Jørgen Hansen*, tømrer i Håstrup, f. i Håstrup 21. 4. 1826, db. 21. 5., søn af inds. *Hans Peder Larsen* og h., jordmoder i *Jordløse Maren Jørgensdatter*, død 9. 3. 1907, beg. 14. 3.
162. c. *Karen Larsdatter*, f. 28. 3. 1835, db. 17. 5., død 14. 3. 1923, beg. 20. 3., viet 16. 11. 1861 *Niels Hansen*, hmd. i Håstrup, f. i Nellemose 6. 2. 1829, db. Hårby 8. 2., søn af gmd. *Hans Jensen* og h. *Johanne Hansdatter*, død 10. 12. 1911, beg. 15. 12.

Hans Hansens børn med Ellen Pedersdatter, (se nr. 56), nr. 164–170 er alle f. i Gl. Stenderup, db. i V. Hæsinge.

163. a. *Lars Hansen*, f. i Trunderup 3. 4. 1821, db. *Jordløse* 23. 4., var

- evnesvag, boede hjemme 1845, men ses ikke senere i V. Hæsingne sogn.
164. b. *Gertrud Hansdatter*, f. 10. 5. 1823, db. 8. 6., død 28. 10. 1838, beg. 3. 11. Tvilling med nr. 165.
165. c. *Margrethe Hansdatter*, f. 10. 5. 1823, db. 8. 6., tvilling med foregående, død i Gl. Stenderup 6. 6. 1885, beg. V. Hæs. 11. 6., viet V. Hæs. 21. 9. 1849 *Niels Hansen*, hmd. i Gl. Stenderup, f. i Vantinge 19. 4. 1812, søn af tj. *Hans Hansen* på Grum i Vejle s. og ug. *Margrethe Rasmusdatter*, dt. af *Rasmus Olesen*, død i Gl. Stenderup 12. 1. 1886, beg. V. Hæs. 19. 1.
166. d. *Anna Kirstine Hansdatter*, f. 11. 11. 1824, db. 12. 12., død i V. Hæs. 4. 5. 1903, beg. 9. 5., viet V. Hæs. 9. 5. 1863 *Jens Christensen*, enkemand, hmd. sst., hjdb. sst. 10. 11. 1805, fremst. 24. 11., søn af gmd. i V. Hæs. *Christen Jensen* og h. *Anne Hansdatter*, død i V. Hæs. 23. 1. 1879, viet 1. sst. 8. 11. 1839 *Marie Hansdatter*, f. i V. Åby 1798, død i V. Hæs. 19. 10. 1862, beg. 27. 10.
167. e. *Peter Hansen*, f. 29. 3. 1827, db. 11. 5., konf. i Sandholts-Lyndelse 18. 4. 1841. Senere skæbne ukendt. Ifl. lægdsrullerne rejste han 1850 til Fåborg og 1852 derfra til København, hvor han imidlertid ikke mødte, ligesom han heller ikke meldte sig tilbage²⁰³).
168. f. *Mette Marie Hansdatter*, f. 4. 9. 1829, db. 18. 10., død i Gl. Stenderup 17. 1. 1895, beg. V. Hæs. 24. 1. Var ugift.
169. g. *Hans Hansen*, hmd. i Vrå, Ærøskøbing bymark, matr. 40a, f. 24. 2. 1831, db. 31. 3., død i Ærøskøbing 7. 8. 1895, beg. 12. 8., viet Tranderup (Ærø) 12. 6. 1868 *Magdalene Christensen*, f. i Vindeballe 8. 3. 1838, db. Tranderup 11. 3., dt. af *Christen Christensen* og h. *Margrethe Christensen*, død i Ærøskøbing 7. 8. 1907, beg. 13. 8.
170. h. *Jørgen Hansen*, f. 21. 6. 1833, db. 4. 8., død 7. 10. 1837, beg. 14. 10.
I *Hans Hansens* ægteskab med *Karen Jørgensdatter* var der 3 børn: *Ellen Margrethe* f. 24. 4. 1840, *Jørgen* f. 7. 9. 1842 og *Christen* f. 7. 10. 1848, død 19. 2. 1852.

Jørgen Rasmussens børn med Sidsel Pedersdatter, (se nr. 59), ministerialia Jordløse:

171. a. *Rasmus Jørgensen*, f. 22. 1. 1839, db. 3. 3., konf. 1853. Ifl. lægdsrullen blev han 1. 11. 1863 indkaldt ved 19. battl. og

boede endnu 1870 i Jordløse s., men dette har ikke kunnet bekræftes ved gennemsyn af folketællingerne²⁰⁴). Han ses ikke død eller viet i Jordløse s.

172. b. *Gertrud Jørgensen*, f. 15. 1. 1842, db. 6. 3., død efter 1. 2. 1890. Viet Jordløse 21. 2. 1874 *Hans Hansen*, enkemand, snedker på Hårby mark, f. i Horne Nørreballe 3. 8. 1813, db. Horne 8. 8., søn af inds. *Hans Hansen* og h. *Maren Rasmusdatter*, død Hårby 26. 7. 1887, beg. 30. 7. Viet 1. Hårby 19. 12. 1840 *Ane Kirstine Hansdatter*, f. i Akkerup 1811, konf. i Hårby 1826 – 15 år gl., dt. af snedker *Hans Nielsen* og h. *Severine Marie Sørens datter*, død Hårby 15. 10. 1871, beg. 21. 10.
173. c. *Dorthea Jørgensen*, f. 5. 5. 1846, db. 14. 6., død på Ringe sygehus 17. 1. 1912, beg. Gestelev 23. 1., viet Gestelev 8. 6. 1888 *Albrecht Hansen*, hmd. i Havrevænget, Gestelev s., f. i Kellestrup 8. 9. 1829, db. Ringe 4. 10., søn af hmd. *Hans Jørgensen* og h. *Dorthe Albrechtsdatter*, død i Gestelev 20. 1. 1908, beg. 27. 1., viet 1. Gestelev 7. 7. 1860 *Karen Kirstine Hansen*, f. i Gestelevlunde 4. 11. 1847, db. Gestelev 19. 12., dt. af hmd. *Hans Hansen* og h. *Birthe Hansdatter*, død i Gestelev 30. 3. 1887, beg. 6. 4.

Rasmus Pedersens børn med Maren Pedersdatter, (se nr. 60), alle f. i Trunderup, db. i Jordløse:

174. a. *Peder Rasmussen*, gmd. i Espe, matr. 6a, f. 19. 12. 1837, db. 4.2. 1838, død i Espe 13. 7. 1909, beg. 17. 7., viet sst. 12. 11. 1870 *Johanne Kathrine Rasmussen*, f. sst. 18. 3. 1839, db. 14. 4., dt. af dragon *Rasmus Hansen* og ug. *Nicoline Nielsdatter* hos gmd. Hans Larsen i Espe, død i Espe 20. 1. 1892, beg. 27. 1.
175. b. *Hans Rasmussen*, hmd. på Trunderup mk. i Jordløse s., f. 25. 2. 1839, db. 21. 4., død 11. 3. 1899, beg. Jordløse 18. 3., viet sst. 13. 5. 1874 *Sofie Hansen*, f. i Søby 12. 7. 1841, db. Nr. Søby 15. 8., dt. af gmd. *Hans Hansen* og h. *Ane Marie Rasmusdatter*, død Jordløse 17. 6. 1915, beg. 22. 6.
176. c. *Jens Rasmussen*, f. 5. 5. 1840, db. 8. 6. Skæbne ukendt. Boede hjemme 1850, men ses ikke konf. i Jordløse-Håstrup.
- 177A. d. *Jørgen Rasmussen*, malerm. og købmand i Hårby, f. 17. 8. 1841, db. 3. 10., død i Hårby 7. 10. 1898, beg. 13. 10., viet Hårby 12. 5. 1871 *Hansine Caroline Hansen*, f. på Filstrup 31. 3. 1843, db. Hårby 18. 6., dt. af gmd. *Erik Hansen* og h.

- Ane Margrethe Hansen*, død i Hårby 27. 1. 1908, beg. 3. 2.
- 177B. e. Dødfødt søn beg. 20. 3. 1842.
178. f. *Maren Rasmussen*, f. 13. 7. 1843, db. 3. 9., død 26. 10. 1921, beg. Jordløse 1. 11. 1921, viet sst. 14. 5. 1870 *Niels Jørgensen*, husfæster senere gmd. i Jordløse, matr. 12a, f. sst. 20. 5. 1834, db. 15. 6., søn af inds. *Jørgen Rasmussen* og h. *Kirsten Rasmusdatter*, død i Jordløse 1. 11. 1920, beg. 8. 11.
179. g. *Niels Christian Rasmussen*, f. 21. 7. 1844, db. 25. 8. Boede hjemme 1870 og betegnes da som musiker. 1891 var han hus-ejer i Brenderup og fadder til broderen Mads Rasmussens søn *Axel*. Var 1890 hmd. i Graderup.
180. h. *Anne Margrethe Rasmussen*, f. 7. 1. 1846, db. 15. 2., død i Jordløse 22. 7. 1879, beg. 28. 7., viet ca. 1877 (ej Jordløse) *Hans Andersen*, enkemand og købmand i Jordløse, f. i V. Hæ-singe 20. 5. 1835, db. 12. 7., søn af gmd. *Jens Andersen* og h. *Kirstine Pedersdatter*, død e. 1880, men ikke i Jordløse. Viet 1. *Ane Duch*, f. i Fuglevig mølle 12. 3. 1835, db. Vissenbjerg 12. 4., dt. af møller *Johan Henrik Duch* og h. *Mette Kirstine Hansdatter*, død i Jordløse 4. 6. 1876, beg. 12. 6. Hans Ander-sen var 1862 og 1865 forpagter af Øxnebjerg mølle i Gamtofte s.²⁰⁵), 1870 møller i Jordløse²⁰⁶) og 1880 købmand sst.²⁰⁷), men boede ikke i Jordløse 1890. Han ses ikke død i Jordløse sogn.
181. i. *Niels Nielsen Rasmussen*, gmd. i Trunderup, matr. 3b, f. 19. 9. 1847, db. 24. 10., død i Trunderup 28. 4. 1922, beg. Jordløse 4. 5., viet Hårby 26. 10. 1877 *Karoline Therkildsen*, f. i Strand-by 29. 1. 1846, db. Hårby 1. 2., dt. af gmd. *Therkild Pedersen* og h. *Ane Frederiksdatter*, død i Trunderup 31. 7. 1913, beg. Jordløse 5. 8.
- 182A. k. *Mette Marie Rasmussen*, f. 18. 4. 1850, db. 2. 6., død af stru-behoste 17. 7. 1853, beg. 25. 7.
- 182B. l. *Rasmus Rasmussen*, f. 17. 8. 1851, db. 28. 9., død af strube-hoste 16. 7. 1853, beg. 25. 7.
- 182C. m. *Rasmus Rasmussen*, f. 13. 11. 1853, db. 18. 12., konf. i Jord-løse 19. 4. 1868. Senere skæbne ukendt. Han findes ikke op-taget i lægdsrullerne og ses ikke i vielses- el. dødsregistret for Jordløse s.
183. n. *Lars Rasmussen*, f. 28. 10. 1855, db. 2. 12., konf. i Jordløse 4. 4. 1869. Senere skæbne ukendt. Han findes ikke optaget i lægdsrullerne og ses ikke i vielses- el. dødsregistret for Jord-løse.

184. o. *Mads Rasmussen*, dyrlæge i Brobyværk, f. 8. 4. 1857, db. 17. 5., død på Odense amtssygehus 2. 12. 1924, beg. Odense Ass. kgd. 8. 12., viet *Asperup* 8. 4. 1887 *Ane Marie Larsen*, f. på Akkerup mark 3. 4. 1861, db. Hårby 26. 5., dt. af husejer *Lars Rasmussen* og h. *Birthe Nielsen*, død på St. Josephs hospital i Odense 16. 3. 1925, beg. fra St. Knuds kirke på Assistens kgd. 21. 3. Ægteparrets gravsted er bevaret.

Mads Pedersens børn i 1. ægteskab med Anna Andersdatter, (se nr. 61), ministerialia Jordløse:

185. a. *Gertrud Madsen*, f. 14. 10. 1841, db. 31. 10., død 17. 12. 1851, beg. 25. 12.
186. b. *Peder Madsen*, musiker, f. 20. 9. 1845, db. 16. 11., død 31. 10. 1868, beg. 10. 11.
187. c. *Anne Margrethe Madsen*, f. 26. 6. 1848, db. 6. 8., død 24. 11. 1851, beg. 1. 12.
188. d. *Anders Madsen*, kurvemager i Trunderup, f. 12. 4. 1850, db. 28. 5., død som ungkarl 7. 8. 1877, beg. 19. 8.
189. e. *Hans Madsen*, hmd. på Hårby Stormark, matr. 49a, f. 16. 5. 1852, db. 4. 7., død e. 1911²⁰⁸), viet 1878 *Dorothea Eleonora Ernestine Jessen*, f. i Sundsmark (Als) 11. 5. 1856, db. Ulkebøl 8. 6. 1856, dt. af gæstgiver *Christian Jessen* og h. *Cathrine Marie*, Kathrinelund ved Sønderskoven i Sundsmark, død e. 1911.

Mads Pedersens børn i 2. ægteskab med Karen Hansdatter, (se nr. 61), ministerialia Jordløse:

190. f. *Anne Madsen*, f. 14. 9. 1856, db. 2. 11. Boede hjemme 1880, ugift. Senere skæbne ukendt.
191. g. *Mads Madsen*, f. 5. 5. 1858, db. 20. 6., død 27. 7. 1875, beg. 2. 8.
192. h. *Hans Peder Madsen*, gmd. i Trunderup, Jordløse s., f. 5. 4. 1860, db. 28. 5., viet V. Hæsing 23. 10. 1889 *Ane Cathrine Nielsen Lund*, f. i V. Hæs. 29. 2. 1864, db. 29. 5., dt. af gmd. *Christen Nielsen* og h. *Anna Hansen*. Familien boede 1890 i Trunderup²⁰⁹), men ses ikke i Jordløse s. ved folket. 1901.
193. i. *Anne Margrethe Madsen*, f. 20. 3. 1862, db. 18. 5., død på Trunderup mark 29. 8. 1934, beg. Jordløse 4. 9., viet Jordløse 13. 4. 1889 *Jørgen Hansen Ploug*, hmd. på Trunderup mark, matr. 2b²¹⁰), f. på Togholt 7. 10. 1859, db. Hårby 13. 11.,

- søn af gmd. *Hans Hansen Ploug* og h. *Ane Pedersen*, død 15. 3. 1941, beg. Jordløse 21. 3.
194. k. *Rasmine Madsen*, f. 22. 3. 1864, db. 8. 5., død på Odense sygehus 20. 1. 1906, beg. St. Knud 25. 1. 1906.
Viet Jordløse 23. 11. 1888 *Hans Peder Nielsen*, bagerm. i Odense, *Hans Tausensg. 2*, f. i Tvingstrup 26. 8. 1862, db. Ørreslev 2. 11., søn af hmd. *Niels Hansen* og h. *Jensine Hansdatter*, død e. 1911.
195. l. *Petra Cecilie Madsen*, f. 2. 3. 1869, db. 18. 4. Boede hjemme 1880, konf. Jordløse 1883. Skæbne ukendt.
196. m. *Gertrud Eline Madsen*, f. 3. 11. 1871, db. 26. 12., konf. Jordløse 4. 10. 1885. Tjente 1890 på Dorthealund. Senere skæbne ukendt.
197. n. *Peder Madsen*, f. 17. 7. 1874, db. 23. 8., konf. i Håstrup 30. 9. 1888. Skæbne ukendt.

Niels Pedersens børn med Maren Nielsdatter, (se nr. 62), ministerialia Nr. Broby:

198. a. *Anders Peder Nielsen*, gmd. på Nr. Broby mark, f. 16. 11. 1845, db. 30. 11., død 14. 3. 1888, beg. Nr. Broby 22. 3., viet Nr. Broby 16. 5. 1870 *Karen Dorthea Rasmussen*, f. i Nr. Broby 25. 12. 1846, db. 3. 1. 1847, dt. af gmd. *Rasmus Madsen* i Lærkedal og h. *Ellen Christine Larsen*, ses ej død i Nr. Broby s. t. o. m. 1944, men boede endnu i sognet 1890 (liste 12).
199. b. *Hansine Margrethe Nielsen*, f. 13. 3. 1853, db. 28. 3., død i V. Hæsinge 20. 2. 1888, beg. 28. 2., viet Nr. Broby 21. 10. 1881 *Niels Pedersen*, f. i Voldtofte 22. 12. 1844, db. Flemløse 26. 1. 1845, søn af inds. *Peder Larsen* og h. *Sophie Nielsdatter*. Var 1895 kromand i Tylle kro, K. Søby s.
200. c. *Maren Kirstine Nielsen*, f. 13. 7. 1856, db. 27. 7., død 25. 8. 1890, beg. Nr. Broby 30. 8., viet Nr. Broby 18. 5. 1883 *Peder Larsen Hvid*, som overtog gården, matr. 16a efter svigerfaderen, f. i Voldtofte, Flemløse s. 29. 4. 1858, dåb ej indført, søn af grdj. *Lars Hansen* og h. *Maren Hansdatter*, død e. 1911⁶²). Viet 2. Nr. Broby 17. 7. 1896 *Maren Hansine Andersen*, f. sst. 18. 8. 1871, db. 8. 10., dt. af hmd. *Christian Andersen* og h. *Mine Margrethe Hansen*, død e. 1911.

Christen Andersens børn i 1. ægteskab med Maren Andersdatter, (se nr. 63):

201. a. *Anders Christensen*, daglejer, Heden sogn, f. i Teglværkshuset på Vejlegårds mark 5. 9. 1821, hjdb. Vejle s. 8. 9. 1821, konf. sst. 1. 4. 1837, død i Heden 14. 4. 1895, beg. 20. 4., viet Heden 16. 5. 1847 *Kirsten Andersdatter*, f. sst. 7. 3. 1814, db. 13. 3., dt. af tj. *Anders Lausen Muschou* og h. *Karen Pedersdatter*, død i Heden 24. 5. 1874, beg. 29. 5. Ifl. lægdsrullerne var han 1845 jordløs hmd. på Ensomhed i Heden s., men 1848, 1850 og 1857 betegnes han som borttrømt, og ved sessionen 1860 blev han slettet af rullen^{172. 173}). Disse oplysninger stemmer dog ikke med folketællingslisterne.
202. b. *Rasmus Christensen*, hmd. i Vejle s., f. i Møllebækshuset i Brylle s. 18. 4. 1824, db. 16. 5., død i Vejle (Salling h.) 13. 5. 1900, beg. 18. 5. Hustru *Dorthe Hansen*, f. i Skyttestedet, Årslev s., 22. 11. 1825, db. 18. 12., dt. af bmd. *Hans Hansen* og h. *Karen Jørgensdatter*, død i Vejle 19. 10. 1896, beg. 24. 10.
203. c. *Morten Christensen*, hmd. i Allested, f. i Møllebækshuset i Brylle s. 6. 10. 1826, db. 26. 11. 1826, konf. i Vejle s. 18. 4. 1841, død efter 1901, men ikke i Allested s. t. o. m. 1923²¹¹), viet S. Broby 2. 12. 1859 *Anne Jørgensen*, f. i Ølsted 5. 10. 1833, db. S. Broby 3. 11., dt. af tj. i Nr. Broby *Jørgen Jørgensen* og ug. *Karen Johannesdatter*, død efter 1901, men ikke i Allested s.
204. d. *Johanne Kirstine Christensdatter*, tvilling med foregående, f. 6. 10. 1826, db. 26. 11. 1826, død i Allested 24. 10. 1886, beg. 30. 10., viet Nr. Lyndelse 1. 6. 1856 *Hans Pedersen*, hmd. på Allested mark, f. sst. 28. 3. 1821, db. 8. 4., søn af *Peder Nielsen* og ug. *Anne Mortensdatter*, død i Allested 8. 8. 1901, beg. 13. 8.
205. e. *Anne Sofie Christensdatter*, f. i Møllebækshuset 16. 1. 1829, db. Brylle 25. 1., død i Nr. Broby 10. 1. 1884, beg. 16. 1., viet sst. 16. 11. 1861 *Mads Rasmussen*, tømrer i Nr. Broby, matr. 104, f. sst. 2. 12. 1827, db. 16. 12., søn af inds. *Rasmus Pedersen* og h. *Ellen Kathrine Pedersdatter*, død i Nr. Broby 27. 10. 1912, beg. 2. 11., viet 2. Nr. Broby 20. 9. 1884 *Johanne Kirstine Christoffersen*, f. i Nr. Broby 3. 6. 1839, db. 9. 6., dt. af *Anna Rasmusdatter*, Nr. Broby og ug. *Christoffer Jørgensen*, Sandholts-Lyndelse, død i Nr. Broby 4. 8. 1885, beg. 8. 8.
206. f. *Hans Christensen*, hmd. i Vejle (Salling h.), f. sst. 17. 12. 1831, db. 26. 12., død sst. 9. 2. 1894, beg. 17. 2., viet sst. 12. 11. 1864 *Laurentine Rasmussen*, f. i Espe 12. 5. 1834, db. 22. 6.,

dt. af hmd. *Rasmus Olsen* og h. *Karen Nielsdatter*, død i Fangel 21. 9. 1924, beg. sst. 27. 9.

207. g. *Niels Christensen*, murerm. i Vejle (Salling h.), matr. 5c, f. sst. 22. 10. 1836, db. 13. 11., død sst. 27. 4. 1905, beg. 5. 5., viet Køng 10. 12. 1859 *Ane Nielsen*, f. i Hillerup 22. 3. 1838, db. Køng 29. 4., dt. af hmd. *Niels Larsen* og h. *Anne Christensdatter*, ses ej død i Vejle 1906–38.

Christen Andersens søn i 2. ægteskab med Anne Jensdatter, (se nr. 63):
208. h. *Jens Christensen*, skomager, f. i Vejle (Salling h.) 21. 6. 1849, db. 8. 7., viet sst. 16. 5. 1874 *Johanne Kirstine Kristiansen*, f. i Brahetrolleborg s. 8. 3. 1847, db. 5. 4., dt. af tj. på Valdemar slot *Anders Kristiansen* og ug. *Ellen Marie Nielsdatter*, af Nybøllegårde. Familien boede 1880 i Vejle sogn, men ses ikke der senere.

Poul Andersens børn med Ellen Kathrine Hansdatter, (se nr. 65), ministerialia Sandholts-Lyndelse:

209. a. *Hans Poulsen*, f. 16. 12. 1839, db. 9. 2. 1840, tvilling med nr. 210, død 10. 3. 1850, beg. 17. 3.
210. b. *Anne Margrethe Poulsdatter*, f. 16. 12. 1839, db. 9. 2. 1840, tvilling med foregående, død 10. 2. 1840, beg. 16. 2.

Poul Rasmussens børn med Johanne Hansdatter, (se nr. 66):

211. a. *Hans Poulsen*, f. i Tørringe 4. 7. 1833, db. S. Broby 18. 8., død i Sallinge 1. 1. 1838, beg. Hillerslev 4. 1.
212. b. *Rasmus Poulsen Mølmark*, f. i Sallinge 17. 5. 1835, db. Hillerslev 3. 6., død i Sdr. Broby 22. 3. 1871, beg. 30. 3. Var ugift og kusk på Sdr. Broby mølle.

Anders Jørgensens børn med Kirstine Hansdatter, (se nr. 68), ministerialia Sdr. Broby:

213. a. *Anne Margrethe Andersdatter*, f. 13. 3. 1834, db. 13. 4., død i Nr. Broby 1. 4. 1914, beg. 8. 4., viet 1. Sdr. Broby 15. 11. 1865 *Jørgen Herløv Løndahl*, bagerm. i Nr. Broby, f. i Fåborg 1. 10. 1835, db. 22. 11., søn af bødker. *Frederik Chr. Løndahl* og 1. hustru *Severine Mathiasen*, se nr. 118, død i Nr. Broby 12. 8. 1868, beg. 17. 8.
Viet 2. Nr. Broby 12. 8. 1869 *Niels Carl Gustav Larsen*, bagerm., senere lotterikollektør sst., f. i Assens 25. 5. 1844, db.

18. 8., søn af skomm. *Lars Larsen* og h. *Karen Hansen*, død i Nr. Broby 15. 3. 1902, beg. 22. 3.
214. b. *Hans Andersen*, musikant og træskofabrikant i Brobyværk, f. 6. 2. 1840, db. 1. 3., død i Brobyværk 23. 3. 1900, beg. 30. 3., viet S. Broby 15. 4. 1871 *Ditlevine Johanne Marie Hansen*, f. i Tørringe 13. 3. 1843, db. Sdr. Broby 7. 5., dt. af sognefoged *Hans Madsen* og h. *Karen Falcksdatter*, død i Brobyværk 16. 4. 1914, beg. S. Broby 22. 4.
215. c. *Johanne Kirstine Andersen*, f. 7. 9. 1842, db. 16. 10., død i S. Broby 3. 1. 1906, beg. 9. 1., viet sst. 16. 3. 1867 *Ole Hansen*, hmd. i Sdr. Broby, f. sst. 6. 7. 1840, db. 2. 8., søn af gmd. *Hans Olesen* og h. *Anne Nielsdatter*, død i Sdr. Broby 18. 8. 1917, beg. 24. 8.

Anne Marie Livonius' børn i 1. ægteskab med Jochum Sørensen, (se nr. 71):

- 216A. a. *Søren Peder Sørensen*, f. i Fåborg 28. 9. 1813, db. 3. 10., konf. sst. 30. 9. 1827. Var 1834 i lære hos skom. *Jørgen Rasmussen*²³⁵), men er ikke nævnt i skiftet efter morfaderen 8. 3. 1850⁵⁹), og han ses ikke død i Fåborg i dette tidsrum.
- 216B. b. *Dorthe Kirstine Marie Sørensen*, f. i Fåborg 29. 3. 1815, db. 28. 4., død sst. 27. 8. 1865, beg. 31. 8., viet ca. 1843 *Johan Christian Pedersen Schmidt*, skomager i Fåborg, f. i Odense 25. 12. 1812, db. St. Knuds k. 24. 3. 1813, søn af spisemester ved tugthuset *Peder Chr. Schmidt* og h. *Anne Marie Christensdatter*, død i Fåborg 2. 12. 1867, beg. 6. 12. Familien boede 1845 i København¹⁰⁹).

Anne Marie Livonius' børn i 2. ægteskab med Hans Majbom, (se nr. 71), ministerialia Fåborg:

217. c. *Christiane Axeline Kirstine Majbom*, f. 29. 7. 1818, db. 27. 9., overlevede ægtemanden, viet Odense St. Knud 6. 9. 1848 *Jens Peder Vendelboe*, skrædderm. i Odense, f. i Holstebro 4. 10. 1821, db. 29. 12., søn af skom. *Erik Jørgensen Vendelboe* og h. *Margrethe Larsdatter*, død i Odense 4. 7. 1887, beg. St. Knud 8. 7.
218. d. *Axel Livonius Majbom*, skomager, Bøjestræde, Fåborg, f. 15. 9. 1822, db. 8. 12., død i Odense 17. 11. 1909, beg. St. Hans 21. 11., viet Fåborg 8. 5. 1847 *Jensine Christiane Hansen*, f. sst. 6. 10. 1821, db. 14. 10., dt. af sømand *Mads Hansen* og h.

- Johanne Margrethe Schiær*, død sst. 18. 9. 1855, beg. 20. 9.
219. e. *Niels Christian Majbom*, skomager i Davinde, f. 19. 8. 1824, db. 17. 10., død i Davinde 12. 3. 1900, beg. 18. 3., viet Kerteminde 10. 8. 1853 *Vibeke Rasmussen*, enke efter skrædderm. *Niels Jensen* (død 2. 3. 1847), f. sst. 12. 1. 1824, db. 18. 10., dt. af skom. *Rasmus Rasmussen* og h. *Christine Oline Åstrup*, død efter ægtemanden. N. C. M. var 1855 skomager i Viby, Bjærge h., men senere i Davinde sogn.
220. f. *Hans Peter Majbom*, f. 5. 11. 1826, db. 15. 7. 1827, død 18. 9. 1834, beg. 22. 9.

Christian Christensens børn med Axeline Kirstine Livonius, (se nr. 73), ministerialia Fåborg:

221. a. Dødfødt datter, beg. 2. 12. 1813.
222. b. *Christian Henrik Christensen*, garver i Fåborg, f. 21. 7. 1818, db. 8. 10., død 25. 11. 1863, beg. 28. 11., viet Fåborg 4. 12. 1845 *Johanne Jacobine Holst*, f. sst. 14. 6. 1817, db. 6. 7., dt. af sadelmager *Lars Holst* og ug. *Ane Cathrine Elisabeth Jacobsdatter* (Karstensen), død i Fåborg 17. 12. 1858, beg. 21. 12.
223. c. *Marie Kirstine Christensen*, f. 20. 10. 1820, db. 5. 1. 1821, død i Odense 19. 1. 1878, beg. St. Knuds k. 25. 1., viet Fåborg 7. 11. 1848 *Fritz Østergård*, købmand i Odense, Nørregade 14, f. i Ø. Hæsinge 5.5. 1816, db. 23.6., søn af skolelærer og kirkesanger *Kristen Nielsen Østergaard* og h. *Valborg Kirstine Hansdatter*, død i Odense 16. 6. 1899, beg. St. Knud 21. 6.

Rasmus Dyreborg Livonius' børn med Ellen Helene Clausen, (se nr. 74), ministerialia Sønderborg:

224. a. *Peter Axel Livoni*, skrædderm. i Sønderborg, f. 18. 3. 1811, db. 22. 3., død 12. 3. 1839, beg. 19. 3., viet 21. 11. 1834 *Catharina Beeck*, f. i Hohenwestedt 12. 1. 1808, dt. af skom., hmd. *Ehler Beeck* og h. *Anne Voss*, død 19. 4. 1866, beg. 26. 4., viet 2. Sønderborg 15. 9. 1841 skrædderm. *Christian Christensen*, f. i Vollerup 27. 3. 1819, db. Ulkebøl 4. 4., søn af *Friedrich Christiansen* og h. *Anne Kathrine Schack*, død 2. 8. 1859, beg. 6. 8.
225. b. *Johan Jørgen Livoni*, styrmand i Sønderborg¹²²⁾, f. 5. 5. 1813, db. 9. 5., død e. 1. 2. 1860, viet 5. 5. 1841 *Christine Oline Collin*, f. 8. 10. 1816, db. 18. 10., dt. af snedkerm. *Ole Petersen Collin* (Kolling) og h. *Marie Margrethe Clausen*, død e. 1. 2. 1860. Familien er antagelig fraflyttet byen.

226. c. *Marie Christine Livoni*, f. 11. 5. 1815, db. 15.5., død 19. 11. 1858, beg. 26. 11., viet 9. 12. 1853 *Gudmand Petersen*, skrædderm. i Sønderborg, f. i Tikøb 12. 11. 1824, db. 9. 1. 1825, søn af skom. i Horneby *Peder Mathiasen* og h. *Laurine Madsdatter*, død 13. 7. 1872, beg. 16. 7. Han ægtede 2. 6. 12. 1861 *Anne Elise Cathrine Marie Christiansen*, f. i Sønderborg 23. 1. 1832, db. 23. 1., dt. af abmd. *Jens Christiansen* og h. *Anne Marie Christine Petersen*, død 12. 2. 1904.
227. d. *Rassine Johanne Livoni*, f. 7. 9. 1817, db. 14. 9., død 17. 2. 1819, beg. 23. 2.
228. e. *Asmus Dyreborg Livoni*, gartner i Husum, senere købmd. der, f. 23. 2. 1820, db. 1. 3., død 1856–60, men ikke i Husum, viet Husum 11. 3. 1848 *Catharina Margaretha Schmidt*, f. sst. 28. 8. 1811, db. 3. 9., dt. af *Peter Christian Schmidt* og h. *Catharina Margaretha Rehder*, død i St. Jørgens stiftelse i Husum 22. 5. 1898, beg. Husum 25. 5. Moderen var datter af senator i Hamborg *Hinrich Siegmund Rehder* og hun døde dagen efter datterens fødsel.
229. f. *Christian Frederik Livoni*, sølv- og guldsmed i Schweiz, f. 28. 9. 1822, db. 4. 10., død i Hottingen ved Zürich 11. 10. 1858, viet i Schafhausen 19. 2. 1849 *Rosina Murbach*, f. sst. 10. 1. 1827. Hun indgik 30. 9. 1879 nyt ægteskab med *Gottlieb Johnsen* af Hottingen. C. F. Livoni fik 1854 borgerret i Beringen, kanton Schaufhausen. Forinden havde han boet i Zürich fra 26. 11. 1852 – 7. 9. 1853. Senere flyttede han til Hottingen. Der var 6 børn i ægteskabet.
230. g. *Berthold Andreas Livoni*, snedker og orgelbygger i Åbenrå, f. 7. 12. 1824, db. 12. 2., død i Åbenrå 4. 4. 1883, beg. 9. 4., viet sst. 29. 1. 1854 *Marie Helene Hjertrum*, jordemoder i Åbenrå, f. sst. 25. 2. 1831, dt. af skibstømrer *Hans Chr. Hjertrum* og h. *Metta Helena Ingermann*, død på amtssygehuset i Åbenrå 17. 5. 1922 kl. 10. Hun boede ellers i Alderstrøst.

Johann Christoph Stöcklers søn med Sophie Magdalene Livoni, (se nr. 76):

231. a. *Johan Ludewig Stöckler*, fotograf i Sønderborg, f. 24. 5. 1826, db. 7. 6., død 7. 12. 1898, beg. 12. 12., viet 2. 12. 1853 *Marie Margrethe Elisabeth Nyrup*, f. i Løgumkloster 7. 6. 1827, db. 12. 6., dt. af handelsmand *Jens Petersen Nyrup* og h. *Marie Bertelsdatter*, død 17. 6. 1906, beg. 20. 6.

Christian Niensens børn med Anna Kirstine Livonius, (se nr. 77), alle f. på Korselitse, db. i S. Alslev:

232. a. *Niels Peter Axel Nielsen*, garver f. 30. 12. 1824, db. 3. 1., viet Stubbekøbing 26. 9. 1851 *Annette Mathilde Jonassen*, f. sst. 7. 7. 1832, db. 5. 8., dt. af tømrer *Jacob Jonassen* og h. *Bodil Kathrine Lange*. Familiens senere opholdssted er ikke kendt. En søn, *Johan Henrik Kollman* fødtes 11. 12. 1856 i Vordingborg.
233. b. *Marie Dorthea Nielsen*, f. 4. 10. 1826, db. 21. 1. 1827, død i Vordingborg 2. 1. 1879, beg. 8. 1., viet Sdr. Alslev 18. 11. 1853 *Hans Peder Knudsen*, konditor i Vordingborg, f. sst. 11. 1. 1823, db. 9. 4., søn af handelsmand *Knud Knudsen* og h. *Lise Tange*, død i Vordingborg 3. 5. 1880, beg. 8. 5.
234. c. *Johanne Emilie Nielsen*, f. 5. 10. 1828, db. 16. 11., viet Sdr. Alslev 7. 11. 1867 *Niels Henriksen Outzen*, lærer og kirkesanger i Hammer, enkemand, f. i Kloster, Ny sogn 25. 8. 1822, søn af *Jens Henrik Falck Outzen* og h. *Ane Marie Christensen*. Familiens senere opholdssted ukendt. Hans første h. *Georgia Juliane Caroline Pingel* var f. i Dover 14. 7. 1824, dt. af præst til Dover-Venge *Chr. Nic. Pingel* og h. *Anne Marie Tousaing*, død i Hammer 8. 9. 1865, beg. 15. 9.
235. d. *Sofie Kirstine Nielsen*, f. 29. 11. 1830, db. 27. 2. 1831, ses ikke beg. i Åstrup, men overlevede ægtemanden. Viet Sdr. Alslev 21. 5. 1852 *Johan Heinrich Kollmann*, skolelærer i Lundeskolen i Åstrup s., Falsters s. h., f. i København 7. 9. 1820, søn af hattemager *Ernst Kollmann* og h. *Marthe Petersen*, død i Nykøbing F. 5. 9. 1891, beg. Åstrup 9. 9. 1891.
236. e. *Charlotte Frederikke Nielsen*, f. 4. 12. 1832, db. 8. 4. 1833, viet Sdr. Alslev 14. 5. 1856 *Emil Jørgensen*, snedkerm. i Vordingborg, f. sst. 14. 1. 1825, db. 11. 9., søn af kbmd. *Frederik Jacob Anthon Borchard Jørgensen* og h. *Vilhelmine Augusta Holberg*. Familien boede ved folket. 1870 Adelgade 30, men ses ikke i Vordingborg 1880.
237. f. *Vilhelmine Augusta Nielsen*, f. 6. 7. 1835, db. 23. 8., død e. 1890²³⁹⁾, viet Åstrup 4. 7. 1858 *Georg Vilhelm Chantelaus*, murerm. i Silkeborg²²⁷⁾, f. i V. Skørtinge 29. 12. 1837, db. Skørtinge 19. 4. 1838, søn af smedem. *Georg Vilhelm Chantelaus* og h. *Ane Cathrine Elisabeth Madsdatter*, død i Silkeborg 28. 1. 1872, beg. 2. 2

238. g. *Louise Caroline Nielsen*, f. 4. 6. 1837, db. 23. 7., død 31. 1. 1841, beg. 7. 2.
239. h. *Johan Leonhardt Nielsen*, dyrlæge, f. 8. 8. 1839, db. 29. 9., død på Fr.berg 22. 4. 1910, beg. Solbjerg 27. 4. 1910. Viet Vordingborg 18. 5. 1866 *Andrea Petrine Sørensen*, f. sst. 19. 4. 1844, db. 19. 7., dt. af karetmager Sørensen og h. *Sophie Stokkeby*, død 4. 7. 1932, beg. Solbjerg 9. 7. Ægteparrets gravsted er bevaret. J. L. Nielsen blev dyrlæge 1862, var først assistent hos faderen, men havde dernæst praksis i Nykøbing F. indtil han 1871 overtog faderens praksis og stilling ved Korselitse. 1897 flyttede fam. til Frederiksberg med adr. Frederiksvej 6.

Niels Schmidt Dyreborgs børn med Peterline Kirstine Schmidt, (se nr. 78), ministerialia Lumby:

240. a. *Erasmine Louise Dyreborg*, f. 1. 12. 1824, db. 16. 1. 1825, død i Odense 16. 9. 1904, beg. Stige 21. 9., viet Lumby 4. 12. 1846 *Poul Larsen*, styrmand, senere lods ved Stige lodseri, f. i Stige 18. 5. 1825, db. Lumby 19. 6., søn af *Lars Poulsen* og h. *Ane Cathrine Christensdatter*, omkommet 6. 9. 1901 ved et ulykkestilfælde, idet han blev klemt ihjel mellem to modgående skibe på Odense kanal, beg. Lumby 11. 9. Familien boede i Stige ved folketællingerne 1850–1855, i Skibhusene 1860, i Midskov, Mesinge sogn 1870 og fra 1875 igen i Stige.
241. b. *Andreas Christian Dyreborg*, søfarende, f. 4. 10. 1826, db. 17. 12. Ifl. lægdsrullen fik han 10. 1. 1846 tilladelse til at rejse til Tønning. Ved sessionen 1849 var han syg, og ved sessionen 1851 oplyses det, at han skal være forlist¹⁷⁴).
242. c. *Karl Julius Dyreborg*, skipper, vejer og måler i Vejle, f. 19. 7. 1830, db. 1. 8., død i Vejle 3. 3. 1886, beg. 9. 3., viet Vejle 13. 1. 1859 *Franciska Henriette Hansen*, f. i Vejle 7. 6. 1840, db. 24. 7., dt. af skipper *Lars Hansen* og h. *Julemine Øllegård Charlotte Jepsen*, død e. 1. 2. 1890. K. J. Dyreborg blev 23. 11. 1854 udnævnt til styrmand¹⁷⁵) og flyttede 1859 til Vejle, hvor han løste borgerskab som skipper¹⁷⁶). Ved folketællingen 1880 er hans stilling vejer og måler^{100. 215}).
243. d. *Kirstine Marie Rosalie Dyreborg*, f. 10. 9. 1832, db. 7. 10., død i Skibhusene 29. 9. 1902, beg. Odense St. H. 3. 10., viet Lumby 5. 2. 1858 *Niels Christian Nielsen*, styrmand i Skibhusene, Odense St. Hans Ls., f. i Stige 28. 12. 1833, db. Lumby 16. 2. 1834, søn af skipper *Hans Jørgen Nielsen* og h. *Edel Christine*

Thornøe, antagelig omkommet på søen. Ifl. lægdsrullen fik han søfartsbog 3/1863 og afsked 1872²¹³). Hustruen betegnes 1870 som enke og i folketællingen 1901 oplyses, at hendes ægtefælle er død 1863²¹²).

244. e. *Johanne Mathilde Dyreborg*, f. 15. 12. 1837, db. 7. 3. 1838, død 2. 7. 1840, beg. 8. 7.

Rasmus Pedersens børn med Christiane Jensdatter Dyreborg, (se nr. 81), ministerialia Allesø:

245. a. *Marie Elisabeth Rasmusdatter*, f. 14. 7. 1825, db. 4. 9., død 25. 4. 1864, beg. 29. 4., viet 12. 11. 1847 *Søren Christensen*, selvejergmd. i Allesø, f. på Anderup mark 17. 1. 1818, db. Lumby 17. 3. 1818, søn af *Christen Sørensen* og h. *Anne Nielsdatter*, død i Allesø 22. 12. 1887, beg. 28. 12.

246. b. *Ane Kathrine Rasmussen*, f. 24. 10. 1827, db. hj. 26. 10., død 31. 5. 1828, beg. 4. 6.

247. c. *Ane Kathrine Rasmussen*, f. 20. 4. 1829, db. 31. 5., død 28. 2. 1831, beg. 4. 3.

248. d. *Jørgen Rasmussen*, f. 25. 5. 1831, db. 10. 7., død 13. 2. 1833, beg. 17. 2.

249A. e. *Jørgen Rasmussen*, gmd. og teglværksejer i Allesø, overtog fødegården, f. 28. 5. 1833, db. 14. 7., død 22. 3. 1899, beg. 29. 3., viet 2. 1. 1857 *Anne Marie Pedersen*, f. 16. 6. 1837, db. 30. 7., dt. af *Peder Larsen* og ug. *Ane Kirstine Rasmusdatter*, død 24. 10. 1922, beg. 30. 10. Der var 14 børn i ægteskabet.

249B. f. *Jens Rasmussen*, f. 10. 8. 1835, db. 4. 10., død 10. 2. 1836, beg. 14. 2.

250. g. *Karenline Rasmusdatter*, f. 29. 4. 1837, db. 4. 6., død i Ø. Lunde 20. 10. 1903, beg. Lunde 26. 10., viet Allesø 8. 6. 1860 *Rasmus Andersen*, gmd. i Ø. Lunde, Lunde s., Lunde h., f. sst. 12. 1. 1829, db. 22. 2., søn af gmd. *Anders Carlsen* og h. *Karen Hansdatter*, død i Ø. Lunde 27. 8. 1890, beg. Lunde 1. 9.

Rasmus Christian Jensen Dyreborgs børn med Maren Larsdatter, (se nr. 82), ministerialia Allesø:

251A. a. *Maren Rasmusdatter*, f. 29. 7. 1837, db. 24. 9., død 18. 4. 1909, beg. 23. 4., viet Søndersø 14. 12. 1873 *Peder Christian Larsen*, hmd. i Allesø, f. på Egense mark 14. 5. 1839, db. Norup 4. 8., søn af hmd. *Lars Pedersen* og h. *Ane Marie Christiansdatter*, død 17. 7. 1906, beg. 23. 7.

- 251B.b. *Anne Marie Rasmusdatter*, f. 11. 3. 1839, db. 28. 4., død i Bullerup 19. 12. 1890, beg. Agedrup 27. 12., viet 1. Agedrup 17. 6. 1870 *Hans Nielsen*, hmd. i Bullerup, Agedrup s., f. sst., db. 21. 4. 1811, søn af *Niels Severin* og h. *Anne Nielsdatter*, død i Bullerup 23. 3. 1881, beg. Agedrup 31. 3. Viet 2. sst. 12. 5. 1882 *Rasmus Olsen* hmd. i Bullerup, f. på Lumby mark 24. 9. 1841, db. Lumby 31. 10., søn af inds. *Ole Andersen* og h. *Ane Cathrine Larsdatter*. Han fraflyttede sognet efter hustruens død.
- 251C.c. *Rasmine Rasmusdatter*, f. 4. 4. 1852, db. 16. 5., død i Odense 11. 8. 1929, beg. Næsbyhoved-Broby 16. 8. 1929, viet 24. 4. 1874 *Jens Steffensen*, hmd. i Broby, Næsbyh.-Broby s., f. i Skov-Højrup 16. 6. 1831, db. Næsbyh.-Broby 31. 7. 1831, søn af bmd. *Steffen Andersen* og h. *Ane Kirstine Rasmusdatter*, død i Broby 27. 3. 1898, beg. Næsbyh.-Broby 2. 4.

Anders Jensen Dyreborgs søn i 1. ægteskab med Gertrud Kathrine Hansdatter, (se nr. 84):

252A.a. Dødfødt søn, f. Sanderum 5. 4. 1845.

Anders Jensen Dyreborgs datter i 2. ægteskab med Mette Marie Jensdatter, (se nr. 84):

252B.b. *Anne Kirstine Andersdatter*, f. på Højme mark 28. 9. 1860, db. Sanderum 25. 11., død sst. 20. 1. 1940, beg. 26. 1., viet Sanderum 3. 11. 1880 *Rasmus Larsen*, hmd. i Dyrelundhus på Højme mark, matr. 3f, som han overtog efter svigerfaderen, f. i Håstrup 4. 4. 1854, db. 13. 4., søn af møllersvend i Hattébæks mølle *Lars Rasmussen* og ug. *Anne Kirstine Hansen*, død på Højme mark 8. 11. 1920, beg. Sanderum 15. 11.

Jens Hansen Hyllesteds datter med Anne Marie Holm, (se nr. 85C):

252C.a. *Ane Kathrine Jensen*, f. i Treå mølle 1. 5. 1825, db. Hemmed, Nr. Dyrs h. 12. 6., død e. 1880, viet Hemmed 20. 11. 1847 *Christen Andersen Baltzar*, gårdejer, Rosenminde, Gammel sogn (Grenå ls.), f. på Robstrup mark 10. 11. 1818, db. ej indført i Hammelev kirkebog, søn af tømrer *Anders Christensen Baltzar* og h. *Christiane Andersdatter*. Familien boede ved folketæll. 1850–60 på gården Rosenminde, men 1870 var denne overtaget af Johannes Chr. Hansen. Ane Cathrine Jensen var 1880 som enke husbestyrerinde for Jens Peter Jensen, gmd. i Dolmer²³⁷).

Niels Rasmussens børn med Karen Hansdatter, (se nr. 86), ministerialia Horne:

- 253A.a. *Hans Nielsen Bonde*, hmd. i Horne Nørreballe, f. 10. 2. 1838, db. 18. 2., død 27. 3. 1928, beg. 2. 4., viet Horne 17. 9. 1864
Johanne Nielsen, f. i Faldsled 30. 11. 1835, db. Svanninge 26. 12., dt. af skibstømmer *Niels Mortensen* og h. *Maren Jørgensen*, søster til *Morten Nielsen*, se nr. 298, død 29. 4. 1919, beg. 5. 5.
- 253B.b. *Maren Nielsdatter Bonde*, f. 30. 10. 1842, db. 13. 11., død i Horne 15. 11. 1906, beg. 20. 11., viet Horne 8. 5. 1885 *Rasmus Hansen Nielsen*, daglejer i Horne Vesterballe, f. i Horne 12. 2. 1838, db. 18. 2., søn af bødker *Niels Knudsen* og h. *Anne Rasmusdatter*, død i Åstrup 7. 1. 1910, beg. Horne 13. 1.

Peder Isaachsens børn med Ellen Rasmusdatter, (se nr. 87), alle f. i Millinge, db. i Svanninge:

254. a. *Rasmus Pedersen*, daglejer i Østerby, f. 28. 4. 1820, db. 7. 5., død 2. 4. 1896, beg. Svanninge 7. 4., viet sst. 30. 6. 1855 *Ellen Hansdatter*, db. sst. 25. 2. 1810, dt. af gmd. i Millinge *Hans Hansen* og h. *Maren Hansdatter*, se under nr. 12, død 12. 2. 1886, beg. Svann. 19. 2.
255. b. *Jens Pedersen kaldet Isak*, daglejer i Millinge, matr. 59, f. 16. 2. 1825, db. 27. 2., død 15. 9. 1913, beg. Svann. 19. 9., viet sst. 18. 6. 1864 *Kirsten Hansdatter*, f. i Millinge 18. 5. 1822, db. Svanninge 27. 5., dt. af inds. *Hans Knudsen* og h. *Ane Hansdatter*, død 29. 10. 1883, beg. 3. 11. Ifl. lægdsrullen fik Jens Pedersen 1857 tjenstudygtighedspas p. g. a. en dårlig højre arm.
256. c. *Johanne Pedersdatter*, f. 9. 1. 1828, db. 3. 2., død i Millinge 30. 3. 1920, beg. 3. 4., viet Svann. 13. 12. 1856 *Peder Jensen*, daglejer i Millinge, matr. 18b, f. sst. 22. 10. 1823, db. 2. 11., søn af inds. i Millinge *Jens Hansen* og h. *Johanne Nielsdatter*, død i Millinge 14. 8. 1879, beg. Svann. 19. 8.
257. d. *Maren Pedersdatter*, f. 27. 3. 1830, db. 4. 4., død i Millinge 23. 2. 1886, beg. Svann. 2. 3., viet Svann. 13. 12. 1873 *Jens Rasmussen*, enkem., skovarbejder, Millinge mark, f. sst. 4. 12. 1826, db. Svann. 14. 1. 1827, søn af hmd. *Rasmus Pedersen* og h. *Abelone Jørgensdatter*, død sst. 9. 6. 1895, beg. 13. 6., viet 1. Håstrup 20. 5. 1853 *Ane Kirstine Hansdatter*, f. sst. 13. 2. 1823, db. 23. 3., dt. af gmd. *Hans Hansen* og h. *Anne Hansdatter*, død på Millinge mark 5. 11. 1871, beg. Svann. 11. 11.

258. e. *Niels Pedersen kaldet Isak*, daglejer i Millinge, f. 31. 3. 1832, db. 15. 4., død i Millinge 19. 2. 1920, beg. 25. 2., viet Svanninge 17. 11. 1860 *Jensine Jensen*, f. i Millinge 4. 1. 1828, db. Svann. 27. 1., dt. af inds. *Jens Hansen* og h. *Johanne Madsdatter*, død 20. 6. 1905, beg. Svann. 24. 6. Ved folketællingen 1901 betegnes hun som blind.
259. f. *Karen Pedersdatter*, f. 25. 11. 1834, db. 7. 12., konf. 15. 4. 1849, viet Odense St. Knud 13. 11. 1873 *Jørgen Pedersen*, abmd., f. Håstrup 15. 9. 1830, db. 19. 9., søn af inds. *Peder Larsen* og h. *Johanne Frandsdatter*. Senere opholdssted ukendt.
260. g. *Kirstine Pedersdatter*, f. 4. 9. 1837, db. 17. 9. Tjente 1870 på Steensgård og boede 1880 i Millinge²²³). Død sst. 26. 3. 1888, beg. 31. 3., var ugift.
261. h. *Hansine Pedersdatter*, f. 19. 11. 1840, db. 29. 11., tjente 1870 på Hedens mølle i Millinge²¹⁸), viet Svanninge 14. 12. 1872 *Mikkel Jensen*, f. i Tarup 9. 3. 1841, db. Pårup 25. 4., søn af hmd. *Jens Mikkelsen* og h. *Cathrine Marie Nielsdatter*. M. J. opholdt sig ved vielsen i Sandholts-Lyndelse, men rejste 1873 til Pårup¹²³). Familiens senere opholdssted ukendt.

Hans Jacob Sørensens søn med Margrethe Jensdatter, (se nr. 88):

262. a. *Niels Hansen*, gmd. og skibsejer i Faldsled, f. sst. 31. 8. 1817, db. Svann. 13. 9., viet Svann. 15. 3. 1844 *Caroline Hansdatter*, f. i Vartovhuset i Jordløse 25. 10. 1814, db. Jordløse 20. 11., dt. af fisker og hmd. *Hans Rasmussen Vartov* og h. *Anna Pedersdatter*, søster til *Rasmus Hansen Vartov*, se nr. 97, og kusine til *Peder Rasmussen Leerman*, se nr. 101. Familien boede 1880 i Faldsled, men ses ikke der ved folket. 1890. Ægtefællerne ses ikke døde i Svanninge s.

Mads Offersens børn med Birthe Sørensdatter, (se nr. 89), ministerialia Svanninge:

263. a. *Niels Madsen*, abmd. i Faldsled, f. 12. 4. 1819, db. 18. 4., død 28. 12. 1901, beg. 31. 1. 1902, viet Svanninge 2. 5. 1851 *Anne Sofie Larsdatter Jørgensen* f. i Jordløse 4. 10. 1822, db. 24. 11., dt. af hmd. på Håstrup mark *Lars Jørgensen* og h. *Maren Nielsdatter*, død 9. 3. 1909, beg. 15. 3.
264. b. *Anna Kirstine Madsdatter*, f. 6. 4. 1822, db. 21. 4., viet 1. Svanninge 23. 1. 1852 *Niels Jeppesen*, smed i Faldsled, f. sst. 7. 12.

- 1824, db. 12. 12., søn af smed *Jeppé Nielsen* og h. *Johanne Rasmusdatter*, død i Faldsled 16. 12. 1859, beg. Svanninge 23. 12.
- Viet 2. Kærum 8. 11. 1862 *Rasmus Hansen*, væver i Melby, Kærum s., f. i Horne 15. 12. 1830, db. 19. 12., søn af inds. *Hans Madsen* og h. *Sidsel Jørgensdatter*. Familien boede 1880 i Melby (liste 12), men ses ikke senere i sognet.
265. c. *Kirsten Madsdatter*, f. 8. 5. 1827, db. 27. 5., død i Horne 18. 7. 1907, beg. 23. 7., viet sst. 10. 9. 1857 *Jørgen Jørgensen*, skom. i Horne, f. sst. 16. 9. 1828, db. 21. 9., søn af skom. *Jørgen Jørgensen* og h. *Karen Pedersdatter*, død i Horne 2. 12. 1900, beg. 7. 12.
266. d. *Søren Madsen*, søfarende, f. 20. 10. 1829, db. 22. 11., desserteret 1857 i Liverpool. Senere skæbne ukendt¹⁵⁸). Tvilling med nr. 267.
267. e. *Offer Madsen*, søfarende, senere dagl. og fisker i Nellemose, Hårby s., f. 20. 10. 1829, db. 22. 11., tvilling med nr. 266, død i Strandby 27. 10. 1903, beg. Hårby 2. 11., viet sst. 5. 7. 1862 *Karen Poulsdatter*, enke, f. i K. Søby 17. 10. 1826, db. 26. 11., dt. af fæstehusm. *Poul Hansen* og h. *Kirsten Andersdatter*, død i Strandby 7. 11. 1880, beg. Hårby 12. 11., viet 1. Hårby 30. 9. 1854 *Anders Hansen*, enkem., hmd. i Løgismose skov, f. i Skårup 7. 3. 1816, db. Dreslette 7. 4., søn af hmd. *Hans Pedersen* og h. *Kirsten Andersdatter*, død 5. 7. 1859, beg. Hårby 12. 7. Hans 1. hustru, *Karen Hansdatter* døde 4. 5. 1854, 43 år gl.
268. f. *Maren Madsdatter*, f. 21. 1. 1833, db. 10. 2., død i Fåborg 13. 12. 1866, beg. 18. 12., viet Svanninge 20. 11. 1863 *Peder Rasmussen*, maltgører i Fåborg²¹⁹), f. på Østerby mark 14. 3. 1828, db. Svann. 15. 5., søn af kusk på Steensgård *Rasmus Jepsen* og ug. *Maren Rasmusdatter*, død i Fåborg 18. 6. 1903, beg. 22. 6. Hans moder, *Maren Rasmusdatter*, havde, inden han blev født, indgået ægteskab med gmd. *Hans Pedersen*, Lergården, Østerby mark. *Peder Rasmussen* viet 2. Fåborg 8. 11. 1867 *Karen Jørgensen*, f. i Gl. Stenderup 7. 5. 1840, db. V. Hæsing 9. 8., dt. at bødker *Jørgen Rasmussen* og h. *Maren Hansdatter*, død e. manden.
269. g. *Hans Madsen*, søfarende, f. 26. 8. 1836, db. 18. 9. Ifl. lægdsrullen var hans opholdssted i årene 1863–67 ubekendt¹⁹³), hvorfor han blev dømt efter § 18, stk. 3. Det tilføjes: Ejer ingen formue, der kan beslaglægges.

Niels Sørensens søn med Johanne Christoffersen, (se nr. 90):

270. a. *Andreas Christoffer Sørensen*, tømrerm. i København, hvor han udtog borgerskab 1. 7. 1886, f. i Fåborg 21. 2. 1843, db. 5. 4., død i København (Johs.) 19. 1. 1912, beg. Ass. 24. 1., viet København Vor Frue 20. 10. 1867 *Augusta Vilhelmine Cathrine Nielsen*, kaldet *Redøhl*, f. Christianshavn 21. 8. 1833, db. Frelsers 4. 10., dt. af enken *Ingeborg Marie Lindberg* og abmd. *Mads Christian Nielsen*, død i København 23. 7. 1916, beg. Johs. 28. 7. på Ass. kgd.

Hans Hansens søn med Ane Sørensdatter, (se nr. 92):

271. a. *Hans Hansen*, gmd. i Faldsled, matr. 8a, f. sst. 21. 12. 1834, db. Svanninge 28. 12., død i Faldsled 13. 3. 1925, beg. Svann. 20. 3., viet sst. 20. 12. 1861 *Anne Marie Pedersdatter*, f. i Faldsled 26. 12. 1832, db. Svanninge 13. 1. 1833, dt. af gmd. *Peder Hansen Storm* og h. *Johanne Rasmusdatter*, se: Slægten Storm, nr. 212 i⁶⁸), død i Faldsled 28. 4. 1904, beg. Svann. 4. 5.

Frederik Sørensens børn med Maren Pedersdatter, (se nr. 93), ministerialia Horne:

272. a. *Kirstine Frederiksen*, f. 8. 3. 1846, db. 22. 3., død 21. 6. 1858, beg. 25. 6.
273. b. *Karen Frederiksen*, f. 30. 7. 1848, db. 27. 8., død i Fåborg 9. 10. 1920, beg. 14. 10., viet Horne 14. 5. 1880 *Mads Christian Jørgensen Banke*, købmandskarl i Fåborg, 1911: Sandegyde matr. 15u, f. i Bøjden 30. 11. 1851, db. Horne 14. 12., søn af tømrer *Jørgen Jensen Banke* og h. *Kirsten Madsdatter*, død efter hustruen.
274. c. *Hans Pedersen Frederiksen*, tømrer, Horne mark, f. 3. 11. 1850, db. 22. 11., død sst. 4. 12. 1934, beg. 10. 12., viet sst. 7. 10. 1898 *Anne Marie Larsen*, f. sst. 13. 10. 1867, dt. af inds. *Peder Larsen* og h. *Ane Kirstine Johansen*, død efter ægtemanden.
275. d. *Peder Hansen Frederiksen*, tømrer, f. 1. 12. 1854, db. 10. 12., død i Fåborg 9. 1. 1884, beg. Horne 14. 1. 1884 som ugift.

Peder Hansens børn med Anna Hansdatter Illum, (se nr. 94), ministerialia Svanninge:

276. a. *Johan Frederik Pedersen Illum*, bådebygger i Fåborg, f. på Illum 31. 3. 1818, db. 5. 4., død i Fåborg 26. 12. 1890, beg. 2. 1. 1891, viet 5. 1. 1849 *Maren Rasmusdatter*, f. i Millinge 24. 8.

1821, db. 26. 8., dt. af inds. *Rasmus Jensen* og h. *Anne Margrethe Hansdatter*, død i Fåborg 11. 2. 1900, beg. 16. 2.

J. F. Illum fæstede 18. 10. 1849 Haresandhus på Millinge mark efter moderen, men flyttede 1. 11. 1852 til Fåborg. Der var 13 børn i ægteskabet, som alle blev døbt Illum.

277. b. *Hans Illum Pedersen*, kaldet Hans Illum, sætteskipper, skibsbygmester, gårdejer, f. i Faldsled 16. 4. 1820, db. 28. 4., død på Aldersro, Kærby mark 21. 3. 1894, beg. Asperup 27. 3., viet Åstrup, Salling h., 4. 4. 1845 *Karen Kirstine Sørensen*, f. sst. 26. 9. 1824, db. 24. 10., dt. af møller *Søren Rasmussen*, Nakkebølle mølle, og h. *Kirsten Hansdatter*, død på Aldersro 14. 1. 1910, beg. Asperup 20. 1.

Hans Illum blev optaget i sørullen med bemærkning om, at han ville blive overført til landrullen, hvis han ved det 22 år endnu ikke var halvbefaren. Han fik søpatent nr. 192/1840 og blev taget i ed 1841. Han gjorde efter egen begæring som halvbefaren tjeneste på vagtskibet »Storebælt« i tiden 1. 4.–15. 11. 1842²⁴⁰). Året efter købte han fiskerkvasen »Caroline Christine« på $4\frac{3}{4}$ læster (= 9,5 ton), idet han under 27. 11. 1843 af amtet havde fået bevilling som sætteskipper med ret til fart på indenrigske havne, Østersøen og Norge. Men allerede det følgende år afhændede han kvasen og afgav bevillingen¹²⁸). Ved sessionen 1845 i Svanninge »beviser« han at være husmand i Åstrup sogn og overflyttes til dette lægd²⁴¹). Dette må forstås på den måde, at han har startet sit eget skibsbyggeri der, thi det følgende år betegnes han som husmand i Deuskrog (nu Dyvskrog) på en jordlod med htk. 3 skp. 1 alb.²⁴²). I året 1848 var han kommanderet, dvs. indkaldt ved flåden, men han blev allerede permitteret 7. 4. Ved sessionen 1849 fik han gårdmandspas og overførtes til Kauslunde sogn^{243. 244}), men han blev dog stående i sørullen til 1862. Om Hans Illums virksomhed i Dyvskrog vides ikke meget. Han fæstede 14. 9. 1845 ejendommen matr. 53 (1844) efter Casper Henriksens enke, Karen Christensdatter²¹⁷) og betalte 350 Rbd. i indfæstning, men frasagde sig atter fæstet 6. 1. 1849.

Fra værftet dér søsattes i nov. 1848 en jagt på 20 læster (40 ton), som fik navnet »Peders Minde« efter hans kort forinden afdøde fader *Peder Hansen*. Den ejedes først af hans broder *Lars*, nr. 279, og havde derefter forskellige ejere, indtil *Lars* atter overtog den 1855¹³⁶). Efter faderens død i okt. 1848 følte

Hans Illum sig forpligtet til at sørge for moderen og sine mindreårige søskende. Han afstod derfor virksomheden i Dyvskrog til broderen *Niels Peder*, nr. 278, og overtog selv faderens ejendom »Erte Dahl« på Skrillinge mark, hvor han grundlagde et skibsværft, der senere fik navnet »Sølyst«. Hans liv og virksomhed her er udførlig skildret af Åge Petersen m. fl.^{125. 126. 127. 228. 245}) og kun nogle hovedpunkter skal derfor nævnes her. I tiden fra overtagelsen og op til 1858 byggedes 18 større fartøjer på værftet, hvoraf de 8 var skonnerter. 1867 tog Hans Illum initiativet til oprettelsen af Vends m. fl. herreders landbo-spare- og lånekasse²²⁸). I februar 1874 solgte han ejendommen Sølyst med tilhørende skibsværft til Rasmus Julius Madsen, søn af grdj. Mads Andersen, Asperup Hedegård for 27.000 rdl. Skibsværftet blev af den nye ejer udlejet til Laurits Mogenssen, der 1878 gik fallit. 8. 2. 1875 købte Hans Illum »Nordre Svejgård« i Gamtofte sogn, vurderet til 52.000 rdl. og lidt senere Grubbe Mølle, som var megen forfalden, men som han lod istandsætte og solgte 1878. Her døde hans moder, *Anna Hansdatter Illum* 1876, se nr. 94. Derpå købte han gården »Heldager« i Tved sogn, hvis jorder han forbedrede med latrin fra Svendborg. Denne gård afhændede han, og 1883 byggede han gården »Aldersro« på Kærby mark i Asperup sogn, hvor han døde af apoplexi 11 år senere. Han var en overgang medlem af Kauslunde sogneråd og en tid dets formand. Ægteskabet var barnløst.

278. c. *Niels Peder Pedersen Illum*, sætteskipper, skibsbygmester og gårdmand, f. i Faldsled 31. 1. 1822, db. 10. 3., død på Alfagård 27. 2. 1907, beg. Asperup 6. 3., viet 1. Horne 3. 3. 1848 (*Ane Kirstine Jensen*, f. i Dyreborg 10. 2. 1820, db. Horne 20. 2., dt. af fisker og hmd. *Jens Rasmussen* og h. *Ane Kirstine Rasmussdatter*, se IH nr. 69, død på Alfagård 11. 7. 1862, beg. Asperup 17. 7.

Viet 2. Tommerup 14. 3. 1863 *Anne Kathrine Nielsdatter*, f. på Elleruplund 8. 10. 1828, db. Tommerup 12. 10., dt. af lægdsmand, gmd. *Niels Hansen* i Usselhusene (nu Skovstrup), og h. *Kirsten Dideriksdatter*¹²⁹), død sst. 26. 3. 1919, beg. Tommerup 2. 4. 1919.

NPPI var først søfarende, blev edtaget og fik søpatent nr. 762/1838. Som halvbefaren aftjente han sin værnepligt ved flåden i København 23. 4.–15. 11. 1842¹³⁰). Ved amtets resolution af

29. 7. 1844 fik han bevilling som sætteskipper på indenrigske havne, Østersøen og Norge af jagten »Lykkens Prøve« med 9½ læster (19 ton). Bevillingen kostede 4 rdl., udstedtes for et år ad gangen og blev 1846 udvidet til også at omfatte Nord-søen. I tiden indtil 1854 havde han efterhånden jagterne Rue 10 læster, De Elleve Søskende 14,5 læster, Anne Kirstine 10,25 læster, Tre Venner 18,5 læster, Karen Kirstine 15 læster. De to sidstnævnte overtoges senere af broderen *Lars*, nr. 279¹³¹). 1849 var han indkaldt fra 10. 3.–22. 8. og igen fra 16. 8. 1850 til han 11 dage senere stillede en stedfortræder²⁴⁶). Ægteparret boede efter brylluppet i Svanninge sogn, men flyttede 27. 5. 1849 til Åstrup sogn²⁴⁷), hvor N. P. Illum overtog broderen *Hans'* ejendom og skibsbyggeri. I matriklen 1844 er denne ejendom opført under nr. 53, Åstrup sogn med htk. 3 skp. 1 alb. som tilhørende *Casper Henriksen*, der var husmand under Nakkebølle hovedgård og døde 4. 8. 1842 efterladende sig enken *Karen Christensdatter* og 5 umyndige døtre²⁵⁰). Da broderen *Hans Illum*, nr. 277, overtog fæstet af ejendommen, havde han forinden, 12. 9. 1845 skrevet aftægtskontrakt med *Karen Christensdatter*. NPP Illum overtog fæstet efter broderen og desuden dennes forpligtelser overfor *Karen Christensdatter* i henhold til en med baroniet Holstenshus oprettet fæstekontrakt dat. 15. 1. 1849²¹⁷). I indfæstning måtte han betale 100 Rbd. Han beholdt fæstet indtil det 1861 blev overtaget af den 3. broder *Peder Hansen Pedersen*, nr. 283. Ved folketællingerne 1850–55–60 boede *Karen Christensdatter* i samme hus som NPP Illum²⁴⁹), hvor hun af husets 13 fag beboede de 2 i den østlige ende. Familien boede til 1861 i Åstrup. I dette tidsrum fødtes 8 børn, hvoraf 5 døde i spæd alder og 1 var dødfødt. Selv om NPP Illum, som før nævnt var aktiv skipper, betegnes han i folketællinger og kirkebøger som skibsbygmester. 1861 flyttede familien til Asperup sogn²⁴⁸), men dette år og det følgende bistod han broderen *Hans* på dennes skibsværft i Skrillinge. 1862 byggede han Alfragård, matr. 7b på Kærby mark i Asperup sogn, hvor familien siden boede. Det andet ægteskab var barnløst.

279. d. *Lars Pedersen Illum*, skipper, f. i Faldsled 30. 9. 1824, db. 14. 11., død på Skrillinge mark 13. 8. 1915, beg. Kauslunde 19. 8., viet Åstrup (Salling h.) 11. 10. 1851 *Anna Jørgensen*, f. på Svelmø 22. 11. 1827, db. Åstrup 20. 1. 1828, dt. af tjlk.

Jørgen Jacobsen og h. *Else Andreasdatter*, død på Skrillinge mark 14. 4. 1912, beg. Kauslunde 19. 4. Lars Pedersen, som han i reglen kaldes, blev edtaget og fik søpatent nr. 275/1840. Ved amtets resolution af 4. 3. 1845 fik han bevilling som sætteskipper på inden- og udenrigske havne ved Nord- og Østersøen af fiskerkvasen »Helleflynderen« med 10^{1/2} læster (21 ton). Ifølge sørullerne¹³⁴⁻¹³⁷), hvor han blev stående til 1862¹³⁸), førte han efterhånden følgende jagter:

1846–47 Cathrine Marie Bladt 9^{3/4} læster, 1848 Peders Minde 20 læster, (søsat 1848 på broderens værft i Dyvskrog), 1851 Karen Kirstine 16 læster, 1852 Tre Venner 18^{1/2} læster, 1853 Ane (måske Anna) 13 læster, 1854 Lille Åse 9^{1/2} læster, 1855 Peders Minde 20 læster, 1856–64 Anna 13 læster.

1849 var han kommanderet, dvs. gjorde tjeneste i flåden, og igen fra 6. 4. 1850 i 4 dage, da han 10. 4. stillede en stedfortræder. Om sine oplevelser under treårskrigen beretter han, da ægteparret 10. 10. 1911 fejrede diamantbryllup¹⁸¹). Han boede indtil 1852 i Svanninge sogn, men flyttede dette år til Skrillinge mark, hvor han siden boede, tilsidst hos datteren *Ane Elise*. Først i 1891 lagde han op som skipper. Der var 2 børn i ægteskabet.

280. e. *Gertrud Kirstine Pedersen*, f. i Faldsled 15. 11. 1826, db. 3. 12., ant. død i Vejle, viet Kauslunde 2. 12. 1854 *Niels Sørensen*, skibstømmer i Skrillinge, senere i Vejle, f. i Skovkrogen i Dreslette sogn 22. 9. 1828, db. 28. 9., søn af hmd. *Søren Nielsen* og h. *Ane Christensdatter*, ant. død i Vejle.

Familien boede 1870 på Skrillinge mark¹³⁹), men 1880 og 1890 i Vejle^{177. 216}), hvor sønnen *Peder Hansen Sørensen* havde et mindre skibsværft¹⁴⁰). 5 børn kendes.

281. f. *Mads Pedersen Illum*, søfarende, senere skibsbygger i Middelfart, f. i Faldsled 7. 2. 1829, db. 1. 3., død i Middelfart 6. 9. 1911, beg. 12. 9., viet 1. Kauslunde 28. 2. 1853 *Maren Jørgensen*, f. på Svendstrup mark 10. 6. 1831, db. Kauslunde 24. 7., dt. af hmd. *Jørgen Hansen* og h. *Maren Hansdatter*, død i Middelfart 4. 2. 1861, beg. 8. 2. Viet 2. Middelfart 28. 6. 1862 *Else Margrethe Andersen*, f. i Ørsbjerg i Kerte s. 7. 9. 1833, db. 3. 11., dt. af grdj. *Anders Hansen* og h. *Gertrud Marie Pedersdatter*, død i Middelfart 7. 9. 1921, beg. 12. 9. Mads Illum deltog som marinesoldat i treårskrigen¹⁴¹) og var med ombord i linieskibet »Christian den Ottende«, som sprang i luften ved

Eckernførde 5. 4. 1848, og kom derefter 6 mnd. i tysk fangenskab. Om disse oplevelser se nekrolog¹⁸²). 24. 10. 1851 flyttede han til Kauslunde sogn¹⁴²), og ved sessionen 1856 fik han tjenstudygtighedspas p. g. a. en læsion i højre skulder¹⁴³). Ved skøde af 26. 11. 1853, tinglyst 13. 12., købte han ejendommen matr. 82 i Vestergade i Middelfart. Han var sidenhen i over 50 år skibsbygger sst., og over 500 både udgik fra hans værft. Ved skøde af 27. 5. 1901, lyst 4. 6., overdrog han værftet til sønnen *Hans Christian Illum*, som 1. 11. 1908 solgte det til C. Christiansen. Der var 10 børn i de to ægteskaber, hvoraf de 6 levede ved dødsfaldet.

282. g. *Gertrud Marie Pedersen*, f. Millinge mark 7. 2. 1832, db. 4. 3., død på Skrillinge mark 23. 4. 1914, beg. Kauslunde 30. 4., viet sst. 10. 11. 1856 *Rasmus Hansen Jacobsen*, kaldet *Dyreborg*, skibstømmer i Skrillinge, f. i Dyreborg 5. 8. 1830, db. Horne 15. 8., søn af hmd. og fisker *Hans Jacob Rasmussen* og h. *Karen Rasmusdatter*, se IH nr. 73, død på Skrillinge mark 11. 10. 1902, beg. Kauslunde 17. 10. Som enke boede Gertrud Marie på Skrillinge mark hos en datter *Petra Marie*¹⁴⁴). Der var 10 børn i ægteskabet.
283. h. *Peder Hansen Pedersen*, skibsbygger i Dyvskrog, senere i Vejle, f. Millinge mark 26. 3. 1834, db. 13. 4., død i Tyskland under et kurophold 9. 8. 1877, beg. Vejle 15. 8., viet Kauslunde 15. 3. 1861 *Ane Kirstine Rasmussen*, f. på Skrillinge mark 26. 10. 1838, db. Kauslunde 21. 12., dt. af gmd. *Rasmus Jørgensen* og h. *Karen Hansdatter*, død i Vejle 30. 8. 1914, beg. Vejle Ø. kgd. 4. 9. PHP var søfarende, men måtte opgive denne levevej 1855 p. g. a. tunghørighed og nærsynethed ifl. sørullen¹⁴⁵). 1848 flyttede han til Skrillinge, hvor han de følgende år arbejdede på broderen *Hans'* skibsværft. 1861 overtog han broderen *Niels Peders* skibsværft i Dyvskrog, idet han ved kontrakt med baroniet Holstenshus oprettet 22. 12. s. å. fæstede dennes ejendom, matr. 53 i Åstrup sogn og betalte 200 Rbd. i indfæstning²¹⁷). Desuden overtog han aftægtsforpligtelserne overfor enken *Karen Christensdatter*. Allerede i 1865 flyttede han til Vejle, hvor han 27. maj udtog borgerskab som skibsbygger²⁵¹), medens ejendommen i Dyvskrog 5. sept. s. å. blev overtaget af skipper *Jacob Andersen*. *Peder Hansen Pedersen*, der også brugte tilnavnet *Illum*, efterlod sig 4 børn, hvoraf nr. 2 var en søn, *Anton Carl Pedersen*, f. i Dyvskrog 5. 7. 1863, som 26. 11.

- 1888 ændrede sit navn til *Illum* og 3. 3. 1891 grundlagde en forretning på Østergade i København, der senere blev til stormagasinet »*Illum*«, hvilket mere end noget andet har gjort navnet kendt^{146. 147. 148}).
284. i. *Maren Pedersen Illum*, f. Millinge mark 23. 8. 1836, db. 11. 9., død i Middelfart 18. 8. 1910, beg. sst. 23. 8., viet sst. (Kauslunde kbg.) 19. 12. 1863 *Niels Rasmussen Hansen*, skibstømrer og hmd. på Skrillinge mark, f. i Båring 25. 1. 1835, db. Asperup 1. 3., søn af hmd. *Hans Søren Hansen* og h. *Maren Cathrine Lauritsdatter*, død i Kauslunde 4. 8. 1907, beg. 10. 8. *Maren Illum* havde 7 børn, deraf 6 i ægteskabet med *Niels Rasmussen Hansen*.
285. k. *Hansine Pedersen Illum*, f. Millinge mark 14. 11. 1838, db. 6. 1. 1839, viet Middelfart (Kauslunde kbg.) 29. 8. 1865 *Niels Jacob Jensen*, snedkerm. i Byllerup, Nr. Åby s.¹⁵⁷), senere i Vejle¹⁷⁹), f. på Kauslunde mark 6. 2. 1838, db. 17. 2., søn af hmd. *Jens Jensen* og h. *Ane Margrethe Eriksdatter*. Familiens senere skæbne ukendt. 2 børn kendes.
286. l. *Rasmus Hansen Pedersen*, f. Millinge mark 26. 12. 1842, db. 12. 2. 1843, død sst. af mæslinger 4. 4. 1847, beg. 11. 4.

Niels Isaachsens børn med Ane Margrethe Hansdatter, (se nr. 95), ministerialia Svanninge:

287. a. *Abelone Nielsdatter*, f. i Millinge 27. 8. 1829, db. 6. 9., viet 19. 2. 1859 *Hans Larsen*, hmd., f. i Rallebækshuset 16. 12. 1830, db. 26. 12., søn af *Lars Hansen* og ug. *Maria Hansdatter*. *Hans Larsen* var 1860 møllersvend i Gestelev og boede på Palleshave mark. Familien flyttede 29. 11. 1865 til Fåborg²²⁰), men boede 1880 i Svanninge²²¹).
288. b. *Kirstine Nielsdatter*, f. i Millinge 17. 6. 1832, db. 24. 6., viet Svanninge 30. 4. 1859 *Niels Nielsen*, hmd. i Kaleko, Diernæs s., f. i Gerup 7. 10. 1822, db. Brahetrolleborg 10. 11., søn af gmd. *Niels Nielsen* og h. *Karen Conradsdatter*, død i Kaleko 1. 4. 1890, beg. Diernæs 5. 4. *Kirstine Nielsdatter* ses ikke død i Diernæs s. t. o. m. 1932.
289. c. *Hans Nielsen*, tømrer i Millinge, matr. 37a, f. sst. 2. 7. 1835, db. 12. 7., død i Millinge 7. 2. 1919, beg. Svann. 13. 2., viet sst. 15. 2. 1862 *Johanne Marie Poulsen*, f. på Bjørnø 29. 4. 1837, db. Fåborg 4. 5., dt. af *Poul Christensen* og ug. *Sophie Knudsdatter*, død i Millinge 9. 10. 1927, beg. Svann. 14. 10.

290. d. *Johanne Marie Nielsdatter*, f. i Millinge 9. 8. 1841, db. 12. 9. Tjente 1. 2. 1880 som kokkepige hos farver Niels Andersen Ravn, Grønnegade 70, Fåborg. Viet Fåborg 8. 5. 1884 *Christian Ludvig Rasmussen Møller*, papfabrikant i Fåborg, f. Hillerslev 12. 8. 1836, db. 9. 10., søn af papirmagersvend *Sofus Carl Rasmussen* og h. *Bodil Cathrine Hansdatter*, tvilling med Kathrine Karoline Sofie, død i Fåborg 15. 6. 1904, beg. 21. 6.

Niels Hansen Illums børn med Christiane Mortensdatter, (se nr. 96), ministerialia Svanninge:

291. a. *Kirstine Hansen*, f. 25. 9. 1840, db. 11. 10., død i Fåborg 13. 11. 1884, beg. 18. 11., viet 20. 7. 1861 *Hans Christian Christensen*, malerm. i Fåborg, f. sst. 5. 3. 1823, db. 4. 7., søn af malerm. *Hans Chr. Christensen* og h. *Anne Marie Henriksen*, død i Fåborg 6. 2. 1891, beg. 11. 2.
292. b. *Hans Illum Hansen*, f. 19. 8. 1842, db. 28. 8., søfarende. Ifl. sørullen rejste han til Hamborg 19. 4. 1862 og skal have opholdt sig i Sverige. Han blev slettet af rullen i 1881, men oplysninger om hans senere opholdssted anføres ikke¹²⁴).
293. c. *Anne Marie Hansen*, f. 26. 9. 1844, db. 29. 9., konf. Svanninge 17. 4. 1859. Hun tjente i Ø. Hæsinge 1. 11. 1859 – 1. 11. 1861⁶¹) og derefter til 1. 11. 1862 på Hvedholm, hvorfra hun rejste til Fåborg⁹⁹). Død i Millinge 8. 6. 1868, beg. Svann. 12. 6., viet sst. 21. 7. 1865 *Peder Ludvig Ditlevsen*, hjulmand i Millinge, karetmager i Bjerne, Horne s., f. i Horne 4. 6. 1839, db. 16. 6., søn af *Ludvig Ditlev Frandsen* og ug. *Anne Marie Pedersdatter*, død i Fåborg 26. 5. 1921, beg. Horne 31. 5., viet 2. Horne 8. 10. 1869 *Kirstine Jørgensen*, f. Bjerne 14. 3. 1842, db. Horne 20. 3., dt. af inds. *Jørgen Jensen* og h. *Johanne Jørgensdatter*, død efter ægtefællen.
294. d. *Rasmus Peder Hansen*, maler i Millinge, f. 19. 10. 1846, db. 1. 11., død 17. 10. 1883, beg. 5. 12. 1883. Ifl. familien cyklede han på hjemvejen fra Illum i en våge og omkom ved drukning. Hans lig blev først fundet 6 uger senere. Viet Horne 4. 11. 1870 *Ane Jørgensen*, f. i Bjerne 15. 1. 1842, db. Horne 22. 1., dt. af hmd. *Jørgen Christophersen* og h. *Anne Christophersdatter*, død i Millinge 2. 1. 1900, beg. 6. 1.
295. e. *Peter Hansen*, f. 30. 9. 1849, db. 14. 10., konf. Svann. 1863. Ifl. lægdsrullen rejst til Hårby sogn, hvor han fik tjenesteudgytighedspas 1872. Senere skæbne ukendt.

Rasmus Hansen Vartovs børn med Anne Marie Hansdatter, (se nr. 97), ministerialia Jordløse:

296. a. *Hans Rasmussen Vartov*, søfarende, f. 19. 11. 1837, db. 7. 1. 1838. Ifl. sørullen anmeldte han 4. 4. 1857, at han ville tage hyre med fremmede skibe. Endnu 1862 var han ikke hjemkommen¹⁸³). Ved folketæll. 1860 opgives han at være på togt til Brasilien.
297. b. *Kirstine Rasmussen*, f. 14. 8. 1840, db. 27. 9., tvilling med nr. 298, død i Svanninge 20. 11. 1931, beg. 27. 11., viet Svanninge 28. 10. 1876 *Lars Hansen*, smed i Svanninge, f. sst. 5. 1. 1835, db. 8. 3., søn af gmd. *Hans Larsen* og h. *Johanne Hansdatter*, død i Svanninge 30. 3. 1907, beg. 4. 4.
298. c. *Hansine Rasmussen*, f. 14. 8. 1840, db. 27. 9., tvilling med nr. 297, viet Svanninge 18. 5. 1867 *Morten Nielsen*, abmd. i Faldsled, f. sst. 15. 12. 1830, db. Svann. 26. 12., søn af skibstømmer *Niels Mortensen* og h. *Maren Jørgensen*, død i Faldsled 8. 7. 1904, beg. Svann. 14. 7. *Hansine Rasmussen* ses ikke død i sognet t. o. m. 1934, men ved folketællingen 1911 boede hun endnu i Faldsled. *Morten Nielsen* var broder til *Johanne Nielsen*, se nr. 253A.
299. d. *Anna Rasmussen*, f. 30. 3. 1844, db. 5. 5., død i Jordløse 12. 5. 1906, beg. 17. 5., viet sst. 29. 5. 1867 *Hans Larsen*, musiker og fisker i Vartovhuset i Jordløse, f. i Voldtofte 30. 1. 1839, db. Flemløse 3. 2., søn af *Lars Iversen* og ug. *Anne Marie Hansdatter*, senere husmandsfolk i Voldtofte, død i Jordløse 18. 5. 1922, beg. 24. 5. *Hans Larsen* tog 1905 tilnavnet *Vartou* (OPA nr. 551). Der var 7 børn i ægteskabet.

Hans Thor Hansens børn med Kirsten Jensdatter, (se nr. 99), ministerialia Svanninge:

300. a. *Hans Hansen Thor*, bmd. i Søbo Løkker, matr. 4a m. fl., f. på Illum 27. 11. 1843, db. 24. 12., død i Søbo Løkker 10. 11. 1917, beg. Jordløse 16. 11., viet Svann. 19. 10. 1878 *Nielsine Larsdatter Hansen*, f. i Svann. 11. 6. 1851, db. 20. 7., se nr. 310. *Hans Hansen* fik 2. 2. 1906 bevilling til at tilføje navnet *Thor*¹⁴⁹).
301. b. *Birthe Hansdatter*, f. 29. 7. 1845, db. 7. 9., død i Fåborg 25. 3. 1878, beg. sst. 30. 8., viet Svann. 25. 8. 1868 *Peder Johansen Illum*, skibsfører i Fåborg, f. i Skovkrogen i Dreslette s. 17. 3. 1845, db. 24. 3., søn af *Johan Frederik Illum*, se nr. 276 og ug.

Dorthea Rasmusdatter, død i Fåborg 7. 11. 1914, beg. sst. 12. 11. *Dorthea Rasmusdatter* var f. i Skovkrogen 8. 3. 1825, db. Dreslette 9. 3., dt. af hmd. *Rasmus Madsen* og 2. h. *Johanne Hansdatter*, død i Ebberup 6. 6. 1909, beg. Kærum 10. 6., viet Dreslette 26. 2. 1859 *Christian Andreassen*, hmd. i Ebberup, f. sst. 17. 8. 1833, db. Kærum 10. 6., søn af hmd. *Andreas Sørensen* og h. *Johanne Christiansdatter*, død i Ebberup 12. 1. 1909, beg. Kærum 16. 1. Ifl. overleveringen måtte *Dorthea Rasmusdatter* p. g. a. den sociale forskel ikke blive gift med *Johan Fr. Illum*, nr. 276.

Peder Johansen Illum viet 2. Odense St. Hans 11. 2. 1881 *Dorthea Kirstine Hansen*, f. i Røjleskov 25. 4. 1856, db. Vejlbj 22. 6., dt. af *Hans Madsen* og h. *Ane Hansen*, død i Fåborg 31. 5. 1950, beg. 4. 6. Der var 5 børn i *Peder Johansen Illums* 1. ægteskab, 8 i det sidste, alle døbt med efternavnet *Illum*.

Peder Illum boede som nygift i et hus på farbroderen *Hans Illums* grund i Skrillinge. Om et lynnedslag i dette hus se²⁵²). 1883 tog familien fast ophold i Fåborg.

302. c. *Ane Hansen*, f. 5. 6. 1847, død 16. 6. 1847.

303. d. *Ane Marie Hansen*, f. 17. 1. 1849, db. 29. 2., død i Østerby 3. 6. 1918, beg. Svann. 8. 6., viet Svann. 14. 3. 1870, *Hans Hansen*, gmd. i Østerby, matr. 52b, f. på Jordløse mark 29. 6. 1840, db. 3. 7., søn af inds. *Hans Jensen* og h. *Dorthea Hansdatter*, død i Østerby 11. 6. 1919, beg. Svann. 17. 6. Der var 12 børn i ægteskabet.

304. e. *Hansine Hansen*, f. 13. 12. 1850, db. 16. 2. 1851, død i Gudme 30. 7. 1928, beg. i Svanninge 3. 8. 1928, viet Svann. 29. 10. 1876 *Hans Pedersen*, skibsfører, f. i Faldsled 18. 7. 1846, db. 16. 8., søn af *Hans Pedersen* og ug. *Karen Pedersdatter*, se nr. 107, død i Faldsled 16. 10. 1898, beg. Svann. 22. 10. *Hans Pedersen* tog skibsførereksamen i Marstal og førte efterhånden flg. 3 skibe, som han var medejer af: *Tusnelde* af Fåborg, barken *Atalanta* og barken *Cimbria*, begge af Kolding. Der var 6 børn i ægteskabet.

305. f. *Jens Hansen*, gmd. på *Illum*, matr. 2, f. 29. 4. 1853, db. 19. 6., død i Faldsled 27. 2. 1938, beg. sst. 3. 3., viet Diernæs 3. 12. 1880 *Karen Christiansen*, som han havde truffet på Ryslinge højskole, f. i Diernæs 23. 3. 1860, db. 17. 5., dt. af bmd. *Christian Knudsen* og h. *Ane Cathrine Larsen* i Svanningehuse, død i Faldsled 16. 2. 1942, beg. sst. 21. 2. *Jens Hansen* overtog fø-

degården på Illum efter faderen ved skøde af 1882 og afstod den 1924 til sønnen *Laurids Illum Hansen*. Gården brændte St. Hansdag 1922, mens Jens Hansen var i Faldsled, og blev genopført. Laurids Illum solgte gården i 1944, hvorved den gik ud af slægtens eje efter 261 år. Der var 11 børn i ægteskabet.

Peder Rasmussen Leermans børn med Kirstine Hansdatter, (se nr. 101), ministerialia Jordløse:

306. a. *Birthe Pedersdatter*, f. 28. 5. 1844, db. 7. 7., død i Søbo Løkker 17. 1. 1888, beg. Jordløse 25. 1., viet sst. 28. 1. 1871 *Peder Pedersen*, hmd. i Søbo Løkker, f. i Sarup 20. 12. 1836, db. Hårby 29. 1. 1837, søn af *Peder Hansen* og h. *Anne Marie Pedersdatter*, død i Søbo Løkker 17. 12. 1904, beg. Jordløse 23. 12.
307. b. *Rasmus Pedersen Leerman*, gmd. Lergården i Jordløse, f. 25. 10. 1846, db. 22. 11., viet Jordløse 20. 5. 1881 *Johanne Kirstine Pedersen*, f. sst. 16. 2. 1858, db. 18. 4., dt. af inds. *Johan Jørgen Pedersen* og h. *Karen Hansen*, søster til *Hansine Pedersen*, se nr. 308. Familien boede på Lergården, matr. 10a ved moderens død 22. 11. 1902, men ses ikke senere i sognet.
308. c. *Kirstine Pedersen*, f. 4. 6. 1849, db. 15. 7., død i København, St. Jacobs s., 9. 9. 1888, beg. V. kgd. 15. 9., viet Jordløse 2. 7. 1878 *Rasmus Jacobsen*, murer i København, f. på Strandby mark 6. 10. 1864, db. Hårby 15. 11., søn af hmd. *Jacob Rasmussen* og h. *Johanne Hansdatter*. Rasmus Jacobsen viet 2. Jordløse 6. 11. 1891 *Hansine Pedersen*, f. sst. 2. 1. 1862, db. 16. 2., dt. af hmd. *Johan Jørgen Pedersen* og h. *Karen Hansen*, søster til *Johanne Kirstine*, se nr. 307. Ægteparret boede 1895 i København, Højensgade 9. I vejviseren 1901 er adressen den samme, men de er ikke opført i folketællingslisten.

Lars Hansen Illums børn med Kirsten Larsdatter, (se nr. 96), ministerialia Svanninge:

309. a. *Birthe Hansen*, f. 13. 11. 1848, db. 19. 11., død i Sønderby 14. 1. 1929, beg. 21.1., viet Flemløse 6. 5. 1882 *Hans Olsen*, stenhugger i Holebæk²²⁶), senere ejer af Møllersgave i Sønderby s., matr. 23k m. fl., f. i Frøbjerg 21. 8. 1840, db. Orte 20. 9., søn af hmd. *Ole Larsen* og h. *Ane Hansdatter*, død i Sønderby 19. 10. 1922, beg. 25. 10.
310. b. *Nielsine Hansen*, f. 11. 6. 1851, db. 20. 7., død i Søbo Løkker 4. 4. 1932, beg. Jordløse 9. 4. 1932, enke efter *Hans Hansen Thor*, se nr. 300.

- 311 c. *Maren Kirstine Hansen*, f. 28. 1. 1853, db. 6. 2., konf. 14. 4. 1867, død som ugift i Svanninge 16. 4. 1887, beg. 23. 4.
312. d. *Hansine Petrine Hansen*, f. 16. 6. 1855, db. 29. 7., konf. 3. 10. 1869, viet Svanninge 26. 12. 1888 *Anders Mortensen* – 28 år gl. – af Pederstrup, Vesterborg s. på Lolland, hvor han imidlertid ikke er født. Familiens senere skæbne ukendt.

Niels Peder Illums børn med Karen Jørgensdatter, (se nr. 106), alle f. i Faldsled, db. i Svanninge:

313. a. *Caroline Nielsen*, f. 28. 7. 1841, db. 22. 8., død på Stubbekøbing sygehus 15. 7. 1920, beg. Bogø 20. 7. Boede ved dødsfaldet i O(u)re, Åstrup s. Viet Bogø 16. 11. 1881 *Lars Henriksen*, husejer og abmd. på Bogø, matr. 87b, f. i Lille Damme 11. 12. 1848, db. Fanefjord 28. 1. 1849, søn af parcellist *Henrik Jensen* og h. *Ane Margrethe Hansen*, død 21. 2. 1917 som følge af længere tids ophold i iskoldt vand i fladvandet mellem Bogø og Møn, beg. Bogø 26. 2. 1917.
314. b. *Maren Nielsen*, f. 2. 11. 1843, db. 14. 11., død i Svanninge 8. 4. 1931, beg. 14. 4. Viet Svanninge 16. 5. 1879 *Mads Christiansen*, sygehuskarl, Svanninge mark, matr. 60k, f. i Millinge 20. 9. 1846, db. Svann. 27. 9., søn af inds. og skom. *Jens Christiansen* og h. *Abelone Madsdatter*, overlevede hustruen.
315. c. *Peder Nielsen Illum*, skipper og landbruger på Bogø, f. 2. 7. 1846, db. 26. 7., død på Bogø 22. 10. 1924, beg. 27. 10., viet sst. 13. 6. 1873 *Line Hansen*, f. sst. 29. 9. 1849, db. 2. 12., dt. af gmd. *Hans Pedersen Bille* og h. *Anne Magrethe Larsdatter*, død på Bogø 19. 2. 1934, beg. 25. 2. 1911 var Peder Illum beskæftiget på Gedser rev fyrskip¹⁵⁰).
316. d. *Anne Marie Nielsen*, f. 2. 10. 1849, db. 11. 11., ses ikke konf. eller død i Svanninge s.
317. e. *Jens Jørgensen Nielsen Illum*, skovfoged i Bommerlund, f. 22. 10. 1852, db. 21. 11., viet V. Hæsinge 3. 12. 1892 *Karen Kirstine Clausen*, f. i Østrup 31. 12. 1850, db. Håstrup 16. 2. 1851, dt. af hmd. *Claus Pedersen* og h. *Kirsten Olesdatter*. Jens Illum var 1890 kusk på Hvedholm hvgd.¹⁵¹), men fra 1892 – e. 1911 skovfoged i Bommerlund, V. Hæsinge s.¹⁸⁴). Ægteparret ses ikke døde der i sognet t. o. m. 1938.
318. f. *Jørgen Pedersen Nielsen Illum*, lærer, f. 5. 4. 1859, db. 3. 7., død på Rigshospitalet 27. 10. 1919, beg. Vordingborg 3. 11. 1919, viet Jungshoved 18. 4. 1894 *Anne Marie Pedersen*, f. i

Roneklint 13. 6. 1871, db. Jungshoved 9. 8., dt. af gmd. *Peder Nielsen* og h. *Maren Hansen*, død i Herlev 1. 5. 1958, beg. fra Herlev kapel 6. 5., krem. Bispebjerg 7. 5., urnen nedsat Vordingborg gl. kgd. 15. 5. 1958.

J. P. N. Illum tog lærereks. i Odense 20. 6. 1888, var ansat ved Ore skole 1888–91, ved Vordingborg realskole 1891–1907, hvor han 1899–1907 tillige var forstander for handelsskolen, og fik 17. 10. 1907 kgl. udnævnelse som overlærer ved Fåborg borgerskole.

Lars Pedersen Illums datter i 1. ægteskab med Maren Nielsdatter, (se nr. 107):

319. a. *Anne Margrethe Larsdatter Pedersen*, f. i Faldsled 4. 4. 1846, db. Svanninge 3. 5., død i USA, hvor hun som gift boede i San Francisco og fik 3 døtre: *Inger*, *Olga* og *Francisca*.

Lars Pedersens børn med Anne Marie Pedersdatter, (se nr. 109):

320. a. *Karen Marie Pedersen*, f. i Svanninge 11. 6. 1854, db. 25. 6., død sst. som ugift 30. 12. 1932, beg. 4. 1. 1933. Boede 1911 på matr. 21c.

321. b. *Peder Pedersen Illum*, tjener og detailhandler, Kronprinsensgade i Odense¹⁵²), f. 31. 7. 1850, db. Svanninge 11. 8., død e. 1911, viet Vindinge 21. 4. 1885 *Karen Nielsen*, f. sst. 21. 4. 1858, db. 20. 6., dt. af gmd. *Niels Rasmussen* og h. *Karen Sofie Hansen*, død i Odense 1. 3. 1910, beg. St. Knud 7. 3.

Erik Johansen Oreschins datter med Karen Pedersdatter, (se nr. 110):

322. a. *Dorthea Johansen*, f. i Faldsled 10. 9. 1854, db. Svanninge 1. 10., død i Faldsled 28. 3. 1863, beg. Svann. 3. 4.

Peder Christian Steffensens børn med Kirsten Pedersdatter, (se nr. 112), ministerialia Svanninge:

323. a. *Karen Kirstine Pedersen*, f. 14. 7. 1854, db. 30. 7., død e. 1. 2. 1911, viet Diernæs 13. 11. 1891 *Peder Christian Johansen*, smed i Katterød, enkemand, f. i Diernæs 6. 12. 1862, db. sst. 6. 3. 1863, søn af inds. *Johan Christiansen* og h. *Anne Pedersdatter*, død i Katterød 8. 5. 1909, beg. Diernæs 13. 5., viet 1. Åstrup 21. 3. 1887 *Maren Kirstine Pedersen*, f. sst. 5. 6. 1860, db. 22. 7., dt. af væver *Peder Madsen* og h. *Karen Andersen*, død i Diernæs 19. 4. 1891, beg. Åstrup 25. 4.

324. b. *Petrine Pedersen*, f. 5. 4. 1860, db. 10. 6., død i Fuglesanghuset i Håstrup 6. 11. 1917, beg. Svanninge 13. 11. 1917, viet Svanninge 8. 11. 1889 *Hans Nielsen*, skovløber i Faldsled, senere i Håstrup, f. i Herrested 24. 1. 1860, db. 3. 2., søn af køkkenkarl på Ravnsholt *Niels Hansen* og ug. *Kirsten Pedersdatter* på Måreshøj, død i Faldsled 22. 6. 1951, beg. sst. 25. 6.

Jørgen Pedersen Illums børn med Ane Jørgensdatter, (se nr. 113), ministerialia Svanninge:

325. a. *Ane Jørgensen*, f. på Illum 31. 3. 1855, db. 28. 5., død i Faldsled 3. 1. 1943, beg. sst. 9. 1., viet Horne 6. 12. 1878 *Jørgen Christian Hansen Nielsen*, gårdejer, Risagergård på Håstrup mark, f. Horne 26. 11. 1853, db. 11. 12., søn af gmd. *Hans Nielsen* og h. *Maren Jørgensdatter (Malmose)*, død i Faldsled 12. 6. 1942, beg. sst. 18. 6.

Ane Jørgensen lærte husholdning og mejeri på Holstenshus. J. C. H. Nielsen solgte Risagergård i 1894 og flyttede til Faldsled, hvor han et par år senere byggede sig et hus »Hjemly«. Han levede her af sin kapital og syslede desuden med fiskeri, ligesom han lejlighedsvis gik gårdmændene tilhænde. Ægteparret havde 7 børn.

326. b. *Karen Jørgensen*, f. på Illum 1. 5. 1857, db. 14. 6., død i Faldsled 12. 4. 1958, 100 år gl., beg. sst. 17. 4., viet Svann. 19. 9. 1879 *Jørgen Thorsen*, gmd. på Illum, f. på Helnæs 22. 5. 1845, db. 1. 6., søn af gmd. *Thor Pedersen*, Nedergård og h. *Maren Jørgensdatter*, død i Faldsled 25. 4. 1933, beg. sst. 29. 4. Jørgen Thorsen overtog gården på Illum, matr. 1, efter svigermoderen, der var hans moster, 1880, og overdrog den 1911 til *Hans Thorvald Hansen*, søn af *Jens Hansen*, nr. 305, der ejede den anden gård på Illum, matr. 2, hvorefter han flyttede til Faldsled. Der var 5 børn i ægteskabet.

Niels Peter Nielsen Illums børn med Kirsten Mortensdatter, (se nr. 114), ministerialia Fåborg:

327. a. *Nielsine Petrine Illum*, f. 15. 11. 1827, db. 12. 1. 1828, død 4. 10. 1861, beg. 10. 10., viet 1. 12. 7. 1851 *Peter Frederik Munch*, guldsmed i Fåborg, f. sst. 25. 11. 1827, db. 19. 4. 1828, søn af skom. *Johs. Munch* og h. *Anna Elisa Rebecca Poulsen*, død 6. 12. 1856, beg. 12. 12.

Viet 2. 13. 4. 1857 skipper *Peter Hansen*, enkemand, f. i V.

Åby 22. 1. 1823, db. 9. 2., søn af inds. *Hans Pedersen* og h. *Anna Kirstine Hansdatter*, død e. 1870 (ej Fåborg), viet 1. 23. 12. 1851 *Nielsine Kirstine Caroline Nielsen*, f. 15. 3. 1832, db. 20. 4., dt. af tj. *Niels Nielsen* og h. *Ane Marie Mortensdatter*, død 4. 9. 1856, beg. 9. 9.

328. b. *Carl Henrik Martinius Illum*, f. 10. 5. 1831, db. 11. 7., død 16. 8. 1832, beg. 20. 8.

Niels Peter Nielsen Illums barn med ug. *Johanne Jørgensdatter*, (se nr. 114):

329. c. *Anne Nielsdatter Illum*, f. i Horne 27. 4. 1834, db. 5. 5., død sst. 15. 8. 1905, beg. 20. 8., viet sst. 8. 7. 1870 *Jørgen Hansen*, dagl. i Horne, f. sst. 10. 3. 1834, db. 27. 3., søn af inds. *Hans Andersen* og h. *Anna Jørgensdatter*, død sst. 22. 4. 1903, beg. 28. 4.

Johann Friedrich Demuths børn med *Anna Cathrine Illum*, (se nr. 115), ministerialia Oldesloe:

330. a. *Niels Peter Friedrich Demuth*, f. 27. 9. 1830, db. 17. 10., død e. 1. 2. 1845, ant. ugift, da han ikke er anført i personregistret ved faderens død.

331. b. *Carl Heinrich Georg Demuth*, f. 23. 2. 1832, db. 3. 3., død 16. 2. 1834, beg. 21. 2.

332. c. *Maria Sophia Dorothea Demuth*, f. 21. 5. 1834, db. 15. 6., gift med *Georg Stenger*. Boede 1881 i USA uden livsarvinger.

333. d. *Carl Heinrich Georg Demuth*, f. 29. 12. 1835, db. 24. 1., kurvemager, hustru *Margaretha Lüdemann*. Boede 1881 i Oldesloe uden livsarvinger.

334. e. *August Frantz Christopher Demuth*, drejer, f. 19. 1. 1838, db. 15. 2., hustru *Elisa Brandt*. Boede 1881 i Lübeck. Søn: *Daniel Friedrich Frantz*.

335. f. *Conrad Heinrich Friedrich Demuth*, skrædderm. i Oldesloe, f. 3. 7. 1840, db. 26. 7., hustru *Maria Witt*. Boede 1881 i Oldesloe og havde 3 børn.

Peter Jørgensen Nielsen Illums børn med *Birgitte Dorthea Wahl*, (se nr. 116), ministerialia Fåborg:

336. a. *Andreas Peter Illum*, søfarende, f. 23. 10. 1836, db. 30. 12. Faldet overbord og druknet 1854¹⁵⁴).

337. b. *Marie Cathrine Illum*, f. 30. 3. 1839, db. 2. 6., død i Helsingør

25. 8., 1920, beg. Fåborg 30. 8., viet 19. 11. 1868 *Christian Jensen Birkholm*, skibsfører i Fåborg, f. sst. 2. 6. 1839, db. 30. 6., søn af skipper *Jens Hansen Birkholm* og h. *Anna Pedersdatter*, død i Dundee 24. 2. 1892. Han førte skonnertribriggen »Najaden«.
338. c. *Niels Illum*, skibsfører i Fåborg, f. 14. 7. 1841, db. 12. 9., død på et hospital i Edinburgh 29. 7. 1894¹⁵⁵), viet 15. 10. 1872 *Louise Vilhelmine Marie Everts*, f. i København 30. 11. 1837, db. Vor Frelser 7. 1. 1838, dt. af skibsfører *Rasmus Ludvig Everts* og h. *Dorthea Vilhelmine Marie Måløe*, Brogade 11, død i Faldsled 5. 5. 1915, beg. Fåborg 10. 5. *Niels Illum* førte skonnerteren »Lyø« af Fåborg, som blev bygget 1877 på Møllers skibsværft der i staden. Der var flere Lyøboer, som havde aktier i skibet, deraf navnet. I sin unge dage var han 7 år i Australien for at grave guld¹⁵⁵). Han fik styrmandsbevis i 1868 og tog 29. 10. 1873 borgerskab som skipper¹⁵⁶).
339. d. *Christian Frederik Illum*, tvilling med foregående, skipper, f. 14. 7. 1841, db. 12. 9., død 13. 11. 1882, beg. 18. 11., viet 3. 2. 1875 *Anne Marie Cecilie Rasmussen*, f. i Marstal 31. 8. 1852, db. 5. 9., dt. af skibsfører *Hans Rasmussen* og h. *Maren Friis*, død i Sorø Ls. 12. 3. 1920, beg. 16. 3. 1920 i Fåborg.
340. e. Dødfødt søn, f. 21. 7. 1843.

Hans Christian Nielsen Illums datter med Anna Elisabeth Christensen, (se nr. 117):

341. a. *Marie Christine Illum*, f. i Fåborg 13. 12. 1848, db. 26. 1., boede 1870 hos stedfaderen i København. Senere skæbne ukendt.

Kildehenvisninger:

- 1) Nyborg amt, ekstraskatteregnskaber, kop- og kvægs-katten efter forordningen af 11. 11. 1682, Svanninge sogn. 2) Ibid. efter forordningen af 14. 9. 1683. 3) Hvedholm godsskifteprotokol III, 187, 30. 1. 1739. 4) Nyborg amt, konsumtions- og folkeskatten, præstemandtal jøn. 1677, bilag nr. 44, 54 og 62. 5) Ibid. præstemandtal juli 1677, bilag nr. 45, 55 og 63. 6) Hvedholm gods, jordebog 1670. 7) Matriklen 1688 nr. 1809, Svanninge sogn, s. 261 f. f. 8) Salling herreds tingbog 1664-67. 9) Matriklen 1664 nr. 1809, s. 301. 10) Steensgård godsskifteprotokol I, 31. 11) Ibid. I, 226. 12) Nyborg amt, ekstraskatteregnskaber, præstemandtal i henh. til forordningen af 22. 9. 1710. 13) Ryttergodset på Fyn, skifteprotokol VI, 205, 10. 10. 1716. 14) Ibid. I, 102, 8. 2. 1686. 15) Skøde af 3. 4. 1719 ifl. Kronens skøder etc. ved L. Laursen m. fl. bd. 3, s. 763. 16) Steensgård fæsteprotokol I, 31 17) Ibid. I, 61, 63.

- 18) Skifte efter Hans Pedersen, Fr.gave godsskiftepr. I, 296, 6. 7. 1738. 19) Steensgård fæstepr. I, 30. 20) Steensgård godsskiftepr. I, 760. 21) Østrupgård godsskiftepr. II, 468, 8. 2. 1773. 22) Østrupgård fæstepr. I, 59. 23) Ibid. I, 115. 24) Ibid. I, 143. 25) Ibid. I, 53, 123. 26) Østrupgård godsskiftepr. II, 533. 27) Ibid. II, 98, 26. 7. 1751. 28) Søbo fæstepr., s. 41. 29) Hvedholm godsskiftepr. III, 270, 21. 4. 1741. 30) Ibid. III, 348, 5. 6. 1748. 31) Ibid. IV, 60, 9. 1. 1768. 32) Steensgård godsskiftepr. II, 513, 15. 2. 1793. 33) Steensgård fæstepr. I, 177, 29. 12. 1758. 34) Steensgård godsskiftepr. II, 152, 10. 2. 1797. 35) Nyborg-Tranekær amts skiftepr. XII, 233, 18. 5. 1799. 36) Steensgård godsskiftepr. II, 161, 12. 6. 1800. 37) Steensgård fæstepr. I, 285. 38) Steensgård godsskiftepr. II, 249, 6. 3. 1811. 39) Østrupgård godsskiftepr. III, 245, 248. 40) Ibid. II, 689, 30. 11. 1792. 41) Ibid. III, 124, 11. 7. 1809. 42) Ibid. III, 218, 16. 12. 1823. 43) Ibid. III, 6, 17. 5. 1795. 44) Østrupgård fæstepr. I, 141. 45) Østrupgård godsskiftepr. II, 560, 10. 5. 1783. 46) Østrupgård fæstepr. I, 123. 47) Østrupgård godsskiftepr. III, 235, 18. 10. 1825. 48) Folketælling 1787, Faldsled, Svanninge s., nr. 6. 49) Søbo godsskiftepr. s. 3, 2. 7. 1790. 50) Ibid., s. 133, 5. 8. 1808. 51) Søbo fæstepr. s. 126, 24. 2. 1792. 52) Salling herreds skiftepr. II, 1816–21, s. 543. 53) Lægdsrulle, Nyborg a. 1790, lægd 5, nr. 194. 54) Salling herreds skiftepr. IV, 1825–7, 115, 129. 55) Søbo godsskiftepr. s. 1, 17. 5. 1790. 56) Ibid. s. 151, 19. 6. 1817. 57) Boernes slægtsbog ved Lars Boe Thomsen, s. 450. 58) Damsbo godsskiftepr. 1827–50, s. 57. 59) Fåborg kbst. skiftepr. 8. 3. 1850, 261–73. 60) DK. Reg. 5, 1811–13, s. 85 nr. 562. 61) Ø. Hæsingebkg. Afgang nr. 157, 1. 11. 1861. 62) Folket. 1911, Nr. Broby, s., skema 16, 19 fam. 63) Ibid. Fåborg kbst. Adelgade nr. 5. 64) Fåborg kbst. auktionspr. 1737–1815, 28. 7. 1788. 65) Holstenshus' godsskiftepr. III, 123, 5. 6. 1793. 66) Ibid. 285, 23. 3. 1797. 67) Steensgård fæstepr. I, 250. 68) P. Gravesen: Slægten Storm fra Håstrup, Pers. Tidsskr. 1967, s. 95, nr. 32. 69) Steensgård godsskiftepr. III, 156, 15. 4. 1835. 70) Steensgård fæstepr. II, 13. 71) Steensgård godsskiftepr. I, 831, 10. 11. 1767. 72) Ibid. III, 251. 73) Steensgård fæstepr. II, 31. 74) Fåborg skiftepr. 1844–50, s. 53, 111. 75) Hovedsørulle, Fynske købstæder, Fåborg nr. 7, 1802. 76) Østrupgård fæstepr. II, 31. 77) Steensgård fæstepr. II, 80. 78) Ibid. II, 143. 79) Lægdsruller, Svendborg amt, 19 lægd, nr. 88. 80) Slægtsbog ved Chr. Ingemann, Ole Illums dattersøn. 81) Østrupgård godsskiftepr. III, 165, 29. 9. 1815. 82) Ibid. 283, 20. 3. 1830. 83) Ibid. 41, 14. 2. 1797. 84) Steensgård fæstepr. II, 39. 85) Ibid. I, 215. 86) Østrupgård godsskiftepr. III, 179, 6. 1. 1818. 87) Østrupgård fæstepr. II, 13. 88) Vends herreds skiftepr. 30. 11. 1848, 1844–52, 229, 233. 89) Steensgård fæstepr. II, 87, 18. 9. 1831. 90) Ibid., II, 59, 6. 5. 1823. 91) Ibid., II, 124, 3. 9. 1840. 92) Ibid., II, 142, 3. 2. 1844. 93) Hovedsørulle, Svendborg amt, lægd 19, nr. 41, 1830. 94) Ibid. 1847 nr. 24. 95) Damsbo fæstepr. s. 320, 324, 6. 9. 1842. 96) Hovedsørulle Svendborg amt, 19 lægd nr. 24, 1824. 97) Ibid. 1830, nr. 32. 98) Ibid. 1833 nr. 28. 99) Horne bkg. Afgang nr. 34, 1. 11. 1862. 100) Folketælling 1890, Vejle kbst., Holmen matr. 215. 101) Pers. Tidsskr. nr. 3, 1967, s. 91. 102) Steensgård fæstepr. II, 233. 103) Ibid. II, 177. 104) Fåborg kbst. skiftepr. 1827–35, s. 217, 219, 222. 105) Magnus Lange: Slægten Lange fra Fåborg, 1923. 106) Hovedsøruller, Fynske købstæder, Fåborg, 1829 nr. 15, 1839 nr. 15. 107) Extrasørulle, Fynske købst., Nyborg, 1839, nr. 82. 108) Ibid. Fåborg, 1850 nr. 138, 1857 nr. 76. 109) Folket. 1845, København bd. 8, 417. 110) Østrupgård fæstepr. II, 230. 111) Københavns Begravelsesvæsens protokol 1936–37, nr. 6715. 112) Københavns skiftekommission. Forseglingsspr. 1935 W, s. 219, 7. 1. 1937. 113) La Cour: Danmarks Gårde. 114) Østrupgård fæstepr. II,

230, 240, 244. 115) Steensgård fæstepr. II, 164. 116) Ibid. II, 289. 117) Folketæll. 1870, Salling h., Svanninge s., s. 896. 118) Steensgård fæstepr. II, 192. 119) Østrupgård fæstepr. II, 114, 24. 9. 1856. 120) Odense Provins Arkiv nr. 313, 1906. 121) Lægdsrulle, Svendborg amt, lægd 15, nr. 82, 1830. 122) Skipperlister fra Sønderborg. Steuermanns-Rolle 1838–47, nr. 17, 1848–55 nr. 17. Indrulleret 24. 2. 1841. 123) Sandholts-Lyndelse kbg., afg. 1873 nr. 3. 124) Lægdsrulle III/22–23, lægd nr. 72, 1869. 125) Fåborg Folketidende 6. 4. 1894. 126) P. A. Gruelund: Illums skibsbyggeri ved Middelfart i Middelfart Venstreblad 31. 1. 1942. 127) S. H. Klausen: Ved Lillebælt. Middelfart Sunds Historie. Middelfart 1867. 128) Søhovedrulle, Svendborg amt, lægd 19 nr. 98, 1842. 129) Boernes Slægtsbog ved Lars Boe Thomsen, s. 280. 130) Søhovedrulle, Svendborg amt, lægd 19, 1842 nr. 53, 1844 nr. 51. 131) Ibid. lægd 9, 1850 nr. 10. 132) Ibid. lægd 19, 1842 nr. 99. 133) Ibid. lægd 19, 1844 nr. 96. 134) Ibid. lægd 19, 1847 nr. 90. 135) Ibid. lægd 19, 1850 nr. 41. 136) Søhovedrulle, Odense amt, 108 lægd, tilgang A, 1851 nr. 33. 137) Ibid. 1854 nr. 21. 138) Ibid. 1861 nr. 12. 139) Folketælling 1870, Vends herred, Kauslunde sogn, s. 550. 140) Vejviser, Vejle købst. 1891, Holmen 225. Kgl. Bibl. 33–403, oktav. 141) Søhovedrulle, Svendborg amt, lægd 19, 1847 nr. 91. 142) Søhovedrulle, Odense amt, lægd 108, tilgang Ø nr. 31, 1850. 143) Ibid. lægd 113, tilgang D nr. 88 og nr. 77, 1854. 144) Folketælling 1911, Kauslunde s., liste 25, matr. 9a. 145) Hovedsørrulle Odense amt, lægd 108, 1854 nr. 20. 146) Kgl. Bevilling 26. 11. 1888, O. P. A. 192/1904. 147) Dansk Biogr. Lex. 1933–44. 148) Kraks Blå Bog 1938. 149) Odense Provins Arkiv nr. 312/1906. 150) Folketælling 1911, Mønbo herred, Bogø s., til-lægsliste 10b, midlertidigt fraværende. 151) Folketælling 1890, Horne sogn, Sal-ling h., Hvedholm hvgd. nr. 21. 152) Folketælling, Odense 1901, Kronprinsensg. 8, matr. 237. 153) Lægdsrulle, Nyborg amt 1790, 18 lægd nr. 270. 154) Hovedsørrulle, Svendborg amt 1850, Svendborg kbst. nr. 97. 155) Fyns Stiftstidende, 22. 7. 1962. 156) Lægdsrulle III/27 nr. 96. 157) Folketæll. 1870, Vends h., Nr. Åby sogn. 158) Søhovedrulle, Svendborg amt, 19 lægd, 1857. 159) Ibid. 19 lægd nr. 26, 1850. 160) Steensgård godsskiftepr. II, 108. 161) Lunde-Skam-Skovby herr. skiftereg. pr. 1800–26, s. 84. 162) Lunde-Skam-Skovby herr. skiftepr. 1798–1813, 373, 405. 163) Lunde-Skam herr. skifterep. pr. I, 1812–5, 17. 164) Odense-Lunde-Skam-Skovby herr. skiftepr. 1804 nr. 27, fol. 165, 208, 221, 8. 8. 1804. 165) Hovedsørrulle, Odense amt, lægd 57, nr. 41, 1816. 166) Ibid. 1831 nr. 20. 167) Søngdomsrulle Odense amt, 57 lægd, nr. 120, 1813. 168) Hovedsørrulle, Odense amt, lægd 57, 1831, sø-patent nr. 202. 169) Lægdsrulle, Odense amt, lægd 33, nr. 141, 1837. 170) Folke-tæll. 1906, Svanninge s., liste 19, nr. 231. 171) Folketæll. 1870, Hårby s., side 361. 172) Lægdsrulle, Svendborg amt, V117, 1845. 173) Lægdsrulle, Svendborg amt, lægd 23, nr. 92/1848, nr. 40/1850, nr. 21/1857. 174) Hovedsørrulle, Odense amt, lægd 57, nr. 84/1842, nr. 66/1845, nr. 58/1848. 175) Ibid. 1852 nr. 52. 176) Ho-vedsørrulle, Vejle købstad 1861. 177) Folketæll. 1880, Vejle købst. Holmen 194. 178) Lunde-Skam-Skovby h. skiftepr. 1838–52, s. 233, 256, nr. 118/1843. 179) Folket. 1880, Vejle købst., Havnevejen 254a. 180) Lægdsrulle, Svendborg amt, 19 lægd nr. 100, 1847. 181) Middelfart Venstreblad 10. 10. 1911. 182) Ibid. 6. 9. 1911. 183) Ho-vedsørrulle, Svendborg amt, lægd 17, H9, 1857. 184) Folketæll. 1911, V. Hæsinge, liste 22, Ny Stenderup. 185) Hvedholm godsskiftepr. IV, 14, 15. 4. 1761. 186) Ibid. V, 149, 23. 10. 1797. 187) Steensgård godsskiftepr. 1826–50, 8, 23. 188) Søbo gods-skiftepr. s. 25, 32. 189) Damsbo godsskiftepr. 1827–50, s. 5. 190) Hovedsørrulle, Odense amt lægd 33, nr. 1, 1833 og 1848. 191) Ibid. lægd 33 nr. 141, 1837. 192)

Østrupgård godsskiftepr. II, 26. 193) Lægdsrulle, Svendborg amt, tilgang L, nr. 374, 1861. 194) Sandholt godsskiftepr. I, 131, 16. 10. 1784. 195) Folketæll. 1787, Skovhusene, Ø. Hæsinge sogn, 4 fam. 196) Søbo godsskiftepr. s. 113. 197) Lægdsrulle, Odense amt, 25 lægd, nr. 34, 1797. 198) Lunde-Skam-Skovby herr. skiftepr. 1800–26, s. 152, dødsbo nr. 111/1823. 199) Søbo fæstepr. s. 58, 11. 6. 1750. 200) Salling herr. skødepr. III, 56, 11. 10. 1801, lyst 29. 3. 1802. 201) Folket. 1911, Svanninge sogn, liste 11, matr. 71. 202) Folket. 1906, Nr. Broby s., liste 22, matr. 3. 203) Lægdsrulle, Svendborg amt lægd 89, A371, 1851, lægdsrulle København B3529, 1852. 204) Lægdsrulle Svendborg amt lægd 17 nr. 97, 1857, III/21:25 battl. 1867, 35 battl. 1870, afsked 1878. 205) Søn Jens Andersen f. Gamtofte 26. 5. 1862, søn Marius Johan Anthon f. sst. 7. 12. 1865. 206) Folket. 1870, Jordløse s., Salling h., s. 683b. 207) Ibid. 1880, liste 7, 22 fam. 208) Folketæll. 1911, skema 16, matr. 49a. 209) Folketæll. 1890, Jordløse s., liste 12 nr. 44. 210) Folketæll. 1911, Jordløse s. liste 7, matr. 2b. 211) Folketæll. 1901, Allested s., matr. 18i. 212) Folketæll. 1901, Skibhusene, Odense St. Hans ls. skema 22, matr. 35b. 213) Sørulle, Odense amt, 52 lægd, omskrevet rulle 1862. 214) Steensgård godsskiftepr. II, 236. 215) Folket. 1880, Vejle kbst., Holmen 215. 216) Ibid. 1890, Vejle kbst., Gasvej 190. 217) Nakkebølle godsarkiv, fæstebreve. 218) Folket. 1870, Svanninge s., p. 875b. 219) Ibid. 1901, Fåborg, St. Hansgade 203. 220) Gestelev kbg., afgang nr. 29–31, 29. 11. 1865. 221) Folket. 1880, Svanninge s., liste 3, 18 fam. 222) Østrupgård godsskiftepr. III, 157, 14. 5. 1814. 223) Folket. 1880, Svanninge s., liste 20, nr. 64. 224) Ravnebjerg h. skiftepr. I, 58. 225) Ibid., II, 13, 22. 226) Folket. 1890, Flemløse s., liste 11A, 5 fam. 227) Folket. 1870, Silkeborg handelsplads, liste 100, Nygade 91. 228) Åge Petersen: Fra Strømpeskift til Sparekasse. Vends m. fl. herreders Landbo-Spare- og Lånekasse gennem 100 år. Nørre Åby 1967. 229) Nr. Dyrs herreds skiftepr. 1825–32, 1055. 230) Folketælling 1801, Grenå købst. 190 fam. 231) Mejlgård godsskiftepr. 1790–1850, s. 261. 232) Lægdsrulle, Kalø amt, 1789, lægd 64 nr. 77. 233) Kalø amts skiftepr. 1758–75, s. 251b. 234) Ibid. 1774–94, s. 373b. 235) Folketæll. 1834, Fåborg købst., Grønnegade 168. 236) Folketæll. 1890, Silkeborg, Nygade 128a. 237) Folketæll. 1880, Dolmer, Gammel s., Nørre h., liste 11. 238) Folketæll. 1801, Nørager s., Rygårdstrand 12 fam. 239) Folketæll. 1890, Silkeborg, Nygade 91, matr. 128a. 240) Søhovedrulle 1839, Svendborg amt, 19 lægd nr. 106. 241) Ibid. 1844, 19 lægd nr. 95. 242) Ibid. tilgang litra X, 1846, 9 lægd nr. 18. 243) Ibid., 1847, 9 lægd nr. 15. 244) Søhovedrulle, Odense amt, tilgang litra Y, 1847, 108 lægd nr. 37. 245) Åge Petersen: Middelfart Venstreblad 10. 10., 15. 10., 7. 11., 14. 11., 2. 12. og 8. 12. 1964. 246) Søhovedrulle, Svendborg amt, 19 lægd, 1847 nr. 48 og tilgang litra Z 9. lægd, 1848 nr. 19. 247) Åstrup kbg. tilgang 1849 nr. 26–27. 248) Ibid. afgang 1861 nr. 9. 249) Folketællinger, Åstrup s., Salling h., 1850 – 5 fam., 1855 – 63 fam., 1860 – 47 fam., 1870 s. 12. 250) Nakkebølle godsskiftepr. 1809–50, s. 223. 251) Jørgen Swane: Vejle Borgerbog 1754–1870. 252) Middelfart Avis 1. 10. 1872.

SMÅ MEDDELELSER

RETTELSER OG TILFØJELSER

til A. Falk-Jensen og H. Hjorth-Nielsen

»Candidati og examinati juris 1736–1936«. I–IV.

Efter at jeg i nærværende tidsskrift (1969, side 185–86) havde meddelt nogle rettelser og tilføjelser til »Candidati juris«, fik jeg en del henvendelser fra medlemmer, der havde yderligere oplysninger. Da jeg senere i tidsskriftet og i »Hvem forsker hvad« meddelte, at jeg var interesseret i at samle en ny supplerende liste, fik jeg yderligere stof tilsendt, især fra kommunaldirektør Gregers Hansen, således at jeg her er i stand til at meddele en ny række rettelser og tilføjelser.

Jeg henleder opmærksomheden på, at kontorchef H. F. Garde i årgang 1960, side 190–93 offentliggjorde et supplement til »Candidati juris«, således at der nu 3 steder i tidsskriftet findes supplerende oplysninger til juristerne.

Når nyt stof dukker frem, eller hvis der er medlemmer, der allerede nu kan meddele yderligere oplysninger, modtager jeg gerne underretning herom – med offentliggørelse i tidsskriftet for øje.

FINN H. BLÆDEL

Backhausen, Johan Christian. Hans enke, Anna Nielsdatter blev 5/12 1798 i Saxe-købing gift med slagter i Saxe-købing Niels Just, født ca. 1734, antagelig søn af tobaksspinder Just Justesen og Anne Adersdt. Riis. Niels Just havde i 1768 fået borgerskab som tobaksplantør i Saxe-købing og i 1786 som købmand.

Baumann, Søren. Hans moder hed Anna Maria Grøn. Forældrene blev gift 26/8 1763 i Hornstrup.

Bergen, Jørgen Rasch var ikke søn af tolder i Stege, senere i Stubbekøbing Christian Sigfred Bergen og Anne Christine Illum, da denne sidste var gift (20/3 1742 i Fåborg) med tolder i Stubbekøbing Andreas Berg (Berrig), der første gang var gift med Elisabeth Christensdatter, datter af hans forgænger i embedet, nævnte Chr. Sigfred Bergen. (Pers.hist. Tidsskrift 1969, side 152).

Bircherod, Severinus er født 1723 i København som søn af sognepræst i Tikøb og Hornbæk Jens Jensen Bircherod og Else Maria Sørensd. Sevel. (Pers.hist. Tidsskrift 1951, side 107).

Broegaard, Lorentz Christiansen var gift 1.º 21/12 1740 i Roskilde domk. Bodil Nielsdt. Andeløv og ikke Bodil Steendorph. Her er sket en forveksling af Broegaards 1. hustru (= prokurator Johannes Knudsens 4. hustru) Bodil Andeløv med Knudsens 2. hustru Bodil Steendorph. (Pers.hist. Tidsskrift 1967–68, side 140).

Buhl, Hans Hoffmann og Louise Charlotte Zinn blev gift 28/3 1810 i Pjedsted og ikke – som fejlagtig anført i Pers.hist. Tidsskrift 1969, side 185 – i Nicolai kirke.

Bülow, Frederik Christian. Ansat i Dansk Vestindien 1830–38. Fra midten af 50'erne var han toldforvalter i Burg. Her var han endnu i 1862. Derefter toldinspektør i Tønder distrikt. I februar 1864 måtte han flygte med sin familie til København.

- Han var uden embede, indtil han i 1866 beskikkedes som toldforvalter i Stubbe-
købing. Begr. Garnisons kgd.
- Dam, Immanuel. Gift 1.º 23/4 1910 med lærerinde Ellen Petersen (datter af over-
læge Niels Petersen og Elise Delbanco) født 27/1 1885 i Odense død 2/11 1934.
Ægteskabet opløst. (Josef Fischer: Simon Lazarus og hans efterkommere).
- Engberg, Ludvig Albert. (Danske Sagførere). Død i København, Helligkors sogn,
begr. Frederiksberg kgd. Enken døde 14/10 1929 i Lausanne, begr. Frederiksberg
kgd.
- Engberg, Ludvig Peter Kristian døde på Frederiksberg. Gift 1.º 23/4 1859 i Reers-
lev. Hans første hustru født i København, Helligånds sogn, død på Frederiksberg.
Hendes forældre var urtekræmmer, forsørgelsesforstander Peter Henrich Find og
Ellen Kierstine Nielsen, adopt. Ratken.
- Falck, Wilhelm. Søn af sognepræst Wilhelm Andreas Falck og Frederica Sofia Ør-
sted. Født 25/5 1773 i Hedrum død 22/7 1808 i Larvik, overretssagfører i Larvik.
Gift 9/8 1797 Margrete Lind (datter af sagfører Lars Lind og Jørgine Susanna
Jensdatter) døbt 10/1 1770 i Risør.
- Fensmark, Ole Frederik Emil. Død i Vridløse. Gift 28/4 1882 i Farum Cora Hen-
riette Hornung (datter af instrumentmager Conrad Christian Hornung og Caro-
line Wilhelmine Augusta Mau) født 7/8 1838 i Slagelse, Sct. Peder død 23/10
1915 på Frederiksberg hospital. Ægteskabet opløst. Hun gift 1.º 4/5 1856 i
Magleby kaptajn Povl Sølvtoft Christian Harboe (søn af sognepræst Niels Mad-
sen Harboe og Anna Truchs) født 4/4 1826 i Magleby død 7/10 1867 i Nyborg.
Hun gift 2.º efter 1/2 1870 skolelærer i Farum Johan Theodor Leth (søn af kirke-
sanger Peder Leth og Ane Marie Tønning) døbt 21/1 1813 i Farum død 13/8
1874 smst. Han gift 1.º 24/6 1865 i Særslev Marie Sophie Frederikke Leth (dat-
ter af kirkesanger og skolelærer Niels Peter Leth og Johanne Marie Lindenblad)
født 14/7 1833 i Særslev død 23/10 1866 i Farum.
- Flindorph, Abraham Jørgensen. Hans første hustru, Ulrikka Antonette Rosted var
datter af amtsforvalter Jens Rosted og 2. hustru Johanne Marie Sletting. Hun
blev døbt 20/2 1744 i Herfølge.
- Frisch, Frederik Emil. Vielsen indført i Skt. Petri kb.
- Frydentaarp, Jens. Hans hustru, Hedvig Susanne Pedersdt. Werløs var født 1709
som datter af sognepræst i Tingsted Peder Lauritzen Werløs og Anna Marie
Kortsdt. Plum.
- Hadsteen, Peter Nicolai. Hans enke, Sophie Hedvig Grøndahl døde 15/8 1853 i
København af kolera. (C. W. Lange: Fortegnelse over de i Kjøbenhavn i Aaret
1853 af Cholera bortdøde Personer).
- Hansen, Conrad Ditlev Sivert, søn af skoleholder Jens Hansen og Eva Benedicta
Hedensted. Født 18/2 1797 i Tillitze død 22/9 1832 som indsidder i Hunseby.
(Skifte Knuthenborg gods 1832-36, side 196, 234). Gift 11/11 1820 i Hunseby
med Else Jørgensdatter (datter af tømmersmand Jørgen Jensen og Sara Rasmus-
datter) døbt 1/2 1801 i Østofte død 8/8 1826 i Koholte, Østofte sogn. Iflg. lægds-
rullen for Hunseby 1817 opholdt Hansen sig i København med amtspas 1815 fra
kromanden i Bandholm, 27/9 1817 med caution til Nykøbing F., 1819 opholdt
han sig på Knuthenborg og udslettes som skoleholdersøn, amtsbevis 1820. Alfred
Larsen anfører ham i Lolland-Falsters degne og skoleholdere under nr. 76, men
kalder ham fejlagtigt Jensen.

- Hiorth, Paul Nicolai. Hans hustru, Karine Heide Nandrup var født 1771/72 i Norge, antagelig i Frederikshald (Halden). Hendes moder var rådmand Andreas Nandrup's første hustru Anna Margretha Klein. Karine Heide Nandrup blev gift 1.º 2/9 1793 i København med betjent ved Vadsø handelsdistrikt, købmand Andreas Esbensen (søn af mesterblokdrejer ved Holmen Andreas Esbensen og Viviche Nielsdt. Thomsen) født 30/10 1749 i København, Holmens sogn (ved dåben Anders) død 16/7 1808 i København, begr. Trinitatis (Assistens kgd.) (Esbjörn Hiort: Slægten Hiort i Danmark og Norge. Kbhvn. 1966 og Elisa Tandberg: Familien Kjerschow. Oslo 1940).
- Hoffmeyer, Cordulus Henrik Emil. Han blev gift 2.º i Sct. Johannes kirke og enken døde 5/7 1914 i Borup.
- Hoffmeyer, Niels West. Hans moder hed Anna Mariager Buch, hun var født 10/9 1775 i Spjellerup.
- Høst, Johannes Nicolai. Vielsen fandt sted 30/5 1806 i Lyngby kirke.
- Høyer, Søren (Danske Prokuratorer) var søn af Knud Christian Høyer og Hylleborg Sophie Seerup, jfr. skifte efter sidstnævnte Odense, bd. 23, side 356.
- Jansen Siegfried Wilhelm. Enken Cathrine Elisabeth Friis døde 24/2 1893 på Frederiksberg. (Fr.berg begravelsesvæsen).
- Jessen, Niels blev 1744 gift med Ellen Maria Dahlstrøm (datter af byfoged i Saxkøbing Oge Dahlstrøm og Anna Wessel) født ca. 1717. (Saxkøbing købstads breve 1749 i Lolland-Falsters stiftamts arkiv).
- Junghans, Christian. Hans fulde navn var Christian Frederik Junghans. Han udnævntes 10/7 1739 til birkedommer ved Vordingborg rytterdistrikts birk og døde i Vordingborg i dette embede, begr. 11/12 1782. Han kan formodes at være den Chr. Junghans, som 1724–25 var konst. amtsforvalter over Silkeborg, Dronningborg og Mariager klostres amter. (Pers.hist. Tidsskrift 1920, side 131). Han blev gift 2.º ca. 1740 med Johanne Cathrine Povelsdatter begr. 1/6 1746 i Vordingborg og gift 3.º 8/11 1746 i Vordingborg med Marie Weile (datter af sognepræst i Thorstrup og Home Clemens Lauritzen Weile og Vibeke Nielsdt. Hoe).
- Junghans, Hans. Hans moder hed Sophie Cathrine Piper.
- Kiil, Hans Haagen gift 7/8 1920 (ikke 1892) i København, Marcus sogn.
- Knudsen, Johannes. Døbt 27/6 1732 i Roskilde domk. (søn af universitetsforvalter i Roskilde Christen Knudsen og 4. hustru Bodil Nielsdt. Andeløv). Han døde 20/8 1776 i Christiansted på St. Croix. Hans hustru Anne Kirstine Povelsdt. Paus, med hvem han formentlig blev gift 1761 i Norge, var født ca. 1733 og døde 15/12 1789 i Kristiansand. (Pers.hist. Tidsskrift 1967–68, side 139 flg. og 1969, side 184).
- Knudsen, Matthias. Hans moder hed Karen Matthisdt. von Vesten. Han var gift 3 gange. Første gang 1/12 1741 i Maribo med Anna Elisabeth Martner (datter af købmand og konsumtionsforpagter Rasmus Jespersen og Anna Lisbeth Hansdt. Smidt) døbt 25/6 1711 i Stubbekøbing begr. 6/3 1753 i Stokkemarke. Hun var 1.º gift 19/6 1733 i Maribo med købmand og kirkeværge i Maribo Johan Glocksin, begr. 28/3 1741 i Maribo. Knudsen fik 17/2 1742 borgerskab som købmand i Maribo. Han benævnes da i rådstueprotokollen Mathias von Westen. Ved indgåelsen af 1. ægteskab kaldes han i kirkebogen Mathias Knudsen von Westen.
- Kruckow, Peter Andreas Coldevin. Hans første hustrus moder hed Anna Elisabeth Martner.

- Kølle, Christen. Hans første hustru hed Margaretha Elisabeth Peitersdatter. Kølle fik 15/4 1763 bevilling til at sidde i uskiftet bo efter hende og skifte ved samfrænder. (Saxkøbing skifteprot. 1739–70, side 752). Hun ses ikke begravet i Saxkøbing.
- Kølle, Claus. Han afviser i et brev af 21/8 1782 til stiftamtmanden at overtage stillingen som konsumtionskontrollør i Maribo, hvor han dengang var bosiddende, idet stillingens overtagelse ville medføre indtægtsnedgang, da den ikke ville kunne forenes med hans øvrige gøremål, hvoraf hovederhvervet er at være prokurator. (Han bestred samtidig 3 birkedommerstillinger, hvortil senere kom yderligere 2). (Lolland-Falsters stiftamts arkiv, Maribo købstads breve 1782).
- Langballe, Hans døbt i Nicolai kirke (ikke Holmens).
- Lindemann, Søren Ryde. Vielsen fandt sted 1/9 1816 iflg. påskrift på 2 ungdomsbilleder af ægteparret i familiens eje. (Johan Bønnelycke Jørgensen: Slægten Lindemann i Horsens. Horsens 1969).
- Lunge, Willads. I skiftet efter faderen (Ramsø herreds gejstlige skifteprot. 1737–1801, side 2) kaldes han Villum, ligeledes i Pers.hist. Tidsskrift 1924, side 84. Elisabeth Fugl var ikke hans moder, men hans stedmoder, med hvem faderen havde giftet sig, efter at der 23/4 1732 var skiftet efter hans 1. kone, som var datter af kancelliråd Ole Pedersen (Ramsø herreds gejstlige justitsprot. 1712–1805, side 76). Hendes navn nævnes ikke.
- Læssøe, Niels. Moderen hed Sophia Christina Heining. (Løve herreds gejstlige skifteprot. 1736–1801, side 82).
- Melson, Svend. Fik udenfor ægteskab med Ida Amalie Christiane Andreasen en datter Else Andreasen (den senere balletdanserinde og skuespillerinde ved Det kgl. Teater Else Højgaard) født 18/4 1906 i København, Matthæus sogn.
- Meyer, Peter Henrik. Hustruen, Ane Cathrine Marie Demant må antages at være identisk med den d. 2/3 1798 døbte datter – Ane Cathrine – af skytte i Dalum Jørgen Demant. Denne var fætter til møller i Dalum Johan Andreas Demant, hos hvem Ane Cathrine (Marie) boede ved vielsen.
- Monefeldt, Esaias. Født 30/12 1771 (ikke 1772) i Vallø, døbt 6/2 1772 i Herfølge som søn af skovrider Justus Augustus Jagemann Monefeldt og Pauline Dorothea Sidenborg.
- Mouritzen, Mouritz var 1735 ridefoged på Krenkerup (Saxkøbing skøde og panteprot. 1728–77, side 73). I 1736 boede han i Saxkøbing (Orebygårds gods skifteprot., forretning 28/1 1736). I årene 1741–47 fik han børn døbt i Nysted.
- Møller, Knud. Hans 2. hustrus moder hed ikke Inger Cathrine, men Anna Siøc. (Skifteprot. 1744–53 for Kongens gods på Fejø, Femø, Askø og Vejro, fol. 31).
- Nøhring, Claus er identisk med Nøhring, Claus.
- Ollendorff, Svend Aage. Hans 2. hustru Emma Alice Lange (anført i suppl., side 394 i bd. IV), med hvem han blev gift 12/9 1919 i Skt. Jacobs kirke i København, er født 27/12 1890 i Horsens, Vor Frelsers sogn, som datter af grosserer John Arthur Lange og Elsebeth Frederiksen. Hun blev gift 2.º 24/5 1924 i Petri kirke i København med købmand, konsul Paul Theodor Max Noggerath og 3.º 2/7 1932 i Det danske generalkonsulat i Shanghai med forvalter, senere driftsleder i Texas Oil Co. (Caltex Oil) Kaj Hallager (søn af overlæge, dr. med. Frederik Christoffer Hallager og 2. hustru Johanne Louise Bülow) født 3/3 1887 i Viborg, Sønder sogn død 8/11 1969 i København, Sions sogn.

- Rasmussen, Rasmus fik med ugift Else Iversdatter en datter Johanne, døbt 29/6 1685 i Trinitatis kirke.
- Reinert, Hans Frederik. Hustruen, Ane Margrethe Sadolin gift 1.º 23/1 1789 i Ålborg, Vor Frue med senere skoleholder i Tjørnemelunde Peder Rosted (søn af sognepræst Peder Pedersen Rosted og Inger Marie Wagaard) født 8/7 1765 i Sejerslev død 2/2 1797 i Tjørnemelunde, begr. Finderup.
- Ricper, Christian. Hustruen er døbt 20/3 1771 i Egtved og datter af ejer af Hjelm-druggård i Egtved sogn Conrad Detlev Bachmann og Peternille Dorothea Roholt. (Pers.hist. Tidsskrift 1967, side 60–61).
- Rist, Peter. Søn af præst i Salta i Nordlands fylke Knud Larsen Rist og Susanne Jensdt. Todal. Hans kone, med hvem han blev gift i 1749 hed Birgitte Christiane Clausen. Hun er født 1728 som datter af fhv. plantageejer Hans Clausen og Else Margrethe Lerche, og det er denne sidstnævnte, der er datter af den i biografien anførte postforvalter i København, ejer af Kragerupgård Jacob Lerche og Kirstine Romer. (Per.hist. Tidsskrift 1891, side 45 og H. F. Grandjean: Tillæg til Stamtavle over Valentin Hermansen Beyers efterkommere. Kbhvn. 1904).
- Rosted, Anders Borch. Gift 6/11 1801 på Gjorslev, Holtug sogn Margaretha Henriksen. (Sønnesøn af Henrik Rosted).
- Rosted, Christian Ludvig. Vielsen fandt sted 7/2 1795 i brudens hjem i Hillerød. Hun var datter af guldsmed i Hillerød Lars Hansen Birch og Vibeke Cathrine Koch.
- Rosted, Hans Jensen. Han er gift ved folketællingen 1/7 1787. Han fik 16/3 1787 »vielsesbrev af uvedkommende præst«. (Jydske Register 45, 57 nr. 105).
- Roested, Henrik skal være Rosted. Født 1710 i Rosted, Sørbymagle sogn (kirkebogen har en lakune) som søn af sognefoged og gårdmand i Rosted Jacob Nielsen og Mette Bertelsdatter. Hustruen født 23/4 1720 i Fåborg som datter af købmand i Fåborg Peder Jensen Busch og Anna Hedvig Jacobsdatter og død 18/7 1783 i Kimmerslev (Lengnick). Parret blev gift 6/5 1739 i Lyngø, Alsted herred. (Pers.hist. Tidsskrift 1965, side 123). Broder: Niels Jacobsen Rosted.
- Roested, Mathias er identisk med Rosted, Mathias. Se Danske Prokuratorer side 285 jfr. »Candidati juris« III, side 422 og 439).
- Rosted, Niels Jacobsen (Danske Prokuratorer) døbt 24/8 1690 i Sørbymagle som søn af sognefoged og gårdmand i Rosted Jacob Nielsen og Mette Bertelsdatter. Ved faderens død i 1724 er han godsforvalter. Gift med Karen Marie Hansdt. Schou (datter af præst i Nordrupøster Hans Mortensen Schou og Agnethe Wienecken) jfr. skifte efter sidstnævnte i Ringsted herreds provsti. Skifteprot. 1719–48. Rosted døde formentlig mellem 1742 og 1746 i Pedersborg, kirkebogen har en lakune. Broder: Henrik Rosted.
- Rotwitt, Carl Edvard. Hans forældre hed Johan Otto Rotwitt og Else Margrete Brock. Moderen døbt 23/11 1777 i Ferslev.
- Sahnagger, Jens Christian. Født i Vejle o. 1733–36 som søn af handskemager Lambrecht Christensen og Anna Margrethe Jensdt. Sandagger. (Vejle Overformynderi-prot., Arkiv nr. 18-1, side 75, jfr. arveafkald dateret 8/6 1762).
- Sand, Jens Juulbye. Hustruens første mand Fr. Chr. Klitgaard er født i Hals 1714 som søn af Simon Jensen Klitgaard og Anne Marie Gjentoft. (Pers.hist. Tidsskrift 1970, side 155).
- Sandbech, Johannes (Danske Prokuratorer). Død 31/3 1727 i sin ejendom i St. Kon-

- gensgade. Hustruen hed Anna Sophie Thomasdt. Bruun. (Københavns skifte-komm. forseglingsprot. VIII 1726–30, side 99).
- Schrøther, Christopher. Den Schroeter, hvis enke nævnes i biografien, var byskriver i Rudkøbing. (Hiort-Lorentzen: Byskriver i Rudkøbing Johan Frederik Schroeters samlede Descendens. Haderslev 1878).
- Seidelin, Claus Frederik (Danske Prokuratorer) døde 28/4 1835 i Brønshøj.
- Simonsen, Jørgen (Danske Prokuratorer). Begr. 22/3 1701 i Gentofte, druknet ved Skovshoved.
- Sletting, Ebbe Jacob. Hans første hustru var datter af slotsgartner på Bernstorff, senere ved Rosenborg Christopher Dørschel og Cathrine Margrethe Køhne. Hans 3. hustru var født 6/11 1780 (Sct. Hans hospitals kb., konf. 1794) og var datter af inspektør ved Sct. Hans hospital, senere ved Alm. hospital i København Johan Bernhard Matzen og Sidsel Reimer.
- Sommer, Hans Morten. Hustruen døbt i Vor Frue kirke (ikke Vor Frelsers).
- Stadager, Johan Jørgen. Hans fader, Christian Laurentius Stadager, var købmand i Nykøbing F.
- Storm, Thomas. Hustruen døbt 12/8 1732 i Trondheim, d.unk., datter af sorenskriver Peder Jacobsen Rosted og 2. hustru Birgitte Ellingsdt. Holst.
- Svanholm, Hans Lauritzen. Det er hans enke, Andrea Martine S. født Wolstrup, der blev gift 2. gang 3/7 1856 (ikke 3/6) i Holmens kirke og ikke – som fejlagtigt anført i Pers.hist. Tidsskrift 1969, side 186 – ham selv.
- Thornam, Peter Frederik. Hustruen døde 6/4 1874 i Rønne.
- Wivel, Niels. Begr. 20/1 1755 i Værløse, 39 år gl. Gift 13/8 1745 i Værløse Sophie Elisabeth Lesberg (datter af overførster Hans Jørgen L. og Karen Jensdatter) døbt 15/2 1720 i Værløse, begr. 29/3 1762 smst.

ANMELDELSER

T. H. Hollingsworth: Historical Demography. The Sources of History Limited in association with Hodder and Stoughton Limited. London 1969. 448 sider. (63 sh).

Demografien undersøger en befolknings størrelse og dens sammensætning med hensyn til alder, køn, dens frugtbarhedsforhold, dens vandringer m. m. Den historiske demografi beskæftiger sig med disse forhold hos tidligere tiders befolkning.

Forfatteren til denne bog er oprindeligt uddannet som matematiker og statistiker, men har siden kastet sig over studiet af historisk demografi, og han har blandt andet tidligere skrevet om den britiske adels demografi.

I denne bog giver han en bred oversigt over resultaterne af den hidtidige historisk-demografiske forskning. Bogen er ikke begrænset til nogen bestemte dele af verden eller til nogen bestemt tidsperiode, men alligevel er det lykkedes forfatteren at give en læseværdig fremstilling af det meget omfattende og spredte stof. De fleste af de refererede arbejder omhandler dog Vesteuropa, men forfatteren fremdrager også adskilligt interessant materiale om andre verdensdele, især Asien (Kina og Indien).

Bogen indledes med en oversigt over de demografiske grundbegreber, men denne del er meget kortfattet og kan ikke erstatte en lærebog i demografi. Størstedelen af bogen udgøres af en gennemgang af de forskellige kilder, der kan give oplysning om befolkningsforhold i tidligere tider. Kilderne omtales i en rækkefølge, der afspejler den aftagende kildeværdi for demografen, og som går fra folketællinger og mandtaller, fødsels-, døds- og vielsesregistre (civilstandsregistre, kirkebøger) over regnskaber og militære dokumenter til gravstensindskrifter. I en række kapitler omtales for hver gruppe af kilder grundlæggende arbejder, der bygger på den pågældende art af kildemateriale, og de deri anvendte metoder kritiseres og resultaterne refereres. Her skal kun enkelte kapitler fremhæves.

I afsnittet om fødsels-, døds- og vielsesregistre findes en detaljeret beskrivelse af de senere års talrige franske arbejder, der bygger på familierekonstitution, d.v.s. en sammenstilling af registrenes oplysninger om enkeltpersoner til familier. Louis Henry fremhæves også i denne bog som skaberen af denne arbejdsmetode, mens den tyske antropolog Walter Scheidt overhovedet ikke nævnes. Scheidt og hans medarbejdere har dog i tyverne og trediverne i detaljer beskrevet ganske den samme metode og offentliggjorde en række arbejder om befolkningen i forskellige lokaliteter i Tyskland. Scheidt burde absolut have en plads i en oversigt som denne af den historiske demografis historie. Afsnittet indeholder desuden en værdifuld kritisk analyse af de metodeproblemer, der opstår ved behandlingen af resultaterne af familierekonstitution.

Kapitlet om »closed populations« omhandler resultaterne af talrige demografiske

undersøgelser foretaget på grundlag af trykte stamtavler eller samlinger af biografier over personer tilhørende bestemte erhverv eller sociale klasser. Demografen har her den fordel, at andre har indsamlet materialet for ham, men vanskeligheden består i at vurdere, om de pågældende individer er repræsentative for den gruppe, han ønsker at undersøge.

I et par afsluttende kapitler omtales den historiske demografis fremtid og dens forhold til historien i almindelighed. Bogens sidste afsnit er en bibliografi over godt 400 arbejder, hvoraf mere end halvdelen er publiceret efter 1959. Desuden findes et meget stort antal henvisninger til andre arbejder i fodnoterne i teksten. Fire danske arbejder er nævnt i bibliografien, der omfatter arbejder på ialt 17 sprog.

Bogen giver et værdifuldt overblik over de hidtil opnåede resultater inden for et felt, som i øjeblikket studeres intenst i en række lande. I Danmark er den historisk-demografiske forskning kun lige begyndt, men kildematerialet er omfattende og pålideligt, således at der også her i landet er grundlag for historisk-demografisk forskning. Anmelderen har tidligere fremhævet, at det er personalhistorikere og lokalhistorikere, som i forvejen besidder et dybtgående kendskab til de samme kilder, som den historiske demografi bygger på. Det ville i høj grad være ønskeligt, om der også her i landet kunne skabes interesse for sådanne undersøgelser. Hollingsworths bog viser den rigdom af muligheder, der foreligger.

Hollingsworth skelner mellem historisk demografi og demografisk historie. Den demografiske historie er en historisk disciplin ligesom f. eks. politisk historie, altså historie fremstillet på et demografisk grundlag. Først når vi har en historisk demografi i Danmark, kan vi tænke på at skrive landets demografiske historie.

K. ALBERTSEN

Anna Louise Alstrom: lær slægtsforskning. Berlingske fritidsbøger. 1970. 128 s.

Det er en sjælden begivenhed, at der udsendes nye lærebøger i slægtsforskning, men med den stadig stigende interesse og den efterhånden meget omfattende kursusvirksomhed er det naturligt, at der fremkommer et mere differentieret lærebogsmateriale. Anna Louise Alstrøms bog »lær slægtsforskning« sigter ikke direkte mod undervisningsbrug, men den vil dog både kunne anvendes hertil og til selvstudium for begyndere. Også ikke helt nybegyndere vil kunne få tips om materiale, som de ikke før har været opmærksomme på, fortrinsvis dog på Rigsarkivet.

Bogens ydre udstyr er nydeligt: behageligt format og pænt udseende. Billedmaterialet kan dog kritiseres. Af de to jyske landsarkiver er der elendige amatør-billeder, der tilsyneladende er taget fra en *forbikørende bil*; billedet fra Viborg viser tilmed kun bagsiden af gamle magasin, og den nye bygning omtales intersteds. Et fejlgreb er valget af litterære tekster som hjælpemiddel til at lære at læse gotisk håndskrift – her er 10 sider faktisk spildt. I det hele taget kunne der måske være økonomiseret lidt mere med pladsen. Tæller man efter, viser det sig, at der kun findes regulær sats svarende til ca. 48 sider i Personalhistorisk Tidsskrift. Man må derfor ikke på forhånd stille større forventninger, end der kan indfries af en ganske kortfattet vejledning.

Bogen er tydeligt lagt tilrette efter en forbrugers synspunkt, og kildematerialet omtales i den rækkefølge, det finder anvendelse for en person, der udarbejder sin

anetavle: familiepapirer, folketællinger, kirkebøger, biblioteker osv. Man synes nok, at bibliotekerne havde fortjent, at de blev rykket lidt længere op i rækken. Det er symptomatisk, at folketællingerne omtales før kirkebøgerne, idet disse er lettest tilgængelige for en københavner. Bogen er nemlig udpræget københavnsk i sit anlæg. Side 102 skrives ligefrem »her på Sjælland« og side 72 omtales kun de sjællandske lægdsruller. Medens forfatteren er ret velorienteret i det materielle, der kan benyttes i København, er afsnittene om de øvrige landsarkiver svagt funderet – for ikke at tale om Sydslesvig, hvor Statsarkivet anbringes i Kiel og ikke på Gottorp slot, hvor det har været siden afslutningen af 2. verdenskrig. Desværre skæmmes bogen af en række sådanne fejl, om end ikke alle lige graverende. Som eksempler kan nævnes, at det på s. 46 omtalte navneregister på læsesalen i Viborg ikke omfatter »kirkebøger og alle mulige andre arkivalier« men hovedsageligt skifteprotokoller samt nogle fæste- og skøde- og panteprotokoller. Indfødsretsloven (s. 118) gjaldt ikke kun adelen, men alle udlændinge, og de på s. 36 optrædende tællingskommisærer, der i snævre skulle vandre fra hus til hus, har vist kun eksisteret i forfatterens fantasi. Fra småtingsafdelingen skal det nævnes, at kirkebogsreskriptet er fra 11. dec. 1812.

Bogens største svaghed er de manglende litteraturlister og den helt tilfældige, ofte fejlagtige, omtale af litteratur; således nævnes Hvem forsker Hvad (på linje med Det kgl. Biblioteks »Fund og Forskning«), men ikke Personalhistorisk Tidsskrift, Trap Danmark kaldes s. 35 »Traps Danmarks historie« og Jens Sørensen's kone optræder s. 67 under navnet Ane Nielsdatter. Praktisk er derimod de afsluttende afsnit »Historisk oversigt« (der skal benyttes med omtanke), »Nyttige adresser« og »Stikordsregister«. Hovedindtrykket må dog blive, at bogen trods et godt oplæg svigter på for mange punkter, men at der efter et kritisk gennemsyn vil kunne blive en nyttig lille vejledning ud af den.

HANS H. WORSØE

Soraner-Biografier 1901–1960. Udgivet af Soransk Samfund 1969/70. (758 sider + registre + 4 illustrationer).

1. del: *Lærerbiografier* (red.: Marcus Pedersen). *Soranerbiografier 1901–1910* (red.: H. Krog-Meyer og A. Kann-Rasmussen). – 2. del: *Soranerbiografier 1911–1920* (red.: Ellen Vibeke Jensen). – 3. del: *Soranerbiografier 1921–30* (red.: A. Kann-Rasmussen). – 4. del: *Soranerbiografier 1931–40* (red.: T. Sanders). – 5. del: *Soranerbiografier 1941–50* (red.: Erik Sanders). – 6. del: *Soranerbiografier 1951–60* (red.: A. Kann-Rasmussen). – 7. del: *Familieoversigter, alfabetisk register, rettelser og tilføjelser* (red.: A. Kann-Rasmussen).

Pris indbundet: kr. 150.– (fås hos civilingeniør S. Kamman, Tobaksvejen 10, 2860 Søborg).

Det foreliggende værk har – man kan vist sige naturligvis – haft mange forløbere, hver for sig omfattende afgrænsede perioder af akademiets tilværelse siden dets genoprettelse i 1822.

De fleste af disse tilløb til en samlet matrikel har set dagens lys dels i diverse spredte årgange af Soransk Tidsskrift (1875, 1894, 1896, 1899, 1901, 1905 og 1909), dels i skolens årsskrift (1921 og 1922). Som følge heraf er disse hver for sig gode elevfortællelser ikke umiddelbart tilgængelige.

I Soransk Samfunds bestyrelse og på samfundets årlige generalforsamlinger er udarbejdelse og udgivelse af soraner-biografier blevet drøftet gennem mange år. Endelig i november 1966 blev det besluttet at udgive ovennævnte værk samt efter færdiggørelse af dette at fortsætte med et tilsvarende, omfattende biografier for lærere og soranere 1822–1900.

Dette værk er selvfølgelig i første række udgivet og af interesse for »gamle soranere«; men det må med den største glæde hilses velkomment af alle personalhistorisk og genealogisk interesserede. Dets værdi vil forøges meget væsentligt den dag, da (forhåbentligt inden alt for længe) biografierne for perioden 1822–1900 ser dagens lys.

Biografierne for skolens lærere er ordnet efter tiltrædelsesår og indledes med et alfabetisk navneregister. Elev-biografierne er modsætningsvis ordnet efter afgangsår, og hver del afsluttes med et alfabetisk navneregister for den pågældende tiårsperiode.

7. del indledes med familieoversigter over slægter, der har haft særlig mange medlemmer i akademiet. Dernæst et elevregister for hele perioden 1901–1960, samt endelig rettelser og tilføjelser til hele værket.

Uanset en prisværdig stramhed i redaktionen kan det ikke undgås, at biografierne er af varierende kvalitet, bygget som de er hovedsagelig på oplysninger fra de biograferede selv, i mangel heraf på meddelelser fra familie eller subsidiært på redaktionens viden. I det store og hele er biografierne for studenterne og realisterne af god, til tider fremragende kvalitet, mens biografierne for de ikke dimitterede i følge sagens natur er stærkt svingende.

Man kan kritisere, at biografierne er ordnede årgangsvise efter det år, hvor de pågældende blev dimitterede, eller hvor de (uden eksamen) forlod skolen. Særlig for gamle soranere må det vistnok være irrationelt at skulle finde sine gamle klassekammerater under studenterne for ét år, under realisterne for et andet, og endelig under diverse år, for så vidt angår de ikke dimitterede.

Nogen større betydning har denne indvending dog ikke for den 'ikke-soranske' bruger af bogen, idet man let ved hjælp af registret i 7. del finder sig til rette i matriklen.

Rent bortset fra ovennævnte få og ikke meget væsentlige indvendinger kan Soraner-Biografier anbefales som en meget værdifuld forøgelse af den genealogisk-personalhistoriske værktøjskasse.

HANS KONOW

Hans Bendix: Urolig sommer. Gyldendal. 1970. 250 sider. 49 kr.

Første del af Bendix' erindringer hed »Troskyldigt forår«, anden del har fået titlen »Urolig sommer«. Uvilkårligt erindrer man, at et af værkerne i Knuth Beckers store romanepos om Kaj Gøtsche blev kaldt »Uroligt forår«. Men dermed holder alle jævnføringer også op. Kaj fra det fattige hjem i Vendsyssel, hvis livsvej via opdragelsesanstalter var fyldt af torne og tidsler, har ingen lighedspunkter med Hans fra det velhavende Bredgadeniveau, for hvem alting har flasket sig.

I dette andet – og forhåbentlig ikke sidste – bind af Bendix' erindringer bevæger vi os frem og tilbage mellem Paris og Socialdemokratens redaktion i Nørre Farimagsgade med en afstikker sammen med Peter Tutein til Sydamerika og en med Johs. V.

Jensen til »Fristaterne«. Bogen begynder i 1921, da Wildenvey udgav »Nedfaldsfrugt«, som fik direkte indflydelse på Bendix' tilværelse, idet titlen var møntet på ham og foranledigede hans far til at nægte fortsat at forsørgе hele Sydfrankrig.

Bendix er åbenhjertig i sine skildringer af de mennesker, han har mødt. Selv siger han, i opposition til den latinske sentens »de mortuis nil nisi bene«, at det især er de døde, man skylder sandheden, og andetsteds, at denne belyses bedst gennem anekdoter. Af disse får læseren et væld og fortalt så præcist, at man giver forfatteren sin tilslutning til hans tese. Læg blot mærke til, hvorledes Socialdemokraternes mangeårige teateranmelder Georg Wiinblad selv er anmeldt ved 2 små udsagn. »Man sagde om ham, at hans far, Emil Wiinblad, der var redaktør, dengang Socialdemokraten var Danmarks største avis – hvornår det så var – en aften havde glemmt sin lille dreng på redaktionen, og han havde nu været der et halvt århundrede«. Og senere »Georg Wiinblad havde et smukt aristokratisk hoved, kunne stamme fra Bourbon-kongeslægten. Blot havde han en skavank ved øjet. Johs. V. Jensen påstod, at han var blevet vindøjet som boganmelder. Antikvarboghandlerne betaler mere for uopskårne bøger, så han anmeldte dem ved at kigge som en skade ind på siderne og læse uden at skære dem op«. Også et andet sted gives et eksempel på den utrolige råhed, som Johs. V. Jensen kunne lægge for dagen. Da Bendix udtrykker sin undren over, at en humanist som Otto Gelsted kunne forene sin grænseløse beundring af Johs. V. Jensen med sin kommunistiske opfattelse, svarer Johs. V., »med et knald i ansigtsudtrykket: Det forbavser mig, at en karklud kan have en politisk overbevisning.«

Om sig selv fortæller Bendix, at han i pressen blev udnævnt til en naturens muntre søn, men at han i virkeligheden har døjet med at leve op til dette Aladdin-image, slidt og slæbt for at få det til at se let ud, det var netop kunsten. »Kunsten at kede er at få det hele med,« hedder det i indledningen, og denne kunst undgår Bendix med megen behændighed. Som tegner har han lært, at det at tegne også består i at udelade.

Af kunstnervennerne Lundstrøm og Svend Johansen og af nogle af de ledende socialdemokrater, Bendix kom på nært hold gennem sit arbejde, bl. a. Stauning, H. P. Sørensen og Marinus Kristensen, gives kyndigt vurderende portrætter uden retouchering.

Den charmerende bog er illustreret af forfatteren. En af illustrationerne, et scenebillede fra »Cyrano de Bergerac« (side 189) fremtræder som et fixerbillede. Tavs Neiiendam er ikke, som det står i den ledsagende tekst, kommet med på billedet. Skal man være pedant, kan man også påpege, at Helge Wamberg betitles minister, hvad han først udnævntes til i 1954, og bogen slutter med Bendix' flugt til Amerika i 1940.

FINN H. BLÆDEL

Kai Holm: Fra Lemvig til Thalia. Teatererindringer. Branner og Korch. 1970. 152 sider. 39,75 kr.

To modstridende tanker melder sig efter læsningen af Kai Holms teatererindringer, hvoraf det nu udsendte bind, tydeligt kun er 1. del, og kun spænder over årene 1920–25. Den ene, hvor har den mand haft øjnene og ørene med sig, hvor har han derfor meget at berette, og hvor fortæller han godt, den anden: hvor er der meget

fyld, en opremsning af navne fra teatrets verden, uden at der fortælles noget nyt om de pågældende, eller uden at vi får Kai Holms vurdering af de omtalte.

Kun af enkelte af scenens navne får læserne et virkeligt portræt. Johannes Niensens korte direktørtid på Det kgl. teater, oplevede Holm som elev, og han giver et varmt billede af denne geniale kunstner. Også Holger Reenberg og Betty Nansen skildres med stor indlevelse.

Den senere dygtige formand for skuespillerne dokumenterede tidligt sine forhandlingsevner. I det kritiske år for Det kgl. teater, da Johs. Nielsen blev erstattet af 4 direktører, blev en del elever på elevskolen kasseret midt i skoletiden. Henrik Bentzon og forfatteren blev udpeget til at tale de kasseredes sag hos chefen, greve Brockenhuus-Schack. Ingen indsigelser gjorde indtryk på teatergreven, før Kai Holm til slut opbragte truede med sagsanlæg for kontraktbrud.

Også allerede i elevtiden fik forfatteren en *kunstnerisk* triumf. Under prøverne til en af de forestillinger, hvormed teatret skulle fejre sin 200 års dag, fremhævede Johs. Poulsen den unge elevs dialekttone. Selvfølgelig var Holm klar over, at han blot var så heldig at kunne tale sin barndoms dialekt, men i øjeblikket var den unge mand forståeligt nok beruset af den udmærkelse, han havde fået, og fejrede lykkelig begivenheden med en bustur fra Kongens Nytorv til Frederiksberg Runddel. Fra bus-sen betragtede han folk på gaden. »De så venlige og glade ud i dag, men jeg havde ondt af dem – de var jo ikke skuespillere. Det var synd for dem.«

På elevskolen var forfatteren sammen med bl. a. Henrik Bentzon, der efter ud-stået elevtid søgte ind hos Betty Nansen. Holm havde ikke søgt, men var med ved prøven for at give stikord, og blot herved sikrede han sig fru Nansens opmærksomhed i den grad, at også han blev ansat i kunsttemplet på Frederiksberg allé. Fra årene her skriver han ærligt og fint om fru Nansen uden at skjule primadonnaens svag-heder.

Da fru Nansen i sæsonen 1924–25 havde råd til at få opfyldt et af sine store ønsker, at spille fru Alving i »Gengangere« med Henrik Bentzon som Osvald, tilbød fru Kai Holm rollen som snedker Engstrand. Chokeret af glæde over æren, gjorde Holm dog opmærksom på, at både Holger Reenberg og Charles Wilken var nærmere til at få rollen, hvortil fru Nansen replicerede: »Kære Holm. Når jeg spiller fru Alving, kan det være lige meget om Engstrand hedder Reenberg, Wilken eller Holm.«

Bogen er illustreret med billeder af scenens folk. Den bedste af illustrationerne, en gengivelse af fru Nansen i 7 af hendes store roller har imidlertid en forkert text. Dels får Valdemar Møller æren for tegningen, som rettelig tilkommer Viggo Thom-sen, og dels savnes angivelse af en af de afbildede roller, nemlig Portia i »Købman-den i Venedig.«

FINN H. BLÆDEL

Poul Møller: Mennesker og meninger. Det Schønbergske Forlag. 1970. 291 sider, kr. 69,25.

I 1969 udsendte Jens Otto Krag kun 54 år gammel et bind erindringer, og året efter gav Poul Møller kun 51 år gammel de erindringer i trykken, som han havde benyttet en sommerferie – borte fra kildematerialet – til at skrive, medens »hukommelsen endnu ikke var blevet overbelastet, og medens man endnu er i stand til at formulere sig.«

Disse 2 erindringsværker udsendt af midaldrende politikere, der står i centrum i dagens gerning, dokumenterer tydeligt, at det på engang er den rigtige alder at skrive erindringer i og samtidig for tidligt. For ikke at skabe sig besværligheder i det fremtidige arbejde, afstår begge fra at portrættere deres samtidige, nulevende og er samtidig forhindret i at afsløre baggrund og motiver for de afgørelser, de har været med til at træffe. Dette gør bøgerne let læste, men uden større politisk, historisk interesse.

Om sit hjem og forholdet til sine søskende fortæller finansministeren, der er den yngste af en børneflokk på 6, åbent og med megen varme.

Forældrene var begge »pauvre honteux«, der lagde vægt på at bevare skinnet. De foretrak en billig lejlighed i et »pænt kvarter« frem for en bedre på f. eks. Nørrebro, hvilket giver forfatteren anledning til at spørge, om det er snobberi, eller om der i virkeligheden er noget vundet ved at lade armød lyse.

Stærkt placeret i persongalleriet står Aksel Møller, forfatterens tilbedte storebror, den højt begavede og meget afholdte borgmester på Frederiksberg, indenrigs- og boligminister i Erik Eriksens regering 1950–53 og fra 1955 formand for det konservative folkepartis folketingsgruppe, i en lang årrække vel den mest indflydelsesrige person blandt de konservative, hvis alt for tidlige død i 1958 endnu mange begræder. Han var sin lillebrors ven og læremester, og hyppigt, fortæller forfatteren, spørger han endnu længe efter broderens død sig selv, hvordan ville Aksel have handlet i denne situation.

Det er en kendt sag, at en lang række af vore betydeligste politikere har fået deres politiske skoling i Studenterforeningen, hvis indflydelse – indtil en ny livsform hos de unge har ændret dette forhold – var stor, ikke blot ved de betydelige kvinder og mænd, der satte en ære i at tale fra landets frieste talerstol, men også ved at præge generationer af akademikere med respekt for det demokratiske livs regler.

At Poul Møller med sin baggrund også indgik i rækken af studenterforeningspolitikere er selvfølgelig, men at »Lille-Møller«, som hans samtidige kaldte ham dengang, da den ældre brors virke stod klart i erindringen, ikke kunne afvinde denne kamplads den allerstørste interesse, stod os også klart, og indirekte giver Poul Møller nok forklaringen herpå i sine erindringer. Han var for vidende om politik i forhold til sine jævnaldrende. Det disse skulle lære i Studenterårene, havde han lyttet sig til ved at følge Aksel Møllers politiske arbejde, det spil, der charmerede unge studenter, havde Poul Møller dyrket i gymnasietiden.

Foruden Aksel Møller har Christmas Møller haft afgørende betydning for vor nuværende finansminister. Stor er hans beundring for denne gennemhæderlige politiker, hvis skæbne blev så krank. Erindringerne forfatter er overordentlig trofast mod Christmas Møllers minde, og mener stadig, at det konservative folkeparti burde have holdt fast ved denne moderne lederskikkelse, trods de vanskeligheder, der opstod efter befrielsen.

Intetsteds i den politiske litteratur er der – efter min opfattelse – givet en så nøgtern og redelig vurdering af den påståede inficering af nazisme i K.U. midt i 30'erne, som i »Mennesker og meninger«. Poul Møller tager klart afstand fra uniformeringen og den tyske hilsen, som en utrolig dumhed, men påpeger samtidig, at man derved vandt mange unge, der ellers let ville være havnet hos Fritz Clausen, og som ganske vist fik afreageret i det ydre i K.U.'s stormtropper, men samtidig var

deltagere i en politiske diskussion, hvor der aldrig var skin af nazisme eller anti-semitisme. »Og da det kom til stykket, da det nationale sindelag for alvor skulle prøves, så var der meget få fra K.U., som svigtede, medens der var mange, som bestod prøven, selv om de måtte betale med deres liv«.

Som sagt – giver bogen ikke mange indblik i det politiske spil bag kulisserne, men et kighul åbnes med hensyn til dannelsen af den besynderlige trekantregering i 1957. En artikel af Poul Møller om opløsningsretten satte – som også professor Tage Kaarsted har gjort opmærksom på – fart i forhandlingerne, fordi Bertel Dahlgaard for enhver pris ville forhindre, at venstre og konservative igen skulle danne regering. Et spil af tilfældigheder – den engelske dronnings besøg i Danmark i de samme dage – gav de tre partier den fornødne tidsfrist til at enes om et arbejdsgrundlag.

Erindringerne giver et klart indtryk af en dygtig, charmerende og målbevidst dansk politiker. Med let pen er bogen skrevet, af og til måske ført med venstre hånd, hvilket har bevirket nogle fejlhuskninger. Fx. blev Kaj Munk ikke hentet i Grundtvigs Hus af Ib Gottlieb Petersen (som i parentes bemærket ikke var stud. polit., men stud. mag.) for at tale ved den sympatitilkendegivelse, Studenterforeningens Konservative arrangerede den 2. december 1938 foran den finske ambassade. Kaj Munk talte i Studenterforeningen den aften og læste bl. a. op af sit ny Grundtvig-skuespil, og han var i forvejen orienteret om planerne.

FINN H. BLÆDEL

Otto Didrik Schack: Grænsesind. Optegnelser fra årene 1913–49. Gyldendal 1970, 245 sider, ill.

Lensgreve Otto Didrik Schack er født den 11. januar 1882 på Schackenborg i Møgel-tønder sogn, der engang hørte til de kongerigske enklaver, som ældste barn af lensgreve Hans Schack og hustru Henny, født komtesse Lerche. Faderen var tysk reserveofficer og havde aflagt ed til kongen af Preussen. Dette »fik en afgørende betydning for hans fremtidige holdning og blev så at sige det tragiske moment i hans liv«, skriver sønnen, og efter at have omtalt ægteskabet med Henny Lerche fra Lerchenborg, der »var rent og usammensat kongerigsk dansk«, føjer han til, at det medførte, at Hans Schack kom under ren dansk påvirkning, og at han blev »et grænsemenneske i ordets sværeste og vanskeligste betydning«.

Grev Hans Schack gik stærkt ind for kravet om to dansk-timer i skoler, der havde dansk religionsundervisning, og var meget aktiv i redaktionen af den nord-slesvigske salmebog. Et andet medlem af redaktionen, den tysksindede pastor Hans Prahll, Gammel Haderslev, skrev ved hans død i 1905 et mindeskrift. Det blev gengivet i Flensborg Avis, som ved afslutningen fremkom med en redaktionel bemærkning, »der var lige så uvenlig mod fars minde, som artiklerne havde været overdrevent venlige«, skriver sønnen. Bladet bebrejdede Hans Schack, at han ikke havde været så dansk, som han efter bladets mening burde have været, men vi må se hans stillingtagen ud fra den »Zweiströmigkeit«, som hans grænse-landssind var præget af. Den hindrede heller ikke, at han i 1923 blev optaget i værket Haabets Mænd og dermed sidestillet med andre gode danske, som i udlændighedsårene havde holdt fast ved håbet om en genforening med moderlandet.

I dette af to kulturer prægede hjem voksede O. D. Schack op med tysk hjemmeundervisning, til han med en yngre broder ved konfirmationsalderen kom på gymnasium i Lybæk. »Det kunne ikke undgås«, siger han, »at det miljø, i hvilket vi tilbragte størstedelen af vor skoletid, i høj grad måtte præge vor tankegang. Det var ikke den preussiske militærstat, der havde tiltrækningskraft, men den tyske kultur, litteratur og kunst«, og efter at have omtalt sine kunststudier i München, tilføjer han, »er det ikke udelukket, at jeg, hvis jeg havde levet længe i München og følt, at jeg havde fremtidsmuligheder som kunstner, var groet fast der og i hvert tilfælde ikke ville have følt nationalt, men internationalt«.

Efter faderens død bosatte O. D. Schack sig på Schackenborg; men han var meget langsom til at melde sig ind i sønderjydernes rækker, siger han selv, og på grund af episoden med Flensborg Avis blev det ikke til redaktør Jens Jessen, men til rigsdagsmand H. P. Hanssen i Åbenrå, forbindelsen blev knyttet. O. D. Schacks udvikling gennem ungdom og skolegang kom til at præge ham hele livet. Det kan ikke være tvivl om, at det er den, der har været bestemmende for hans indstilling til mindretalsspørgsmålet, som han så strengt objektivt på, således at han efter genforeningen nærrede de største bekymringer for, at der skulle blive øvet uret imod hans tysksindede landsmænd, som det før 1920 fra den preussiske stats side var sket over for de dansksindede.

Fra 1905 møder vi ham derefter i de danskes rækker i kampen mod den preussiske undertrykkelse. Allerede i 1905 blev han medlem af Tønder Kreds dag som repræsentant for de store grundejere, men da hans danske sindelag kom til udtryk, blev han kasseret som sådan og valgtes derefter som dansk medlem i 1910. Han blev sekretær og kasserer i Landeværnet og medlem af Den Nordslesvigske Vælgerforenings tilsynsråd i 1913.

Ved krigsudbruddet blev han den 7. august 1914 som så mange andre dansksindede nordslesvigere arresteret og ført til Flensborg, hvor han, selv om man ved en husundersøgelse på Schackenborg ikke fandt kompromitterende materiale, sad fangen til 1. december. Han slap derefter gennem krigens rædsler uden at komme til at deltage i dem på grund af svagelighed. I 1919 blev han medlem af provinslanddagen, og hans anseelse førte med sig, at han ikke alene blev valgt til landråd i Tønder kreds, da den internationale kommission i januar 1920 overtog regeringsmagten i Slesvig, men også senere overtog amtmandsembedet i Tønder amt og derefter var indehaver af dette embede til sin død i 1949.

I den standende grænsestrid indtog grev Schack et neutralt standpunkt, idet han hverken var tilsluttet H. P. Hanssens fløj, der gik ind for den senere gennemførte grænseudtagning, eller Flensborg-folkene, som ønskede også Sydslesvig indlemmet i Danmark. Ved et nyvalg i 1919 til Vælgerforeningens tilsynsråd opnåede grev Schack ikke genvalg, men alligevel blev han på grund af sin neutrale holdning valgt til foreningens formand den 16. august 1919, og det var som sådan, han kom til at byde kong Christian X velkommen på Dybbøl den 11. juli 1920, hvor han i sin tale indflettede de kendte ord: Vi skal være dig gode og trofaste sønner og døtre, Danmark, det lover vi dig i dag – det giver vi dig håndslag på, kong Christian! Talen gjorde grev Schack landskendt, men har man læst hans erindringsbog, kan det ikke andet end undre, at det skulle blive en tale, som bevirkede dette, idet han iøvrigt var en middelmådig, ja, som han selv udtrykker det, en dårlig taler.

Da genforeningen praktisk var fuldbyrdet, begyndte det egentlige genforenings-

arbejde, hvor grev Schack på grund af sit embede fik en central plads. Han var besjælet af en høj grad af tolerance over for mindretallet, et forhold som af og til kunne give anledning til kritik, der navnlig kom til udtryk efter 1945, da han i forbindelse med, at han atter skulle tale på Dybbøl den 11. juli 1945, endog blev beskyldt for at have været nazist, hvilket ganske savnede rod i virkeligheden.

Grænsesind er et værdifuldt islag i den lange række af bøger, som er udsendt i Sønderjylland i 50-året for genforeningen. Den er det så meget mere, som den viser os de tanker og overvejelser, der har besjælet en mand, som i sin ungdom faktisk har været på vej ind i det tyske, men som takket være, at hjemmets tone trods faderens »Zweiströmigkeit« har været overvejende dansk, valgte Danmark og derefter gik helt og fuldt ind for det danske. Hans arbejde blev på grund af hans fremtrædende stilling af stor betydning for den del af vort grænseland, der er blevet kaldt den truede firkant.

Udgiveren, sønnen Hans Schack, afslutter bogen med et »register«, som indledes med en lille oversigt over Otto Didrik Schacks nærmeste slægt. Betegnelsen register er imidlertid misvisende, idet det i virkeligheden er noter til teksten, i det væsentlige til forekommende personer. Noteapparatet er langt fra udtømmende, idet en lang række navne ikke er medtaget, selv om man for manges vedkommende nemt ville kunne have fundet de nødvendige oplysninger, eller konsekvent, idet en person ikke altid anføres første gang, han nævnes i teksten, og heller ikke bringer ensartede oplysninger, f. eks. anføres i visse tilfælde bopæl, i andre ikke, i nogle tilfælde tilføjes et folketingsmand, i andre ikke osv. Et virkeligt personregister savnes derfor.

OLAV CHRISTENSEN

Inger Bøgh: H. C. Andersen og Nicolaj Bøgh. I-II (dupl.).

Nicolaj Bøgh huskes i dag hovedsagelig, fordi han skrev nogle »kvindeligt intime biografiske Skildringer«, bl. a. et trebindsværk om Christian Winther, og fordi han ledsagede H. C. Andersen på en rejse til Schweiz i 1873. Bekendtskabet mellem den berømte digter og den unge poet blev indledt omkring 1866, men forblev efter alt at dømme flygtigt i hvert fald indtil 1870. Fra da af fik det en mere stabil karakter, og Bøghs stjerne steg efterhånden så højt, at han ikke blot blev udpeget til at ledsage Andersen på den nævnte rejse, men også sammen med redaktør C. St. A. Bille fik betroet hvervet som udgiver af de bind breve fra og til Andersen, som kom på markedet i 1877 og 1878, og som stadig udnyttes flittigt af H. C. Andersen-forskningen.

Et mere nuanceret indtryk af forholdet mellem de to mænd giver en materialesamling, som Inger Bøgh har bragt i stand. Den består af to dele. Første del, 28 sider, som udkom i 1968, meddeler korte træk af Bøghs biografi og uddrag af den dagbog, som han førte under rejsen sammen med Andersen. Anden del, 32 sider, som er udkommet fornylig, indeholder brevvekslingen fra perioden mellem hjemkomsten og Andersens død. »Trykt som manuskript« står der på de to hæfter. I realiteten er der dog ikke tale om en trykt, men om en spritdupliceret publikation. Og det er egentlig en skam, for en trykt udgave af det foreliggende materiale skulle nok kunne sælges i så mange eksemplarer, at fremstillingsudgifterne blev dækket. Højdepunktet i materialesamlingen er dagbogens rapport om de to mænds besøg hos den tyske, i München bosatte historiemaler *Wilhelm von Kaulbach* den 14. og 15.

juli (altså på tilbagevejen). Kaulbach var jævnaldrende med Andersen og havde i sin tid lavet et monumentalt oliemaleri til eventyret »Engelen«. Det var i reproduktion blevet kendt over hele Europa og havde på den måde været med til at befæste såvel den berlinske kunstforlæggeres økonomi som Andersens digtteri.

Bekendtskabet med den store digter gav litteraten Bøgh stof til adskillige artikler, som burde have været fortegnet i Inger Bøghs arbejde. Umiddelbart efter Andersens død skildrede vennen hans sidste dage i et bidrag til *Illustreret Tidende*. I sin bog om Signe Læssøe kom han udførligt ind på forholdet mellem digteren og den »moderlige veninde«. I *Illustreret Familie-Journal* har han berettet om H. C. Andersens værtinder. I *Illustreret Kalender for 1887* offentliggjorde han nogle meddelelser om digterens forhold til »forskjellige historiske Personer«. I *Museum* gav han et bidrag til ægteparret Heibergs karakteristik, som hovedsagelig omhandlede forholdet til Andersen, – og som gav anledning til et offentligt mundhuggeri mellem Bøgh og Jonas Collin (hvis første indlæg havde titlen »Literær Indiskretion«). I *Personlhistorisk Tidsskrift* (5. rk. 2 bd.) har han kastet lys over digterens barndoms- og ungdomsliv. I *Julebogen 1906* offentliggjorde han en artikel om Andersen og Riborg Voigt. Og endelig fremkom i *Julebogen 1915* nogle uddrag af dagbogen fra rejsen i 1873, – den dagbog, som Inger Bøgh nu har meddelt andre uddrag fra.

AAGE JØRGENSEN

Valdemar Andersen: Den jyske hedekolonisation. Jysk Selskab for Historie. Universitetsforlaget i Århus. 1970. Indb. 246 s. Kr. 37,95.

Som nr. 24 i sin skriftserie udsendte Jysk Selskab for Historie i efteråret 1970 overlærer Valdemar Andersens grundige studier over den jyske hedekolonisations historie. Forfatteren vil være dette tidsskrifts læsere bekendt fra artiklen om feltmarskal Poul Würtz og hans arvinger, som blev bragt i årgang 1970. Valdemar Andersens produktion har ellers koncentreret sig om midtjyske forhold og omfatter bl. a. sognehistorier fra Frederiks, Læborg og Vorbasse, samt et enkelt rent slægtshistorisk arbejde: slægten Poder fra 1951.

I den nye bog, der med fuld ret vil kunne betragtes som Valdemar Andersens hovedværk, udnyttes det indgående lokalkendskab, som forfatteren har erhvervet sig ved udarbejdelsen af de tidligere værker, men oplysningerne sættes ind i en større sammenhæng. Hertil kommer, at efterkommerne af de ikke helt få familier, der nedstammer fra de indvandrede kolonister, i bogen vil kunne finde en lang række værdifulde oplysninger, både rent personalhistoriske og kulturhistoriske, om deres forfædre. Der er særlig grund til at henlede opmærksomheden på den fortegnelse over kolonister, der bringes som bilag på siderne 218–230, idet disse navne ikke er medtaget i det ellers udmærkede personregister, der afslutter bogen. Fortegnelsen omfatter 3 grupper, nemlig I) Kolonister, bosat i Alheden og Randbøl hede, II) Kolonister, ankommet men ikke bosatte, og III) Kolonister, afrejst men ikke ankommet til Jylland. Foruden navnet giver fortegnelsen oplysning om de enkelte kolonisters alder, profession og hjemsted. Det er således helt centrale personalhistoriske oplysninger, der her er samlet. Af de enkelte kolonislægter kan nævnes *Bitsch, Frank, Harritz, Kramer og Würtz*.

Selve skildringen af hedekolonisationen omfatter ikke kun den mest kendte kolonisation i 1760'erne, men griber længere tilbage. Der er således fyldig omtale af forordningen fra 1723 om »Frihed for dem, som ville bygge og sig nedsætte i

Heder udi Jylland«, og af *Ludvig Kahlen* og hans indsats i 1750'erne, hvor der gives interessante nye oplysninger om *Adam Gottlob Moltkes* andel i planerne omkring Kongenshus. Også *Hans de Hoffman* og den berygtede hvervningskommissær *Johan Fr. Wilh. Moritz* omtales indgående. Værket rundes af med en vurdering af bestræbelserne for at få heden koloniseret og en placering af disse bestræbelser i europæisk sammenhæng. Gode kilde- og litteraturoversigter samt fyldige noter giver den, der er interesseret i at arbejde videre med stoffet gode muligheder for at gøre dette. I det mindste på landsarkivet i Viborg findes der kildemateriale, som ikke er udnyttet endnu. Dette vil dog ikke kunne forrykke helhedsindstrykket, men fortrinsvis rumme supplerende personal- og lokalhistoriske oplysninger.

Det skal til slut slås fast, at der med *Valdemar Andersens* bog er fremkommet et særdeles værdifuldt bidrag til den jyske hedekolonisations historie og til forståelsen af de skæbner, som er knyttet hertil.

HANS H. WORSØE

Hans Konow: Stamtavle over etatsraad A. N. Hansens efterkommere. 2. udg. 1970. Trykt som manuskript. 254 s. og 46 tavler.

Da første udgave af stamtavlen over etatsråd A. N. Hansens efterkommere udsendes i 1947 blev den udførligt omtalt her (1948 p. 172–73) af *Albert Fabritius*. Anden udgave adskiller sig ikke på væsentlige punkter fra 1. udgave, bortset fra at den er ført ajour, og der er derfor ikke grund til nogen fyldig omtale igen, men det skal blot bemærkes, at det praktiske lille format er bibeholdt, og at tavlematerialet er udvidet. Arbejdet med 2. udgave er afsluttet i sommeren 1966, men senere familiebegivenheder er efter mulighed indføjet eller bringes i det særlige afsnit »Tilføjelser og rettelser«, der er ført helt frem til trykkesidspunktet. Den senest indføjede oplysning er således *Herman Bernhofts* vielse 1. aug. 1970.

Bogen er forsynet med et udmærket personregister.

HANS H. WORSØE

Johannes Lind: Foreløbig rapport om min efterforskning vedr. nogle af anerne til Carl August Lind, især forfædrene til hans farfar Christen Hansen Lind, således som jeg har gjort status over mine undersøgelser januar 1971. 78 s. dupl. Fredericia 1971. 10 kr.

Under ovenstående omstændelige men beskedne titel har pastor *Johs. Lind* i et ganske lille oplag udsendt resultaterne af sine slægtshistoriske undersøgelser. Når hæftet skal omtales her, skyldes det, dels at selve ideen er efterfølgelsesværdig, idet alt for mange slægtshistoriske arbejder aldrig ser dagens lys, fordi forfatteren lige skal have fundet én oplysning til, dels at hæftet også rent teknisk er værd at efterligne. Der tænkes her især på den indledende kronologiske oversigt, hvor slægtens medlemmer placeres i forhold til tidens begivenheder, men også på de telefonbogsagtige udklæringer i marginen, hvorved man let finder frem til de enkelte generationer. Fra indledningen fortjener også at citeres, at forfatteren omtaler kirkebøgerne som slægtsforskningens motorveje, hvor man hurtigt kan komme langvejs frem og kører ganske sikkert, men egentlig ikke ser så meget af landskabet, hvorimod der venter større oplevelser, hvis man tvinges ud på de umagelige sideveje, hvor farten må sættes ned.

Den omhandlede slægt *Lind* hører hjemme i Hjarup og omliggende sogne.

HANS H. WORSØE

PERSONALHISTORISK
TIDSSKRIFT

91. ÅRGANG
(15. RÆKKE 5. BIND)
1971

REDIGERET AF SAMFUNDETS SKRIFTUDVALG
VED
HANS H. WORSØE

1971

TH. LAURSENS BOGTRYKKERI A-S - TØNDER

INDHOLD

Irmingers optegnelser om Frederik VII. Ved amanuensis, cand. jur. <i>E. Reitzel-Nielsen</i>	1
Regnskab for Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie 1970	32
Illumstudier III: Hans Olufsen og hans efterkommere. Af civilingeniør <i>Palle Gravesen</i>	33
Små meddelelser: Rettelser og tilføjelser til A. Falk-Jensen og H. Hjorth- Nielsen »Candidati og examinati juris 1736–1936« I–IV	103
Anmeldelser	109
Slægt, miljø og samfund. Af amanuensis, mag. art. <i>Knud Prange</i>	121
Slægtskabsberegning. Ved overlæge <i>K. Albertsen</i>	135
Familien von Hatten fra Holsten. Af <i>C. J. Pape</i>	151
Rektor Thomas Andrup og Sæby latinskoles endeligt. Af arkivar, cand. mag. <i>Paul G. Ørberg</i>	183
Nyordning vedr. Hvem forsker Hvad	196
Oplysninger vedr. danskere i Fritz Roths Auswertungen. Af arkivar, dr. phil. <i>Vello Helk</i>	197
Orientering: Nyt fra arkiverne	210
Samboinden Charlotte Amalie Bernard og hendes efterkommere indtil 5. led. Et bidrag til de dansk-vestindiske øers personalhistorie. Af kon- torchef, cand. jur. <i>H. F. Garde</i>	211
Anmeldelser	228
Register. Ved ekspeditionssekretær <i>Finn H. Blædel</i>	237

Som særskilt tillæg er udsendt
Dødsfald i Danmark 1970. Ved redaktør *Niels Friis*.

ANMELDELSER

T. H. Hollingsworth: Historical Demography (<i>K. Albertsen</i>)	109
Anna Louise Alstrøm: Lær slægtsforskning (<i>Hans H. Worsøe</i>)	110
Soraner Biografier 1901–1960 (<i>Hans Konow</i>)	111
Hans Bendix: Urolig sommer (<i>Finn H. Blædel</i>)	112
Kai Holm: Fra Lemvig til Thalia (<i>Finn H. Blædel</i>)	113
Poul Møller: Mennesker og meninger (<i>Finn H. Blædel</i>)	114
Otto Didrik Schack: Grænsesind (<i>Olav Christensen</i>)	116
Inger Bøgh: H. C. Andersen og Nicolaj Bøgh (<i>Aage Jørgensen</i>)	118
Hans Konow: Stamtavle over etatsråd A. N. Hansens efterkommere. 2. udg. (<i>Hans H. Worsøe</i>)	120
Johannes Lind: Foreløbig rapport om min efterforskning vedr. nogle af anerne til Carl August Lind (<i>Hans H. Worsøe</i>)	120
Pontus Möller: Svensk släktforskarförteckning. Börje Furtenbach: Släkt- forskning för alla. (<i>Hans H. Worsøe</i>)	228
Sven Tito Achen og Ole Rostock: Bibliografi over heraldisk litteratur i Danmark og om Danmark 1589–1969. (<i>Hans H. Worsøe</i>)	229
Bibliografi og Ikonografi 1864 (<i>Hans H. Worsøe</i>)	229
Københavnske lavsarkiver. Sjællandske og lolland-falsterske lavsarkiver (<i>Ole Degn</i>)	230
Danmarkshistoriens blå bog. (<i>Hans H. Worsøe</i>)	230
Aage Dahl: Husum provstis præstehistorie til 1864 (<i>Henning Heilesen</i>)	232
I. J. I. Bergholt: Pligtens vej. J. N. H. Skrumsager: Ane Marie Skrums- ager (<i>Olav Christensen</i>)	233
H. V. Gregersen: Laurids Skaus brevveksling med politiske venner i Kø- benhavn. Samme: Laurids Skaus brevveksling med politiske venner i Sønderjylland (<i>Olav Christensen</i>)	234

SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE

Medlemsbidraget er 35 kr.

Samfundet har siden dets stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1. række, bind 1-3 (1880-82) ved *F. Krarup*.
1. række, bind 4-6 (1883-85) ved *G. L. Wad*.
2. række, bind 1-4 (1886-89) ved *G. L. Wad*.
2. række, bind 5-6 (1890-91) ved *H. W. Harbou*.
3. række, bind 1-3 (1892-94) ved *H. W. Harbou*.
3. række, bind 4-6 (1895-97) ved *G. L. Grove*.
4. række, bind 1-2 (1898-99) ved *C. E. A. Schøller*.
4. række, bind 3-6 (1900-03) ved *G. L. Grove*.
5. række, bind 1-6 (1904-09) ved *G. L. Grove*.
6. række, bind 1 (1910) ved *G. L. Grove* og *Paul Hennings*.
6. række, bind 2-6 (1911-15) ved *Paul Hennings*.
7. række, bind 1-6 (1916-21) ved *Paul Hennings*.
8. række, bind 1-6 (1922-27) ved *Paul Hennings*.
9. række, bind 1-6 (1928-33) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
10. række, bind 1-6 (1934-39) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
11. række, bind 1-6 (1940-45) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
12. række, bind 1-3 (1946-48) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
12. række, bind 4-6 (1949-51) ved *Albert Fabritius*.
13. række, bind 1-2 (1952-53) ved *Albert Fabritius*.
13. række, bind 3-6 (1955-58) ved *Sven Houmøller*.
14. række, bind 1-6 (1959-65) ved *Sven Houmøller*.
15. række, bind 1- (1966-) ved *Hans H. Worsøe*.

Indholdsfortegnelse til tidsskriftets første 50 årgange findes i årgang 1930,
til årgangene 51-66 i 1946 og til 67-85 i 1966.

Samtlige indholdsfortegnelser kan købes i særtryk.

Af de på lager værende årgange kan medlemmer erhverve enkelte årgange til og med 1939 for en pris af 5 kr. pr. årgang. Årgangene 1940-58 incl. kan købes for 10 kr. pr. årgang og årgangene 1959-65 for 20 kr. For ikke-medlemmer er prisen hhv. 10, 15 og 25 kr. - Enkelte hæfter af årgangene til og med 1939 sælges for 1,50 kr. pr. stk., af årgangene 1940-58 incl. for 3 kr. pr. stk. For ikke-medlemmer er prisen hhv. 3 og 6 kr. Af årgangene 1959 og fremover sælges enkelte hæfter ikke. - Ved køb af et sæt af de på lager værende årgange leveres disse til medlemmer for 250 kr., til ikke-medlemmer for 400 kr. - Indholdsfortegnelse til de første 50 årgange koster 10 kr., hvorimod indholdsfortegnelserne for 1930-45 og 1946-65 koster 5 kr. stykket. - Bestillinger sendes til formanden, afdelingsbibliotekar Sv. Houmøller, Sdr. Fasanvej 46, 2500 København Valby.

PUBLIKATIONER

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE

- Kr. Erslev: Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596-1660. 1885 .* Udsolgt
Henry Bruun: Danmarks Amtsførvaltere 1660-1848. 1919 Kr. 7,50
Fritz Jürgensen West: De kongelige Amtmænd i Hertugdømmet Slesvig 1660-1864. 1921 Udsolgt
Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrifts første 50 Bind. Ved H. Hjorth-Nielsen. 1930. Fototeknisk optryk Kr. 10,00
Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift 1930-45. Ved Albert Fabritius. 1946. Fototeknisk optryk Kr. 5,00
Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift 1946-1965, 12.-14. række. Ved Hans H. Worsøe. 1967 Kr. 5,00
Perlestikkerbogen. Ved Hans Knudsen og Albert Fabritius. 1954 . Kr. 37,50
indb. Kr. 48,00
Særpris for Samfundets medlemmer: kr. 28,00, indb. kr. 36,00.
Albert Fabritius: Giertrud Birgitte Bodenhoffs mysterium og gravrøverierne på Assistens kirkegård. 1955 Kr. 5,00
Særpris for Samfundets medlemmer: kr. 2,50.
Alfred Larsen: Lolland-Falsters degne og skoleholdere. 1960. indb. Kr. 75,00
Særpris for Samfundets medlemmer: kr. 50,00.
Borgmester Niels Jacobsens stambog, ved Albert Fabritius Kr. 15,00
Særpris for Samfundets medlemmer: kr. 12,00.
Allan Tønnesen: Helsingørs Bomærker. 1968 Kr. 32,00
Særpris for Samfundets medlemmer: kr. 22,00.
Hvem forsker Hvad 1969 (dupl.) Udsolgt
Hvem forsker Hvad 1970 (dupl.) Kr. 5,00
Hvem forsker Hvad 1971 (dupl.) kr. 5,00
Dødsfald i Danmark 1968. Ved Niels Friis Kr. 10,00
Dødsfald i Danmark 1969. Ved Niels Friis Kr. 10,00

Samfundet ejer oplaget af

Kristian Carøe: Den danske Lægestand:

- III. Den danske Lægestand 1786-1838. 1905
- V. Supplementbind. 1922
- De øvrige bind er udsolgt.

*Henvendelse til formanden, afdelingsbibliotekar Søren Houmøller,
Sdr. Fasanvej 46, 2500 København Valby.*